

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

hym. f. 100
Ant. f. 100
nature.

28

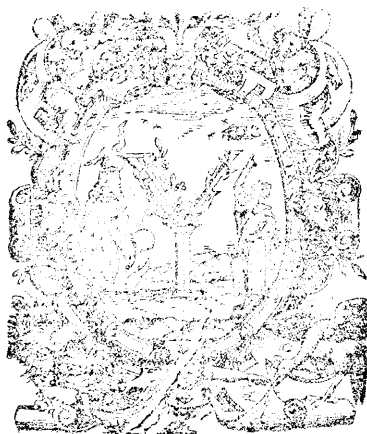
D 73 g

ARTIFICII
CHYMISTICI

PHYSICI, METAPHYSI-
cique, *Secunda pars & Tertia, qua-
rum summarium versa pagella dabit.*

Accessit etiam Tertiæ parti, de Præpara-
tionibus Metallicis in utroque Lapidis
Philosophorū opere maiore minoreq;,
Tractatus excellentissimus.

Gerardo Dorn Authore.

M. D. L X I X.

S V M M A R I V M.

Secunda pars huius Artificij duobus tractatulis absolvitur.

Prior, Commentaria quædam in Tabulam Smaragdynam Hermetis Trismegisti Philosophorum celeberrimi continet, Physica necnon Metaphysica.

Posterior, unionem Ternary Metaphysici, per speculativam exponit Philosophiam.

Tertia pars etiam duos Tractatus habet.

Prior, mineralem Genealogiam Allegoricis & moralibus colloquijs proponit.

Alter, nudis verbis omnium Preparationes mineralium, & metallorum, lapidumq; pretiosorum fabricationes, ac Philosophorū opus minus minusq; docet.

ILLVSTRIS SIMO

PRINCIPI FRIDERICO
Palatino Comiti, Sacri Imperij
Archidapifero, Duci Bauariæ,
&c. Salus.

 AM experior, Illustrissime
me Princeps, ea, quæ su-
periori suasit anno mihi Ve-
ritas, fœliciter successisse.
Nam Auicula meæ, cuius volatum ad
Illustrissimam Celsitatem tuam direxi,
pennæ supercreuerunt, Ut sub eius Pa-
trocinio, tutò viuere potuerit hætenus
absq; metu. Animum hoc addidit Ani-
mo sanè propensio-rem, ad Naturæ secre-
ta latius detegendum acutis ingenijs: quo-
dam seruato moderamine tamē, ne vide-
ar ipsam indecentius, quàm par erat, suis
nudas- se mysterijs. Nec semper latebris
) (2 occultam

Dedicatoria.

occultam esse decuit, aliàs in obliuionem ducta, falsis conculcata fuisset artibus. Quid Luce nature supernaturaliq^{ue} post cognitionem Dei tamẽ excellentius? Quid cognitus desideratius & intellectu iucundius esse potest? Altera Theologia verẽ nominanda venit, qua quicumque fuerit illustratus, omnia sibi cognita fore latereq^{ue} nihil posse, necessum est. At nemi ni contingit, praterquam illi, qui à Datore luminum receperit. Non est hæc Philosophia quam tractamus, Princeps Illustrissime: quod C. T. perquàm optimè notum est, vulgaris, aut quibusuis, licet etiam Doctis cognita: sed paucissimis familiaris & his tantum, scilicet qui reducti sunt ad similitudinem eius quod querunt: alijs reperiri vel intelligi nullo modo poterit unquam. Hinc fit, vt etiam artem, qua peruenire licet ad Unionis perfectionem,

Epistola

perfectionem, Chymisticis addiderim:
ut illis nempe qui sese dare cupierint ab-
ditorum & arcanorum Studijs nihil eo-
rum desit, quibus prodesse possim ipsis,
& omnibus. Potissimum in his descri-
bendis mihi Studium hoc fuit præ cæteris
ut rem quantò clariùs fieri posset, ex
una detegerem, ex altera parte, ne Phi-
losopho loquator extitisse dicerer ab alijs:
sua sunt enim quibusvis observanda me-
dia. Qualecunq; sit igitur opusculum
hoc, C. T. dicatum esse debuit, cui re-
rum abditissimarum, & excellentissi-
marum Artuum summa cum peritia com-
mendatio semper cõiuncta fuit. Idipsum
certissimum reddere me potest, alterius
huius nostri fætus tutelam, Veritatis
in eo contentæ saltem libenter fore susce-
pturam. Sic fiet, ut nullus eorum qui
Veritatem in omnibus præter Verita-

Dedicatoria.

*tem & AEquitatem opprimere conan-
tur, vix audebit hiscere. Princeps Illu-
strissime, fœlicissimè viuens plurimos
in annos, Vale.*

Illustrissimæ Cels. T.

Seruulus infimus.

Gerardus Dorn.

AD LECTOREM

PRAEFATIO.

MELIUS profectò quàm ab eius authoritate, qui fuit huius tam excellentis, imò Diuinæ potiùs artis, in obliuionem ob Diluuium fermè sepultæ, primus post Deum uindex & restaurator, exordium in eius tractatione sumi non potuit: Hermetem puto Mercurium Trismegistum. Is posteritati seruatum sub verborum breuitate, quæ sermo Veridicus à Philosophis nuncupatur, esse uoluit. Verùm quòd ænigmatica forent, uarij fuerunt eorum interpretes, iuxta quorumuis diuersam etiam ingenij capacitatem. Omnes

Præfatio.

tamen quotquot hâc difficilem admodum prouinciâ aggressi sunt, ad lapidem Philosophicum (ut uocant) allegorico sensu deflexisse notum est omnibus. Ego tamen quod summè necessarium, & Authoris menti consonum fore uiderem, ad Medicam artem in studioforum utilitatem, & uniuersæ Reipublicæ commodum exposui. Patet ex conclusione quam facit Author sub finem, opinionem eius non de metallis tantum intelligendam fore sub ænigmate quod ponit, sed etiam de Vegetabilibus & Animalibus: quod infrâ suo loco latius explicabitur. Hac ratione duo alia rerum omnium genera generalissima, tacitè solum attigisse, quod ceteros hoc fecisse uideam, nolui: nec imitari nec redarguere, sed unicuiq; suam opinionem
inte-

Præfatio.

integram relinquere proposui. Poteris igitur optime Lector, si lapidem illum quæsieris ad metallorum, tollendam lepram, exactius ab alijs, qui de hoc negotio magis quàm ego fuerunt anxij, petere. Si tamen cupis Medicinam illam uniuersalem addiscere, de quouis trium genere dictorum tractam, quæ cunctis indifferenter humani corporis mederi morbis ualeat: conabor totis uiribus in tui gratiam, quicquid eius apud me fuerit abditum, reuelare. Certum est, animalibus, Vegetabilibus, & Mineralibus, tam superiores, quàm inferiores naturæ uirtutes, iuxta gradus posituum, comparatiuum & superlatiuum inesse: ueluti priori parte potest à motuum differentijs iudicari. Quapropter ad perfectam Philosophiæ naturalis cognitionē

Præfatio.

horum trium generū Anatomix
noticia plena, simul aut separatim
experientia comprobata requiri-
tur. Quos abdita naturæ latēt my-
steria (prout illi sunt qui à Scholis
publicis progrediuntur: imò qui
iam à plurimis annis ea reliquerūt,
domiꝫ partciularia coluerunt im-
probo, continuoꝫ labore studia si-
milis prioribus) mirari nil mirum
est eos, huiusmodi Medicinam in-
ueniri posse, quæ uniuersalis & in-
differens morbis omnibus existat.
Quando quidem unica tantum ala
(quod dici consuetū est) feruntur
fursum eaꝫ plurimū aggrauata.
Manifestissima solū, ut minū &
manifesta subiticeam, ferre ualēt eo-
rū ingenia, quæ quòd illis imbuta
sint à iuuentute recētia, tam fixè re-
tinēt, ut reliqua tū occulta maximè,
minuscꝫ non admittant. Relinquē-
di

Præfatio

di sunt igitur, quum pertinaces extiterint, in tabescētia sua. Verū contra Veritatē niti si præsumpserint, operib. & signis conuincendi sunt. Hos in præsentiarum missos facimus, & Veritatis alumnos alloquimur. Cuiq; sua rei Virtus inest, omneq; suū uirus habet à quo repurgari potest arte Chymistica. Sed quòd iuxta magis & minùs, probāda sunt omnia, nec nisi quæ perfectioni propinquiora, sunt assumenda: sic artificium ab intolerabili subleuabitur onere. Docuimus enim in parte priori, Solem & Lunam à quibusuis modum extra hendi. Quapropter si iuxta Patris Hermetis opinionem Solem suæ Lunæ coniunxeris, & igne suaui nutriueris fœtum eorum in sua terra, facile Medicinam illam perficies, de qua loquitur Hermes dicēs:
Fugiet

Præfatio .

Fugiet à te omnis obscuritas, &c.
Verum enimvero, priusquam opus hoc aggrediaris, est quod ipsum te reducas ad unitatis simplicitatem, ex arte Chymistica moraliter ab humana Metaphysica deprompta: Qua quidem fugare disces à te, mentis obscuritatem omnem, & postmodum illuminatus ab alto, rem percipies ac Medicinam, quæ pellere poterit à corpore mentēque tuis tenebras, id est ignorantiam, intelliges. Quam ergo tibi Philosophiam infra posui, Moralem & Metaphysicam, summa cum attentione mentis addiscas, ac eam in teipso diligenter exerceas oportet, si rerum, quas Pater Hermes hoc loco docet, peritus esse cupias. Facilioribus clarioribusque verbis docere te nullo modo
do

Præfatio.

do potuiffem, tam in iſta, quàm in
expoſitionibus Hermetis Artificij
breui ſermone contenti: Quem in
decem partes, uti rationi conſonũ
eſt, in tui gratiam diuiſi. Mentis
noſtrę ſi diſperſam intentionẽ col-
ligere valueris, minimẽ fieri pote-
rit, ut arcana Diuina hæc potiùs
quàm humana te lateant. Lege igi-
tur & relege ſæpiùs: Laborum te
minimẽ poenitebit, Vale.

ARGVMENTVM IN SECVNDAM PARTEM.

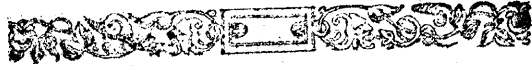

Docet Hermes Philosophorum expertissimus omnium, breui sermone hoc, nullam artem fore potius expetendam, ea, quæ docetur corporum naturalium in Binarium separatio, & huius per Ternarium in vnionem reductio. Non sanè melius exemplar dare potuit Resurrectionis humanæ, quàm ab isto suo documento. Siquidem innuit corpora naturalia rerum insensatarum, à suis Spiritibus diuisa, repurgataque, rursus illis in sui resurrectionem (hoc est) perfectionem coniungi posse. Veluti corpora humana morte separantur à Spiritibus, animabusque suis, ut postmodum nutu solo Dei per meliorem priore coniunctionem resurgant ad Vitam æternam. Sic etiam docet artificiali corruptione corporum insensatorum (quæ mors eorum dicitur Chymistica) separare Spiritus & Animas eorum, in Ternarij sui coniunctionem ad suam vnitatem (id est) ad potiorem vitam: licet non perpetuam, tamen excellentiorem ea, quam à natura prius habebat. Nam insensata motu viuunt occulto, vel in seipsa manifesto, prout in prima parte scripsimus. Postquam tamen
ad

A R G U M E N T V M.

ad vnionem sui Ternarij methaphysicè peruenierint, manifestissimè suas operationes in seipsa nedum, verum etià in aliena corpora patefaciūt, sic ut illa faciant viuere sine sui corruptione, donec vltimus eorum naturæ terminus aduenerit: nec solùm id in insensata, sed etiam in rationaliū corpora, quod ad caducāvitā attinet, aliàs nō efficiūt. Est igitur scopus istius Hermeticæ doctrinæ Medicina quædam vniuersalis, quæ nō solùm insensatorum corpora, sed rationaliū etiam corruptiones atque morbos omnes indifferenter auferat, illaq; disponat, ut ad vltimū & constitutū à Deo terminum vsq; viuāt: qui quidem varijs accidentibus & petulantia hominū ferè semper abbreviatur. Nō parum sanè fecerint homines quū tot, atq; tam varias naturæ corruptiones amouerint. Quando quidem vltra quòd sanitatem corporis hac ratione sibi conciliare valeant, Mentis etià tenebras & velamina tollunt, quibus amotis, facile veritatē percipiunt, cū creaturarū, tū Creatoris omniū. Et ita sui, proximorumq; salutem ad gloriā Dei diligentius quærun, petunt, & non frustra pulsant, quoniam inueniunt, accipiunt, & intromittuntur. Non isto medicamento salutē acquiri dicimus, at solùm eo disponi corpora nostra, ut mētem & rationem à Deo datam nō impendant ad gloriam

gloriam Dei, nostriq; salutem anhelantem. Iacto per Trismegistum igitur corporei medicaminis hoc fundamento, latius ad mentis medelam deueniendum esse duximus, videlicet vnionē Ternarij mentalis, ad similitudinem præcedentis vnionis ab Hermete positæ. Quapropter alterum huic secundę parti tractatum adiunximus, quo doceremus ex opinionibus puriorum & sinceriorum Christianæ Philosophiæ sectatorum, corpora nostra voluntariè mori posse, manente vita naturali, spiritusq; nostros ac animas intellectualiter separari, non dissoluto vinculo Physico. Præter & supra naturam autem separantur, speculatiua solum facultate, ac rursum castigatione corporis, appetituumq; suorum frenatione, tandē spiritus cum anima cōfœderatione, per terrenorum abiectionem, & perpetuorum & cœlestium amplexum, hæc tria coniunguntur in vnum. Et ita per similitudinem eius, qui solus in trinitate personarum Deus vnus existit, ei propinquiores, conformioresq; reddimur ad æternam vitam, & gloriam eius. Laudetur Altissimus Dominus, qui miranda sua nō abscondit paruulis, at mundi sapientibus tantum.

A E N I G M A T I C A

VERBA SVNT HAEC HERMETIS vel Mercurij Trismegisti, Patris verae Metaphysices non immerito nuncupati, quæ Sermo veridicus à nonnullis dicuntur.

VERVM est sine mendacio, certum & Verissimum. Quod est inferius, est sicut id quod est superius. Et quod est superius, est sicut id quod est inferius, ad perpetranda miracula rei vnius.

2. *Et sicut omnes res fuerunt ab vno, meditatione vnius: sic omnes res natæ fuerunt ab hac vna re, adaptatione.*

3. *Pater eius est Sol, Mater eius Luna, Portauit illud Ventus in ventre suo,*

a

Nutrix

Nutrix eius terra est. Pater omnis Theolismi totius mundi est hic.

4. *Separabis terram ab igne, subtile à spisso, suauiter magno cum ingenio. Ascēdit à terra in cælum, iterumq; descendit in terram, & recipit vim superiorum & inferiorum.*

5. *Sic habebis gloriam totius mundi: Ideò fugiet à te omnis obscuritas.*

6. *Hec est totius fortitudinis fortitudo fortis: quia vincet omnem rem subtilem, omnemq; solidam penetrabit.*

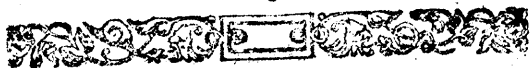
7. *Sic mundus creatus est.*

8. *Hinc erunt adaptationes mirabiles: quarum modus est hic.*

9. *Itaque vocatus sum Hermes Trismegistus, habens tres partes philosophie totius mundi.*

10. *Completum est quod dixi de operatione Solis.*

PRIMA

PRIMA PARS SER- MONIS VERIDICI TRIS- megisti.

De Veritate Physica magisterij.

CAPVT PRIMVM.

Expositio Physica.

VERVM est, inquit, sine mendacio, certum & verissimum. Quod est inferius, est sicut id quod est superius, & è contra.)

Suum à veritate sumit author exordium, quasi loqueretur. En fratres veritatem vobis dico. Nam præfagiuit his verbis aduenturos post eum aliquos inexpertos philosophos, qui veritatem suis in scriptis non erant obseruaturi: hoc postmodum innuit eo quod sequitur (*certum & verissimum*), vt audietis postea. Diffinitionem veri facere videtur à contrario, sic: Verum est, quod mendacio caret,

ex aduerso mendacium, quod veritatis expers. Quamquam sanè melior vtriusque definitio dari non potest, nihilominus ob vniuersalitatem, nō satis ab his qui sacris & abditis naturæ mysterijs nōdum initiati sunt, intelligi poterit. Quamobrem elucidatione plurimum indiget: hanc à diuisione sumendam esse duximus. Bisariam sumi verum potest, scilicet modo phyfico, tunc verum hoc mendacio non caret: vnde constat authorē istud non intelligere, sed verum proponere metaphysicū, hoc est sine mendacio phyfico. Si quidem natura verax est & mendax, id est incorruptibilis, & corruptibilis. Veritatem in sui creatione per Dei verbum obtinuit: Falsitatem ex accessorio, cui locum dedit, etiam habere cogitur. Nec potest natura per se, verum suū a falso pariter suo vindicare vel separare, nisi metaphyfico sit adiuta magisterio. Patet igitur Physicam versari tā in falsitate naturę, quam in eius veritate: Metaphysicam autem, in sola rerum veritate naturalium à suo repurgata mendacio. Itaque veritas vniuscuiusq; rei propriè dicitur eius incorrupta natura. Non est quod cum plurimis quispiam existimet, Hermetem hoc loco vulgariter tantum esse locutum suis filiis: ac si voluisset illis innere simpliciter se veritatem loqui, sed etiā sub rudi sermone quibus

busuis vſitato, nec non ſub quauis diſtiunc-
 la maximū naturę myſterium incluſiſſe: Hac
 de cauſa videlicet, vt qui non ſunt eius filij,
 videntes non percipiāt, & audientes non in-
 telligant. Si quidem arcana tutius occultari
 non poterunt, quā ſub manifeſto quum la-
 tuerint. Id ipſum videmus indies per naturā
 facere voluiſſe Deū in omnibus, vtpote ſub
 vili pretioſum ne reperiatur ab indignis, cō-
 tegere. Quantū auri vilis arena, lutū & ſpre-
 ti lapides velāt oculis cernentibus, quę ma-
 nus abiicit ignorantis, & pes conculcat in-
 ſcius? Quā occultē ſteriles regiones opi-
 bus ditauit incognitis, quas negauit fertili-
 bus? Quid conqueruntur adhuc mortales an-
 xij, cū Deus omnia dederit omnibus, di-
 cens: Quærite & inuenietis, at Regnum Dei
 primum, & omnia adiſcientur vobis. Eſt ita-
 que negligentia cuiuſq; ſua paupertatis &
 inopiæ potiſſima cauſa: poſt eam tamē, qua
 Deus voluit pauperes ſemper ad eſſe diuiti-
 bus, vt in illos iſti ſuam charitatem exerce-
 ant, eumq; hoc ipſo fateantur, qui cū diui-
 tias omnes diſtribuat omnibus, ipſemet in
 terris pauperrimus eſſe voluit. Hinc fit etiā
 vt in omni lapide, vel arena quauis au-
 um non habeatur, & ea cognoscere quæ conti-
 nent illud, non ſit omnibus datum cœlitus.
 Redeamus iam vnde progreſſi, videlicet ad

rerum veritatem, quam docet Hermes hac arte quærendam, & à vili nec non abiecto Margaritam fore separandam priusquam aggre-
diamur.

*De Certitudine & Veritate metaphysicæ
huius artificij.*

CAPUT SECVNDVM.

Expositio metaphysica.

C*ertum & verissimum.*) Hæc particula metaphysicè venit interpretanda. Quoduis enim elementatum aliud in se cõ-
tinet præter elementa, quod quidem omni-
bus minimè notum est, sed paucissimis, &
longè paucioribus certum. Exempli gratia:
Plerisque notum est aliquos lapides & non-
nullam arenam aurum in se continere: verũ
nemini certò constar, præterquam illis, qui
rei huius fecerunt periculum (id est) qui per
experientiam artis illud extraxerunt: hi soli
dicere possunt id certum esse. Quod quidẽ
author hoc loco vult, nempe nobis artem au-
thoritate quadam reliquas omnes excellen-
te, quæ est experientia, probare: ac si loque-
retur. Expertus ipsemet ego sum artem hæc
fore certam & verissimam, quia non homi-
num tantum autoritatibus vel scriptis, ac
experimento certitudinem eius didici. No-
randum est igitur, quod suprà, *verum & sine*
mendacio,

commendatio, physicè protulit, nūc id ipsum altiùs & metaphysicè repetere nostrum præceptor: non secus atque loqueretur. Physicis corporibus inest quædam veritas incorruptibilis occulta, de qua per metaphysicum artificium, certior factus sum eam fore Medicinam verissimam. Ex his luce clariùs apparet, naturales philosophos opinione veritatis, ab indicio quoquam physiognomia rerū naturalium, aut effectus apparentia facto, vel scriptorum autoritatibus duci tantum: Supernaturales verò solius experientiæ fore discipulos, à qua veritatis etiam certitudinem addiscunt. Binæ sunt itaque viæ quas philosophos ingredi contingit, opinionem scilicet, ac experimentum. Harum alteræ duntaxat innixi, sese nec nō alios doctrina sua vel opera falli necessum est. Quicumque tamen utramq; rimati iudicarint alteram ex altera, hi suo labore non frustrabūtur, nec alij quibus opem ferēt aut consilium. Opinio quidem dubia proponit, philosophicis tamē rationibus apparentia vera: quæ demum experientia verificari debent. Nec refert, si vulgari modo prout verba sonant, Hermetis affirmatio sumatur, hoc modo. Veritatem vobis dico, non mentior: certò quidem expertus sum, hanc artem fore verissimam, quam vos his verbis doceo.

Expositio physica.

Quod est inferius, est sicut id quod est superius,
 (et è contra.) Postquam de veritate
 protestatus est, ad eius probationem ex phy-
 sica vera deductam, progreditur. Est verum
 inquit, elemēta hęc inferiora, vnius, & eius-
 dem substantiæ fore, cuius & cœlum ipsum,
 nec aliàs inter sese differre, quàm accidenta-
 liter: hoc est vti corruptibile, & incorruptibi-
 le, purum & impurum, graue & leue, serenū
 & opacum, agens & patiēs, mas & fœmina,
 &c. quæ omnia sunt accidentia non substā-
 tiæ. Cœlum enim est incorruptibile, hinc fit
 vt eorum quæ corruptibilia sunt (elementa
 puta) nullum altius attollitur, quàm ad sphe-
 ræ proximæ concauitatem, in qua graditur
 Lunæ corpus & circumuoluitur. Eius rei
 causam fore dicimus, quia non habet patiēs
 in suum agens potestatem, at è contra: quo
 fit vt cœlum elementis, & non hæc illi mi-
 sceantur naturaliter. Sed quamuis elementa
 patientia fore dicamus, intelligendum est
 hoc respectu cœli, siquidem in sese mutuo
 per corruptionis motum agere possunt, vt
 ignis

ignis in aquā, & in terram agit, & in ignem aqua: verum actiones & passionēs istæ nihil permanentis generare possunt, vti videtur ex aqua per ignem subtiliatione quadā aër generari, qui tamē rursus in aquam, & ignis in seipsum redit naturaliter. Non ita videmus de cœlicis actionibus in elementa fieri, quoniam ex eis generantur corpora naturalia, quæ per naturam in cœlum, aut in elementa rursus non reuertuntur, at cōtra vel supra naturam, vti morte vel magisterio. Sunt & aliæ generationes meteoricis non ab similes, quamuis tales hactenus existimatæ non fuerint, non in cœlo, sed in elementis, aëre scilicet igneque; sub terra factæ, quæ etiam actionibus iuuantur cœlestibus, vt sunt metallicæ. Non potest in cœlo generatio perfecta, non magis quàm in masculo fieri, nec in elementis absque masculo, non magis quàm in fœmina, sed vtrunq; generationis est pars altera. Fuit igitur hæc differentia necessaria, separatione duorum ab vno facta, sicuti postea narrabitur. Dicet fortè quispiam, si cœlum & elementa sunt inter se differentia, quid sit vt author eadem fore dicat? Loquitur de identitate substantiæ, non accidentium, quod postmodum explicat, vt audietis in sequentibus. Est etiam ipsarum substantiarum generare, non accidentium; licet ista sint admi-

niculo, generationemq; naturalem promoucant, non tamen inchoare per se possunt, non magis quàm absq; substantijs persistere.

De similitudinis inferiorum & superiorum fructu.

CAPVT QVARTVM.

Expositio metaphysica.

Similitudinem istam in vnitatem postmodum concludit Hermes, inquit, *Ad perpetranda miracula rei unius.* Metaphysicè iam explicat ea quæ physicè proposuit, ac eloqueretur. Oportet admirandorum artificem habere cœli notitiam & elementorû perfectissimam, identitatis eorum & conuenientiæ, priusquam ad vnicum totius philosophiæ scopum & Medicinæ terminum perueniat, quo medicamentum vniuersale fabricet miracula patrans: quod solum possit indifferenter omnibus mederi morbis, tam incurabilibus (quos vocant) quàm alijs. Nō est sanè mirandum, si paucissimi sint etiam docti viri Medici, qui hanc artem credere possibilem valeant, cum summa sit admiratione digna, his etiam qui fuerūt experti: quid ignaris? Verùm si quis consideret magnalia Dei naturæ per ipsum inclusa, licet admiretur,

etur, cum veneratione maxima, non impossibilem iudicabit. Impossibile tamen vt aliquis mortalium eam intelligat, nisi diuino sit prius illustratus lumine: tum etiam fabricando miranda viderit in hac arte prodere se, quæ doctissimorum, & mundi sapientum occulta sunt oculis ac menti. Poterit etiam illustratus, ex permissione diuina quempiam diuinitus electum illustrare verbis philosophicis, quæ qui non intellexerit, non electum se putet, aut electionis horam sui nondum aduenisse. Nam euenire quandoq; solet, vt post multos annos, labores & studia maximis etiã facta sumptibus, quidam electi sint pulsationibus, orationibus & inuestigatione sedula. Dicit enim Christus Pulsate & aperietur vobis, petite & dabitur, quærite & inuenietis. Erit igitur hac ratione quiuis ad hanc artem electus, modò Christi verbum sequutus fuerit. Paucissimi tamen reperiuntur qui perseverant in finem vsq;. Ne vobis opera mea hac in re defecisse videatur, adferam in medium ea, quæ mihi concredita sunt hactenus ad intelligentiam istius excellentissimæ scientiæ, Medicinam Patrum antiquorum vnicam & vniuersalem docentis.

A Vdite qui aures ad audiendum habetis. Huiusmodi Medicinam oportet vt cœlum, incorruptibilem, penetratiam, & agilem existere, quæ non secus ac illud in elementa, hæc in corpus physicum agat. Nunc videamus quæ nam sit operatio cœli cum elementis. Certum est ea fore mortua, sicuti cadauer separatum ab anima: si cœlum itaque separaretur ab elementis, nō mōnerentur ad corruptionem & generationē, neque sursum ascenderent, vt ignis, &c. Nec propterea cœlum actiones ac vitam amitteret. Rerum itaque naturalium omnium vita cœlum est: vita mortis exclusio, cuius initiū infirmitas. Quicumque Medicus igitur corporibus ægris, incorruptibile cœlum metaphysicum, intrinseco languentiq; cœlo physico nouerit coniungere, vitam Deo dante sanam restituet per miraculum vnius. Nam languens & coniunctū vtrumque cœlū vnū & idem est: vnde per similitudinem auctum quod corruptis opprimebatur, obtinet victoriam, inimicosq; facillimè suppressit. Verum quānam arte fieri possit, vt cœlum tractemus

Stemus nostris manibus, & ægris corporibus administremus, docet Hermes his quæ sequuntur verbis.

*De comparatione inferiorum ad superiora,
& istorum ad illa.*

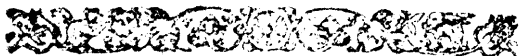
CAPUT SEXTVM.

Expositio metaphysica.

Quod est inferius (intellige cælum) affec-
cut superius (vipote cælum) ad perpe-
tranda miracula rei unius, (medicinæ
scilicet vniuersalis,) &c.

Satis clarè docet cælum apud nos fore nō
solum apud nos, at etiam in nobis, & fortius
in omnibus rebus à natura productis. Quid
manifestius dici posset? Vis audire latius. V-
nio corporis cum anima vita est, & horum
dissolutio, mors. Est igitur vnica Medicina
quæ vitam adauget, languentemq; refocil-
lat, & non plures: hoc ipsum docet author
ab exordio secundæ partis inquiring, vt se-
quitur.

SECVN

SECUNDA PARS.

*De probatione metaphysici magisterij, per mundi
creationem.*

CAPVT PRIMVM.

*Sicut omnes res fuerunt ab
vno, meditatione vnus, sic
omnes res natæ fuerunt ab
hac vna re, adaptatione.)*

Concludendo metaphysicè iam probat
ac physicè, quod metaphysico modo fieri
posse docet ex corporibus physicis: quasi lo-
queretur. Non aliàs quàm res omnes ab vno
Deo creatæ sunt creatione vnus rei creatæ,
sic omnes res productæ sunt ab vnica natu-
ra, per separationem eius. Et sicuti Deus v-
nus est & non plures, vnum etiam per vnũ
verbum ex nihilo creare voluit, quo cõtime-
rentur omnia, Deus vt foret in omnibus v-
nus. Declarare visum est mihi, cur ego senten-
tiam aliorum commentariorum hoc loco
sequi noluerim, nec in plerisq; alijs. Perce-
pi nō esse Hermetis opinionem, vt per vnũ
in hac particula, ab vno, globum confusum
quem Cabos appellarunt Poëtæ, sed vnum
Deum intelligamus, cùm postea subdat, ab
hac

hac vna re natas, id est, ab vna massa confusa productas esse. Dixit enim in prima parte, *Ad perpetranda miracula rei vnus*, & non vnus absolutè, sed rei, quam repetit in fine conclusionis: natę sunt, inquam, ab hac vna re, non dicit ab vno sicut antea dixerat, *fuerunt ab vno meditatione vnus*. Notanda est etiam hęc differentia, quam tacitè facit author inter esse, & nasci: quandoquidem à natura nulla res habet esse quod est, sed ab ea solùm res omnis producitur vel nascitur, ex eo quod esse habet ex nihilo per verbum eiusq; virtutem, & non ex verbo recipit essentiam: hoc ipsum est prima creatura nempe natura. Sed authoris nostri sententia deprauata mihi videtur, mutilataq; per omissionem dictionis creatę, negligentia potius quàm typographię, traductorum, & ita restituendam esse duco. Sicut omnes res creatę fuerunt ab vno Deo, creatione vnus rei, meditatione (id est, solonutu facta Dei.) sic omnes res natę fuerunt ab hac vna re per adaptationem. Innuithis verbis Hermes luce clariùs, Medicinam hęc vniuersalem ad imitationem creationis mūdi fiendam, quod postea fatetur inferiùs, quum dicit. *Sic mundus creatus est*: quę quiddem particula meam probat opinionem, & non perperam neque temerè me quod mutilum fuit restituissē. Colligendum est
igitur

igitur ex his, metaphysicum opus hoc ad medicinā vniuersalem esse, veluti mundi creationem, utpote supernaturale. Postmodum ex creatione metaphysica, naturalem & physicam generationem a similitudine quidem unitatis, & non operationis concludit, nam ad operationem artis nōgum peruenit, sed compendiosē prius eam firmissimis argumentis; cōtra quoslibet detractores & ignaros corroborare conatur, quā aggreddi ne filij sui reprobantium nugis perterriti remorentur.

De fecunditate primæ creaturæ.

C A P V T S E C V N D V M.

Expositio physica, nec non grammatica.

Subdit author post creationem vnius rei per vnum Deum, eiusdē rei fertilitatē, inquiens: *Sic omnes res natæ fuerunt ab hac una re.* Creatorū hīc docet unicū fuisse genus generalissimū, à quo reliqua genera, species, & indiuidua nata sunt naturaliter, indiesq; propagantur in finem vsque seculi. Non est quod quispiam putet hanc rem vnā ad Creatorem vnum se referre, sed ad creaturam vnam, scilicet naturam, quod præpositionem (hac) denotare videt quisquis rei grammaticæ gnæ

cægnarus est. Nam si genitiuus vnus in hac oratione (*fuertunt ab vno meditatione vnus*) referretur ad ablatiuum (*ab vno*) quod præter omnem latini sermonis rationem est, quia potius dixisset, (*fuertunt ab vno meditatione eiusdem*) certum est eum etiam dicere debuisse potius, *sic omnes res nate sunt ab hoc vno*. Hæc tantum à me dicta sint, vt lectorem admoncam à dubia philosophorum phrasi cauendū esse. Non quod Hermetem ita scripsisse dicam, sed eius interpretes nudam authoris sententiam alijs inuidentes omnibus præterquam sibi, dubiam interpretatione sua commentarijsque reddidisse. Quod facile percipient illi, quotquot alia commentaria legentes, acutè rem ipsam perpenderint: vtpote sui lapidis interpretationem textu longè difficiliorem, & obscuriorem intellectu fore. Sed quid vnum, & vna res apud Hermetem extiterint, est quod interpretemur, è re medica, non metallaria, sed humana.

De vno creato, per vnum increatum.

C A P V T T E R T I V M .

Expositio metaphysica.

DEus hoc vnum est quod ante sæcula solum esse trinum in vnitatem fuit ab
b æter-

æterno, quodq; sibi simile creare voluit, vtpote naturam vnā, primā creaturā, & mundum vnum. Hic enim spiritus, anima & corpore constat. Est aliquorum Philosophorum sententia rerum naturalium spiritum esse medium inter animam & corpus, quā ratione tamen id probent non constat. Ego quidem hoc argumento ductus, existimo spiritum & corpus esse duo extrema contraria, tanquam subtile & spissum, quæ postmodū Hermes commemorat, quum ait, *Separabis*, &c. Quod si concedatur, animam esse medium oportebit, aut alius qui spiritum esse medium affirmauerit, subtiliorem spiritu fore dicet animam, quod absurdum est. Nam anima naturalis nihil aliud est, quā ipse motus corporū, qui videtur, sensibusque percipitur magis, quā ipsa causa motus, id est, ignis æthereus. Probabilius: dicimus vitam vnionem esse duorū, spissi videlicet ac subtilis: quod ista connectere debet, oportet vtriusque naturæ fore participans veluti agēs & patiens, naturalia per vtrumque motum actiuum & receptiuum, tertium quid producunt ex sua substantia: quod non solum accidens est, sed etiam substantia, quia similis est generatio naturalis partibus generantibus. Tertiò causa quæuis est motu subtilior & effectū, quia motus est initium, & effectus finis
motus.

motus . Exempli gratia, si faber domum extruere debeat, hæc tria potissimum necessaria sunt, scilicet ars aut ingenium, quæ spiritus existunt: motus aut operatio, quæ sunt animæ: deinceps ipsa materia, quæ corpus artificij refert. Si quis dicat hoc loco motum accidens fore, concedimus: at in operationibus naturalibus negamus, quia commisceatur vtrique substantiæ spiritus & corporis, **motus** substantia quæ ab vtraque procedit: hoc probatur à continuo motu vegetabilium, animalium, & mineralium in suis generationibus, aut operationibus. At in artificiali motu, cui nulla suffragatur natura, deducto ad suum effectum artificio cessat in eo motus omnis . Concludentes dicimus nullum posse fieri motum absque motore, motoq; tria sunt igitur ad vitam naturalem necessaria hæc, velut anima, spiritus & corpus, quæ coniuncta simul omnia, naturale quid vñ efficiunt. De spiritu rationali verò, nullam hîc mentionem facimus, quia naturalis non existit, quapropter huic non est artificio subiectus, at istud illi.

De comparatione physica metaphysicâq; dispositionis, ad creationis ordinem facta.

CAPVT QVARTVM.

Expositio partim physica, partim metaphysica.

NVnc superest vt postremam secundæ partis dictionem enucleemus, adaptionem scilicet, correspondentem priori dictioni meditationi, quam hoc loco declarandam seruire volui. Non absimili modo quo Deus omnia sub vna re meditatione, hoc est solo nutu creauit, & postea per diuinæ suæ mentis ordinem disposuit, sic etiam res omnes ab hac vna re natæ sunt adaptatiõe, id est, sola dispositione physica vel ipsius naturæ. Postquam D.O.M. naturam solam & vnicam in se tamen omnia continentem creasset, in suas partes diuisit eam: patet ex Sacra Genesi his verbis: Et diuisit aquas ab aquis, quæ licet ibidem cælum & terra nominentur, non tamen discretè, sed confusæ creatæ sunt. Innuit enim per cælum & terram Propheta Moses, Deum sub duabus partibus in vno conclusis omnia creasse. Hoc ipsum dicere videtur Hermes quum inquit. *Quod est inferius, est sicut id quod est superius, & e contra, ad*
perpe-

perpetranda miracula rei unius. His verbis Hermetem Trismegistum ab Hebræis edoctum Dei fuisse constat, licet Ægyptius fuerit, vt Augustinus testatur li. de Ci. D. Suidas, &c. Naturæ massam illam Deus in Cælum (quod *superius* esse dicit Hermes) & in Terram (quâ *inferius*, nominauit) numine suo (quod *meditationem* vocat) mira discretionem diuisit. Non voluit aliàs, vt in seipsa manens vna generaret natura, nec Adam. Quapropter hæc separatio necessaria fuit, in eorum generatione quæ continuat, id est, vt de potentia deducerentur in actum. Sub isto binario spiritali corporeoq; , tertium quod vinculum est facri matrimonij cōtinetur: hoc ipsum est medium particeps extremorum suorum, sine quibus ipsum, nec ipsa medio sine persistere possunt extrema. Verum dicet quispiam sententiam esse philosophorum omnium artē istam intelligentium, non fieri transitum de vno ad aliud extremum, nisi per medium: docere tamen videtur Hermes hic, sumendum esse motus initium ab imperfectiore per medium ad perfectius illi, qui summam perfectionē artis adipisci velit: aliàs qui transitum fecerit à perfectiore ad imperfectius, imperfectum opus consequi talem, & ea de causa præposuisse inferius superiori mox ab initio. Nos contra docemus in speculatiuis,

utpote sumendum initium à perfectiore, spiritu videlicet, per animam, ad imperfectius, quod corpus est fiendum esse transitum. Respondemus, fatuum esse putare hoc loco doceri transitum ab Hermete, cum nō dum ad artem peruenierit, sed similitudinem tantū ambarum extremitatum. Imperfectiora fore propter impuritatem & compositionem eorum elementa hæc inferiora cœlo certum est, quod etiam ex elementis constat simplicibus, in vnum tamen elementum per unitatem in cœlum reductis. Est igitur ab inferioribus ad superiora scandendum nobis, quòd in inferioribus iam existamus, & superiora secreta minimè tractare possimus, at benè quæ permista sunt inferioribus naturaliter, uti patebit infrà suo loco latius. Iam ad mundi fabricam & artificium veniamus.

*De magisterio natura, suis instrumentis
& materia.*

CAPVT QVINTVM.

Expositio physica.

Non aliàs quàm hic apud nos ars nulla suo carere potest artifice, materia, nec instrumentis: naturale magisterium necessario

riò suis indiget. Ab artifice priùs exordiamur, qui motus est. Nam prout lignum & ipsa dolabra nihil efficiunt, nisi faber illa mouerit ad actum: cœlum & elementa nihil generare poterunt absque sui fabri motu, qui mundi quidem est anima: quæque medium est inter instrumentum & materiam, sicuti suprà diximus. At qua ratione vinculum sit extremorû iam videamus. Motus est duplex & vnus, aut vt melius intelligatur dupliciter vnus, videlicet elementaris & æthereus. Dicamus igitur cum Hermete. Quod inferiora mouet, idem est quod superiora, & è contra, quo miracula perpetrêtur vnus rei diuersa, non secus ac physico, perfectiùs metaphysico modo. Necessarium est enim vt anima sit vinculum & medium quod partes binas copulet extremitatû suarum. Quo tamen id ipsum fiat magisterio, postmodum audietur. Faber iste primus omnium, fabris apud nos ferrarijs non inconcinnè comparari potest, qui ferro primùm, & malleis diuersis maioribus & minoribus indiget, pariter & incude cum igne. Huius officina fabri focaria, terræ centrû existit, in quo naturalis ignis inferior sui motus initiû habet, vti noster artificiatu à cote calibeq;, vel ceteris, è quib. excutî potest assiduâ frictionib. vt lignorû aliquorû, &c. Verû æthereus datus est

illi sicuti nostris habitus magisterij per ingenium & assiduitatem acquisitus: qui tamen ambo substantia non, sed accidente solo, partim inter se differunt, partim conueniunt, vt motu quo quidem iterum differunt, vt pote circulari, & recto, vel vt mathematicè loquar perpendiculari. Similiter animaduertendū prout incus fabris hic in terris instrumentū est inferius, & mallei superius: naturali fabro fixa, nec non solidior elementorum substantia, sicuti lapides, terra, &c. vicem incudis & matricis refert, & stellæ malleorum similitudinem habent. Item inferiorum substantia volatilis, & superiorum semina materiam præbent. Nec solium obliuisci nos decuit, qui naturales venti sunt, vti priori parte narrauimus. Adaptat igitur natura materiā suā, priusquam informet animetq;. Concludentes igitur, mundi nexum à duplicibus corpore, anima, spirituq; superioribus & inferioribus, accidente solum differentibus, at substantiā similibus, originē habere dicimus. Quæ melius vt intelligantur, operæ precium fuerit hic naturę magisterium amplius explicare. Mundum vniuersum pluribus constare partibus generalissimis, quam tribus, quis philosophorum, nisi temerarius nugator aliquis, audebit affirmare? Sunt enim forma, natura, materiaque prima rerum omnium prin-

principia. Mundum itaque quicumq; voluerit in substantia cognoscere, tria primum hæc sibi notissima fore necessum est, à quorum definitionibus erit inchoandum.

De tribus naturæ principijs.

C A P V T S E X T V M.

Porro materia dicitur elemētaris regio tota, quæ licet in quatuor partes, (quas elementa vocamus) diuidatur, ignem, aërē, aquam & terram, duo tamen sunt principalia, scilicet ignis & aqua: quia nihil aliud esse videtur aër, quam per calorem virtute Spiritus D. super aquas natantis, excitatum in creatione mundi persistens aqua resoluta: terra verò per calorem & siccitatem aqua desata, vel potius exsiccata. Bifariam alias diuiduntur, in manifesta nempe duo terram & aquam, & in occulta duo, scilicet ignem, & aërem. Sub aqua namq; delitescit aër donec ignis actionibus manifestetur, & hîc sub terra quousq; hominis appareat artificio, uel alias naturaliter per spiracula quædam emergat, ut in monte Ethna cæterisq; patet locis. Conatur ignis ex propria natura dum potest aquam in se conuertere: quod ut facilius perficiat, duo quærit media secundum am-

bas vtriusque qualitates contrarias: prius ut calore suo frigiditatem: illo siccitateq; suis humiditatem aqueas absumat. Videmus nubes ignis calore suspensas, inter aquam & ignem tenere mediū, quia si calor ignis, qui circa superficiem remissior est, quā in suæ spheræ medietullio, vincatur aquæ frigiditate: mediū hoc in alterum extremorum, ut pote vincens conuertitur, & ignis (sic disponente natura) suo conatu frustratus, dum vnum absumere nititur, eodem generat alterum, quod rursus in id ex quo generatum est redit. Hæc transmutationis circulatio, generationis est potissima causa. Non absimile videmus ignem in corporibus à natura compositis exercere. Lignum exemplo sit admotum igni, quod priusquā omne humidum aqueum eius in aërem sit cōuersum, non flagrat eius sulphur: hoc tamen absumpto, pariter & ignis in aërem, & ita demum in seipsum transit, ligni partibus solidioribus in cinerem vel terram decidētibus. Propterea dicendum non est elementa ligni talis cōsumpta fuisse, verū à suo separatū composito quodlibet ad propriam spheram rediisse. Hac de re facta fuit apud Philosophos dubiosa quæstio talis: vtrum plus absumeret ignis quā generaret? Sanum videtur dici quod sint æquales operationes ignis ætherei

etheri & elementari. Nam si plus absumetur igne elementari, quàm generaretur æthereo, posset assignari vacuum in rerum natura: quod absurdum est. Si verò plus generaret ignis æthereus quàm absumeret elementari, superfluum non posset determinato iam suo loco contineri: sic alterutro modo vel alium naturæ solui, aut comprimi foret necesse. Breuius tamen respondebitur, nihil ab igne consumi, sed per trāsmutationis modum, quod ab vno recedit, accedit ad aliud elementum. Sic natura sagax indies ex elementis, hoc modo trāsmutatis & forma, nouas excitare formas sollicitè procurat, vt per generationē informetur, quod per corruptionem dispositum est, sitq; operatio naturæ sicut cœlestes motus. Solent plerique nimis curiosi Physiologi nondum experti rerum, nobis hoc argumentum obruere, quo Chymistarum quintam essentiam oppugnent, verum non expugnabunt nisi validius adferant. Corpora (inquam naturalia) quatuor cōstant elementis, vbi quintū igitur erit elementum? Respōdemus omnia naturalia corpora cōstare quatuor elemētis simul & forma, q̄ etiā aliqd est, & potissima pars cuiusuis cōpositi: nec solū ex his omnib. quia nō potest fieri vera cōiūctio, nisi per aliquod vinculū, aliàs erit cōtactus vel collisio.

Non

Non possunt enim qualitates primæ, propter earum inter se repugnantiam in unum per seipsas conuenire. Quapropter necessarium fuit illas per elementa duas qualitates habentia componi, quò facilius coniungerentur. Hoc natura vinculo cuncta componit corpora, Philosophi solent id nobis ænigmate tradere dicentes: fac pacem, inquit, inter inimicos, & totum habebis magisterium. De elementis itaq; concludendo, dicimus illa fore triplicia, nempe simplicia, composita, & decomposita. Simplicia sunt, quæ nec corrumpuntur nec patiuntur inter sese compositionem: non ex his, sed per hæc omnia alia inferiora elementa vires suas exercent, quas etiam ab illis sortiuntur. Composita sunt quæ componuntur & corruptionem patiuntur. Decomposita uerò quæ iam in compositione per corruptionem conueniunt. Quicumque hæc in illa, impura in pura, composita in simplicia nouerit conuertere, maximus erit admirandorum operû artifex. Iam quid forma sit uideamus. Est quidem æthereæ regionis in elementarem actus & potentia. Per elementorum in se mutuo transmutationem, aptat naturam materiã, illi formam tanquam in matricem semine includens: huius uirtute prægnans, ueluti mater fœtum producit in actum specificum. Id
sibi

sibi uolunt Philosophi dicentes. Forma deducitur de potentia materie. Potēs est enim ipsa materia parere, quod à forma generatur in illa. Concludendum est igitur, quod forma sit agens in materiam patientem eius actionem, inter quas natura se mediam præbet ut artificem. Hæc enim ex uniuersali totius forma, specificas indies formas à Deo tamen primo creatas renouare non cessat, quæ corruptione defecerant, nec magis quàm celorum motus est inferiùs otiosa. Dicitur ista Cœli cum elementis in generationem omnium quæ sunt excitatio. Quod artificium duplici perficit instrumento, dispositione uidelicet ac in fluxu. Natura materiam corrumpendo disponit ad potentiam formæ receptiuam, & cœlestium influxuum, quæ tandē suo determinato tempore prorumpit in actum & formam specificam. Hoc sibi uult dictum illud à Philosophis, nempe. Secundum materię dispositionem agit forma. &c.

TERTIA

TERTIA PARS.

De parentibus metaphysicæ proli.

CAPVT PRIMVM.

Expositio Physica.

PATER eius est Sol, Mater
Verò Luna. Portauit illud
ventus in ventre suo. Nu-
trix eius terra est. Pater o-
mnis Theolefmi totius mundi est hic. Vis
eius integra est, si versa fuerit in terram.)

Postquàm Hermes artem supernaturalé
ex diuinis & naturalib. probauit. Fœtus ad-
mirabilis generationem à suis parentibus
indicat, à patre primum his verbis. *Pater eius
est sol.* Quid Soli & Luna sint in cœlo non est
quod explicemus, cum pueris etiam notis-
simum existat. Verùm aëiones, atque virtu-
tes eorum pauci reperiuntur qui intelligât.
Quapropter eas hoc loco narrare datur oc-
casio.

casio, quā cognitione mēs ad altiora peruenire potest, utpote metaphysica. Sol itaq; cœlestis est luminare diei magnū à Deo positum in medium cœlum. Cur autem cœlum occupet medium, intelligendum est hac de causa fieri, nempe ut superiora se necnon inferiora quæuis calefaciat æqualiter & illuminet. Sicuti fons vitæ nostræ (caducæ tamen) est cordis nostri centrum, in quo viget calor naturalis reliqua nostri corporis membra calefaciens & illuminans, id est, viuificans: non aliās. Sol omnes mundi partes superiores & inferiores calore lumineq; suis viuificat. Hac de causa mundi cor à calore dicitur, & oculus à lumine, quia cuncta perlustrat, etiā abditissima quæuis in terræ centrū vsq;. In eo cœlicæ virtutes omnes reconditæ sunt, & ipse reliquas omnes stellas infrā supraq; se existētes illuminat. In summa corpus est omnium quæ in cœlo sunt & in terra nobilissimū. Iuxta ratione primus post Deū parens est omniū ab Hermete vocatus, q, in eo semina quorūuis & formæ delitescāt inferiorum. Masculinū & vniuersale semen, ac naturæ primum & potissimum sulphur existit, generationumque pars omnium, & potissima causa. Quamobrem à sapientissimis viris, ut Paracelsio primum affirmatus Solem & hominem generare hominem.

A So-

A' Sole uita naturalis creaturarum omnium originem ducit, nam ex eius uita, est omnis uita caduca. Si Sol igitur uiuit, necessarium est ut in aliquo uiuat, scilicet in humido suo radicali, uidelicet aëre purissimo, qui temperat calorem eius humiditate sua. Fatuum esset cum plurimis credere, Solem ignem existere tantum, quia uita consistit in unione spiritus cum corpore per medium animæ, quæ ab hac unione causatur. Alias non uiuere concedendum erit contra veritatem, cum unio naturalis inter duo semper fiat, ex quorum concordia tertium quid resultat unum, id est, unitum. Imò quòd magis est, dicimus unicum elementum fore Solem, in quo cuncta continentur elementa simplicia, sicut in cælo reliquisque corporibus cælestibus: at in illo perfectius propter uitam, quam omnib. infundit. Non sunt igitur ignis & aër solum in Sole cæloque, sed etiam terræ, nec non aquæ substantia purissima simplicissimaque. Sol igitur pater est, & uirile semen omnium, & Luna mater, ut audietur in sequentibus.

De

CAPVT SECVNDVM.

Expositio physica.

Mater eius Luna.) Iam author innuit Solem esse Lunæ virum, & Lunam eius uxorem, primamque rerum generationem in cœlo primum concipi, demum in terris perfici, prout infra dicetur apertius. Non enim Sol immediatè suos influxus vitales imprimit in inferiora, sed per Lunam, quæ decies & ter quotannis à viro suo per coniunctionem concipit, fœtumq; pariens indies demittit in terram, & aquas, vt audietur postea. Et sicuti parit singulis diebus, ita etiâ recipit à viro suo virtutes, nō alias quàm stellæ quæuis, licet in cōgressu fœcūdius ob maiorem eius vicinitatem. Nec est quodd vulgus putet istas conceptiones & partus huiusmodi fieri sicut apud nos in terris, at spiritualiter, & per influxus, nullo contactu, sed solis aspectibus. Et quum nobis plena conspicitur, minus virtutū à Sole recipit, quàm vbi latēs omnino fuerit Soli coniuncta, propter maiorem distantiam: at plus in oppositione, quàm inter ambōs laterales aspectus, ideo quodd potentiores influxus recti Solis existant, quàm obliqui. Existimandum igitur

tur non est, vt communis aliquorum impropria loquutio defectum pati Lunam, cum eo tempore maximè virtutibus imbuatur solaribus. At quia tunc nobis conspicua non est, ob solare iubar omnia vincens & obfuscas, videtur priuata lumine, cum tamè plus in se contineat à Soleque recipiat, quam in oppositione plena prorsus apparens. Verù est etiam ista duo luminaria, ratione matrimonij, quod inuiolatum obseruant ex ordine diuino, bina fore discreta corpora, tamen in vna substantia, sicuti vir & fœmina hîc apud nos, duo sunt in vna carne, quòd pariter vt illa priùs vnum fuerint. Ista Solis virtutum in Lunam receptio, perfecta generatio non est, sed eius initium tantum, quia in inferioribus elementis perfici debet, vt audietis in sequentibus. Est igitur Luna medium per quod inferiora semina iunguntur superioribus, à quibus impregnantur, & pariunt elementa crassiora, quæ mista vel composita propriè nominamus. Quanam ratione id fiat narrabitur postquam ea quæ de primis & cœlicis parentibus dicta sunt physice, metaphylico modo iam explicuerimus.

Exposi-

Expositio metaphysica.

Solem per Lunam influere vitam in inferiora si verum est, ambo quibusvis etiam per vitam, id est potentialiter (quæ potentia per metaphysicam in actum deduci potest) inesse necessum est. Nam vita Solis & Lunæ quibusvis in rebus est vnio per Iouem, & sana dici debet, aut aliàs ægræ dum per Saturnum Mercurius & Mars coniunguntur, vt in priori Parte dictum est. Quapropter si metaphysicè quoduis ad Mercuriū, Saturnum & Martem sua compositum reduxeris, ab hisq; Solem & Lunam extraxeris, mediaq; Iouis vtriusque temperie simul vniueris: vnum efficies ex tribus excellentius, quàm antea per naturam compositum fuerat, sub alia forma tamen. Quia destructa forma physica, non est artis iterum eandem restituere, sed longè meliorem, oculis tantum alteratam & occultò virtutibus repurgatioribus & non impeditis eisdem, quæ prius à suis actionibus remotiores erāt. Sed cum ista iam in priori Parte posita sint, obiter pertransibimus.

Expositio physica.

Superiori naturæ magisterio prius ab Hermete posito, mox eius fœtum adjicit his verbis: *Portauit illud uentus in uentre suo*. Licet in priori Parte locum hunc explicuerimus, vt lectorib. tamẽ à me satisfiat, amplius hîc elucidabitur. Sol & Luna inferiora sese sursum attollunt, inferioris naturæ magisterio, donec ad Solem & Lunam superiora veniant, id est ad superioris Solis virtutes in superiorem Lunam infusas: & quia similia similibus gaudent, inferiores matrices superiora semina recipiunt, quòd vxoris, non mariti sit officium. Iam clariùs patet verum esse quòd Hermes antea dixit ab exordio mox, inferiùs & superiùs idem esse. Nam sicuti Sol & Luna sunt in cœlo superiori, sunt & in inferiori similia substantia, non accedente, prout suprà diximus, & infrà clariùs indicabitur. Iam ad inferius artificium veniendũ esse video. Sub Marte Vulcanicas artes in cœtro terræ suas exercente Sol inferior delitescit vniuersalis, qui sui parentis impetu per ventum extra cauernas subterraneas erumpit, vt sequitur. Huiusmodi folliibus Vulcanus

nus elementorum partes puriores & subtiliores in cœlum à se pellit, vtpote Solē, quē diximus inferiorem, ignis & terræ materiā potissimam continentem, & Lunam inferiorem etiam, quæ materiam aquæ subtilissimam sub aëris forma delitescentem habet, quæq; Solis inferioris est vehiculum, vt patet his verbis; *Portauit illud uentus, &c.* hoc est, semen inferius & vniuersale per aëra delatū est, ad se coniungendum superiori semini etiam vniuersali, &c. Certum est ex aqua & igne constare aërem, sicuti cœlum: verū sub ignis hac appellatione, potissima substantia terræ comprehenditur inferioris, igni pariter ascendentī quoddā admixta sit: & sub aëris nuncupatione, purior inferioris aquæ substantia, subtiliorque, vt in sequentibus liquet amplius. Venter itaque naturæ est ex omnium elementorum inferiorum puriori substantia cōflata matrix, in quam se recipit semen Solis superioris vniuersale per Lunæ medium, quæ hac etiam de causā propinquior elementis inferioribus facta est, &c.

Expositio metaphysica.

Auditum est suprà Solem & Lunam inesse quibusuis etiam inferioribus per vitam, & ab ipsis extrahi posse lo-

nemq; Nunc est quòd sciatur vterius, etiam in omnibus fore cœlum, id est quintam essentiam, quæ per ventum, hoc est aërem arte chymica factum, portatur, &c. Qua via ventus hic fiat chymicè, prior Pars continet, etiâ quum sic, & quando nominatur aër: item quinâ physicus vel naturalis ventus in terre cauernis generetur, &c. Modò restat vt ventum huiusmodi metaphysicè probemus fieri per experientiam artis chymicæ, prout affirmauimus. Chymistę veri, nihil intentatū relinquētes eorum quæ ad naturā pertinent, studio suo merè philosophico, repperunt venti naturalis originem hoc modo. Quum ad fusionem calcinatorum suorum, & reductionem in corpus (vt aiunt) igne continuato nullius respirationis, quē follibus quantumvis magnis, vel duplicatis excitare non poterant, indigerent: ad globi terræ similitudinem, globum æneum vacuum, aut spheram extruxerunt vnico respiraculo patentē, vix æquē magno ac cicer intrare posset, per fistulam sesquipedales longitudinis prominentem vëtris eius medio. Quem ad quartam plus minulue suæ capacitatis partem imbuerunt aqua. Demum super crates ferreas, & supra carbones aut prunas collocarunt, fistula ad alterum ignem directâ flagrantem, in cuius medio vas fusorium cum sua mate-

materia fixum erat. Statim atque per calorē aqua suos in vapores conuerſa vel reſoluta fuit, his tādē auctis & multiplicatis, aut cū impetu prorumpere, magnumque flatum excitare coacti ſunt inſtar venti, vel globus huiusmodi crepuit medius, ſi fortē minus os illis in exitum patuerit. Hac ratione venti naturalis generationem edoſti ſunt, aliās fieri quā à gentilijs philoſophis quibusdam experientia nihil docentibus, at verbis tantū effutitum eſt. Quia de venti naturalis generatione diximus in priori Parte, hic obiter eam pertranſibimus, ad noſtri venti chymici declarationem venientes. Non aliās quā auditum eſt, ſub noſtro globo terra chymica ſtruimus ignem, quo mercurialis aqua noſtra ſuos in vapores reſoluitur, ad globum cœli noſtri ſcandentes. Verū, quia generatio noſtri fœtus eſt ſupernaturalis, noſtra matrix, aut ventus nullo modo reſpirare debet, vt infrà latius.

CAPVT QVARTVM.

Expositio physica.

PRiori parte Martem ab vberibus Satur-
ni fugere Mercurium diximus, quum
infirmittatis & sanitatis arbores describere-
mus: idem Hermes hoc loco docet, nempe
terram inferioris vbera fore naturæ, per quæ
lac mercuriale fœtus omnis in alimentum,
& vitæ suæ sustentationem fugit. Postquàm
author elementa tria proposuit, duo priora
sub duprum Planetarum nomine, Solis &
Lunæ, tertium verò sub vento: quartum iam
sub nutricis comparatione, proprioq; scili-
cet elementari nomine terra subdit. Non si-
ne consideratione prætereundum est, hic o-
pinionem de primis principijs nostram ta-
citè contineri, nempe tria tantum elementa
fore, quæ sub sensus nostros corporaliter ca-
dunt, ignem scilicet, aquam & terram, & hæc
in quartum reduci, quod magis aliorum es-
se matrix & massa quædam ex alijs tribus mi-
stis confecta, quàm elementum per se fore
videtur. Ex præcedenti sententia patet, *Por-
tauit ventus*, id est aër, *in ventre suo*, Solem & Lu-
nam, ac puriorem terræ substantiam inferio-
ris,

ris, cuius crassior & impurior pars non ascendens, nutrix est fœtus in aëris ventre concepti. Nam sub Solis nomine, terrę purior substantia & ignis, ac sub Lunę dictione subtilior aquę substantia continetur, quę per ignem in aërem conuersa, reliqua secum in sublime vehit, &c. Quod etiam prius diximus, hic repetendum est, nempe sub appellatione terrę, crassiorem aquę substantiam contineri. Quoniam & aqua nutrix est eorū quę ab alto rursus in eam (eleuata prius tamen) decidunt. Ignis igitur substantia crassior in terrę centro, totum artificium eleuationis inferius, vel dispositionis exercet, Marsque dicitur impetuosus, & agens inferius, quod Solem suum in gremio Veneris, vnā cum Luna Mercuriali, Ioueque Saturni per aëra pellit, vt matrix ista Solis & Lunę superiorū semina, per Iouem etiam superiorem vnita recipiat, impregneturq;. Postmodum rediens à sublimis, & huiusmodi fœtū parturiens, inferioribus, videlicet aquę terręque nutriendum committat, &c. quę clariùs infra declarantur.

Expositio metaphysica.

Non aliàs quàm omne quod generatur, à terra suum alimentum sumit: fœtus

ficii nostri suum nutrimentum habet à terra nostra, quæ dupliciter hic intelligi debet. Pars enim inferior nostri vasis, pro terra nō. nunquam accipitur, & superior pro cælo. Quandoque Iupiter quod fixus existat, loco terræ ponitur, & aliæ partes quod in cælum ascendant, volatiles fore dicuntur, & postquam descenderint, à sua terra nempe Ioue nutriri, &c.

De maximo totius mundi mysterio.

CAPVT QVINTVM.

Expositio physica.

Pater omnis Theolesmi totius mundi est hic. His quæ dicta sunt maximum arcanum huius mundi continetur, omnibus non, & prophanis minimè propalandum, sed sacris initiatis mysterijs tantum, & his adhuc sub breuiloquio. Quid enim excellentius, aut homini Philosopho dignius esse potest, quàm integram naturam superiorem, & inferiorem, cum eius operibus omnibus cognoscere, tam intus, quàm extra se? Nonne præstantius est omnibus poematum fabulis signisquæ, magis ad idololatriam, quàm ad v-
nius

nus veri Dei cultum excogitatis? Et quamvis ab aliquibus allegoricè perperam, ac si præclara mysteria complecterentur interpretata sint, nihil minùs tamen tot somnatis Deorum suorum Dearumque nominibus, quàm Dei magnalia cecinerunt. Licet Ovidius aliquid subodorasse videatur in sua Metamorphosi, multa nihilominùs immiscuit frivola quædam, ad artem hanc nihil prorsus conferentia. Quid Ethnicorum scripta profunt, aut ædificant in salutem? certè nihil: pluris tamen sunt in Scholis, quàm piorum scripta virorum Deum vnum profitentium in omnibus. Non præstaret quæso, inventutem addiscere quæ Dei sunt opera, quàm hominum? Physica sanè si ritè doceatur, in cognitionem Dei magnalium nos ducit, & Metaphysices postea Patrum antiquorum diuinitus edoctæ, quæ talis est vt Hermes retulit, &c.

Expositio metaphysica.

SI tu frater profundè meditatus fueris ea quæ D.O.M. in creatione mundi fecerit, ac omniù quæ in eo sunt, tuiq; præsertim intelliges Patrè arcanorum omnium id est,

id est excellentissimum Thelesmi sacri mysterium, hoc est artis diuinę potius quàm humanę secretissimum opus Alchymię, cuius pater, id est supremum arcanum, est hic in sermone meo veridico, &c.

De seminum cœlestium sationibus.

C A P V T S E X T V M.

Expositio physica.

Vls eim̃ integra est, si uersa fuerit in terram.) Postquam elementorum inferiorum subtiliores partes grauidę fuerint virtutib. cœlicis, demittuntur in terram, vel in aquas: non prius eorum vires integrę sunt, id est, suum consequuntur effectum generationis. Participium hoc, *uersa*, notandum venit, pro suo composito reuersa vel retrouersa debere sumi, si physicè rem ipsam intellexeris, eritq; duplex sensus, utpote: Pro parte inferiorum seminum reuersa potest intelligi ad locum vnde recesserant, scilicet ab elementis fixis. Et ex altera parte, superiorum videlicet, potest etiam compositè sumi pro conuersa, hoc est, mutata in terram, vel fixata fuerint, &c. suo loco latius.

Expositio

Expositio metaphysica.

Non prius cognosces opus metaphysicum esse completum, quàm ubi materia tota versa fuerit in terram, id est, in puluerem fuerit conuersa. Longa decoctione liquida, licet etiam non euaporent, sed retenta fuerint, inspissantur, & successu temporis exsiccantur in puluerem. Vulgo videtur hoc absurdum, & qui huius rei fecerunt periculum soli credere possunt. Verùm longissimum & summè tediosum opus existit, in vno plus quàm in alio tamen. Quapropter industria summa requiritur, in electione magis aptæ materiæ. Quædam remota sunt, alia remotiora, nonnulla remotissima: sic & propinqua, propinquiora, maximeque propinqua perfectioni, quæ quidem artificii metaphysico necessaria cognitu sunt omnia priusquam aggrediatur opus: alias deplorabit errorem suum.

QVARTA

QVARTA PARS.

*De operationibus, & doctrinæ metaphysicæ
magisterij. De misadificatione in ueritatem,
ad opus metaphysicum assumptæ.*

CAPVT PRIMVM.

S*eparabis terram ab igne,
subtile à spisso, suauiter cum
ingenio magno. Ascendit à
terra in cælum, iterumq; de-
scendit in terram, & sic recipit vim su-
periorum & inferiorum.*

Iam primum incipit author practicam artis metaphysicæ docere. Prius enim theoricè tantum eam demonstrauit. A separatione mox rem ipsam aggressus, inquit, *separabis terram ab igne*, hoc est à viro feminam, ut generare valeât. Oportet siquidem in omni generatione duo fore, quæ conueniant in unum, quæque vocauit author in prima sui sermonis parte, *superius & inferius*. id est agēs &

& patiens. Huiusmodi separatio primū est in hac arte necessaria, quę propriē vocatur à philosophis elemētōrū diuisio puriorum ab impurioribus. Docet hīc author primam præparationem esse mundificationem partium in hac arte conuenientium. Nonnulli putant elementorum quatuor separationem hīc intelligendam esse, quod ego nemini refragari cupio, si de separatione philosophica, non vulgari tamen intellexerit. Sub ignis hac appellatione duo alia continentur elementa, scilicet aēr & aqua. Nullus siquidem ignis est aëris expers, nec aēr aquę, cū aēr sit aqua per ignem resoluta, quo cogitur illa sursum ascendere. Terra verò partim ascendit, partim inferiūs & fixa remanet, vt infra declarabitur exactiūs.

De secunda purificatione materie.

C A P V T S E C V N D V M .

Nonnulli putāt hanc particulam *subtile à spisso*, referri ad priorem, nempe; *Separabis terram ab igne*: verū ego sum istius opinionis cum authore, secundam & particularem esse purificationem philosophicam: qui credere volet poterit, qui noluerit, minimē cogitur. *subtile* quidem à Philosopho-

losophis, dicitur omne quod æthereum est, aut per ætherei virtutes in subtilitatem redactum. Nam vti suprà dictum est, æthereum & elementa substantia quidem vnum fore, sic etiam remotis accidentibus, quibus tantum differunt, in vnum facile redibunt. Est igitur authoris sententia per separationem subtilis à spisso, subtiliari spissum, & in ætherei subtilitatem elementare posse redigi metaphysicè. Hęc separatio, philosophica solutio dicitur, quæ nisi præcedat, compositio nulla fieri poterit etiam philosophica. Quapropter hæc posterior separatio peroptimè considerata est, ne cum priori confundatur. Ex ordine dictionum in orationibus (licet nulla coniunctio sit intermedia) patet authoris menti meam opinionem esse conformem, cum priùs dixerit, *Separabis terram ab igne*. Si hanc sententiam per eam quæ sequitur exposuisset, vt nonnulli volunt, dixisse debuerat postea, *spissum à subtili*, quia terra spissior est igne, quem etiam præcedit in oratione, & non inuertisse præter omnē scribendi rationem substantiuorum correspondentiam. Nec dici potest adiectiua fore, quia spissam dixisset. Vnus est hic Philosophorū occultandi modus in manifestissimis, à quo reliquos addiscas.

De instrumento philosophico uel metaphysico.

CAPVT TERTIVM.

Postquam author materiam, & operandi modum in eam indicauit, ordine conuenientissimo post, instrumentum addit philosophicum, eiusque temperamentum verbis occultissimis, inquiens: *Suauius cum ingenio magno.* Qui filij sunt Hermetis, facile percipiunt, quid per hæc verba velit, & non alij. Chymistarum, ut etiam naturæ proprium instrumentum est ignis, qui penes artifices multipliciter consideratur. Est enim ignis externus, aut internus: Externus aut violentus aut per tres gradus temperatus, vel naturali similis, & remississimus, qualem sibi natura in generatione rerum usurpat: Internus cuiuslibet substantiæ proprius est, & naturaliter insitus, cuius etiam Chymista rationem habeat oportet. Utuntur igne violento Chymistæ, vel inter calcinandum, sicciora sublimandum, aut metalla sua liquefaciendum: igne temperato per tres gradus inter destillandum ascensoriè, descensorièq;: naturali simili dum putrefaciunt, digerunt, congelant, vel circulatoriè soluunt, atque fixant. Patris Hermetis documentum est, ut filij sui postremo, quo naturam in suis operationi-

d bus

bus imitari valeant, vtantur,vti per aduerbium suauiter apparet. Altera pars: *Cum ingenio magno*, denotat hunc ignem ingeniosè, summaque diligentia construendum esse, iuxta naturalem calorem, &c. Varia est ignis huiusmodi struendi ratio, cuiuslibet pro sui ingenij capacitate relinquenda, modò suauis & continuus existat, non interruptus. Aliqui solent industriosis fornacibus caloris huiusmodi continuationem sibi comparare: nonnulli alij varia materia suum ignem exstruere, quorum omnium author hoc loco non meminit, quod breuitatem in sua tabula seruare coactus fuerit. Apud scriptores alios quæ posita sunt, recensere, superfluum esse duximus.

De priore parte Circulationis, id est, Solutione philosophica.

C A P V T Q V A R T V M.

DOcet postmodum signa tacitè, quæ inter operandum apparent, quum dicit: *Ascendit à terram cælum, &c.* Circulatoria destillatio pulcherrimè declaratur hoc loco, nec non vas ad naturalium vasorum similitudinem esse construendum. Videmus enim totum cælum & elementa similitudinè habere

habere cuiusdam spherici vasis, in cuius centro, naturalis ignis viget inferior, subtiliorē elementorum inferiorum materiam in cœlum agens, &c. Non aliàs vult Hermes nos habere vas idoneum, ad illius imitationem. At quia foret impossibile nobis in aliquo vase clauso, veluti natura suspensum in medio, nec non accensum ignem rationibus varijs includere, maximè quia noster ignis fomentatus est, hoc est indiget materia, quæ propter grauedinem centrum vniuersi perit, unde fieret vt in fundum laberetur, nec remaneret in centro. Minimè potest etiam ignis huiusmodi præter liberum aërem vires suas exercere, quapropter occluso vase statim extingueretur: necessarium fuit ignem extra vas nostrum fore sub eius fundi rotundi centro. Totum ignis magisterium in eo consistit, vt continuus existat, ac in eodem statu, leuis & vaporosus, veluti continuatur ignis in terræ centro naturalis, qui magisterium eleuationis, id est ascensus à terra in cœlum exercet: hoc indicat prioribus verbis inquit: *Cum ingenio magno*, hoc est igne per simili naturali, &c. Quorundam Philosophorum expertissimorum in hac arte, iam occurrit opinio reprobantium, parte igne subterraneo, sed affirmantium cœlesti solum omnia

penetrâre metallorum generationem fieri: non vident interim quinam Hermeti contradicant; & sibi, qui nullo modo possunt alio suum exercere magisterium, quàm per ignem extrinsecum & subtus agentem, naturalis ignis ad similitudinem in vniversi cœntro suum centrum habentis, à quo sursum affurgit, &c. Nam & si vehemensissimus ibidē exultat, ob maximum tamen interuallum, & intermediam terram, & aquam eius calorē arētissimum impediētem & compescētem, in cauernis metallicis, quæ vt plurimū ad 600. aut 700, plus minusvè cubitos sub terræ superficie non latent, est ita remissus, vt vapores metallicos tātū eleuet ad summitatem clausarum naturaliter cauernarum Hermetico vasi persimiliū. Verum est quod ab igne cœlesti lapideas cauernas, & omnia penetrante, vires atque suas virtutes acquirant, quæ generationis eorū est pars altera. Huic igni comparandus est internus, id est, Hermetis materiæ naturaliter insitus, cuius fortè quum illa scriberent nullam rationem habuerunt: Nonnunquam bonus dormitat Homerus. Porro sumus homines, errareque nos omnes contingit à minimo vsque ad maximum. Et quamuis artem ipsam calluerint & adimpleuerint illi boni viri, magis ex dono Dei quàm ex naturæ noticia, vel improbo

probo suo labore sunt eam adepti. Contra plerique reperiuntur, qui rem ipsam experti nondum fuerunt, acutiùs tamen expertis contati sunt. Patris Hermetis opinio est, ut igne subtus metaphysici magisterij vas extrinsecùs agente, materia vase contenta sursum ad summitatem eius instar naturæ cogatur ascendere. Quod his verbis innuit: *Ascendit à terra in cœlum*; hoc est ab inferiori parte vasis, quæ nonnunquam terra vocatur à Philosophis, ad superiorem quæ cœlum, ab illis etiam dicitur. Potest etiam aliàs intelligi, sic videlicet: Solis & Lunæ fœtus ascendit, id est conuertitur, aut resoluitur eius terrea substantia, vel spissum eius in cœlum, hoc est in subtilissimam substantiam, cœlesti similem, &c.

*De Circulationis metaphysicæ parte posteriore,
scilicet Fixatione philosophica.*

CAPUT QUINTVM.

STatim atque Solutionem philosophicam author suis filiis indicauit, Fixationem subdit his verbis: *Iterumq; descendit in terram*: id est Postquam aliquandiu sub cœlestium virtutum internarum obedientia, resoluta materia Philosophorum, ascensus de-

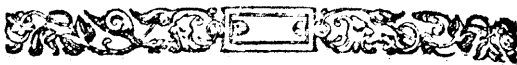
scensusq; steterit artificio, suo tempore determinato maturitatis, ad suam terram redit, id est, Spiritus iste fit iterum corporeus, qui prius è corpore factus fuit Spiritus. Ænigmaticis verbis Philosophi hoc ipsum inuoluerunt, dicentes. Fac fixum volatile, rursusque volatile fixum, & totum habebis magisteriũ. Sunt nihilominus alię solutiones & congelationes in hoc magisterio necessarie, quę præparationes potius appellandę sunt. Fatuũ sanè credere foret, materiam hęc philosophicam non præparandam & subtiliandã esse prius. Hoc ipsum docent quotquot sunt Philosophi naturales in hac arte sublimati, scilicet præparationes esse necessarias, quas operationes vocarunt mūdificationes & subtiliationes, solutiones & congelationes. Corpus enim in Spiritum resolui necessum est, & Spiritum in corpus, si naturam imitari voluerit artifex. Videmus fieri naturaliter, vt in nubem aqua resoluator, & eadem nubes iterum in aquam, vt fiat quod sequitur,

De

*De ratione cur huiusmodi conuersiones uel
transmutationes fiant.*

C A P V T S E X T V M .

Concludit author quartam sui sermo-
nis partem, his verbis: *Et sic recipit vim
superiorum & inferiorum*, Docet hoc loco latius
quod antea dixit: *Quod est inferius, est sicut id
quod est superius, & e contra*. Nam per singularem
numerum vni, indicat eandem esse poten-
tiam nature superioris, quæ inferioris est, &
non diuersam: alias vires dixisset, aut singu-
larem numerum geminasset, hoc modo, re-
cipit vim inferiorum & vim superiorum.
Hoc minime suos docere voluit Hermes, i-
mo potius id ipsum confirmare, quod supe-
rius allegatis addidit, videlicet: *Ad perpetranda
miracula*, id est potentiam, reuocans. Quoniã
in vnione superiorum cum inferioribus ma-
xima vis inest, ac ad miraculum vsque poten-
tia. Quod superius ea quæ hoc loco requi-
runtur, late satis dicta sint, repetitionibus pa-
pyrum implere nolumus.

QVINTA PARS.

De utilitate metaphysici magisterij.

CAPVT PRIMVM,

I C habebis gloriam totius mundi. Ideo fugiet à te omnis obscuritas.

Hic docet filios suos Pater Hermes vtilitatem artis, & ad vsum applicationem duobus modis. Priore suæ medicinæ tacitè satis in metallis vtilitatem indicat. Nam totius mundi gloria consistere videtur in opibus. Non enim spernunt Philosophi diuitias omnino, sed abusum earum. Imò fœlicem & gloriosum existimant in hoc mundo fore diuitem, qui bona sua pauperibus distribuit; Licet obulus viduæ de victu suo diminutus, magis acceptus Deo fuerit, quàm opulentū ingens pecunia superflua. Nihilominus vt subuentum sit pauperibus D.O.M. hominibus suis diuitias hac arte, donoquæ suo tribuit, vt non existiment cum nonnullis, qui
habent

habent eas ex hæreditate parentum, sibi solis fore possidendas. Verùm quòd huius partis hætenus paucam fecerim professionem, alijs amplius hunc locum elucidandum libentissimè cedens relinquo, posterioremq; partem quæ Medicinam animi, nec non corporis humani concernit assumens, hunc librum in studioforum vtilitatem, & vniuersæ reipublicæ conscribere volui : maximè quòd alios hunc locum integrum reliquisse viderè, aut obiter, aut studiose transcurrissè.

De fructu metaphysica medicina, quò ad humana corpora.

C A P V T S E C V N D V M .

Non solùm Deus pauperibus auro vel argento subuentum esse vult, sed etià remedijs ad eorum tollendas infirmitates adhibitis, vt Christus ipse testatur in Evangelio, dicès: Infirmus fui & non visitasti me, &c. Hoc posteriore quintæ partis vtilitatis modo, satis innuit Medicinam suam Hermes ad corpus & animam vtilem fore, his verbis: *ideo fugiet à te omnis obscuritas.* Non aliàs enim quàm animi corporisque scilicet infirmitatem fore scitur, duplicem etiam esse Medicinam oportet. Hinc fit vt author (à te) lo-

d 5 quutus

quutus fuerit, & non à metallis. Verùm posset nasutulus quispiam adducere Sophista: non dixit ab alijs, at à te solùm, artificem intelligens. Qualiscunque fuerit hoc asserens, Ethnicus erit, non Christianus, quandoquidem alter ego mihi tu, & alter tu tibi nisi fuerimus ego & ille, cui vicissim & nos illi sumus ipse, nostrùm Christo dignus esse nemo poterit vnquam. Nunc inquiramus quid per obscuritatem intelligat Hermes, nihil aliud sanè quàm tenebras ægritudinum. Omne corpus infirmum tenebrosum est, & è contra. Verbi gratia, videmus homines ægros nedum colore, verùm etiam omnibus humoribus, vt sanguine, lotio, sudore, cæterisque excrementis omnibus obscuritatem reddere, contra sanos splendorem, &c. Mens est authoris hoc loco, si portiunculam huius medicamenti quocunque modo sumpseris, decidet à te quæuis infirmitas corporis, quam in priori Parte nostra quaternario descripsimus, à quatuor Planetis imperfectioribus. Cæterum de mentis obscuritate loquamur. Variæ profectò mentales infirmitates existunt, vt Vesania, Mania, Furia, Stoliditas, &c. quibus obscuratur hominum animus. Omnes quotquot esse possunt infirmitates huiusmodi metaphysico medicamine curantur Hermetico. Nec
solùm

solum animi sanitatem restituit, verum etiam ingenium atque mentem hominum accuit, ut omnia sibi sint intellectu perceptu- que facillima, eosque nihil eorum lateat, quæ sunt inferius ac superius. Est itaque ratio sententiæ, quod omnia corpora tam rerum naturalium quam hominum, ad summam sui suamque perfectionem hac arte reduci valeant. Huius etiam in priori nostri libelli parte mentionem fecimus, quum de tribus Planetis perfectioribus loqueremur, indicantes hoc medicamento, sanam in corpore sano mentem acquiri posse. Victo per ternarium igitur quaternario, septenarius in exaltatione sua iubilabit,

SEXTA

SEXTA PARS.

De uirtute potentiaq̃ Solis metaphysici.

CAPVT PRIMVM.

HÆC est totius fortitudinis fortitudo fortis, quia vincet omnem rem subtilem, omnemq̃ solidam penetrabit.

Nihil in rerum natura fortius isto medicamento reperiri potest. Ideo dicit author: *Hæc est fortitudo fortis*, id est vis & efficacia supernaturalis: *totius fortitudinis*, hoc est potentissima, viresque naturales omnes excedens. Ideo verè metaphysicum opus optimo iure nominatur. Nec alia quæuis Metaphysica præter istam reperitur, garriant quicquid velint vulgares Philosophi, qui nihil minus quàm artem intelligètes Metaphysicam, in ea non erubescunt ingentia scribere volumina, suisque nugis anilibus albam contaminare papyrū. Nam quid est Metaphysica præcor, aliud quàm ars opere suo naturā excellens,

lens, & quæ vbi naturalis industria deficit, ibidem incipit. Hoc artificium duplex est, vtpote Speculatiuum, & practicum. Vtrumque Pater Hermes intelligit: Verùm ordine præpostero practicum exponere volui prius, vt ex fructu melius adducere possem recentes adhuc studiosos artis, eosque Nectaris allestos dulcedine, laborum studiorumque minime pœnireret.

De projectione metaphysica medicinae.

C A P V T S E C V N D V M .

Rationem hîc reddit Hermes eius fortitudinis, quàm suò medicamêto prius attribuit his verbis: *Quia vincet omnem rem subtilem, omnemq; solidam penetrabit.* Quotquot fuerunt Hermetis interpretes, hunc locum ad metalla solent inflectere, prout nunc audietis: *Quia vincet*, id est coagulabit atq; fixabit: *omnem rem subtilem*, hoc est Mercurium vel argentum vulgi viuum: *omnemq; solidam penetrabit*, id est omne metallum durum perfectum & imperfectum: vti sunt ista sex, Sol, atq; Luna, Saturnus, Iupiter, Mars, & Venus, ad summam perfectionem perducet atq; minorẽ. id est Metaphysicam & naturalem. Verùm quòd ego tantum ad Medicinam corporis huma-

humani rem istam exponendam assumpserim, alijs opinionem dictā integram relinquere cupio, munusque meum & officium pro viribus prosequi. Sic pro parte mea rem intelligo: *Quia uiacet*, id est purgabit: *omnem rem subtilem*, hoc est Mercurium totum humanumque sanguinem, vel humorem in quo spiritus vitales degunt: *omnemq; solidam penetrabit*, id est carnem & ossa penetrando, suis ab infirmitatibus vindicabit, &c. Nam uti supra gloriam pro metallis exponendā, & obicunitatem pro hominibus fore diximus; sic etiam hoc loco pro corporibus humanis est intelligenda solidorum penetratio, subtiliumque humorum scilicet purgatio. Nam in homine mineralis, animalis & vegetabilis est sira virtus naturaliter, & omnia quæ maior in se mundus continet actus, sunt in minore potentia. Quapropter omnem rem, & non rem absolute dixit Hermes, &c.

SEPTIMA

SEPTIMA PARS.

*De comperatione metaphysici magisterij, ad
mundi creationem.*

CAPVT PRIMVM.

IC mundus creatus est.

Enigmaticè docet Hermes hoc loco totum artificium suæ Metaphysices à creatione mûdi perdiscendum esse. Non est quod arbitretur quispiam, eum dicere velle, suos filios ex nihilo, sicuti Summus rerum omnium Artifex mundum, Solem suum creare, verùm ex iam creatis à Deo, perfectionem ab ipso creatam, & in rebus existentem elicere posse. Quapropter dictio creationis hæc pro distinctione mentis ordine, tempore creationis mûdi sumenda est. Eritque sensus & authoris hæc opinio, nempe: Sic in sui creatione mûdus est ordinatus, id est artificium nostrum similem seruat ordinem illi, qui fuit in creatione mundi. Iam videamus qualis iste fuerit. In Genesi legitur: Ab initio creauit Deus cælum & terram. Sic etiam ait Hermes,
opor-

oportet vos cœlum & terram à Deo creatâ,
 materiaque nostra contenta rursus produ-
 cere, hoc est ab inferiori superius eius discer-
 nere. Quod suprà dixit sui statim sermonis
 ab initio sub finem repetit quasi diceret: Ex
 his duobus vnum oportet generari, nâ per
 se nihil generare potest, sed cum alio sui si-
 mili, quod etiam ex seipso fuerit. Hoc idem
 est ac si loqueretur: Vnum ex duobus tertiu
 generat per similitudinem. Dicit etiam in
 Genesi Moses: Terra erat inanis & vacua, &
 spiritus Domini ferebatur super aquas, &
 separauit aquas quæ sub firmamento sunt
 ab aquis quæ supra firmamentum existunt,
 &c. Quid multis, totam si Genesin cum in-
 uocatione diuini luminis meditatus fueris,
 artem hanc inuenies, aliàs non. Hæc
 est Hermetis mens atque sen-
 tentia.

OCTAVA

OCTAVA PARS:

De compositionibus elementorum Philosophicis.

CAPVT PRIMVM.

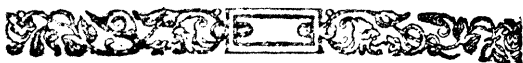
IN C erunt adaptationes mirabiles, quarum modus est hic.

Ista particula præcedenti conformis est, eique respondet ex arte. Videtur enim Hermes idipsum loqui: Si tu pari modo feceris de tua materia, quo de mundo factum est ab initio, hoc est ab eo si puriora separaueris ab impurioribus elementa, nec non à spissis subtilia simpliciaque, mirabiles fient inde adaptationes elementorum & mixtiones. Ita Deus elementa coniunxit ab initio, ut nullum elementum sit, quod in se non contineat aliud elementum. Hinc fit etiam ut per Moſen duorum tantum elementorum nuda mentio facta sit, aquæ scilicet, ac terræ, quæ dicitur ibidem aliàs arida. Nam sub terra concluditur ignis, & sub aqua continetur

aër. Et hac ratione sub vno solo reliqua tria contenta fuisse videntur, quum dicitur. Spiritus Domini ferebatur super aquas, & congregentur aquæ sub firmamento & appareat arida: his constat aridam prius sub aquis fuisse terram, & ignem in ea, nec non aërem in aquis, &c. Erit itaque materia quæ filios suos vti vult in suo magisterio, quædam aqua continens in se quatuor elementa (si saltem imitari mundi creationem debeat istud artificium) à qua separanda sunt elementa, componendaque rursus, vt superius auditum est his verbis: *Hinc erunt adaptationes mirabiles*, id est supra naturam. Nam quæ fiunt ex natura non æquè mirabilia sunt, penes eos qui cognouerunt naturam, ac apud vulgares. Illa verò quæ naturam superant verè mirabilia sunt omnibus, quia ex Deo fore necessum est. Quamuis & quæ natura facit, etiam quod ex Deo sint, admiranda nobis, nihilominus indies nostris oculis apparentia per ordinem existunt, ac omnibus contingentia. Sed ea quæ raro, nec nisi speciali Dei dono paucissimis & electis fiunt, maximè fore mirabilia debent. Mirabiles igitur adaptationes, id est, raro nec nisi pro miraculo contingentes.

CAPVT SECVNDVM.

Post compositionum insinuationem, subiungit author modum quo fieri debeant, inquit: *Quarum modus est hic:* ac si diceret. En tibi viam stravi, qua poteris huiusmodi compositiones elementorum perficere, videlicet ab exemplo mundi creationis, vel ordinis in ea. Rudem & ignarum sane Philosophum oporteret eum esse, qui mundi creationem intelligeret, has autem adaptationes Philosophicas ignoraret. Quapropter orandus est Deus, ut mundi creationis ordinem reuelare dignetur, quo cognito Metaphysicum artificium latere nullo modo potest.

NONA PARS.

De manifestatione duplici materiæ, cum ab authoris nomine cognomineq̃, tum ab eius arte, nec non experientia depromenda.

CAPVT PRIMVM.

Taque, vocatus sum Hermes Trismegistus, habens tres partes Philosophiæ totius mundi.

In finem vſque reſeruauit Hermes declarationem ſuæ materiæ, quam duplici via patefacit eis, qui poſſent ingenio: ſiquidem rudibus minimè propalanda, porro nomine cognomineque ſuis aiens: *Itaque vocatus sum Hermes Trismegistus*, ac ſi loqueretur ſuis filiis. Hac ratione vocatus ſum Hermes, quia Sapientiæ Metaphyſicæ vobis interpres, & Trismegistus, vel ter maximus, quia hæc Sapientia quam vobis annuncio, ſub ternario latet in vnum concluſo. Quod melius vt intelligatur, excellentiam ternarij duximus in
Lucem

lucem esse propalandam. Sacrato ternario totus mundus, ordine, numero & mensura per vnitatem constructus est. Vnitas enim non est numerus, sed concordiae foedus. Binarius verò primus numerus discordiae fons & origo, per assumptionem materiae dissectus est ab vnitatem, & rursus in vnum coniungi non potest, nisi vinculo plurimum indissolubili, quod solum vnum est. Frustra certe laborat qui paria paribus copulare nititur, sed impare solo paria conueniunt in vnum. Numero nanque Deus impare gaudet. Vnarius itaque binarium, hoc est vnum & vnum, per vnitatis simplicitatem, in ternarium vincit, animatque, nexu quidem indissolubili. Nā vnum in aliquas partes diuidi non potest. Non enim vnum atque vnum duobus coniungi possunt, cum duo, quæ necesse debeant, in vnum atque alterum per se solubilia sint. Reijciatur itaque binarius & ternarius reducibilis erit ad vnitatis simplicitatem, vt ait Io. Tritermianus in epistol. ad Germanum Gnaum, & latius. Non est humanus mi Germane hic ascensus, neque eorum imitationi consentiens, qui vna duntaxat ala sursum feruntur, sed paucissimis familiaris, illis videlicet qui sese in vnitatem, non temerè reducerunt, & in quorum est mente verus ternarius, id est qui reiecto binario per assumptio-

nem ternarij, sunt ad vnitatis simplicitatem assumpti.

De triplicitate materia metaphysicæ.

CAPVT SECVNDVM,

Posteriore parte manifestationis materiae, docet author manifestò, quod supra dixi, non solum de metallis intelligendum esse quod loquitur, sed etiam de alijs; id est, non tantum ex metallis ad metalla, Metaphysicam depromendam esse Medicinam, verum etiam ex eis ac vegetabilib. & animalib. ad animalia, quod innuit his verbis: *Habens tres partes Philosophiæ totius mundi*, quasi loqueretur. Hæc ars eiusq; materia consistit in triplici Philosophia, hoc est in cognitione trium partium totius mundi: quæ mihi simul aut separatim Hermeti Trismegisto cognitæ fuerunt experientia. Notanda est hæc particula: *totius mundi*, quia distinctus est mundus vniuersus in duas partes principales, ætheream scilicet ac elementarem, quarum vtraque pars tres in se partes continet, videlicet corpus, animam, & spiritum, simul vt in coloribus Philosophicis, nigro, albo, ru-
beoq;, vel separatim, vt in mineralibus, animalibus, & vegetabilibus, quorum posterio-
rum

rum hîc rationem habere proposui, quòd elementari mundo complectantur, à quo nobis æthereus venandus est. Tribus igitur potissimum cernitur elementaris mundus constare partibus, Mineralibus, Animalibus, & Vegetabilibus. Præter hæc nihil in hoc mûdo, quod sub sensum cadat, est quod queamus inuenire. Quapropter à Mineralib. tanquã aliarum partium basi faciens exordium, veniam ad reliqua corpora materialia. Terra quidem basis est & retinaculum omnium tâcœlestium influxuum, quàm solidorum corporum. Circum eius centrum cœlestes motus feruntur omnes. Ad eius centrum grauiæ quæque feruntur, nisi soliditatis eius beneficio retinerentur. Et ab eius centro leuia fugiunt omnia. Quod author supra docet, inquit: *Terra nutrix*, & paulò post: *Ascendit à terra in cœlum, iterumq; descendit in terram, sic recipit uim superiorum & inferiorum*. Ibidem uidemus ipsum inferiorum vires terræ potissimum adscripsisse. Mirabilium enim est productrix ex cœli semine, sororisque suæ menstruo. Quod idem Hermes inquit antea: *Res pater unius est Sol, Luna uerò mater. Portauit uentus hanc rem in utero suo, (& rursus quod prius) Nutrix eius terra est, &c.* Sunt itaque Mineralia, quæ in visceribus terræ mixtione huius & aquæ, secundum earum diuersam

proportionem, in diuersas formas ac species concreta reperiuntur. Horum tria sunt genera, lapidum videlicet, metallorū, & mediorum mineralium. Et licet hæc omnia generentur, ex mixtione proportionali terræ & aquæ, nihilominus ex quatuor elementis constant, sicut vegetabilia, & animalia. Nam supra dictum est, aquam, aërem, & in se terram, ignem, quodque alterum occultum continere. Lapidēs ex multa terra, & aqua pauca iuxta magis aut minus à natura cōflati sunt, ideò non fusibiles, at igne potius friabiles existunt. Quòd nonnulli cæteris lucidiores euadant ac diaphani, fit propter maiorem terræ depurationem, & clarificationem à natura factas. Cū videamus & arte cineres aridissimos in vitrum transire diaphanum. Nec potest ars curiosissima, præter Metaphysicam Hermetis, minimum opus, quod naturæ fuerit facillimum, imitari. Metalla, quidem è contra conflantur ex aqua multa, in argentum viuum transmutata, nec non terra pauca in sulphur à natura conuersa, quo fit vt liquabilia sint, potius quam friabilia. Diuturna decoctione densatur aqua, modo non exhalet: è diuerso terra clarescit. Nam occulta manifestis, & hæc illis semper & in omnibus contraria sunt. Principia metallica triplici statu differunt: aut sunt remotissima, veluti

veluti cum aqua terræ mixtura: vel remota prout vitriolum: aut sunt immediata, sicut argentum viuum & sulphur. Ex his duobus posterioribus iuxta puritatem amborum, vel impuritatem alterius, aut vtriusque nobile vel minus, aut prorsus ignobile natura calore subterraneo vix annorum millibus generare dicitur metallum. Eò fit ut quantò sub diuturniori cœlestium influxuum obedientia mineralia fuerint, tantò firmiori, ualidiorique potentia uirtutes acquisiisse cœlestes efficacissimas, inter ea quæ corporeas uires habent restaurare conseruareque non immeritò putentur: & eò nobilius quò metallica forma sua materia minus fuerit oppressa. Metallorum forma generalis, equalis est omnibus, at propter materiæ uariam dispositionem, in uarias prorumpit formas specificas. Quod si uniuersalis metallica forma iungatur suæ materiæ coequata proportionem partium dispositæ, in speciem omnium nobilissimam, & in aurum prorumpat oportet. Nam locus iam equatas partes continet, natura quoq; proportionatum calorem adhibere nouit ut instrumentum. Aurum itaq; suo calido non est frigidius, nec suo frigido calidius, pariter humido suo nō ficcius, nec humidius arido, sed undique temperatum, unitum, ac tanta perfectione compactum à

natura, quòd nulli penitus igni cedere putetur naturali. Philosophi tamen aiunt artificiali primam in sui materiam igne resolui posse, in quam nisi resoluatur, impossibile fuerit ipsum in stomacho posse digeri, quod igne vehementissimo reliqua metalla vincente, lapidesque consumente non vri dicitur, sed purius ac perfectius reddi, quousque ad summum suæ perfectionis gradum pervenerit in igne tunc ut Salamandra iubilare dicitur. Non de monetario, sed per Antimonium ita depurato, quòd nihil alterius in eo mixti metalli relinquatur, ipsos intelligere certum est. Quapropter frustra laborare videtur omnes quotquot aurum potabile facere conantur, nisi prius aurum in primam sui materiam resolverint, hoc est in argentum viuum & sulphur, quæ materia, metallorum omnium est prima, proxima & immediata. Hæc sit igitur auri conclusio, quòd à sua perfectione similitudineque Solis cœlestis, terrestris Solis nomen sortitum sit à Philosophis, qui etiam terrestrem Lunam argentum purum, quod cupellatum vocant aurifabri, nominarunt, colore pondereque solum ab auri perfectione diminutam. Calore namque deficiente, deficit in ea pororum compactio, restrictioque, quibus metalla pondus acquirunt ut argentum viuum. Omne decoctum natu-
ralis

raliter vel arte primò nigrum, secundò quidem album, & tertio rubeum efficitur, qui postremus color est excessivus, & à perfectione superabundans. Ut corpus naturale perfectum sit, requiritur ne in aliquo deficiat, vel perfectionis limites excedat, quæ perfectio medium tenet in omnibus. Mediū autem inter nigrum & album, est pallidum sed imperfectum, quia extremorum alterum est imperfectum, at inter album & rubeum citrinum perfectum est. Hinc fit ut aurū tenens medium inter perfectum & plus, colorem citrinum obtineat non excedentem, neq; diminutum. Nihil aliud est citrinus color aut flavus, quàm determinata proportio mediæq; rubei coloris & albi. Hinc fit etiam ut omnes quotquot putant argentum, & reliqua ciminuta metalla vulgaria in aurum auro transmutari posse, decipi contingit, nec non illos quibus libenter audiuntur. Nam aurum non plus coloris habet quàm indiget ad colorandum suum argentum viuum. Experientia doctos docuit viros, tincturam ex auro fieri posse, quæ valeat argentum purum, vel aliud ritè depuratum aliquod metallum, in colorem auri tingere perfectum: verum non plus auri factum est hac arte, quàm fuit illud auri pondus, ex quo talis tinctura tracta

tracta fuit. Fatuum ergo videtur consilium
eorum qui suadent in aliqua re quærendū
esse, quod in ea non continetur naturaliter,
ut superabundantem in auro colorem & pō
dus superflua, quæ tribuat alijs: quæ etiam si
haberet aliquo modo, non esset aurum, sed
coloratius & ponderosius auro quid, & non
metallū perfectū. Quod si etiam in auro nō
sit hæc transmutationis perfectio, rationib.
iam allegatis: nec in aliquo alio minerali, ne
que metallo. Nam quicquid in perfecto nō
fuerit perfectionis, in imperfectiore quære
dum non est. Nec in vegetabilibus erit, mi
nus etiam in animalibus, quæ natura magis
ab auro distant, & in auri generatione mi
nus conveniunt quam aurum ipsum: natura
quoque sibi simili natura gaudet, ac trans
mutatur in ipsa facilius, quam in aliena. Sed
cū in transmutatione corporis imperfecti,
requiratur summa perfectio, siue Medicina
pliusquam perfecta, quæ propinquis etiam
elici nō potest, quā à summæ perfectio quod
suæ naturæ sit, nam potiora propinquioraq;
semper & in omnibus eligēda sunt, propter
faciliorem transitum: cū etiam omnis per
fectio corporum, à temperamento suarum
in compositione partium dependeat: tem
peratius auro nihil erit, aut ad rem istā pro
pinquius. Quapropter ab eo vel à nullo pe
renda

tenda venit hæc transmutationis perfectio. Porro veri Philosophi nullius auri fossilis, aut vulgaris auidi, vel sitibundi, transmutationes non vulgarium, fossiliumvè metallorum, sed suorum & Philosophicorum describere videntur. Hi suo sæculo consulentes & posteritati, summis laboribus conati sunt, ex consideratione temperamenti fossilis auri, temperamentum auri factitij reperire: quod non solum ex vno corpore, sed ex diuersis, tam vegetabilibus, quàm animalibus, & mineralibus extraxerunt. Est itaque Philosophorum aurum, quædam arte compilata Medicina temperata, quæ tanquam forma separata à suo corpore, tantam ad subtilitatem redacta est, vt in sibi quoduis obiectum, instar formæ cœlestis in præparatam à naturâ sibi materiam operatur. Forma quidem vniuersalis, quæ semel specificam induit, quum ab indiuiduo separatur, vim retinet actiuam, quam rursus in alienum corpus imprimere potest vnitatis virtute, cuius vires iâ induit, & tunc secum omnia vnum facit: licet etiam hæc Medicina tracta sit ab indiuiduo non temperato. Nam arte quæuis & quorumuis elementa possunt ad temperamentum in vnū reduci temperatum. Nunc de reliquis inferioribus metallis dicendum est, vtpote Stanno, quod Ioui calido & humido: Cupro, quod

quod Veneri frigidæ, licet etiam calidæ humidæque: Plumbo, quod Saturno frigido & sicco: Ferro, quod Marti calido & sicco, propter dictarum qualitatum similitudinem, Philosophi dedicarunt. Quæ pariter quatuor complexionibus, & non humoribus, (vt vocant alij) corporis Medicorum non phisici, sed elementati non inconcinnè quadrare videntur, ob dictas qualitates. Quoties igitur Colericus, Melâcolicus, Phlegmaticus vel Sanguineus ad sui temperiem per Medicinam temperatissimam reduci potuit, existimatum est à Philosophis ferrum, plumbū, cuprum, aut stannum in aurum transmutatum fuisse. Sub metallis itaque vulgaribus occultarunt sapientes Medicinas phisicas, & philosophicas, quas etiam ex metallis eisdem præpararunt in suorum transmutationem, hoc est philosophicorum, vt sub æquiuocatione tantus Medicinæ thesaurus ignarum lateret vulgus. Interim tamen vix docti Medici qui Medicinæ professionem faciebant non exiguam, id potuerūt intelligere, donec Aureolus Theophrastus Paracelsus, Doctor vtriusque Medicinæ, vir Heluetius & nobilis, diuino magis ingenio quàm humano, tum longinquis peregrinationibus, doctorum etiam vbiq; locorum consortio, demum experiētia rem omnem detexisset,

eamq;

eamq; libris innumeris in gratiam doctorū virorum, & communem vtilitatem R.P. pro palasset: germanicè potissimū, vt& illis copiam faceret qui latini sermonis expertes erant. Non quod ipse latinæ linguæ foret ignarus, vt eius inimici Doctores qui meritò nolunt à suis erroribus manifestis ab eo corripī malitiosè præter omnem veritatem cōmentati sunt. Non solent enim Academiæ lectores ordinarios in facultatibus admittere, qui vulgariter & publicè profiteantur: quod ridiculum foret, ineptumque magis, ac liberalibus indignum artibus. Certum est Paracellsum in Vniuersitate Basiliensi Medicinæ Professore ordinariū aliquot annis fuisse, quod palam est omnibus qui norunt eū. Contra liuidos istos calumniatores, eius etiam opera latinè per ipsum edita, Basileeq; prælecta, veluti Liber de Tarraro, nec non alij plurimi testantur, & epistolæ quas ad viros doctissimos, vt Nicolaum Clauserum, Tigurinam Scholam, & alios latinè scripsit, & quas ad ipsum etiam latinè dedit Erasmus, & plerique alij docti viri. Quid multis? qui respondere non possunt, erroresque suos excusare, calumniarum clypeo tueri se contra veritatem semper conati sunt. Bonus uir Paracelsus, quod uera profiteretur, mendosorum
hominum

hominum insultus non metuens, trecenos sexagenos & vnum libros conscripsit in omni scientiarum & facultatum genere, quibus ea quæ vel iniuria temporis, aut doctorum hominum ambitionibus corrupta fuerant, emendaret, occultaque palam faceret omnibus. Huius ego liberalitatem in posteriori parte sequutus Præceptoris, apertius fortassis de secretis & occultioribus naturæ mysterijs, quam æquum sit tractavi: cupere enim alios per me tantum proficere, quantum ego per ipsum. Nunc restat vt de medijs mineralibus, suis correspondentibus extremis loquar. Reperitur ferrea Marchasita (quam auream officinæ perperam vocât) stagnea, plumbea (quæ Antimonium vel Stibium dicitur) cupreaque mihi postmodum quam antea melius notæ sunt quatuor istæ, reliquas vt auream & argenteam hactenus non vidisse memini, vel si viderim, cognouisse. Sunt & magnesia, thucia, auripigmētum, arsenicum, salia multa, alumina, sulphura, & reliqua id genus similia, quæ magis ad physicam transmutationem faciunt, quam ad vulgarem illam metamorphosin Philosophis ignotam. Idcirco media dicuntur mineralia, quòd non omnino metallum, nec lapidem omni ex parte referunt, sed cum his affinitatis plurimum habent. De altero extre-

morum

morum, nempe lapide tractare superuacaneum foret, cum de hoc apud Plinium, Albertum Magnum, & reliquos authores Physicos abunde satis tractatum sit: Hoc solum decet pro instituto me dicere, quid inter metallum medium, & lapidem sit differentia. Hic scilicet, nec liquefit, nec malleo ductilis existit, primum verò sub eo tractabile est, & igne liquabile. Media tamen liquefunt, & non producuntur, sed dissiliunt in fragmenta, quo lapidem referunt, liquefcentia verò metallum. Iam ad vegetabilia veniendum est. Dicuntur ista corpora, quæ per fixam radicem à terra nutrimentum sumunt. Hæc sunt in genere triplicia, videlicet herbaria, quæ vegetantia sunt, ultra annum, vel paulò plus in terra non asseruata, sed arefactis folijs & caulibus per feminis in terram demissi putrefactionem à natura propagantur. Arboralia vegetantia sunt maxima, quæ per solidas radices in truncos vel caudices, & ramos etiam solidos assurgunt, ac in plurimos annos asseruantur. Plântalia vegetabilia sunt inter hæc media, herbis maiora, sed arboribus longe minora, formam tamen utriusque referentia: diutius herbis virefunt, citius quidem arboribus intereunt. Sed quia hæc Philosophis omnibus quatumvis mediocribus nota sunt, obiter prætereunda putavi: hoc solo

f notato,

notato quod prout animantibus alimentū,
sic etiam à sua corrumpente materia per artē
repurgata medicamentum exhibent. Nam
impeditur potentia formæ per materiam il-
lius actionem cohibentem. Melius erit ex-
tra stomachum hanc separari, quam in egro-
tantis ventriculo debili, satis ad hanc sepa-
rationem faciendam. Verum si alimentode-
beant esse, cum corpore sunt exhibenda, nā
partes corporis omnes tam crassiores quam
subtiles sibi similibus nutriri debent, utpote
sal sale, sulphure sulphur, & balsamum natu-
rale balsamo. Defectus enim & excessus in-
temperiem causantes oportet contrario té-
perato scilicet ad æqualitatem reduci, non
qualitatum primarum supplemento vel di-
minutione. Quod Medico diligentissimè
considerandum est, tam in præparandis ve-
getabilibus medicamentis, quam ex animā
cum partibus tractis, de quibus etiam scribē-
dum aliquid fore putaui. Sunt animātia cor-
pora, quæ per se mota naturaliter ore nutri-
mentum sumunt. Chymici motum in rebus
naturalibus triplicè considerant, utpote cor-
rumpentem, generantem, & animantem.
Philosophi motum aut per se, vel per acci-
dens fieri dicunt. Qui per se fit, est naturalis,
causans ut primi mobilis & Zodiaci, vel cau-
satus, ut rerum ad corruptionem, & genera-
tionem.

tionem. Qui per accidens siue localiter fit motus, est curuilineus, vel rectilineus. Rectilineus est perpendicularis, obliquus, vel trāsfuersus. Perpendicularis, sursum vel deorsum latus. Curuilineus, circularis vel flexus. Circularis voluēs aut rotatus. Non est inanis in hac arte motuum cognitio, sed qui apertinet ad Philosophū & Geometram, qualem oportet Chymistam fore, de his dictum sit hactenus. Cum vegetabilibus hoc habent animalia commune, quod alimentum in vegetationem vtraque sumant, hęc ore, radice quidem illa, quæ sensibus inferiora sunt animātibz. Tria sunt vt aliorum etiam animalium genera, scilicet reptilium in terris, natatiliū in aquis, & volatiliū in aëre. Brutorum animalium duplex est animæ suæ motus, vegetatiuus & sensitiuus. Hominis tamen animæ triplex, nam ad præcedentes duos accedit motus animæ rationalis, qui perpetuus est.

D E C I M A P A R S .

De conclusione metaphysici magisterij.

C A P V T P R I M V M .

Completum est quod dixi de operatione Solis.

Ab experientia per ipsum facta concludit Hermes, id quod filios suos prius docuit, inquit: *Completum est, &c.* tanquam diceret. Ego sum expertus id quod loquor, & compleri, quod vobis annuncio, nempe Solis operationem, id est Metaphysicæ Medicinæ verum esse magisterium, sine mendacio certum & verissimum: ut respondeant ultima primis. Non sine causa Medicinam hanc Solem artificialem vocat, nam sicut Sol naturalis quibusvis rebus vitam naturalem influit, ita Sol Metaphysicus deficientem eandem refocillat, morbos pellendo quosvis eam impediētes. Et hæc est illa vera Medicina Patrum antiquorum vniuersalis, cuius tam sæpe memini, quibusvis quæ medetur morbis indifferenter, vitales

tales auget spiritus, & à corruptione vindicat omne corpus, atque præferuat, &c.

Conclusio sequitur interpretis.

Quot sunt artis huius ignari, licet ex Academijs doctissimi solent eam improbare; quid mirum? cum tale quid nunquam in Scholis audiuerint, vel experti sint. Ex eo non sequitur artem fore damnandā, quòd ignorent eam docti viri. Multa quidē nostro sæculo prodierunt in lucem, quæ prius ignota fuere plurimis, non secus ac plurima iam delitescunt nobis, quæ Patribus antiquis erant familiarissima. Quid non temporis iniuria; nec non hominum ignauia transit in obliuionem, aut potius eorum ambitione, qui sibi solis bene cupientes, reliquis omnibus inuident, etiam ea quæ ab alijs suffurati sunt arcana, supprimunt? Propterea non deperit ipsa res, at postquam aliquandiu sepulta iacuerit illis eo tempore, hoc eisdem sæculo vel alijs emerget nutu Dei, cuius in pectore quiescunt ab æterno cum eius sapientia cunctæ laudabiles artes ac bonæ. Distribuit Altissimus & Omnipotens dona sua quibus vult, & aufert ab ingratis, qui abutuntur eis. Dubium non est, quin Deus antiquis Patribus Medicinam aliquam reuelauerit, per Spiritum sanctum suum, qua tue

rentur carnis corruptionem, & potissimum
ijs cum quibus loquutus est, & fœdus iniuit.
Sed postquam hominum sapiendi per se va-
nus appetitus induxit eos, ad quærendum à
seipsis, & in alijs quàm in eo, in quo salus est
& redemptio, cæcutiuit mens eorum, & in
labyrinthum ducta nunc hâc, iam aliam her-
bam, cras istam & aliam radicem, postridie
mixtum quid, & sic indies experientes abs-
que iudicio nunquam scopum attigerunt,
nec suæ doctrinæ certitudinem habent. Et
quod magis absurdum est, homines sua for-
te nunquam sunt contenti. Dedit Omnipoten-
s Dominus vnicuique nationi, quod vo-
luit eam possidere, tam in alimentum, quàm
in medicamentum. Quid inde nostra nos
contemnere docet inimicus, aliena quæ sem-
per appetere. Habemus apud nos, & fortius
in nobis ipsis, non à nobis, quæcunque ex-
tra nos quærimus, vel ab alijs. Videamus qui
Gentiles hoc in loco nos arguant Christianos
dicentes, Natura naturam sibi similem
appetit, & congaudet suæ naturæ, si quidem
alienæ si iungatur, naturæ destruitur opus.
Mirabile dictum ijs qui non profundè con-
siderant quid natura sit, at illis qui norunt eā
nihil verius esse potest. Natura triplex est, sci-
licet, vniuersalis, particularis, & mixta. Vni-
uersalis conuenit omnibus & per omnia.
Particu-

Particularis sibi simili conuenit, & est triplex ratione partium ab vno tractarum composito. Mixta magis materiae, spirituiq; minus, quapropter impedite dici potest agere. Totā ferē Medicina saeculi praesentis, ab hac postrema dependet, igitur secundum hanc minus probamus ea, quae fuerint extra climatis naturam ad Medicinam assumpta, quam illa quae sunt eiusdem. Pari modo minus conuenit particularis natura diuersi climatis, quam eiusdem. Vniuersalis diuersi quādoq; magis aliquando minus operatur, secundū coeli diuersas influentias: attamen plus conducit quam particularis, aut mixta natura proprii climatis. Et iuxta rationem hanc, triplex erit Medicina scilicet vnarij Metaphysica: ternarij Physica: binarijq; vulgaris, & haec postrema simplicis nomen falso hac tempestate sortita est, quod tamen duabus prioribus olim inditum fuit, & magis congruit. Hinc fit vt hi qui Medicinae mixtę duntaxat operam dederunt, ingenio licet acuto sint, non possint assequi noticiam illius Medicinae tam vniuersalis, quae possit indifferenter omnibus mederi morbis hac induciti ratione scilicet. Nulla Medicina potest, inquiunt, assignari, quae non sit calida, sicca, humida, vel frigida. Qui poterit igitur calida & sicca Medicina morbum

calidum & siccum pellere? cùm hoc frigido humidoque medicamento fieri debeat, nā contraria contrarijs curanda sunt. At maior istorum neganda est, quia in omni composito naturali vel indiuiduo reperitur aliud quàm calidum, frigidum, siccum, humidum vel elementum. Quod ab omnibus arte nostra separatur nullam dictarum qualitarum retinet, at est æthereum, quid vt cœlum ab inferioribus segregatum elementis, quapropter à Philosophis cœlum nominatur hæc Medicina, quòd non aliàs agit in corpora humana, quàm cœlum in inferiora, tum etiā quòd incorruptibilis naturæ sit, respectu corporis à quo deprompta est, sicuti cœlum respectu elementorum. Sunt enim elementa per se mortua, quæ nisi viuificentur ab anima vel spiritu mundi nihil producant. Velut ipsa terra, quæ sub dio non fuerit, quantumuis pinguis existat, nihil producere potest, sed sub nudam auram posita, suas herbas & animalcula profert. Nihil tamen in globo terræ tam solidum, quod impedire possit, quin hæc enim penetret in eius centrum usque: docet nos hoc generatio metallorum in visceribus terræ hiatum, aut spiraculum non habentibus. Videmus ergo differentiā inter generationem vegetabilium, aut animalium, quæ fit nisi per medium aëris liberi, &

ri, & inter metallorum generationem, quæ fieri non potest, nisi vasis vndique clausis. Nam si pateret vaporibus metallicis exitus, nunquam congelarentur in metallum, sed in auras euanescerent. Inde iudicium fecerunt Philosophi prius, animam in metallis fore magis penetratiuam, & maximè spiritum eorum, quàm in animalibus & vegetabilibus, quoniam vasa per quàm solida penetrauit lapidea, quæ spiritus aliorum acutissimi penetrare minimè possunt. Qui putaret elementa per se generare, Philosophus non censeretur magis quàm fatuus, qui vellet asserere mulierem, absque viro naturaliter impregnari posse. Quamuis elementum vel ignis subterraneus, terram in sulphur comburat, & aquam in vaporem excitet, nihilominus animari non possunt, nisi per spiritum & animam penetrantes de quibus supra dictum est. Habet ignis elementaris potentiam actiuam ad corrumpendum, non ad generandum. Rursus quicumque negauerit ignem elementarem in centro terræ habere primam originem, vnde naturaliter assurgit ad concantatem suæ spheræ, Philosophi non est appellatione dignus, quia fatetur ignorare, quòd ignis inferior corruptionis magisterium Vulcanicum exercet in reliquis inferioribus elementis. Generationis verò be-

neficium cœlo debetur tantum, non alijs.
 Per hæc possumus concludere generationē
 omnem inter cœlum & elementa fieri. Nūc
 videndum est quisnam sit foetus huiusmodi
 partus, finis est certè generationis, vt corru-
 ptionis finis est generatio. Sed vt apertius
 loquar. Foetus omnis est mixtum, ex vtriusq;
 parentis substantia productum ad sui perfe-
 ctionem. Omne quidem indiuiduum est
 mixtum perfectum, quia licet aliquando
 fuerit aliqua ex parte deforme, non est hoc
 ascribendum naturæ nec formæ, quas non
 contingit errare, sed materiæ potius indispo-
 sitæ. Videntur etiam errare plurimum, qui
 simplicia fore dicunt indiuidua, prout vege-
 tabilia: nisi fortassis id faciant respectu Medi-
 cinarum, ex pluribus indiuiduis compo-
 sitarum, & ita quodlibet mixtum, vnicū sim-
 plex fore somniant: hinc venit appellatio
 simplicistarum his applicata, qui vegetabi-
 libus dignoscendis operam dant. Nunc ad
 simplicem Medicinam illam reuertamur.
 Quicumque talem fieri posse negat, quæ va-
 let corruptibilitate sua, quamvis corru-
 ptionem indifferenter corrigere, cœlum in-
 feriora sustentare vel regere pariter inficia-
 tur. Sed ne videamur secreta naturæ lenoci-
 nio prostituere velle, pauca de his sapientiæ
 filijs sufficiant: hi facile quid per hæc veli-
 mus

mus intelligunt. Qui verò nostram ignorāt
artem & rident, fugiant hinc procul, quoniam
illis in ruinam est posita, quærentes vt non
inueniant, & audientes non intelligant. Nō
est proijciendum Rosas & Margaritas ante
porcos, ne pedibus eas tāquam betas labijs
eorum insuetas conculcent. Filij Sapientiæ
spiritu non ore hauriunt alimentum, vt mē-
te magis quàm corpore viuant. Interim ta-
men, vt sit mens sana in corpore sano cupi-
unt, solliciteque curant, donec à naturæ vin-
culo soluta hæc tria quæ dicta sunt, inferius-
que declarabuntur ampliùs, in vnum rur-
sum vnita viuant in æternum.;

*Finis prioris Tractatus alterius partis
Artificij Chymistici.*

TRACTA.

TRACTATUS

A L T E R.

De Unione Ternarij Metaphysici.

P R O L O G V S.

AT scio plurimos ex his qui nihil, præterquàm ea quæ vel sua sunt, aut saltem sibi cognita, vel in Academijs audita probare solent, dētes in eos acuerē, qui lecretiora naturæ scrutantur mysteria. Verùm hoc non admiror, cū tales animaduertam pessimè habere, quòd post eorū longo labore, sumptibusque non exiguis parata studia, quibus iam canos contraxere capillos, noua sibi quædam, si non inaudita, saltem parum aut nihil intellecta prodeant in lucem suis longe præstantiora, nec non antiquissimis authoritatibus, etiā Scriptura Sacra probata, iudicio sanioribus, & experientia, sic vt nullis argumentis labefactari queant. Senio confectos discere pudet, eos maximè qui docere solent alios, rustico potius quàm philosophico pudore moros.

Nunquid

Nunquid & nos ætatis, laborum & sumptuum in Academij*s* iacturam fecimus? nec veremur tamen à minoribus pedem, quem in stabiliora figamus, retrahere. Non propterea sicuti nostra hi, spernimus ea quæ docentur in Vniuersitatibus, omninoq; reijcimus tamquam nulla forent. Hoc solum dicimus, experientia nos longè meliora didicisse, quam lectionum frequentationibus. Nec dubito multos etiam futuros, qui dum rem ipsam carperè nō potuerint, occasionem vel minimam quærent, aut sermonis inculti, vel ordinis in tractatione, qua quod lacerare non valent, rodant. Verum vt pro vtraque responsum sit his, certum est eos, qui rebus ipsis intenti sunt maximè, rerum inutiles circumstantias minimè curare, cum quod uideant ad reuerè cognoscendam hominis ætatem longissimam deficere, tum etiam in ueritatis professione locum non esse pallio, ueraque minùs sermonis elegantia uel multiloquio colorari solere. Ne uidear etiam Physicis & Metaphysicis immiscere moralia, tanquam illa confunderem, doctis hoc reuelabo secretum. Ea quæ videntur moralia, quandoque licet non semper Physica sunt Philosophis, & è contrà, tum occulta legentibus manifestissima sibi quæ nihilominus pro occultissimis reputantur. Hac arte uel arunt arte i*s* qui

qui rident omne quod assequi non valent ingenio. Hinc etiam factum à me puteris, quòd post interpretationem artis Metaphysicæ per Hermetem relictæ, mox inde gradus vt media proponam, quibus vestra studia de gradu in gradum ad altiora promoveantur. Impossibile foret quempiam literatum, vel quantumuis doctum, ad hanc artem naturæ secretissimam peruenire posse, nisi per hos gradus Philosophicos omnes moraliter, vel saltem physicè transitum fecerit: licet vtroque modo fœliciùs. Alios non defuturos puto, qui dum accusare Philosophos tautologiæ vel superfluæ repetitionis audebunt, suam in hac arte prodent ignorantiam. Cùm huic Philosophiæ proprium sit ea priùs obiter discurrere, quæ postea fusiùs explicantur, & postremò recapitulatione quadam repetere, qua studiosorum animi rei frequentia potiùs confirmantur, quàm cogantur ea multiloquio credere, quæ sibi coactè non sunt obtrusa. Philosophi quidà amore studioso perciti deueniunt ad artem, eodem etiam alios ad eam admonent, nullo modo cogunt. Nec est etiam quod existimetis in hoc tractatu montes aureos, aut tantopere iactatum lapidem illum Philosophicum latere, qui cuncta (vt asserunt) in aurum monetarium inferiora quæq; metalla transmutare

mutare queat, sed Metaphysicum vobis lapī
dem propono quærendū, quo corporis hu-
mani Physica metalla minūs perfectā (mor-
bos putato) per metaphysicē tractā Physica
perfectissima permutari valeāt metalla, quæ
vocantur Eleyfiria Medicinēq; omnium sim-
plicissimæ. Qua de re tot locis Philosophi
hortantur omnes, quotquot ad hæc studia se
cōuerterint, ne Philosophorum scriptis per
literam fidem adhibeant, sed vt allegoricē
potiūs interpretentur ea. Summas in sanita-
te mentis & corporis diuitias antiqui repo-
suerūt. Ex eo patet quod pleriq; horum quī
hanc nobis tradiderunt artem, strictissimā
paupertatem libenter obseruarunt, vt Ray-
mundus Lullius: alij vel mediocriter vixe-
runt, vt Hermes Trismegistus Rex potentis-
simus: vel splendidè bonis, quæ non ex hac
arte, sed, à paterno successu habuerunt antea
potiti sunt, vt Geber Arabum opibus pater-
nis Rex etiam ditissimus. Quicquid sit, hoc
scio, dū adhuc artis discipulus minor essem,
vnā cum ceteris ditari cupiens hoc magiste-
rio, post multos labores, fœtidos valetudini-
q; noxios halitus haustos, sumptusq; nō exi-
guos, oleū & operā perdidisse me. Nec tamē
illud animū ab ista Philosophiæ parte meū
retrahere potuit, imò potiūs cū quod virorū
tantorū graues admodū legerē authoritates
tum

tum quod experiendo mirabiles uiderē naturales operationes, persuasum est aliò mihi nauis huius proram esse diuertendam. Et cū animaduertissem tincturas metallicas non transmutare metalla, sed tingere tantum & illustrare, de philosophicis tincturis Philosophos artem scripsisse iudicaui, uoluiq; pariter eas experiri tincturas, quæ circa humanum corpus applicari posse legeram: præsertim quod aliàs rei Medicæ non hac, sed alia (quod aiunt) Minerua dedissem operam. Tandem Aureoli Theophrasti Paracelsi doctrina prouectus, quicquid hac in re desiderari potest, auxilio diuino consequi posse Medicum circa humani corporis curationē ex Alchymia haud amplius dubito. Hæc igitur studiosè lector Moralia quædam, ad Metaphysicum acquirendum animum accommoda, quæ de meis lucubratiunculis tibi polliceri possum accipe, nempe quæ plurimum acuent ingenium tuum, ad eorum intellectum consequendum, quæ scribuntur à Philosophis in arte sua transmutatoria. Si quæ plura tamen de hoc studio speranda putes, ab eis qui fœliciori sunt ingenio petere poteris. Interim ea quæ studiosorum in utilitatem libenter adfero, boni consule, valeque.

IN priori parte septem graduum Philosophicorum fecimus transcurrendo mentionem, vbi arborem infirmitatis vnâ describeremus, & sanitatis alteram. Iam ea res sumenda latius existimaui necessarium, quæ parcius antè dicta sunt. Septem ego quos alij decem faciunt gradus posui non immerito, cum eos Planetis correspondere melius videam, quàm spheris cœlestibus, aut vt nōnulli volunt vnitati secundæ, quam decadē alias vocant. Io. Tritemius arcanorum naturæ scrutator omnium quos nostra pepererūt sæcula foelicissimus, ita loquitur: Studium generat cognitionem. Cognitionis autem parit amorem. Amor similitudinem. Similitudo communionem. Communio virtutem. Virtus dignitatem. Dignitas potentiam. Et Potentia facit Miraculum. Ego quidem ab huius doctissimi viri sententia non defleto, licet similitudinis, & communionis loco, frequentiam amore gigni dixerim. Nam quicquid amore verò prosequimur, id ipsum cogimur animo frequentare, quamuis corpore plurimum ab eo distemus: qua quidē frequentatione fieri non potest quin similes red-

g les red-

les reddamur illi quo cum noster assiduo
versatur animus. Est enim sententia Philoso-
phorum Christianorū, ut quò magis aut fre-
quentiùs de Deo quis cogitet, eò similiore
aut proximio rem Deo fieri, quapropter fre-
quentia similitudinis est causa, communio-
nisque finis, quia propter participationem
similitudo concipitur, aut per similitudinē
fit participatio, vel communio cum eo cui
similes facti sumus. Item sub virtute conclu-
dens ipsam dignitatem, solius virtutis men-
tionem feci, per quam & non aliàs digni red-
dimur. Non aliàs ego rem intelligo. Studio
rerum comparatur notitia. Cognitionem a-
mor subsequitur. Desiderio seu delectatio-
ne datur assiduitas. Frequentia similitudi-
nis communionisque medio, tum experien-
tia, virtus acquiritur. Virtus ad potentiam di-
gnificat. Potentiaq; mirum opus in rerum
natura perficitur. Compendiosius ita repe-
ram. Studium generat cognitionem. Cogni-
tio parit amorem. Amor frequentiam. Fre-
quentia virtutem. Virtus potentiam. Potentia
verò miraculum. His gradibus necessario
studiosum oportet scandere, si rerum abdi-
tarum intelligētiam adipisci desiderat, aliàs
in verum Philosophum nunquam euadet.
Est itaque graduata moralisq; Philosophia
vera bene compositæ Mentis à corpore vo-
luntaria

luntaria distractio, qua facilius circa veritatis cognitionem versari queat Animus. Ad benè vereq; philosophandum requiritur bona corporis dispositio, quæ Mentem nō impediat: hæc dupliciter acquiri potest, natura scilicet vel arte. Quæ naturalis est, arte iuari potest, nec non ea quam natura negauit hac in parte, præcipuè rationis vsu, tandem sobrietate victus, & Medicinis Philosophicis, horum vnico vel omnibus simul adhibitis remedijs. Verum vt melius intelligatur, quid hæc sibi velint ab omnibus diffinitionis terminis ad vltimum vsq; veniendum esse duco. Mens ergo dicitur benè composita, quoties Animus cum anima tali vinculo iunctus est, vt corporis appetitus frænare valeat. Corporis verò bona dispositio, quum suis corruptis appetitibus minùs fuerit obnoxium intelligatur, & optima quum partium eius componentium excellentiorem temperaturam acquisierit: minùs tunc ea quæ sua sunt appetit, Mentiq; sit obedientius. Quicquid corpus appetit corruptum est, verum nihil appetere per se potest, & nisi per facultates animæ, quæ corporis est motrix: hæc etiam simpliciter mouet absque boni vel mali conceptione. Corpus huiusmodi motum suscipit, ac per sui corruptam naturam in malum

appetit exequi, nisi resistat animus, qui nil nisi bonum suadet. Est igitur anima bonum & malum inter sita, suamque boni habet optionem per bonum, & mali per malum, permittente bono tamen & non aliàs tale malum fieri, propter assiduam resistantiam, quã facit anima corpore tracta, contra ipsius animi tractum bono moti: quæ propriè pertinacia mali contra spiritum suadentem omne bonum dici potest. Ut hæc melius intelligi queant, sciendum est hominem tribus potissimis constare partibus: Animo scilicet, Anima & Corpore. Dicitur Animus spiraculum vitæ: Anima quidem organum est Animi, hoc est spiritus: veluti Corpus organum Animæ, quæ vita corporis est, & substantia media inter Spiritum & Corpus. Hæc si magis adhaerit animo quàm corpori, Mens exurgit, ac internus homo: si contra corpori magis quàm spiritui, nulla sit Mens, at externus homo tenebrarum abyssus. Tribus etiam delectatur Animus, Ratione scilicet, Intellectu, Memoriaque. Ratio speculationis imaginem intellectui proponit, hic eam apprehendens arcanis conseruandam exhibet memoriæ. Ratio prima est Mentis æternæ perpetuus & inuolabilis ordo, cuius homo factus est participes ex dono Dei: simul & Intellectus, qui rationis est apprehensio, nec non memoriæ,

quæ

quæ quidem amborum conseruatio dici potest. Anima duobus constat, motu videlicet ac sensu. Motus eius est aut naturalis, qui nullo fit hominis artificio, sed naturæ solius impulsu vinculoq;: vel supernaturalis, qui naturæ viribus fit vnà cum industria Metaphysici magisterij, diuino potius auxilio. Sensus est visæ, vel auditæ, gustatæ, olfactæ vel tactæ rei perceptio. Nam corporis membra, per quæ sensus ab anima percipiuntur, sensuum propriè vocamus organa. Rerum præteritarum notitiam, præsentium repræsentatione, reuocat in memoriam sensuum perceptio. Memoriam hanc animantia bruta cum hominibus communem habent, nam illa solum præsentibus oblati, eadem sensu recolunt. Est & alia radix memoriæ perquam excellens, quæ nulla repræsentatione media, sed spiritus nunquam otiosi tantum agitatione sedula, dictam colit memoriam, vivereque perpetuò facit: hæc memoriæ continuatio rationis cultum subsequitur, & est homini soli contingens. Ergo sensus est cōmuniter animalis, & ratio particulariter intellectualis, quia non intelligunt bruta, nisi per sensum præsentem, vti supra dictum est: animalia tamen rationalia per intellectum à ratione motum, & sensum, posteriore sine, vel medio. Rursus animus & corpus in ra-

tionalibus opposita sunt contraria, quæ nūquam possunt coniungi, nisi per mediam animam, de utroque participantem inimico. Sed quia alterū extremorum est perfectum & alterum imperfectum, si motus fiat à perfecto, per medium transit in imperfecti perfectionem, & è contra si fiat contrariò. Hac ratione Deus omnia condidit ex tribus, in vñ ut conueniāt, ipse nanq; pacis author est & vnionis. Duo & vnum sunt inimici. Reijciatur itaque Binarius, ut in Vnum Ternarius conuenire possit, quod in priore Tractatu satis abunde scriptum est, copiosius hic non repetam. Animus omnibus est æqualis, Mens verò non omnibus æqua. Paucissimi sunt qui cum Animo coniunctam habent animam: multi qui iuxta magis & minùs de Mente quid participant, & plurimi qui corpus in anima colentes, & hanc in corpore non agnoscūt Animum, quibus vltimis nulla Mens, at insania manet. Mens itaque perficitur, quoties Animus & anima conuenientia simul à corpore sunt ita recepta, ut ex his tribus unum fiat consonum & inseparabile. Sed hæc amicitia nullo modo fieri potest, quàm per separationem, sine qua, non fit cōiunctio Metaphysica. Solum est Vnum, quod si solum remanet, impossibile est, cum altero iungi: si tamen cum altero coniungen dū sit,

fit, hoc alterũ ex uno hoc separari necessum
 erit, cùm nihil sit præter id unum. Et quia
 partes unius, ex uno symbolizant, uel sym-
 pathiam habent, in vnum facile redeunt, sed
 eò facilius, quò minus per interualla differunt
 ab uno. Quapropter Mentis à corpore di-
 stractio necessaria est, ut eius & alterius fiat
 unio. Sed cùm perfectionem unio requirat,
 ut uera sit, ab extremo perfectio, sicut sæpius
 dixi, per medium transitum facit ad imper-
 fectum, illud ut perficiat. Per huiusmodi Mē-
 tis à corpore distractionem, quam uolunta-
 riam nonnulli mortem uocant, acquirunt
 Animus & anima, simul iuncta potentiam,
 ac dominium in suum corpus, quod solus A-
 nimus non habebat antea, propter medi-
 um renitens, animam scilicet, per quam na-
 turalis & supernaturalis transitus fieri de-
 bet. Quia non conueniunt inimici, nisi per
 sequestrem neutrum ex parte discordiæ,
 sed participem ex parte reconciliationis u-
 triusque. Hac posteriore sententiæ parte la-
 besit Astronomia iudiciaria, licet etiam a-
 strorum dispositionem inclinare; sed non
 necessitate doceat. Nam astra Mentibus ho-
 minum longè sunt inferiora, pariter ignobi-
 le parum aut nihil penitus in se nobilius a-
 gere potest. Verum si corpora humana su-
 a m uincant animam, eamque reducant

in corruptibilis corporis seruitutem, inficias non iero, quia corpora tunc astrorum nobiliora sunt hominum similibus corporibus, in humana corpora suas actiones imprimere posse. Breuiter Sapiens dominabitur astris: Insipiens nedum his subiicitur, verum etiam inferioribus & æumnis quibuscunque. Sapiens est qui mentem adeptus, eam excolit: Insipiens verò qui corpus in anima, vel hanc in corpore diligit, animo neglecto. Quod ex S. Scriptura probatur his verbis: Qui diligit animam suam (intellige in corpore) perdet eam, & qui odit eam (vt supra) in vitam æternam custodit eam, &c. Diligere dicitur is animam in corpore, qui suos appetitus prauos exequitur: è contra, qui non exequitur actu, sed vanitatum cogitationib, delectatur, corpus in anima diligere videtur. Odit animam suam in corpore qui frenat corpus ne prauos appetitus exequi valeat: & corpus odit in anima, qui vanis resistit speculationib. Visum est & hoc addere, quod apud probatissimos authores, & præcipue Theologos legitur, animam nonnunquam pro spiritu, nec non hunc pro anima sumptum, indifferenter; per hoc non est inferendum, quòd spiritus & anima sint vnũ & idem, ante mentis compositionem, sed post, & in eo conueniunt Christiani Philosophi

sophi cum Theologis. Nā siue Mentem vocemus animam, siue spiritum vel animum, appellatione vnus non excludimus alterū; propter vnionem iam factam. Non enim vnio vera dicitur, nisi fuerit inseparabilis. Pos sunt vnionis tamen initia iaci, quę nondum consequuta sunt effectum, per hoc non stat quin Mens adhuc imperfecta magis vel minus appellentur. Qui perfectam assequuntur Mentem sunt paucissimi. Qui inchoatā habent multi. Qui nullam verò plurimi. Nūc ad corporis proprietatem venies, dico prout supra bonam corporis dispositionem ad veram speculationem esse necessariam, quia corpus ex sui corrupta natura plurimum aggrauat animam & impedit, quò minus spiritus actiones percipere valeat. Nonnullis à natura datum est, magis idoneos fore cæteris, ad hanc separationem faciendam, vtpote quibus ad naturalem corruptionem, in eorum formatione nulla per accidens, vel pauca saltem accessit corruptio. Minus apti sunt qui præter ortiuam & accessoriam, ex propria petulantia, victusq; serie dissoluta rationem impediunt. Vt sunt illi qui mundanis agitati curis, ea quę perpetua sunt, & extra mundum negligunt, & qui largius vtuntur eis, quę natura dedit ad necessitatem, quam par sit. Quapropter vti per accessionem

alicuius aliud impeditur, ita per amotionē eiusdem iuvari potest. Fiunt itaque Medicinæ philosophicæ per Alchymicam, id est Metaphysicam artem, præ cæteris excellentissimam, à proprijs semotæ corporibus crassioribus & corruptis, quæ per naturalem vim agendi quam habet in proprium corpus, & post amotionem suæ partis patientis retinent: id idem in alienum corpus obiectum exequi possunt, & excellentius, quàm à natura datum illis erat in propria sua corpora perficere, vel agere. Quicquid nunc est in rerum natura habens formam & materiam, desiderat in suo genere perfici, quod naturale desiderium perfectionis omnium est potissima causa. Et cùm natura sibi simili naturæ iungi gaudeat, ac delectetur in ea, vincente Mente per sibi simile medicamentum adiuta, corpus in eandem condescendere naturam cogitur, sicut eo vincente sibi similibus corroborato corrumpentibus, anima cogebatur prius. Quod ne cuipiam absurdum videatur, adijciam. Quodvis nutrimentum in sanguinem nutriti convertitur, eiusdem naturæ vel proprietatis, cuius nutrimentum fuerit. Exemplum natura docet in his, qui ferocium animalium carnibus aluntur assiduò, fieri ferocissimos, & infantes à lacte quod sugunt contrahere nutricis conditiones.

nes. Nihil etiam in alimentum à natura sumitur, præter id quod subtilius est, crassum & feculentum reijcitur in excrementum, & rursus huius alimenti superflui quoduis excrementum natura per poros in sudorem, vel per vesicam lachrymas, aut alias eijcit. Hoc mouit Præceptorem nostrum Paracelsum dicere, quoduis corporis membrum habere stomachum proprium in quo decoquitur alimentum eius, ipsumque sibi fore ventriculum, in quo separatio superflui fit à necessario. Verùm in medicamento Metaphysico nihil crassi relinquitur, nec superflui quid, hinc fit vt incorrupta natura totum hoc medicamentum assumit, ac sine separatione transmutat in sibi similem naturam, scilicet animalem, &c. Dicitur quidem hic incorrupta natura balsamum naturale quibusuis corporibus naturaliter insitum, per quod eorum calor & humor etiam naturalia vel radicalia, quantum fieri potest à corruptione præseruantur. Hoc deficiente balsamo, corpus humanum efficitur leprosum, & eo conualecente per augmentum, quod iam corruptum erat propter eiusdem in eo balsami paucitatem in excrementum eijcitur. Differt eo medicamentum Philosophicum à pharmacho, quod hoc vnũ cum suo corpore traiectum in stomachum, non

non aliàs quàm cibus aliquis in triplex alimen-
 tum, & in duplex separatur excrementum: illud verò non separatur, sed mox vel
 in balsamum, Vulcanum, aut in Mercurium
 transmutatur, simul aut separatim. Oportet
 enim tres corporis Physici partes potissi-
 mas, utpote sanguinem, sal, & sulphur sibi si-
 milibus nutriri. Hinc fit ut cibi, potusq; quo-
 tidiani cum suis sumuntur corporibus, nam
 quoduis elementum sustentatur elemento,
 sed omnia simul cōueniunt, & in tempera-
 turam conseruantur ab æthereo, cui nostrū
 balsamum, & socios quātum possumus red-
 dimus cōformes. Est enim in humano cor-
 pore quædam substantia conformis æthe-
 reæ, quæ reliquas elementares partes in eo
 præseruat, ac pro suis viribus continuare fa-
 cit. Spiritus itaq; medicamenti Philosophi-
 ci, cum anima sua iunctus, & à corpore suo
 separatus, mentales partes in sui substantiā
 transmutat, corpus quoq; Physicum à corru-
 ptione præseruat, corruptūq; corrigit. Cor-
 pus nostrā retinere Medicinam, ut vehiculū
 aliquod non inficiamur: at Metaphysicum,
 aut spirituale penetratiuumque factū, quod
 spiritus noster induit, hoc Philosophi docēt
 his verbis: Fixum volatile tandem volatile fi-
 xum fiat. Quod ait. Omnem rem subtilem
 vincet, omnemque solidam penetrabit, &c.
 Physicum

Phyficum fanè corpus excellentiori corpore curari nō potest, quàm Metaphyfico, nec humana Mens componi melius, quàm dispositione Metaphyfica, post gratiæ diuinæ donum tamen. Ex his omnibus concludimus mentalem, moralemque, vel speculatiuam Philosophiam in superatione corporis, vnione mentali facta cōsistere. Sed hæc vnio prima nondū facit Sophum, at mētalem Sophiæ discipulū tantum: Mentis cum corpore secunda Sophum efficit, completā illam & beatam vnionem tertiam cum vnitate prima sperantem & expectantem. Faxit Omnipotens Deus, vt omnes tales efficiamur, & sit in omnibus vnus, cuius auxilio nunc ad huius fœlicissimæ Philosophiæ primū gradum veniamus, quem studium esse verum à sincerioribus Philosophis compertum est.

De primo gradu Philosophico.

CAPVT SECVNDVM.

Q Vicunque ad vnionem Ternarij sacratam peruenire desiderat, per gradus istos moraliter prius iter faciat oportet, idemq; fiat ex eo, quod ex alio per ipsum cupit fieri. Fœliciter igitur in primum gradum & alacri pedem animo figas, qui
Philoso-

Philosophicum Studium est, & inquisitio veri necessarii que. Verum est esse, à quo nihil abesse, cuique nihil adesse, multoque minùs obesse potest. Necessarium id omne quo carere non possumus. Veritas itaque summa virtus & inexpugnabile castrum est, paucissimis inhaerentibus amicis, at innumeris obsessum inimicis, paulò minùs quàm toti mûdo nûc inuisum, sed insuperabile pignus ijs qui possident illud. Hac in arce verus & indubitatus Philosophorum lapis, atque thesaurus continetur, qui non erosus à tineis, nec perfoffus à furibus manet in æternum, cæteris dissolutis omnibus: multis in ruinâ positus, alijs ad salutem. Hæc est res vulgò vilissima, spreta plurimùm & exosa, non tamen odibilis at amabilis, & pretiosa Philosophis suprà gemmas, & aurum obryzum, omnium amatrix, omnibus fermè inimica, locorum vbique reperibilis, à paucissimis tamen, & quasi nullis inuenta, per vicos acclamans omnibus: Venite ad me omnes qui quæritis, inquit, & ego vos ducam in veram semitam. Hæc est res illa tantum à veris prædicata Philosophis, que vincit omnia, nec ab ulla re uincitur, corpus & cor omne durum & solidum penetrans, & molle quoduis cõsolidans, & ad omni duro resistendum confirmans. Nobis omnibus se facit obuiam, &

non uidemus eam: uociferans & alta uoce
 dicens. Ego sum uia ueritatis, transite per
 me, quia non est aliud ad uitam transitus, &
 nolumus eam audire. Suauitatis odorem e-
 mittit, sed non percipimus eum. Dapibus
 sese nobis in delicias offert, & non degusta-
 mus. Blandè nos ad salutem trahit, at eius
 tractui resistentes sentire nolumus. Quo-
 niam facti sumus ut lapides oculos ha-
 bentes & non videntes, aures habentes,
 & non audientes, nares non olfacien-
 tes habentes, ore linguaque muniti non
 degustantes neque loquentes, manibus &
 pedibus suis nil operantes, nec ambulan-
 tes. O miserum tale genus hominum, quod
 lapidibus non est præstantius, imò longè
 inferius, eò quòd hoc, non illi rationem
 daturi sunt operationum suarum: Trans-
 mutemini (inquit) transmutemini de lapi-
 dibus mortuis in uiuos & philosophicos
 lapides. Ego sum uera Medicina corrigens,
 & mutans id quod non est amplius, in id
 quod fuit ante corruptionem ac in melius,
 & id quod non est id quod fore debet. Ec-
 ce præ foribus conscientiaë uestræ sum no-
 ctes atque dies pulsans, quousque non ape-
 ritis mihi? tamen expecto mitis, nec à uo-
 bis irata recedo, sed patiens iniurias susti-
 neo uestræ, cupiensque per Patientiam ad

etiam hortando vos ducere. Venite iterum atque sæpius iterum venite, qui Sapientiam quæritis, & emite gratis, non auro, nec argento, minùs laboribus studiisue proprijs, quod vobis offertur vitrò. Sonora vox, iuavis & grata Philosophantium auribus. O fons divitiarum inexhaustibilis, veritatem & iusticiam sitiētibus. O desolatorum imperfectioni solatium. Quid ultra quæritis mortales anxij? cur infinitis animos vestros curis exagitis miseri? quæ vestra vos occæcat demētia quæso? cū in vobis, nō ex vobis sit omne, quod extra vos non apud vos quæritis. Proprium hoc solet esse vulgi vitium, ut propria contemnens aliena semper appetat: propriū hic pro nobis appropriato sumimus. Nā ex nobis ipsis nihil habemus boni, sed si quid habere boni possumus, ab eo qui solus bonus est, ferimus acceptum. E' contra quod habemus mali, nobis ipsi nos appropriavimus ex alieno malo, per inobedientiā. Proprium ergo nihil est homini ex suo, præterquam malum quod possidet. Quod ex bono bonum habet, non ex seipso, sed contributè proprium habet ex bono, quum tamen recipit. Lucet in nobis (licet obscure) vita lux hominum tanquam in tenebris, quæ non ex nobis est, & tamen quærenda est in, & nō à nobis, sed ab eo cuius est. Hic illam plantavit in

uit in nobis, vt in eius lumine; qui lucem inhabitat inaccessibilem, videremus lumen, & hoc cæteras eius præcelleremus creaturas, illi similes hac ratione facti, quòd scintillam sui luminis dederit nobis. Est igitur veritas non in nobis querenda, sed in imagine Dei, quæ in nobis est. Vtèrius vt diffinitioni veri satisfaciamus, diximus esse vero nihil adesse, nam vni quid adest quæso? quid etiã deest? aut quid contra niti potest? cùm nihil verè præter illud vnum existit. Quis etiã ignorat perfectum esse nil, præter id vnum quod nec in aliquo diminutum est, nec superflui quid admittit? sed abũdans est potentia & virtute, sic vt ex abundantia deficientibus largè tribuere possit, ac semper & æqualiter abundare. Quid enim tale potest esse præter id vnum, quod omni dat esse quod est, & esse non recipit ab alio, sed ipsum esse totum est, quod esse potest, cuique nihil obest, quia præter ipsum nihil est. Quòd nihil est, verè non est, & è contra quod verè non est, nihil est. Quicquid extra veritatem est, verè non est, quia veritas illud vnum est omne, verè quod est. Falsitas igitur quæ non est, nisi quod esse vero contrarium est, & esse non debet, nec nisi per essentiæ veræ priuationem est, nihil est, quia verè non est. Vnde concludunt veri Philosophi peccatum &

tum & mortem nihil esse, quia non procedunt ab esse vero, sed ab essentiæ veræ priuatione. Peccatum igitur est priuatio boni, quæ causa Mortis efficiens est: quia Mors est priuatio vitæ, quæ vita boni finis est. Ex bono quidem veritatis stimulus resultat, cui non præualebunt aculei mortis, & contra quem cuique quantumque duro, durum est calcitrare. Quicumque veritati pariter quidpiam adijcere vellet, falsum loco veri palliatione quadam substituere cogeretur, ideo quod veritas perfectionis amictu solo circumfusa non veretur. Quod si noster primus ille parens Adamus, amictum hunc Veritatis & iusticiæ non exuisset, veritus non fuisset videri nudus, qualis antea non videbatur, nec erat, sed omni decore munitus. Priuatus Adâ veritatis amictu perenni, falsum quæsiuit pallium à frondibus arborum, quo fassus est errorem suum in seipso, & coram Domino dicens, nudus sum Domine. Cuius misertus Deus, quod veritatem amisisse vereretur & fateretur, pro terrenæ felicitatis amictu perduto, perennis gloriæ vestem nuptialem gratis illi restituere statuit per proprium filium. Qui veritatis viam se nobis ac vitam esse dixit & ostendit, quum sua morte mortem à nobis perpetuam, qua dignè plecti debebamus omnes abstulit. Videte fratres igitur
quantus

quantus sit veritatis effectus, ut erga suos inimicos, modo recognoscant eam, sit benefica placidaque. Cū Adamo peccauimus omnes, at paucissimi sunt, & fere nulli, qui cum eo nuditatem suam aperte fateantur: imò potius, & contrā, quisque quoque cupit videri nudum, sed esse perfectior, licet omnium ipse sit imperfectissimus, & bysso purpuraq; palliatus maximè nudus. Virium hoc hæreditauimus à primi parentis appetitu primo, quod præ cæteris maximè iure vel iniuria sapere, possidere, vel honorari desideremus, quod potissimum hoc sæculo hominum est studium exitiosissimum. Veritas iterum nulli potentiae subiicitur, vel mundanæ fortitudini, quapropter ei nihil obest: nam ipsa met est fortitudo vera, potentiam totius mundi superans. Quid si corpus veritatem possidetis, in mille frustra secetur, nil patitur animus eius, at in eo martyrio gaudet. Hæc est veritatis potentia, quam pauci sunt adepti, sed infra latius audietis eius excellentiam. Nūc dicemus vlteriùs quas proprietates habeat Veritas, Pietatem scilicet cum Iusticia iunctam inseparabili nexu. Est enim Pietas gratia diuinitus data, quæ docet vnumquēq; seuerè cognoscere. Iusticia verò retributio cuiusq; cuiq; quod suū est, optimè dicitur.

Quicumque virtutes has possidet omnium est ditissimus. Sciendum est etiam hoc loco Pietatem operari Pacem & Misericordiam, de quibus suo loco dicetur. Restat nunc ut Philosophici studij partem alteram intueamur, quæ necessitas est. Victu quidem & amictu carere non possumus, ergo nobis necessarij sunt. In cibo delicijs & potu, vestium quoq; luxu byssino, coccineo, purpureo uè carere quiuis (etiam qui habet) potest, ergo non sunt hæc necessaria, sed in electione posita, quæ si iuxta gratiarum actione fuerint recepta, non est eorum usus ita noxius, ut in superbiam & gulam vsurpata, sine Dei suiq; recognitione. Pauci sunt qui necessitatē obseruant Philosophicā, vulgare quis non vel ydiota quiuis inuitè sustinet, eoq; solo carere cupit, quod assequi non potest? Iudicat omnia vulgus superficialiter, id est, ex apparentia, secundum profunditatem sunt qui iudicant ferè nulli. Hinc fit ut sit perosa veritas, quum sub lacero cortice prodit in lucē. Plus possunt hac tempestate splendida vestis, armillæ, torques, monilia, gemmæ uè digitorum, quàm ipsa veritas & Sapientia. Quid mirum cum Sapientia vera mundo stultitia facta sit, hæc verò Sapientia? restantur Scripturæ S. Veritas ipsa Christus, ac omnis Sapientiæ tollitur ut crucifigatur à mundi sa-

di sapientibus, quia ex mundo non est, sed
eum superat. Barabas verò latro potius eligi-
tur, quia fuit ex mundo vitiosus. Cur mira-
mur itaque si mundus verarum artium pro-
fessores (cùm Veritatem, ipsum Dei filium
sit persequutus) tanquam venenum abhor-
ret? quod etiam ipsi Gentiles mundi seque-
ces apertè fatentur, quum veritatem odium
& obsequium amicos parere dicunt: hac sua
doctrina videntur hominibus ambitionem
& emētita persuadere velle magis obsequia,
quàm veritatis & virtutum professionis mi-
serum statum deplorare. Hæc dico quia si
nunc in lucem adferatur hoc ferreo sæculo
quid, ex veris & indubitatis Philosophiæ ve-
ræ fontibus, quod in vtilitatem faciat Rei Pu-
blicæ, si non sit Ethnicorum vel Gentilium
doctrinæ consonum, ab his reiicitur, quæ suc-
cum illius hausere studij, quod inanis illa
Philosophorum Schola commentata est. Di-
cite quæso iudiciosi viri, qui potest fieri, vt
Gentilis carens omnino lumine vero, lumē
adferat alijs? Humanam habuerunt Ethnici
vel Gentiles & mundanam sapientiam, quæ
stultitia reputatur apud Deum, quia ex Deo
non est, & tamē pater omnis filium torquet,
ad eam addiscendum per mediam ætatem.
Postmodum si talem contingat Philosophū
ementitum, cum vero speculatio conferre

Sopho, mox victus erumpit in conuitia, cō-
 temnens omne bonum ac verum, quod à
 suo pædagogo non audiuerit, ac si nihil bo-
 ni verique foret, præter id quod à Gentilibus
 veritatem prorsus ignorantibus processit.
 Plus equidem potest speculatiua Mens ad-
 iuta vero lumine veritatis, vnico tantum an-
 no consequi vel momento, quàm assiduus
 & improbus labor totius æui hominis, abs-
 que lumine quærentis lumen ab his, qui lu-
 ce carent omni. Sed videamus quænam sit
 Gentilium Philosophorum doctrina. Sum-
 mum bonum ponunt benè viuere, quod in
 honestum partiuntur & vtile. Honorum am-
 bitionem & laudes maximè reputant hone-
 sta: denique diuitiarum partum & conser-
 uationem quocunque iure vel iniuria, bello
 vel sudore facta vocant vtilia: ex quibus ni-
 hil expectant, post mortem aliud quàm po-
 steritati memoriam sui, famamque reliquis-
 se. Resurrectionem partim ita negantes, par-
 tim ignorantes, poëmatum figmenta mille-
 que nugæ, præter veritatem (cuius quidem
 fuerunt expertes) in hominum & sui ipsius
 perpetuum exitium commentati sunt. Ecce
 propter quam doctrinam oportet, verarum
 artium professores his exolos fore maximè,
 qui de quibusuis artibus & facultatibus plus
 reportasse nomen gerunt. Et si veritatem ob-
 oculos

oculos ponat experiētia, nisi per inexpertas eorū opiniones, qui veritatē nunquā sunt experti, comprobatum sit, pro falso verum obijcitur, & maximo clamore fatuus aestimatur, qui veritatem profiteri vult. Si quis etiā vanos authores meritò detestetur, mox eorum discipuli minantur in Vniuersitatibus tales vel afficere supplico, vel dedecore maximo, quod equitationem asini vocant. Interim non vident ipsi, quod sit eorum solatiū, asinos indies equitare viciatim & honorificē, quibus alios supplicio conantur excipere. Si dixerint asinos minimē fore, sed mulas aut mulos: tantò viliōres existunt, quod asinorū & equorū sint mōstra. Christus non equum neq; mulam, sed asinum equitare voluit, quem ipsi tantoperē vituperant. Nō caret suo præsagio sanē horum equitatio monstrorum, quam alijs me doctioribus exponēdam relinquo. Quid propter minas istorum tandem subiticebitur veritas, quia sicuti Gētiles docent, odium parit? minimē gentium: imò potius obire mortem verū Philosophū decet, quā negare veritatē. In omnibus est obseruanda veritas, vt summū apud Christia nos bonū: beati quibus datū est cœlitus in ea perseuerare in finē vsq;, quod paucissimis (hei miserū) cōtingit. Rogemus Deū ut huius solius nos faciat participes. Cōcludendū

igitur solam veritatem expetendam, sollicitęque fore quærendam ab omnibus, ad cuius fastigium quĩ saliendo sit vlteriũs audite.

De secundo gradu philosophico.

CAPVT TERTIVM.

EX inquisitione sedula veritatis & necessitatis in omnibus, vera noticia rerũ omnium resultat, quæ opinionum est de veritate quorumvis conceptarum, per experientiam indubitata certaque resolutio. Sed opinio, veritatis est in animo hærens dubiaque præsumptio. Experientia veritatis est manifesta demonstratio. Resolutio quidem est dubij depositio. Non possumus de quouis dubio certiores fieri meliũs, quàm experiundo nec certius quàm à nobis ipsis. Quapropter id quod suprà de veritate diximus, verificemus oportet, à nobis facientes exordium. Superiũs Pietatem asseruimus, in cognitione sui ipsius consistere. Hinc fit etiam ut ab ipsa cognitionem philosophicam incipiamus. Nemo uerè potest ipsum se cognoscere, nisi perfectè sciat quid, & non quis ipse, cuius existat à quo dependet, uel in quem sit finem factus. His cognitis & non prius incipit

cipit ipsa Pietas, quæ circa duo versatur: ut-
pote Creatorem & creaturam sui similem.
Impossibile est creaturam à seipsa cognosce-
re se, nisi cognito primùm suo Creatore. Qui
potest effectus ante causam verè cognosci?
nonne præcedit omne principium sua me-
dium & finem, vel à fine rem aggredietur
quispiam? Deus est sine principio, sineq; fi-
ne persistens, omni repletus gloria, quam so-
lus ex propria liberalitate possidere noluit,
sed eius facere nos participes, quos etiã ad
imaginem & similitudinem suam condidit:
primùm liberalitatis eius exemplar & my-
sterium. Qui sit igitur ut admirandum illud
Arcanum ignoremus ex veritate? Frater au-
di, sicut à pretiosissimo de vilissimo creati su-
mus, ita propter primam nostri materiam,
ad vile quoduis proni magis, quàm ad eum
qui nos de vili pretiosissimos fecit. Admire-
mini quotquot mecum estis mortales mise-
ri, quòd Summus rerum Artifex vilissimam
de limo terræ materiam tractare manibus vo-
luerit, & ex ea pretiosissimam excitare crea-
turam. Non abs re factum putemus, sed ut a-
gnoscamus quidnam simus, & ab elationis
superbia nos contineamus. Quod secus fa-
cientes, nemo nostrum non pauperem, quæ
Deus elegit, odit, cum tamen ex eadem mas-
sa qua facti sumus omnes & ipse constet.

Hinc fieri uidetur, ut personarum non sit acceptor Deus, ac paupertatis & humilitatis amator, ac inimicus elatæ superbiæ. Nemo Creatorem poterit melius cognoscere, quàm ex creatura, sicut ex opere probè noscitur artifex. Videamus igitur quis de uilissimo pretiosissimum, alius præter eum qui creauit utrumq; potest excitare, nemo certè. Nullo modo pincerna potest aquam in uinum trāsmutare: tamen id potest qui uinum creauit aquamque. Maius quum terram in animam uiuentem permutauit, fecit: & quod maximum est, supremo beatitudinis dono, scilicet imagine similitudineq; suis dotauit eā: per eas datum est omnibus saluos fieri, qui donum hoc recipiunt, sed nolentibus accipere gratis, quidnam dabitur? certè nihil: habeant igitur illi quod suum est, ut seruetur Iusticiæ locus. Proprium cuique suum est, quod elegit à principio, damnatio scilicet. Gratuitum est æternæ salutis donū, his qui cum gratiarum actione recipiūt illud. Cum itaque pretium uile charumque simus, uideat quisque nostrū quid potius optet: res per se clarior est quā elucidatione sit opus. Scimus uile quod sumus, & præstantissimū à quo processimus, restat in hoc negotio perpendamus quare, uel in quem finem facti fuerimus. Creauit Omnipotens Deus Adam

mum

mum ad imaginem & similitudinem suam,
 ut ipsi Deo foret ad gloriam, & immortalis
 esset, non anxius, nullius indigus, semper in
 Deo gaudens, terrenis passionibus non sub
 iectus. Verum quia munus tantum non a
 gnouit, uilificit: attamen cognouit quod per
 fectus esset factus & sapiens, at in ea cogni
 tione minime permanfit. Consideremus er
 go quantum agnitio boni, quantumq; mali;
 muneris huius & uerbi Dei uilipedium at
 tulerit, cum ex immortalis perpetuo moribū
 dum reddiderit. Nam qui moritur, in æter
 num & semper in agone mortis degit, & nū
 quam desinit mori. Hinc fit ut perpetua di
 catur illa mors, ueluti uita dicitur æterna,
 qua Deo uiuimus in æternum, & nunquā
 finemus uiuere. Cum igitur primus parens
 unā secum nos omnes Deo rebelles reddi
 disse, ac inimicos, misericordia motus O
 mnipotens & misericors Deus pacē inire no
 biscū induratis uoluit, qui pacis est author,
 Quis erit lapideus ille, qui cū diuinæ bonita
 tis hoc mysteriū animo reuoluerit, cū inimi
 co suo, licet ab eo receperit iniuriā, non recō
 cilietur? Quī tādē fit ut inimicorū neuter in
 ter mortales offendēs, uel offēsam passus, al
 terū aggredi uelit recōciliationis ergo? Cer
 tē nō alia de causa quod nemo seipsum, & p
 consequēs nec Deū Creatorē suū, nec p
 æqui-

quipollentem creaturam cognouit, quo fit
 ut pacem non amplectatur is, qui eam igno-
 rat. Est enim pax misericordiæ radix, nā qui
 pacem non habet, misericordiam non exer-
 cebit, nec etiam assequetur donec habeat.
 Non est quod hoc loco pacem & misericor-
 diam confundamus, quia pax est misericor-
 diæ causa, veluti pacis est ipsa pietas. Pacem
 ergo si cum Deo habuerimus per pietatis co-
 gnitionem, pariter eam cum proximo tam
 inimico nostro, quàm amico sumus habitu-
 ri. Maximè quū considerabimus, quod Sum-
 mus ille rerū Artifex vermiculo Diaboli mā-
 cipio, per pacis amplexum suæ misericordiæ
 fecerit. O miseri mortales quotquot miseri-
 cordiam expectamus à Deo, coram quo mi-
 seriam nostram nō agnoscimus. Vnde quæ-
 so misericordia quàm ex miseriæ confessio-
 ne per cordis contritionem in emendatio-
 nem facta? Si demum nostram fratrumque
 nostrorum non ignorabimus miseriam, at
 pari pondere compensabimus, sæculi bonis
 huius opimiores facti, diuitiarum æternarū
 nos abundantiores non existimabimus il-
 lis, qui prorsus opibus mundi destituti sunt.
 Quis mortales inter hoc verè considerat, bo-
 norumque sibi solum in hoc mundo concre-
 ditorum communione fratrem non solabi-
 tur egenum? da tu considerantem, & ego ti-
 bi mox

bi mox ostendam, qui tale diuinum arcanū agnoscat. In his omnibus Deus suum erga nos amorem satis adhuc explicuisse noluit. Verū sua nos accusante Iusticia, cui nihil diminutum esse potest vnquam, non magis quàm eius misericordię, nobis potius quam proprio filio parcere voluit, in quo Pax & Iusticia simul osculatę sunt. Quare igitur non osculamur nos in Christo fratres facti pares, cū nos miseros vermiculos rerū Summus osculetur Artifex, & in vnigenito suo filio præstantissimas facit creaturas, de vilissimis proprio malo factis. Quotquot agnoscunt Deum in filio, pariter & filium in Patre per Spiritū S. cui similiter non reluctantur, fratrē etiā agnoscunt & non alij. Hęc sunt vera & indubitata verę Philosophię fundamenta, sed quia nondum ab omnibus cognita sunt, licet audita multis, adhuc in aliquorum non benè resolutorum animis hærere dubium posset, an imaginatio prædictorum veritatis amorem in nobis excitare queat. Opere præteritum illis fuerit ambiguitatem hanc experimento per seipsos & in seipsis facto deponere, hunc in modum qui sequitur. Consideret vnusquisque penes seipsum diligēter ea quę superius dicta sunt, gustataque scpius & sæpissimè ruminet animo sincero, sic paulatim scintillas aliquot magis ac magis indices
perlu-

perlucere suis oculis mentalibus percipiet, ac in tantam excrefcere lucem, ut fuccelfiuo tempore quæuis innorefcent, quæ fibi neceffaria fuerint: nec amplius in veritate quouis hærebit modo, fed Pietatis exercitio, fufficiæque paulatim affuefcens, ritu viaque præmiſſis, animi tranquillitatem ſentiet, quæ tandem allectus intelliget, maiorem in animo delectationem eſſe, quàm in corpore. Non prius incipit uera cognitio, quàm perennium & labilium, cum uitæ, tum interitus oblata comparatione ſelegat anima cum animo iungi, delectatione maiori tracta huius quàm corporis. Ex ea cognitione Mens oritur, & corporis uoluntaria ſeparatio ſumit exordium, quum anima reſpiciens ex una corporis ſœditatem & interitû, ex altera parte præſtantiam, & fœlicitatem animi perpetuam, cum iſto (diuino ſic diſponente flatu) connecti cupit, altero penitus neglecto, ut hoc ſolum appetat, quod à Deo concludum eſſe uidet in ſalutē ad eius gloriam: corpus iam in amborum unitorum unionem condeſcendere cogitur. Hæc eſt admirabilis illa Philoſophorum tranſmutatio corporis in ſpiritum, & huius in corpus, de qua ſuprà dictum hoc eſt. Fac fixum uolatile, rurfusque uolatile fixum, hoc eſt fac de pertinaci corpore tractabile, quod polimodum animi præſtan-

præstantia cum anima contueniente constā-
tissimum fiat, ad omnia sustinendum exa-
mina. Probatur enim aurum igne, quo re-
probatur omne quod aurum non est. O
præstantissimum Philosophorum aurum,
quo ditantur Sapientiæ filij, non illo quod
cuditur. Adeste qui thesaurum Philosopho-
rum tam uario conatu quæritis, reprobatū
à uobis lapidem cognoscite prius, quis ille
sit, & postmodum quærite. Mirum est super
omne miraculum, quod quispiam appetat
ignotum sibi. Fatuum certè uidetur id ab ho-
minibus quæri, cuius ueritatem ignorant,
quia nihil in eo spei relinquitur. Suadeo
quibusuis ergo perquirentibus, ut cognos-
cant prius eius quod quærent ueram exi-
stentiam, antequam quærant, sic eos labo-
ribus frustrari non continget. Sapiens quæ-
rit quod amat, nec amare potest quod non
cognoscit, aliàs insipiens foret. Ex cognitio-
ne igitur natus est amor omnium ueritatis,
quæ sola uiget in omnib. ueris Philosophis.

De tertio gradu.

CAPVT QVARTVM.

OMnis affectio uera necessario prius af-
fectatæ rei cognitionē requirit. Quis
enim

enim de rebus incognitis vel cogitat, vel anxius redditur? nullus ut opinor. Quapropter ad amoris affectum philosophici, cognitio pariter Philosophica præcedere debet, amorque subsequi talis, qualis ipsa cognitio fuerit, intersus vel remissus. Dicitur itaque Philosophicus amor, secretorum ab uno rursus in unum per pacem unio. Pax verò per unionem partium in toto concordia. Deus unionem apprimè diligit, quia unus est, & quicquid creauit unquam sub unione conclusit. Ab uno determinato per unum indifinitum facto, procedunt omnia quæ finita vel determinata sunt, ac rursus ad unum suum instinctu naturali quæque tendunt, à quo si quæpiam declinauerint, à Philosophis sub secreto binario contineri censentur, & per ternarium ad unitatem reduci debere. Creauit Deus Cælum & terram, ac omnia quæ in eis existunt occulto modo simul unita, manifestò secreta. Sub appellatione terræ concluduntur elementa quidè inferiora, quæ continentur à cælo taliq; fœderis complectuntur amore, qualem inter alias creaturas uix videre licet. Animalia bruta quæquæ bina sese diuino prorsus ordine coniungentia videmus, & sinceriori vinculo, quæ purioribus constant elementis, ut sunt volatilia, reliqua minùs conueniunt, pro materiæ de qua sunt conflata puritate minori,

minori, tamen coniunguntur licet promi-
 ſcuae magis. Ad præſtantiſſimam creaturam
 veniamus ex viliffimo factam, vtpote homi-
 nem quem de limo terræ creauit Deus, ani-
 mal per ſe mobile, quod inde mox ſpiritu ra-
 tionali viuum fecit: occasione qua mouetur
 ſola, cæteris animantibus irregularius eſſe
 quis non percipit? qua viuum eſt & rationa-
 le factum, excellentius inter opera Dei nul-
 lum eſſe poteſt. Ab hoc ſcilicet homine, quū
 adhuc in excellentiſſimo ſtatu foret ante la-
 pſum, ſecreuit Deus ſceminam, os ab oſſibus
 eius, & de carne carnem eius, vt cæteris ani-
 mantibus firmius vnirentur. Non dicuntur
 vniri niſi quæ fuerint ab vno ſemoti prius, ac
 coniungi tantum. Quum igitur in ſeipſo nō
 poſſet, in altero gignere fuit neceſſe. Hac de
 cauſa præ cæteris humana generatio reuerē-
 da eſt, quia fit inter duo, quæ prius vnum fu-
 erunt, & iterum vnum diuino matrimonio
 facti ſunt, teſtante Scriptura S. & erunt duo
 in carne vna, quorum vterq; propter alterū
 relinquet patrem & matrem & adhærebit
 alteræ ſuæ parti. Non eſt enim aliàs exiſti-
 mandum, quàm vxoris maritum, & huius il-
 lam, alteram fore corporis partem inſepara-
 bilem. Quum viderimus eos aliter ſe geren-
 tes, iudicabimus illos non vnitos, ſed con-
 iunctos tantum eſſe, non amore vero, ſed vel

turpis lucri, vel illiciti potius appetitus extinguendi causa, cuius ignis quum refrigerit, frigent omnia simul. Non talis est amor Philosophicus, nam inextinguibili prorsus accensus igne non extinguitur. Quicumque per spiritum vniuntur spiritus, in vnione manent, quæ verò per corpus iuncta sunt corpora, facile separantur. Est & parentum erga natos, & horum erga parentes proprius amor, qui Philosophico nullo modo comparari potest: nam pro gnato pater, nec pro patre filius, minus pro fratre vel sorore, soror aut frater, vel quispiam amicus vel minimæ suæ iuncturæ pati iacturam nollet. Quis ille qui pro seipso mortem obire libenter, quãtò minus pro quopiam alio velit? Vbi tandè quærendus est amor? certè non alibi quàm vnde processit. Sic Deus dilexit mundum (intellige hominem) vt proprium filium nasci voluerit hominem, qui pro hominibus mori, morteque sua iusticiæ, qua nos plecti debebamus, mortem persolvere posset. Nō potuit enim filius Dei mori, sed homo factus, mortuus est perfectus homo filius hominis, iustusque iustitiam compleuit. O admirandus amor Dei erga homines. Non ex Gentilium inani Philosophia, nec reliquorū mundi sapientum huius, tam scælices vndæ manant, quas (dum nos vanis attentos studiis

dijis

dijs detinet) præterimus ô miseri sodales. Ad
 aliam nos vocat Philosophiâ amor iste diui-
 nus. *Spiritus*. Agite dū igitur Anima mea, Cor-
 pusq; meum surgite nūc, Animū sequamini
 vēstrū. Ascendamus in montē excelsum hūc
 nobis oppositum, de cuius cacumine vobis
 ostendā iter hoc biuinū, de quo per nubē &
 sine lumine loquutus est Pythagoras. Nobis
 autē aperti sunt oculi tum præluce Sol Pie-
 tatis & Iusticiæ, quo duce nō possumus à via
 veritatis desistere. Voluite primū oculos ad
 dextrā, ne videant vanitatem antequā Sapi-
 entiā perceperint. Videris nē relucens illud
 ac inexpugnabile castrum? *Anima & Corpus*.
 Videmus. *Spiritus*. In eo se continet Philoso-
 phicus Amor, de cuius fonte fluunt aquæ vi-
 uæ, quas qui degustarit semel, non sitiet va-
 nitatē ampliū. Ab eo loco tam amœno sua-
 niq; rectā progrediendum est ad amœniore,
 in quo Sophia morā trahit, de cuius etiā fon-
 te scaturiunt aquæ primis longē feliciores,
 quas qui gustarint inimici, pacem eos inire
 necesse est eorū, qui veniunt eò, pleriq; solēt
 altius tendere, sed nō omnes optatū assequū-
 tur. Est ultra dictū locus, quem adire vix licet
 mortalib. nisi per Numē diuinū ad immorta-
 litatis gradum assumpti sint: at antequam in-
 troducantur, mundum coguntur exuere, ca-
 duce vitæ spolio retento. Non est eò quum

peruenerint, quod ampliùs mortem timeant: imò potiùs indies eam amplectantur suauius, quàm in mundo quid vnquam suauè iudicatum est eis amplexu dignum. Ultra hæc loca postrema quicunque progrediuntur ab hominum oculis euanescunt. Si tria priora videre libet, ascendamus altius. En supra Chrystallinam arcem hanc primam, secundam videtis argenteam, ultra quam tertiam adamantinam, quarta verò non cadit sub sensum, donec ultra tertiam ventum sit. Hic est aureus & perpetuæ fœlicitatis locus, sollicitudinis expers, & omni repletus gaudio perenni. Nunc ad sinistram deflectamus oculos. En videtis mundum voluptatibus atque diuitijs plenum, in quo nihil oculo ca duco displicere potest, at huius peregrinationis videamus exitum. Vallem obscuram fuliginosa repletam caligine sub finem horizontis perspicuè cernitis. *Anima & Corpus.* Cernimus quidem. *Spiritus.* Quum hi qui latam ingrediuntur viam eò peruenerint, horum solatia vertuntur in tormenta, quorum nullus est finis. Si velitis aurè attentius exhibere, potestis hinc vlulatum percipere, nisi vos impediat eorum gaudij rumor, qui tam anxie tendunt in sui ruinam. *Anima & Corpus.* Audimus profectò, sed quid sit, vt isti huc non redeant? *Spiritus.* Quia miseræ vallem

lem hanc non vident, quousq; postremam
pœnitentiæ viam præterierint, post quam
non est reditus. *Anima & Corpus.* Sunt igitur
alię vię, per quas ab eo graui periculo de-
flectere possint? *Spiritus.* Imò duę laterales
târũ in dextram huc ad nos vt videtis ver-
gentes. Ab hoc in quo iam sumus loco per
ChrySTALLINAM arcem oportet omnes facere
transitum qui resipiscunt, vt quę videtis nũc
videat ipsi. *Anima & Corpus.* Miramur quod
miseriæ vallem non videant prius. *Spiritus.*
Mirum non est, quia plana est via, facilis &
grata, homines alliciendo seducens, tum in
plano quouis breuis apparet horizon, si huc
vt nos ascendissent, vtriusque vię percepis-
sent exitum. *Anima & Corpus.* Quo nomi-
ne vocantur? *Spiritus.* Lata quidem erroris,
lateralium prior infirmitatis, posterior pau-
pertatis, & hæc in qua sumus, veritatis uię
dicuntur. Quarumlibet in ostio positus est
angelus Domini, qui tractus diuini Spiritus
nominatur. Hoc in passu primo trahit o-
mnes, cuius tractui se resisterint miseri mor-
tales, laxantur habenæ pertinacibus, quos
uiam erroris ingressos adhuc expectat Do-
minus, donec aliquandiu mundanis abusi
delicijs, per propriam petulantiam incidunt
in corporis infirmitates non immeritò, cum
per hoc in errorem tracti sint. Paucissimi

quos errores suos agnoscere contingit, per priorem resipiscentiæ viam ad locum hunc redeunt. Reliqua pars maxima, cum his qui primo non resipuerunt loco, pertinax ulterius progreditur. Nonnulli qui per infirmitatem castigari noluerunt, & alij qui nondum castigati sunt, in paupertatem propria causa permittuntur incidere, quorum paucissimi pœnitentiæ viam ingrediuntur. Plurimi vero progrediuntur in errore cęcutientes, donec in foueam cadant, à qua surgere non licet. *Anima & Corpus.* Paucos admodum videmus per pœnitentiæ viam redire. *Spiritus.* Hoc impedit corpus. *Corpus.* At ego potius mori vellem centies, quam latam in finem usque viam perficere. *Spiritus.* Quia vidisti, sic loqueris, at vide sis huius memor in posterum. *Corpus.* Quocunque vos ieritis propiussequar, sed priusquam discedamus hinc, dic precor, qui factum est, ut & nos latam non simus ingressi viam? *Spiritus.* Quibus primum Domini tractum recipere datum est, Deo non sibi ferant acceptum, *Corpus.* Trahuntur tamen omnes. *Spiritus.* Verum est, at omnes tractum non recipiunt. *Corpus.* Quenam est huius occasio? *Spiritus.* Quod in biuo existentes oculos magis ad sinistras vanitates, quam ad hunc dextrum aquæ viuentis fluuium, tam admirando fluentem artificio de

cio de montis, in quo iam sumus apice desse-
 stunt. *Corpus.* Quod est monti fluminiq; no-
 men? *Spiritus.* Vtriq; primus Domini tractus.
Corpus. Sunt ne alij tractus præter hos quos
 iâ exposuisti? *Spiritus.* Plurimi sunt inter hos
 medij, qui sentiuntur ab omnib. in propria
 conscientia, sed parui sunt ab his qui nolūt,
 vt antea dictum est, recipere. *Corpus.* Quid
 est quod in isto ducis admirandum fluuiio?
Spiritus. Vidisti tu vel quispiam unquam de
 tam sublimi loco descendente aquæ co-
 piam sine strepitus horrore maximam?igno-
 ras etiam pendētem aquam vltra quod mū-
 di motus superat, quantumvis intrepidum
 hominē, vel in terra Martem ipsum (si quis
 existat) excitatione soni, venti; terrere pos-
 se, veluti plurimis in locis videri potest? *Cor-
 pus.* Certē quibusdam in collibus sui tātūm,
 de quib. aqua defluens à ponte satis remoto
 per terrefactos & agitados vento prætereun-
 tes quantumcunq; fortes deicere potuit, ni
 si quadā industria viribusq; reassumptis eo-
 rum vicissent animi, trāsitumq; sibi fecissent.
Spiritus. Primus hoc loco tractus est admira-
 tio fluuij, quā & aquæ degustandæ maximū
 desiderium & gustum, eius originis visendę
 plurimus & intēssimus amor subsequitur,
 qui degustantē etiā, vt ferrum Adamas, huc
 allicit, vt quæ discrimina rerum sint videat.

Corpus. Nunquam ego hoc per me ipsum cōsiderassem, etiamsi locis inferioribus cōtrarium accidisse uiderim. *Spiritus.* Oculi tibi carnei sunt, qui non percipiunt ea quæ mundum superant. Qui res tantum superficialiter, aut ex manifesto uident, non putant aliud in rerum natura fore, præter id quod sub sensus cadit: huiusmodi homines quotquot sunt, non contingit huc ascendere, nisi spiritus eorū Domini tractum ex fluminis montisque mirabili consideratione, specialique dono sentiant & recipiant. *Corpus.* Hoc unicum adhuc abs te scire cupio priusquam discedamus hinc. Quid sibi uult ad amoenissima loca tam difficilis aditus, cū propter itineris asperitatem exiguitatemq; tum ob huius & fluminis protractum rectissimum, ut uix protenso filo quid rectius delineari possit? *Spiritus.* Video te corpus meū libenter hīc moram protrahere, quo diutius mundanis laruis & fucatis oculos pascas: hos te sæpius, etiam si de dextris petas, ad sinistram detorquere, mihi suspicandi præbēt ansam, hæc te non tam sciendi curiosa cupiditate percontari, quàm quod postquā hinc recesseris, mundi conspectu priuatum iri te uideas. *Corpus.* Missa faciamus hæc, responde saltem, *Spiritus.* De difficultate, qua tibi satishat, intellige primum ad gloriam aliam quam

quàm per crucem uia, non secus ac ad ardua
 quæquæ, quàm summo labore nullus patet
 aditus, ut facile partorum leuis, & difficile
 grauis existimatio foret. Asperitatis leuitas,
 ut mortis uita, non minus quàm exiguitatis
 amplitudo finis est. Rectilinium etiam & ca
 rens ambagibus esse debet omne quod in
 Veritatis semitam ducit. Iam habes quod o
 ptas, nec est quod moremur amplius, tu se
 quere nos. *Corpus*. Postremum hoc esto. *Spi
 ritus*. Omnia nunc audisti quæ necessaria
 sunt, nihil moror. *Corpus*. Saltem Anima tu
 mecum tantisper mane. *Anima*. Nec te, nec
 spiritum libenter desero, tacui tamen donec
 utriusque rationes audiuerim, placent quæ
 spiritus loquitur, quæ tu, nihil præter morâ
 adferunt auribus meis. *Corpus*. Video nunc
 me uictum iri miserum. *Spiritus*. Verè mise
 rum, sequere nos ut sælix nobiscum fias.

Corpus. Utinam, at ego solum quid contra
 duo? *Spiritus*. Tace, post paucos dies sola cū
 solum ages. *Corpus*. Quid hoc audio, tu for
 tè nos qui Dux noster es auios deseres? *Spi
 ritus*. Absit vobiscum ero dum eritis. *Corpus*.
 Aperias igitur quid hoc ænigmatis velit. *Spi
 ritus*. Prout oculi, sic intellectus & omnia
 quæ possides carnea sunt. *Corpus*. Fac saltem
 intelligam. *Spiritus*. Quid si quæ tibi sunt
 ob oculos non percipis, ea quæ non vides

quum dixerō, quī percipies? *Corpus*. Supra quōd miseris me torquet modis lapidosū, strictū & spinosum iter hoc, verbis tuis mas-
sam hanc per se grauem aggrauas. *Spiritus*. Non nisi conor subleuare. *Corpus*. Ita non feceris. *Spiritus*. Quī factum velis? *Corpus*. Apertaloquendo. *Spiritus*. Non didici quæ tua sunt. *Corpus*. Nihil tecum solum efficiam. Heus Anima mea quam semper charam habui, non loqueris? auxilium non præstas amico fidissimō? *Anima*. Dubia sum inter vos, alterutrius partem æqualiter gero. *Corpus*. Tamen Spiritum quā me sequeris libentius. *Anima*. Deliras omnino. *Corpus*. Vtinam in itinere biuio mansissem. *Anima*. Id fecisses. *Corpus*. Præter te non potui, quæ sine possum nihil exequi. *Anima*. Nec ego præter Spiritum valeo gradum sistere, sine quo te sine sim necesse est. *Corpus*. Siccine tu parabolicè loqui tam breui didicisti tempore? *Spiritus*. Non nisi simpliciter, sed quæ nuda est oratio sicuti tenebris inuolutum es, amphibologica vel allegorica tibi videtur. *Corpus*. Vobiscum nil effecero, tacebonè sicut ipsa tu dudum vt hæc in posterum Anima reseruares mihi? *Anima*. Nil nisi bonū. *Corpus*. Spiritus te seduxit. *Spiritus*. Minimè verum, at ego ipsam & te huc ad salutē duco. *Corpus*. Dicis tamen. *Spiritus*. Credes non antequam

tequàm videas. *Corpus*. An tu me cæcum ducis? *Spiritus*. Optime, nec verius vnquã loquutus es. *Corpus*. Væh intolerabile scœlus, oculis mihi tu me meis carere persuadebis? *Spiritus*. Iudò docebo. *Corpus*. Audiam quæso. *Spiritus*. Vidisti nos in radice montis Domini tractus bibentes de fontis amoris? *Corpus*. Nō bibistis. *Spiritus*. Ecce iam tu cæcitatem tuã apertè fassum es. *Corpus*. Cur non iussistis & me vobiscum bibere? *Spiritus*. Quia non poteris, donec nobiscum videas. *Corpus*. Quãdo tandem id fiet? *Spiritus*. Quum tu nobiscum vniendis vnum fueris. *Corpus*. Rursus quando? *Spiritus*. Quum ad veritatis arcem simul denegerimus. *Corpus*. Acceleremus ergo ne diutius videns, cecū dicar. *Spiritus*. En ad arcem primã Chrytallinã appulimus, pulsa-
bo. *Corpus*. Quid opus est? porta caret forib. *Spiritus*. Non decet peregrinum aduenam alienos ingredi lares, non prius petita venia. Introduci nos iube quisquis hic imperas. *Philosophia amoris*. Quis rarus admodum hospes exclamat? *Spiritus*. Tres Philosophiæ discipuli. *Philosophia*. Quid hic quæritis? *Spiritus*. Philosophiã addiscere. *Philosophia*. Ea quæ didicistis iterũ discere quid opus est? *Spiritus*. Carduos hucusq; pauimus, ad cœliciores betas anhelamus. *Philosophia*. Betis implere ventrẽ cupitis? *Spiritus*. Quouis meliori quàm antea pabulo, nam quas pauimus herbas, pungentes
nunc

nunc à sinistris mox à dextris inter dentes spinas reliquerunt asperrimas, quæ nobis escæ talis præbent nauseam. *Philosophia*. Audio vos rudioribus quàm Schola nostra ferat imbutos esse: verùm quia non solumus recusare quotquot ad nos veniunt, introducemini, non prius tamen quàm ante portam deponatis cornua. *Spiritus*. Præsto sumus iussis obtemperare tuis. *Philosophia*. Moris est apud nos recentiores discipulos examinari. *Spiritus*. Esto. *Philosophia*. Quid Philosophia? *Spiritus*. Amor est Sophiæ. *Philosophia*. Sophia quid? *Spiritus*. Veritatis est omnium summa sapientia. *Philosophia*. Quid amor? *Spiritus*. Cognitiæ veritatis est insatiabile desiderium. *Philosophia*. Vnde hæc habes? *Spiritus*. A Domini tractu. *Philosophia*. Per quos? *Spiritus*. Per eos quos docuit prius ut alios docerent. *Philosophia*. In Vniuersitatibus quid audistis? *Spiritus*. Inanem Philosophiam. *Philosophia*. Quid hæc docet? *Spiritus*. Contentiosè rixari, pro & contra (quod aiunt) pertinaciter argumentari. *Philosophia*. Pro & contra. Quæ chimera bestia est hæc? *Spiritus*. Non sat scio quod sophismatum genus, hoc nunc ad dextram, in sinistram modo partem, instar hominis cereum habentis nasum detorquere licet, à nasutulo fortè quopiam, qui cum isto retulicio cæteros immerito

meritò reprehendisset, eodem vt aliorum
 euaderet manus excogitatum. *Philosophia.* In
 quem finem? *Spiritus.* Ostentationis doctri-
 næ causa. *Philosophia.* Est itaque doctrina fal-
 lax? *Spiritus.* Ea saltem quam audiuius, qua
 quicumque magis imbuti sunt, sapientiæ mi-
 nus habent. *Philosophia.* In eo verè sapi-
 es eos maximè sapientes fore, qui circa perceptibi-
 lia minùs intelligūt. Antequàm intretis huc,
 oportet in matriculam Scholæ nostræ de-
 scribi nomina vestra. *Spiritus.* Spiritus vel A-
 nimus mihi nomen est, huic Anima, tertio ve-
 rò Corpus. *Philosophia.* Satis affines socij. *Spi-
 ritus.* Imò tres vnico partu nati fratres. *Phi-
 losophia.* Inuocato prius verò lumine, sic me-
 cum loquamini. O Pater Omnipotens Æter-
 ne Deus, Creator omnium quæ in cælis &
 in terra sunt, qui nos ad imaginem & simili-
 tudinem tuam creasti, nō vt in nihilum nos
 redigeres, sed vt essemus tibi ad gloriam, da
 nobis gratiam Spiritus Sancti tui, qua possi-
 mus intelligere, & scire quænam sit volun-
 tas tua, vt auxilio tuo faciamus eam, in tuoq;
 lumine videamus lumen, & veritatem amo-
 re prosequentes eam assequamur. Amen.
 Ingredimini iam ad gloriam Dei, vestrique
 salutem Amoris philosophici portas, & gy-
 mnasium in quo docetur amor perpetuus.
 Assidete dapibus, vt quisq; suis potu ciboq;
 reficia-

reñciatur. In primis Deum oremus. Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das eis cibum in suo tempore, manum tuam aperis & replebis omne quod vivit benedictione. Non ex pane solo vivit homo, sed ex omni verbo quod procedit ex ore Domini. Corpus ede bibeque tibi que sunt appositae corporeae, tui sodales cibum non ore, sed auribus hauriunt, eorum ego nunc habebo curam. Spiritus Animaque benignas aures adhibete. Quamquam à tractu Domini primo vos per eius Angelum audiuisse non dubito, studij cognitionisque Philosophicorum efficaciam: tamen corporis mole tunc gratiores quam futuri modò, vix potuistis omnia ferre, pretium opere fuerit, antequàm ad amoris fontem veniatis, obiter ea repetere quæ hinc necessaria videbuntur. Ante lapsum Adæ nec lata sinistraque via, nec miseriæ vallis extiterunt, sed undique patebat aditus ad hæc felicitissima loca. Post primam hominis inobedientiam, Dominus viam hanc amplissimam eo tempore, nunc in strictissimam difficultatamque semitam (vbi videris) restrinxit, in cuius ostio collocavit Cherubin Angelum accipitem gladium suis manibus tenentem, quo quidem arderet omnes ab introitu felicitis patriæ. Hinc descedentes gradum Adæ filij, propter peccatum primi sui parentis, ad sinistra subimet

spimer latam viam extruxerunt, quam cui-
 tastis. Longo postea temporis intervallo D.
 O. M. secreta secretorum suorum introiuit, in
 quibus amore misereunte, accusanteq; Iusti-
 cia conclusit Angelo gladium iræ suæ de ma-
 nibus eripere, cuius loco tridentem hamum
 substituit aurcū, gladio ad arborem suspeso,
 & sic mutata est ira Dei in amorem, seruata
 Iusticia. Quod antequam fieret, fluuius iste
 non erat vti iam in se collectus, sed ante la-
 psū per totum orbem terrarum expansus
 toris instar equaliter, postea redijt vnde pro-
 cesserat. Tandem vt Pax & Iusticia sunt oscu-
 latae se, descendit affluentius ab alto manās
 aqua gratiæ, totum nunc mundum alluens.
 In sinistram partem qui desleunt, partim
 in arbore suspensum gladiū videntes, eiusq;
 noscentes historiam, quia nimium insiti mū-
 do sunt, prætereunt. Nonnulli videntes eius
 efficaciam, perquirere negligunt. Alij nec vi-
 dent, nec vidisse voluissent. Hi rectā peregrin-
 nationem suam ad vallem dirigunt omnes,
 nisi per hamos resipiscētiæ vel pœnitentiæ,
 nonnulli retrahantur ad montem Syon. No-
 stro iam sæculo, quod gratiæ est, mutatus est
 gladius in Christum Seruatorem nostrum,
 qui crucis arborem pro peccatis nostris ascē-
 dit. Hæc omnia legum naturæ, diuinæq; cū
 gratiæ tempora denotant. Nunc audite quis
 errorum

errorum viæ mundi quæ fabricæ prius status
 existat. Dixit Deus Adamo post lapsum. In
 sudore vultus tui vesceris pane tuo, & in do-
 lore pariet vxor tua, maledixit quæ terræ pro-
 pter hominem, & sterilis facta fuit, quæ nul-
 lo cultu prius, sed affluentia cœlesti tantum,
 producebat fructum abundantissimum: at-
 licet nunc humanis agitata sit laboribus, tri-
 bulos & spinas vix ferre videtur. Ab eo tem-
 pore quo veritatem exiit homo, de victu &
 amictu quærendis, cum anxium reddidit
 ipsa necessitas, quæ studiorum est mater alte-
 ra, primarum etiam artium inuêtrix, vt agri-
 culturæ pariter & pastoralis exercitij. Cœpe-
 runt itaque primi sincerique homines que-
 rere, quibus carere non poterant: impuri nō
 solum ea, sed per fas & nefas vsurparunt o-
 mnia quæ suis viribus inferiora fuerunt. Nu-
 ditas docuit primum hominem carnes fron-
 dibus tegere nudas, tandem industria paula-
 tim (vt moris est) aucta propter necessitatē,
 pellibus animalium operire: mox inde fa-
 mes, fodere, ferere, suo quæ tempore messem
 colligere, gregis, armentorum, pecudum &
 pascuorum habere curam, & alendæ fami-
 liæ, moribus, naturæque legibus docendæ
 conseruandæque pacis, ab imbrium & tem-
 porum iniuria, calis tectisque sese nec non
 armeta sua tueri: tota primæ fuit hæc neces-
 sitatis

sitatis anxietas. His artibus primi patres æ-
 ui contenti lætiq; vixere pacis temporibus.
 Terra postquam repleta fuit, non potuit suf-
 ficere, vt quisque portionem haberet eius,
 & agricolæ forent omnes vel pastores. At o-
 portuit alijs alios inferuire diuersimodè qui
 non habuerunt. Amictus & fabricæ diuersa
 genera produxit curiositas, inde sartores, su-
 tores & fabri, quos acus & malleus compre-
 hendunt sumpserunt originem. Horum di-
 uitiaë laborè partæ quæsierunt otium apud
 nonnullos, qui sibi tantum agri compararunt,
 quantum victui supplere potuit, amictuiq;
 Penes reliquos augmentum, qui considerā-
 tes rerum penuriam vnius, & alterius abun-
 dantiā loci, mercimoniū exercuerunt: hinc
 vectores, & animalium baiulantium actores
 vel agasiones prodierunt. Nec victus ratio ca-
 ruit suis artibus: nam pistores, furnarios, la-
 niones, coquos & cenopolas excogitauit, in
 peregrinantium commoditatem & solatiū.
 Hæc ab initio bona fide tantisper admini-
 strata sunt omnia, donec proprium commo-
 dum, odiumq; fraternum irruerunt, à quo
 tempore mutata sunt hominum ingenia, tā-
 taq; possidendi fames, quantum opulen-
 tia creuit in hunc vsque diem, quo nemini
 nemo nec sibi met fidere cœpit. Commodo
 quisque suo casas in splendidas mutauit do-

mos, quæ tandem in pagos, oppida, castra, ciuitates, & suburbana in vrbes excreuerunt, ab odio non immunia tamen. Postquam temporis iniuria homines ignauos, qui non proprio sed alieno labore victitare volunt, simul & bellum peperit inter vicinos potissimum. Hoc fossis, mœnibus, aggeribus & propugnaculis, in defensionem iniuriarum, dedit initia. Contra vitiorum pasta, quam otium fore scitur, bombardarum atque tormentorum execrabile genus diabolicum attulit ab inferis, quo totius humani generis (nisi diuino cautum esset auxilio) rueret societas, quæ quidem nouarum artium victima cõdu sit mundi fabricam. Et propter dictorum varietatem pulchrum appellant mundum, qui diligunt eum: at vos auditores iudicate quænam sit eorum pulchritudo, quæ quanto magis abundant, tanto quiescit minus, et magis anxia sunt. Quæ mundum, vt audistis, concernunt, omnia labilia, nec est qui pilum horum pauper vel diues per mortem secum deferat. Videte igitur in quibus spem sibi reponunt miseri mortales, & quanta cura sibi comparant nihil, quod eos perdit. Nunc audite quæso sæculi transitorij peregrinationem huius, errorisq; viam. Ætatis anno ter septeno peracto, biuium electionis maxima pars aggredditur, omniumq; cursus per Angelum Domini tra-

ni tractus hamo retardatur. Verū pleriq; sub
 • eo repentēs, alij transfiliētes; & maxima pars
 dū paucissimi trahūtur inter hamū & introi-
 tum erūpens viæ, salutē fugiūt omnes quot-
 quot hunc euadere tractū conantur, nulloq;
 freno mundum ingrediūtur. Horū pars po-
 tissima delicijs & mūdānis abusi voluptati-
 bus, in paupertatē à Domino Deo misericor-
 de sinuntur incidere, qua retrahātur ad prio-
 rem resipiscentiæ viam: sed inutile proflus
 humanum genus, cui Deo resistere iam in-
 natum est, non desistit media quærere quib.
 proprio conatu laqueos euadat, quos sibi
 met posuit, ab eo non petens auxiliū, à quo
 dependet omnis misericordię munus. Hinc
 factum est, vt in sinistram viæ partem officia-
 nam sibi maximam extruxerint, in qua qui-
 dem officiorum genus exercetur omne.
 Huic domui præest Industria, quæ cunctos
 præter ignauos pigrosque recipit. Ab vna
 parte quorumuis studiorum officinæ litera-
 riæ positæ sunt, ad quas illi se recipiunt, qui
 sua literas incuria reliquerant. Isti plerunq;
 sese conferunt ad manuales officinas ab al-
 tera parte sitas, in quib. experiuntur ea quæ
 literis à sapientioribus olim commissa fue-
 runt, ne sicut prius in experti rerum, litera so-
 la ducantur in opiniones fallaces. Alij qui
 suo damno mercaturam exercuerunt, ac illi
 k 2 qui

qui manualibus incumbētes artibus in pauperiem lapsi sunt, nouas rerum formas, inaudita nec visa dies ac noctes somniant, quæ mercatoribus mercatores, & mechanici pretio quibusuis passim exponunt, vt sua damna cum refarciant, tū ad opimiora perueniant. Quæ postquam adepti fuerint, ab Industria recedentes, in secundam tendunt mundi regionem, per infirmitatis pontem faciētes transitum, ante quem secundus Domini tractus oues perditas ad ouile verum conatur adducere, harum paucissimæ resipiscentiæ viam ingrediuntur, cæteræ pontem pertinaciter transeunt, bonis iam industria partis, liberius vtuntur quàm prioribus. At quia bonus Deus eos retrahere vellet, infirmitates in eos dominari permittit, tum rursus vt prius remedium à se quærentes, ad Xenodochium etiam à sinistris per eos constructum, & per maximum confluunt, cui Medicina præest. Ibi Pharmacopolarū, Chirurgorum & Physicorum ingens est copia, quodque quisque suum exercet officium. Sanitate iam recuperata, non sicut antea ditiores facti, sed diminuti bonis abeunt, pontemque senectutis maxima pars eorum inuito tractu Domini præterit, vno vix aut altero viâ ingrediente postremam, quæ pœnitentiæ dicitur. Vbi iam ad mundi regionem terciā

de ten-

deuentum est, nil præter incuruata senū videre dorſa, rugas facierum, claudicationes, lamentationes, suspiria, reliquorum etiam id genus tēdiorū audire licet. Quæquæ cuique sua facta manent, donec ad postremum hospitium appulerit, in quo seuerus admodum hospes, nullius parca manu separationis aculeum corporis ab anima laxat arcu mortifero. Quid inde fiat, ignoro libenter, iudicium Deo, cuius est, relinquens. Mundi fabricæ, peregrinationis humanæ, ac erroris viæ statu cognito, videamus quis Veritatis viæ sit exitus, vt oppositorum debita comparatione facta cognoscatis, vtra vel erroris, aut Veritatis via sit Salutis. Audiuiſtis antea gladium Angeli primi tractus ad arborem supra fluminis ripam suspensum fuisse, cuius (nunc tempore gratiæ) loco pender ob oculos nobis Deus Deiq; filius, generis humani restaurator Christus. Is efficacius prætereuntes amore suo manifesto, nullisq; velato figuris, quàm Magnes ferrum attrahit, ni fortè mundi fex & allium obſtet. Quicunque per annis (vt supra dictum est) eminus apparentis admirationem, & amoris inextinguiſti cominus oblatum exemplum tracti sunt, ad nos huc se cōferunt, nec minùs ac vos quotquot Veritatis ministræ sumus, erudiendos libenter suscipimus, vt in postea

audietis latius. Priusquàm tamen id fiat, sumptis iam cibo & potu, gratias agamus Deo, qui dedit omnia quæ necessaria sunt omnibus. Agimus tibi Deo Patri gratias immortales, quòd nos cùm verbo creaturisquè tuis alere, tùm in hunc locum vsq; perducere dignatus es, ad spem vitæ melioris: fiat voluntas tua, qua perficiatur in nobis, quod per te solum inceptum est. Amen. Nunc ad amoris fontem nos conferamus vt bibatis. En sitim extinguite vestram, nō amplius Animus uel Spiritus, nec Anima, nec duo deinceps uocabimini, sed Mens unica fortior, ut facta resistere possis inimico tuo corpori, quo cū tibi luctandum erit uiriliter, donec ipsum naturæ cursum perficiens à te separatum actu fuerit: postmodum est quod idem at purius defecatiussquè tibi diuino mysterio coniungendum iterum speres, ad gloriam eius, qui cuncta condidit, salutemquè tui. Quinam tibi sit pugnandum audies à sequenti gradu quarto Frequentia, quam uos adeuntes, modò comitabor in primum usque lapidem. Interim totius uiæ ueritatis progressum obiter uobis ob oculos depingam. A Frequentia recedentes & instructi peruenietis ad Sophiæ castra, quibus excepti, longè uehementiori quàm antea cibo reficiemini. Hucusquè lac solum degustastis: nam donec robustiora

stiora facti, robustiores ferre ualeatis, adhuc estis paruuli. Virtus nempe Sophiae docebit quantus sit amoris ueri fructus, quantamq; Menti delectationem corporis adferat succubitus, utpote non minorem quàm pro palma certati cum inimico suo militi uictoria. Demùm ulterius ad Potentiam sextum gradum transibitis, à qua Virtutū addiscetis exercitia nedum cognoscere, uerum etiam exequi. Hæc postremò ducet uos ad septimū & ultimum Philosophiæ gradū, utpote miraculum, in quo mundi martyria fiunt gaudia. Breuiter huius uie finis, eternæ uite gaudijq; perennis & perpetui primū est initiū, ad quæ uos ducat ulterius qui uos hucusq; perduxit Omnipotens & Misericors Dominus Deus, hic uobis inde sit comes reliquus: Ite, feliciterq; ualete fratres. *Corpus loquitur.* Hui quis mihi nunc factus est comes? ubinā es Anima mea? *Mens.* En adsum, quid me uis? *Corpus.* Non te uideo. *Mens.* Iam iterū ut prius te cæcum esse fateris. *Corpus.* Vbi ergo Spiritus meus est? *Mens.* Et me tibi præsentem quæris? *Corpus.* Deus bone, unico uos ambo nunc ore loquimini? *Mens.* Quid mirum, an eius es immemor quod suprà dixi te solum cum unica rem habiturum, dum conquestum es cum duob. agere te debere? *Corpus.* Quid audio, nunquid oculos meos

fascinaſtis? *Mens.* Abſit à me faſcinum. Verū
 hauſtu ſimul ex amoris fonte faſto reductū
 ſumus in vnā, vt non amplius cum duob.
 tibi præliādum fore putes, at cum vnica Mē-
 te. *Corpus.* Mens plurimis initium eſt, vt mē-
 ſæ, menſuræ, menſibusque. *Mens.* Vtinam &
 mēſam menſurare didiciſſes tuam, & menſi-
 um tuorū futurum eſſe finem recordareris.
Corpus. Mirum dicis, abſque cibo me viuere
 ſcis impoſſibile. *Mens.* Hoc & aliud ſcio, nō
 ex ſolo pane viuere hominem, quod igno-
 ras. *Corpus.* Ex quo tu viuis? non adhuc te
 comedentem vidi. *Mens.* Rurſus tuam cæ-
 citatem adfers in medium. *Corpus.* Quī ſic?
Mens. Ex omni verbo quod procedit ex ore
 Domini viuo. *Corpus.* Vtinam & mihi ſic ui-
 uere liceret abſque labore. *Mens.* In poſterū
 & tibi (non antequā tu moriaris tamen) li-
 cebit. *Corpus.* Durum nimis commemoras.
Mens. Non niſi iucundum. *Corpus.* Mortem
 iucundam facis? *Mens.* Imò his qui nouerūt
 eam. *Corpus.* Nouiſtine? *Mens.* Maximè no-
 uī. *Corpus.* Depinge mihi precor eam, quæ ſe-
 timendam præbet omnibus. *Mens.* Liben-
 tiſſimè tibi hac in re nunc obſequar. Nemo
 hanc metuit præter te. *Corpus.* Tu non? *Mens.*
 Nil minùs. *Corpus.* Inſanis præ nimia ſapien-
 tia plus dictū. *Mens.* Tu. *Corpus.* Scio tamen o-
 mnes hanc abhorrere. *Mens.* Rere. *Corpus.*
 Vtin-

Vt intelligaris loquere. *Mens.* E' re dicam vt intelligas. *Mens* hominis immortalis est, ideo mortem non timer, imò viriliter illam superat: *Corpus* verò morti subiectum est omne, quapropter eam apprimè formidat. *Corpus.* Qui scis quòd morti *Mens* non subicitur? *Mens.* Scitur ex eo scilicet. Omne quod ex morte sumpsit originem est mortale, quod autem ex vita primordium habet, nō moritur, nec id quod inter vitam & mortem est medium adhærens vitæ. *Corpus.* Obscura nimium loqueris. *Mens.* Non nisi clara: *Corpus.* Quid est vita? *Mens.* Corporis est & Spiritus vnio, vel cohærentia. *Corpus.* Quid ergo mors? *Mens.* Est vitæ priuatio. *Corpus.* Hoc non euasi doctius. *Mens.* Audi, quam tu mortem existimas, hæc mihi vitæ est initium æternæ, iucundiusque nihil nobis accidere potest, modò tibi molesta non foret. Verum tu detestaris eam, quod scias hæc te mundanis priuari delicijs, at ignoras inter has & æterna gaudia minorem comparisonem similitudinemque fore, quàm inter fel & mel aliquando sciam degustasse te. Tandem vt melius hanc differentiâ cognoscas, est quòd consideres id quod scis, omniū nempe quæ tibi possunt vnquam accidere voluptatum huius mundi continuationem: tædium (vt potius dicam) nauseam, & quod longè dete-

rius est, infirmitatem & nonnunquam immaturam inferre mortem. Si nūc cibum appetas, postquam aliquoties ventrem eo repleueris, alium quæres, quo quum satiatus fueris, iterum alium. Nec cessabis unquam in hoc mundo quærere, quod non inuenias uotis non satisfecisse tuis. De potu quid, interea dum per gulæ canalem transit, oblectat, eò dum amplius intrare non ualeat, plurimum torquet, nec ab eo potes abstinere quod occidit, mortem tamen quam tibi met inferis metuis. O miserum & insatiabile Corpus, quod ab eo cauere non scit quod nocet, idque timet quod ipsum est & facit. Vides ergo brutis humanum Corpus Menti suæ dissonum, infœlicius esse, cum irrationalia nihil præter sibi necessarium appetant. Rationalia uerò minime quod opus est, at magis quod necat sollicitè procurât. Ad ea iâ deueniamus quæ in corporis usum extra ipsum expetuntur, ut sunt omnis generis diuitiæ, propter quas indies miris diuersisque modis torquentur hominum corpora Mentem non assequuta. Quid non moliuntur, quæ non humana pectora subeunt pericula, quibus Animam in exitiū, & Corpus miserum distrahant ab Animo, non alia de causa, quàm ut sibi de proprio corpore fingere possint idolū? Quod bysso, purpureo, coccinoq; torquibus

quibus & armillis adornatum supra Deum tacitè non verentur adorare. Maiorem sui-
 ipsius quàm alterius idololatriam hanc esse
 quis ibit inficias? Aut mortem horum esse fi-
 nem deliciarum omnium, & mortis initium
 æternæ? O Corpus ignarum nihil præteri-
 ipsum te formidas: nam ex te mors per appe-
 titum initium sumpsit, nihil etiam appetis
 quàm quod ex te est, utpote corruptionem,
 quæ mortem inducit quam times. Vide igi-
 tur quàm tu tibi et minimè cōstes, quæque
 alijs, cum tibi nō possis, resistere valeas. Resi-
 pisce. quæso dum potes nobis adhærens, ne
 tardè nimis cupias. Ad Frequentiæ nunc hor-
 tos peruenimus, ibi te plura de hac re licebit
 audire.

De quarto gradu.

CAPVT QVINTVM.

Q Vicquid amore quis prosequutus fue-
 rit, id ipsum nisi frequentauerit, eius
 extinguitur affectio. Quapropter nō incon-
 cinnè dicere possumus, alimentū amoris es-
 se Frequentiā, quā nunc aggrediamur. *Mens.*
 Salue plurimū ō Frequentia. *Frequentia.* Vos
 quoque saluere iubeo gratissimos aduenas
 ac hospites. Vnde quæso? *Mens.* Ab amoris
 Philosophia, hac ad Virtutis & Sophiæ castra
 faci-

facimus iter. *Frequentia*. Rectè. Moram apud nos, faciat is rogo tantisper, donec peregrinationis vestrę suscepti labores, aliqua refecti quiete, subleuentur. *Mens*. Libentissimè tibi hac in re quidem obsequemur. *Frequentia*. Intrate igitur assiduos hortos, & his quę in eis sunt, vt vestris liberè fruamini. *Mens*. Gratias ingentes agimus tibi. *Frequentia*. Nō mihi, sed ipsi quorum sunt omnia, Deo scilicet. Accumbite, parata sunt ea quibus vos excipere possum. In primis Deum oremus. Alere nos digneris ò Pater Omnipotens benedictione tua. Amen. Cura te ipsum ò Corpus interim dum ego Mentem cibauero. *Mens* audi. Cūm *Frequentia* sit concepti circa Veritatis amorem perseuerantia, non est alius quā per assiduitatem ad virtutes aditus. In isto loco nulla requies, hinc fit etiam vt hīc torpori nullum ædificium extructum videatur, sed sub dio vigiles colonos horti virtutum expetunt. Videsnè terram hanc? nisi continuò repurgaretur, pro sua uiriditatis floribus & herbis, quę producit, nil præter carduos & vrticas redderet. Non aliās de corpore quod circumducis eueniet si torpueris. Hoc tibi datum est in coloniam, vt horti diu noctuque mihi commissi fuerunt. Quicquid in eo lolij supercreuerit, auferendum est tibi. Non melius illud euincere

cere poteris, quàm vbi crapulam abstuleris: ea nimirum est, quæ somnolentiam & pigritiam inducit. Otium quoque tolles, vt vitiorum potissima radix pereat. Nihil præter necessarium corpori concesseris, quicquid superabundabit, excrescet in vitium. Audisti superius quid corpori sit necessarium, quid salutare nunc sit audias & tibi. Corpus corrigere si neglexeris, malè tibi propter illud erit & illi, quia tua non illius est ratio, quam abijcit, tibi commissam (vt etiam est) cognitionem Dei putes. Quapropter nec tu propter illud excusaberis, cum illi Pædagogi loco sis, nec illud propter te, quia prius è libero seruum se fecit. Vide igitur qui cum hortis agam, duobus modis eos curo, videlicet eradicationis & irrigationis. Priori supercrescentes herbas inutiles radicibus euello, ne bonas augmento supprimant. Itidem cum tuo corpore facias oportet, malas cogitationes & inimicitias à te reijciens prius, & sic ab omni malo coërcebis illud opere. Nō decet vnum docere præceptorem, & aliud facere. Si peccandi dederis occasionem Corpori, cur illud reprehenderis quæso? Corpus nihil imaginatur: Animus est qui speculationum tacitas operationes exercet, quas deum Corpus conatur exequi. Conceptio Mentis est, Corporis autem executio. Si lo-

lium

lium euellerem herbam, & interim semen eius in terram spargerem, quid aliud præter idipsum quod corrigerem iterum committerem vtrò? Vide igitur ne Corpori plus quàm valeat adscripseris. Verum est quod idipsum ad prauos conceptus exequendos magis pronum sit, eisque plus quàm bonis milles delectatur. Quapropter mala quæuis abijce cogitata, quorum in locum bona substitue, nil nisi bonum operari poterit, vel ab omni malo desistere. Hæc est vna Corpus vincendi ratio, alteram audi modò. Si hortos meos ab inutilibus duntaxat vindicarem, certè parum aut nihil efficiam operata, cum alia longè plus necessaria cura sit eis quæ facta sunt adhibenda: scilicet irrigatio vegetabilium, alimenti pars altera, qua sine vegetare non possunt. Sic etiam aqua viuæ Corpus irrigabis tuum, quæ Dei verbum est, hoc noctu diuque meditare, præter hoc nihil, ut Corpus aliud quàm idipsum nec loqui, nec facere valeat. Vides iam agris vel hortis optimè comparari posse corpora, quod etiam fecisse Christum Seruatorem nostrum in Euangelio legimus. Bonum semen quod in benè cultiuatam terram cadit, fructū bonum adfert, non secus Dei verbum quod super cor molle ceciderit, Corpus alet eius, cuius nempe cor contritum, & humiliatum fuerit. Certum

tum est à primi lapsus tempore sicuti lapides indurata hominum corda fore, quæ nisi verbo Dei mollescentur, dura manent in æternum. Pharaonis cor à ventre matris (ut omnium corda sunt) durum fuit, at quia verbo Dei mollicatum non fuit, induratum remansit, nec propterea dicendum, quin & durius postea factum fuerit. Deo rebelles & inimici nascimur omnes, talesque manemus, donec eradicetur ex nobis inimicitia per summum Agricolam, cuius te ministram, ô Mēs exhibe. Semen habes, agrum & aquam, nil aliud amplius deficit, quam labor assiduus, non interruptus. Nunquam cesses oportet ea reuoluere quæ iam audisti, tum audies, alias per intermissionem inimico tuo locum dabis. Hæc sunt quæ tibi dicenda commisit hera Virtus, à cuius Sapietia latius doceberis. Ingentes & immortales Deo gratias agimus, qui corda nostra suo lumine dignatus est illustrare, verboque suo reddere meliora. Amen. Feliciter ito frater, & Virtutem petito. Vale. *Mens Corpus suum alloquitur.* Audistin quidnam Frequentia dixerit? *Corpus.* Audini quidem. *Mens.* Quinam arident? *Corpus.* Non usque adeò. *Mens.* Quis sic? *Corpus.* Omnia de me dicta sunt in quem verò finem tendant nescio.

Mens.

Mens. In tuam vtilitatem felicitatemque.
Corpus. Faxit Deus. *Mens.* Dic quæso, scisne
post hanc aliam futuram esse vitam? *Corpus.*
Scio quidem. *Mens.* Scis etiam post mortem
perpetuam esse mortem? *Corpus.* Non igno-
ro. *Mens.* In hoc mundo viuendum est tibi;
ut in æternum uiuere possis. *Corpus.* Quid
aliud facio? *Mens.* Indies moreris magis. *Cor-*
pus. Infans. *Mens.* Audi, uiuit in hoc mun-
do, qui mundo moritur, & Christo uiuit. *Cor-*
pus. Quis hoc intelliget? *Mens.* Non audisti
in Euangelio, quod nisi granum frumenti
cadens in terram fuerit mortuum, ipsum so-
lum manet. *Corpus.* Quid ad rem? *Mens.* Tu
granum illud es quod in terrâ cecidit, quia
tu nil nisi terra es. *Corpus.* At audiui Frequē-
tiam ad uerbum Dei granum in Euangelio
retulisse. *Mens.* Iam audio parum animad-
uertisse te. *Corpus.* Equidem. *Mens.* Non es
bonus Theologus? *Corpus.* Sis tu mihi. *Mens.*
Verbum hoc, mortuum fuerit, significatio-
nem habet actiuam, si granum frumenti pro
uerbo Dei sumptum fuerit, id est mortifica-
uerit, alias malè quis interpretabitur, qui
uerbū Dei mori posse temerè dicet. Sed opti-
mus uidetur sensus iste. Nisi uerbum Dei ca-
dens in cor hominis illud mortificauerit, &
passiue sic etiam intelligi potest, nisi Corpus
& cor hominis quę terra sunt, id est terrena,
per

per verbum Dei cadens in illam terram fuerint mortua vel mortificata, hoc est nisi granum illud receperit, & in vtilitatem, ædificationem vel multiplicationem conuerterit, ipsum solum manet, id est, fructum non adfert. Vel Christianè magis, nisi granum coniunctum sit per vnionem cum corpore mortificato, separata manent ambo sine fructu. *Corpus.* Et tu Theologiæ facis nasum cereum cum cæteris? *Mens.* Adhuc es rebelle, *Corpus*, ad Virtutem accelerandum esse video. Sed opportunè iam appulimus:

De quinto gradu.

C A P V T S E X T V M.

NON aliàs quàm assiduo labore habitus omnis acquiritur, frequèti rerum arduarum vsu, nec non assuefactione reddimur ad molesta quæquæ, vel quantūvis difficilia libenter sustinendum aptissimi, consequimurq; vires, quibus grauià quæuis leuissima fore videntur ob spem rei desideratæ. Quapropter ad hanc Virtutem acceleremus. *Mens iterum loquitur.* O Sacra iube tuas nobis portas pandere. *Virtus.* Quis es qui nos adire cupis? *Mens.* Duo sumus Philosophiæ tyrunculi. *Virtus.* Quid quæritis? *Mens.*

1 Virtus

Virtutem addiscere. *Virtus*. Iustam rem petitis, quæ nullo modo vobis negari debet. Quos antea præceptores habuistis? *Mens*. Amerem Philosophicum, & Frequentiam. *Virtus*. Gaudeo tales initia vobis dedisse. Quid vos ad hæc studia capefcenda mouit? *Mens*. Desiderium cognoscendæ Veritatis. *Virtus*. Radix est & mater omnium quæ Deus instituit Veritatis cognitio. Sed in quæ finem cupitis eam cognoscere? *Mens*. Ut eam exercere valeamus. *Virtus*. Erga quem? *Mens*. Deum & proximum. *Virtus*. Bona quidem intentio, cui Deus fœlicem exitum det precor. Quæ sunt vobis nomina? *Mens*. Mihi *Mens*, Corpus huic nomen est. *Virtus*. A quo accepistis ea? *Mens*. Ab Amore Philosophico *Mens* vocata sum, à vulgo Corpus nomen retinet. *Virtus*. Quid Menti cum Corpore conuenit? *Mens*. Nihil omnino, sed omnia nobis in controuersia sunt. *Virtus*. Quid audio. *Mens*. Mundum ægrè fert Corpus relinquere. *Virtus*. Salutem refugit omne quod mundum semel induit, & non nisi maximo labore potest ab eo retrahi. Fratres ingredimini, & quod in vestri gratiam præstare possum, æqui bonique consulito precor. Corpus accumbe tuis, ventremque tuum cura, *Mens* à me cibabitur. O Pater celestis qui cunctos reficis, verbo tuo veritatis
in

In vitam æternam alere nos digneris. Amē.
 Audi Mens. Rerum Virtus est vniuscuiusque
 rei Veritas, & Veritas efficacia per signū aut
 experientiam nota, & efficacia cœlestis in-
 fluentia. Quicquid ex cœlo nō est, Virtus di-
 ci non potest, ac eius simulachrum falsum.
 Depinxerunt olim nobis Virtutes Philoso-
 phi, qui Deum ignorarunt, quia filium eius
 in quo Dei Virtutes omnes patefactæ sunt,
 non intellexerunt. Solēt etiam recentiores
 alios imitari, Virtutes in Theologicas, & Æ-
 thicas parti, quo quidem inter doctos vi-
 ros absurdius dici nihil potest, quia Virtus o-
 mnis est à Deo, ergo Theologica: quæ dici-
 tur Æthica, nisi ex Deo fuerit, nullo modo
 Virtus erit. Romanorū in hostes fortitudo,
 pertinacia: magnanimitas, superbia: pru-
 dentia, fraus & dolus: abstinētia honoris
 ambitio, sic de reliquis: vitia potius quā
 Virtutes fuerunt, quia non ad gloriā Dei, sed
 hominū patrata sunt facinora. Christiani Phi-
 losophi Veritatem solam habēt pro Virtute,
 quam in fidem, spem, & charitatem diuidū.
 Ex his tribus & in his tota consistit Veritas,
 & quicquid in his non reperitur, falsum est,
 tamen intellectualib. quā naturalib. Est enim
 fides eorū certitudo quæ audiūtur, hac ratios-
 ne dictū est fidē ex auditu fore, quia quod vi-
 detur, fides nō est, sed sciētia certa per oculū

demonstrata. Eius testimonium præbet Scriptura S. Credidisti quia vidisti. Beati qui nō viderunt & crediderunt. Est etiam in rebus naturalibus veritas quædam, quæ non videtur oculis externis, sed mente sola percipitur, cuius experiētiam fecerunt Philosophi, eiusque talem esse Virtutem compererunt, vt miracula faciat, cū insensata idē etiam virtute sibi coelitus contributa præstare possint. In eo tota consistit ars, vt à suis compedibus huiusmodi Spiritus liberetur, non secus atque iam dictum est, Mentem à suo corpore liberam fieri debere. Corpus igitur carcer est, quo Virtutes impediuntur Animæ, Spiritusque rerum naturalium suas vires vt exerere non possunt. Talis & eiusdem est efficaciæ Spiritus huiusmodi rerum insensatarum, pro sui subiecti ratione, qualis est in hominibus indubia fides. Est igitur hominū virtus fides vera, cæterorum omnium, eorū est efficaciæ veritas. Exempli gratia, credere nollet inexpertus rerum naturæ Physicus, cauer animalis venenosi siccum & prorsus aridum, infecto veneno vulneri vel apostemati pestifero superpositum, virus omne penitus ad se trahere, quod Chymistis naturæ Virtutum scrutatoribus est notissimū, & ex vi Magnetica naturæ compertum habent. Cum igitur tales non credunt id præstare posse

posse naturam quod potest, indigni virtutibus eius non merentur, ex ipsius naturæ scrinijs arcanum vel minimum assequi. Si etiam experimentum viderint alicuius, non perquirent vltteriùs qua tandem ratione simile quid fiat, sed experimento contenti solum, vtentur eo: hac in ignorantia maxima pars Physicorum hæret, hoc habet, inquit, à quo non est curiosius perscrutandû. Verùm Chymista Physicus non contentus experimento, nec quòd à cœlo habeat, sed à qua parte cœli perquirat Anatomiam creaturæ magnæ, cum ea quæ de Microcosmo fieri debet comparisonem faciēs. Quod quidem quatuor modis & instrumentis efficere nititur, vtpote Geomantia, Hydromantia, Pyromantia, & Astronomia Chymicis, non auguralibus. Geomantia terrarum in rebus naturalibus, aquarum Hydromantia, igniû Pyromantia, cœlestiumque Virtutum Astronomia nostræ sunt inquisitiones, quas Artifex amore Philosophico percitus libenter aggreditur, spe fretus (qua etiam alitur) ad eam rei peruenire se posse veritatem, de qua sibi spes est insita. Patet igitur spem fidei ltimulum esse, vel futuræ certitudo veritatis. Nisi quis certò sciat acquisiturum se quod prosequitur, friget in eo conatus, at vbi fide suam opinionem confirmauerit, Frequentia

nimirum adiutus & ingenio, nihil non affequitur. Verum hoc loco fidem per charitatē comprobari non est ignorandum, sicut etiā per bonum aut malum mora, benè vel malè potest operari. Est igitur charitas actu bona fides exequuta. Quis de vera fide iudicare poterit aliās, quā docuit is qui vera fides est, ab operibus eam esse cognoscēdam. Nōnulli rem intelligentes à seipsa dixerunt incipiendam esse charitatem, quod sic intelligo. Hominem oportet Christianum, per Frequentiam sibi Virtutis habitum & charitatis contrahere prius, antequā in alios exercere valeat actu. Disce Mens igitur in propriū Corpus exercere Veritatē & charitatem, vanos eius appetitus coërcendo, sic ad omnia tecum promptum erit, quod ut fiat operam dabo, de fonte Virtutis vnā tecum bibat, & ambo tunc vnum facti, pacem habebitis in vnione. Corpus accede ad fontem hūc ut cum tuā Mente bibas ad satietatem, & in posterum non sitias amplius vanitates. O admiranda fontis efficacia, quæ de duobus vnum, & pacem inter inimicos facit. Potest amoris fons de Spiritu & Anima facere Mētem, sed hīc de Mente & Corpore virum vnum efficit. Gratias agimus tibi Pater, quod filios tuos inexhausti Virtutum fontis tui participes facere dignatus sis. Amen. I nunc

vir

vir prudens factus ad Potentiam, à qua constantiam addisces, & foeliciter. Vale.

De sexto gradu.

CAPVT SEPTIMUM.

Q Vicunque viribus destituti sunt, ne-
dum imbecilles existimandi, verum
etiam ad ardua prorsus inualidi. Pa-
riter & qui Virtutem assequuti sunt, nisi hâc
exerceât absq; intermissione (sicuti supra de
Frequentia dictum est) indigni sunt ad Potē-
tiam acquirendam, qua resistere valeant ad-
uersis. Nam qui diffatigantur laborib. in hoc
toto prælio Philosophico sustinēdis, adhuc
sunt impotentes. Est igitur vt Potentiā istā
adeam. *Vir iam factus homo Potentiam alloquitur.*
Aperi quæso diua Potentia mihi. *Potentia.*
Quis huc introduci vult? *Vir.* Homo Vir fa-
ctus. *Potentia.* Vnde huc prodis? *Vir.* A' Vir-
tute missus sum. *Potentia.* Cuius gratia? *Vir.*
Confirmationis in Virtutibus, quas à mini-
stra Veritatis accepi. *Potentia.* Rectè, sed qua
ratione id fieri posse credis? *Vir.* Potētia qui-
dem. *Potentia.* Cuius tandem? *Vir.* Verita-
tis. *Potentia.* In quo Veritatem esse putas?
Vir. In Altissimi solius Virtute sitam esse Ve-
ritatem omnem minimè dubito. *Potentia.* Iā

confirmatione dignum exhibuisti te, quapropter animaduerte ad ea quę tibi sum expositura. Potentia est acceptę Virtutis à Domino constantia. Non est quod quisquam putet se vel minimam Virtutis scintillam habere quàm à Deo habere posse. Quod si quis à seipso vel ab alio quàm dictum est, querat, loco Virtutis vitium in sui perniciem consequetur. Soliti sunt ita Gentiles olim operibus heroicis (vt vocarunt) Virtutes non alia de causa venari, quàm vt posteritati famam de se relinquerent, in ea summum bonum & felicitàtem sibi miserè ponentes. Verùm quinā eis successerit, huiusmodi memorabilem exitus apertè nos docuit. Regnum eorum quod in arena fundatum esset, non supra petram, ruere fuit necesse, cuius ruinę quidem non maius vestigium relinquitur, quàm vt posteris horum stultitia pateat, vt Romę, nec non in plurimis alijs locis. Super Veritatis petram si Gentiles ædificassent, stabile fuisset regnum eorum. Non sunt hominum sequenda vestigia, sed Veritatis, in qua stabilia sunt omnia. Melius non poteris confirmari frater, quam per Virtutem ipsam, quę nihil est aliud (vt suprā dixi) quàm Veritas. Hanc si in omnibus operibus tuis & verbis obseruare totis viribus conatus fueris, ipsa te confirmabit indies magis, donec in prælio po-

lio potens factus, vt leo, mundi vires omnes euincere valeas, mortem non timeas, nec etiam quicquid diabolica tyrannis excogitare possit violentiæ. Vt aurum purum in igne semper purius & gloriosius absq; diminutione diutissimè iubilat, non aliàs in omni martyrio professores Veritatis confirmati gaudent, vt infra latius audies. At hoc est notatu dignum, quòd non aliàs quàm ex Frequentia quorumuis operum & artium habitus acquiritur & promptitudo: sic etiam ex obseruatione sedula Veritatis tam in factis quàm in dictis, constantia Virtutum cœlitus infunditur ad Potentiam, quæ tandem obseruatione non intermissa transit in miraculum: ad quòd nunc anhelandum est tibi, hac iter facito. Vale.

De septimo gradu.

CAPVT OCTAVVM.

NEcessarium est Philosopho, qui mirandorum artifex esse cupit, vt quasuis aduersitates, mundi que molestias conténat, aliàs frustranei conatus eius erūt. Videamus igitur quĩnam id quandoq; factum sit. Miraculum est constantiæ Veritatis effectus, in cuius declarationem vnico tantum vtēmur

exemplo quo patebit apertè miraculum Philosophicum. Abderita quidam Philosophus Democriti sectator, Anaxarchus nomine, correptus ab inimico suo Nicocreonte Cypri Tyrāno, propter Veritatis professionem hoc martyrio fuit exceptus. In excisso lapide viuis pistillo malleone dum contunderetur ferreo, viriliter ait. Tū de Tyranne, tū de corpusculum hoc Anaxarchi, Mentem eius, aut Anaxarchū ipsum nō tundis. Quod cū Tyrannum pessimè haberet, ne Veritatem loqueretur ampliùs, quam audire non poterat, tortori commisit, vt linguam trunca-
ret Philosopho: verū proprijs dentibus abscissam & masticatam in Tyranni patens os expuit, antequam eius corpus in Pulverem confusum foret. O admiranda viri constantia, quæ tanto non perterrita martyrio, sed mortem summo cum gaudio sustinens, mundi Tyrannidem vicit.

*Expositio quedam eorum quæ de gradibus
Philosophicis iam dicta sunt.*

C A P V T N O N V M.

Ista Philosophia paucissimis hætenus cognita fuit, ob difficultatem eorū quæ scripta fuerunt obscuriùs ab alijs & ænigmatis

ticiis vmbriis inuoluta. Verùm quòd abscon-
 fos nemini prodesse thesauros inuitè satis
 ferrem, facere non potui, quin pro viribus
 doctis dignisq; vitiis, partem eius facerem,
 quod Omnipotens, Misericors & Iustus Do-
 minus Deus dare voluit, non vt mihi soli
 seruarem, sed & alijs communicarem pro
 liberalitate qua nos ipse respicit indies, ac
 prosequitur. Hinc euenit, vt non contentus
 ea declaratione quam proposui, iam & al-
 liam in studiosorum gratiam addere non
 pigeat. Quapropter æquo recipite, quo vo-
 bis etiam offertur, animo fratres. Mens vt
 etiam fides est verè donum Dei gratuitum,
 sic & Virtutes omnes. Hinc non sequitur (vt
 aliqui putant) ad eas acquirendas non esse
 laborandum, quia Deus ignauos & segnes
 non exaudit, imò potiùs eorum orationes
 tanquam blasphemias reijcit. Magna certè
 foret hominum insania, panem à Deo si pe-
 terent, arare quidem & serere nollent. Non
 minor est desiderare Mentem, & expecta-
 re, nulla prorsus ad eam acquirendam ad-
 hibita cura vel diligentia. Maxima verò
 vesania si quis tam ignarus foret, vt labo-
 re solo, gratia Dei non implorata, prius
 hanc acquiri posse putaret. Benedictio-
 ne sua Deus diligentes replet, quum sa-
 lutaria petunt, negligentes verò non
 exaudit

exaudit etiam si petant. Petere verè dicitur quis non solum ore, sed corde, vel cum affectu quid quum exigit. Quapropter impetrationis auxilij diuini primùm admonēdos huius Philosophiæ recentes discipulos fore iudicaui, deinceps accuratissimæ diligentie in disponendo seipfos ad huiusmodi gratiā recipiendam. De hac dispositione solum tractatus iste differit, gratia verò petēda est de super à datore luminum O. M. D. Nec putet quispiam suprà me diffiniuisse Mentem, nō magis quàm Paulus eisdem verbis fidem, quàm à Deo solo petendam esse docet, non à proprijs viribus nec aliū de. Et quia huius artificiatæ dispositionis tres sunt potissimæ partes, vtpote Physica, Moralis & Metaphysica, necessarium fuit qualibet hac in tractatione progredi, quod legentibus, riteq; perpendentibus apertè liquet. Impossibile est malæ vitæ hominem possidere thesaurum sapientiæ filijs reconditum, & malè sanum ad illum inquirendum, quantò minùs ad inueniendum aptum esse. Hæc est ratio quare de Moralibus & Physicis corruptis, per Metaphysica medicamina corrigendis loquamur. In corpore humano, latet quædā substantia Metaphysica paucissimis nota, quæ nullo penitus indiget medicamento, sed ipsa medicamentum est incorruptum: verum

verum quia Physicorum corporum corruptionibus obruitur & impeditur, quod minus perficiendi suas actiones exerceat, Philosophi diuino quodam afflatu cognouerunt hanc virtutem, coelestemque vigorem à suis compedibus liberari posse, non contrario veluti Physica docet, at simili. Cum itaque tale quid siue in homine siue extra ipsum inueniatur, quod huic est cōforme substantiæ, concluderunt Sapiētes, similia similibus esse corroboranda, pace potius quam bello, vel contrarijs esse pellenda contraria. Pater ex his triplicem labilium esse Medicinam: videlicet Metaphysicam, Physicam atque Moralem. Ad Physici corporis dispositionem artificiatā, utimur Metaphysico remedio, quo corruptionem eius ad naturalem digestionem & expulsionem arceamus: hoc operante natura per formam intrinsecus roboratā. Hæc est præparatio corporis nostri Physici, Metaphysico modo facta, per quam ad separationem facilius peruenitur absque corruptentium impedimento. Colliget inde studiosus lector, à Metaphysica per Alchymiam ad Physicam debere fieri transitum, operando Philosophicè. Quid artes in Vniuersitatibus audiuisse, vel priuatim legisse, nisi de Potentia deducantur in actum, quam Pittaco suum cheyre magis prodest? certe nihil, quia

omnis

omnis scientia quæ non probatur experientia, non est ars, at hærens ignorantia. Nunc ad separationem voluntariam progrediamur, quæ morali Philosophia perficitur. Completa corporis preparatione facillè separabitur à reliquis partibus, quæ eidem quicquid præter Philosophicam necessitatem appetierit, ab Anima suavis quidem Animi vel Spiritus denegatū fuerit: quid Philosophica sit necessitas, dictum est antea. Resultat ex separatione hac unio prior Animi cum Anima scilicet per studiū Philosophiæ moralis cōtinuatū. Erant hæc studiosis repetenda, quò facilius intelligerent qua ratione Metaphysica Physicis & Moralibus hic miscuerim, & quādo Moralia Metaphysicis, & hæc illis cōparāda sunt ac Physicis, ne forte sub labyrintho introitū ad rē capefcentiam videar lectorib. præstruxisse. Philosophi studiū suū in inquisitione Veritatis, per opiniones rationi consonas, dirigunt in his quæ sensum fugiūt. Chymistarū verò studiū est in sensualibus. non sensuale illā Veritatē à suis compedibus liberare posse, per quā cœlestes Virtutes admodū subtili venētur ingenio. Quicūq; Chymisticā artē addiscere vult, non Philosophiam illā sophisticā & scholasticā, sed eā quæ Veritatē docet addiscat oportet. Veritas enim in arte Chymistica per Manualē practicā & Pyromantiam

mantiam separatione partium à suo toto facta quæritur, quod studium Alchymistarum est. Non est quod quispiam putet me hic Theologica tractare velle, quia de Spe, Fide, Charitate, Pace, Misericordia, Iustitia, necnō alijs differam, sed talia quæ rusticum & pueros latere non debent, ex quibus altius quā litera sonat repetitis, omnem scientiā & artē in omnib. tam cœlestibus quā prophanis rebus, hauriūt Sapientiæ filij. Frustra laboratis omnes abditorū naturæ secretorū indagatores, quū aliam ingressi viā quā decet, vires virtutesq; terrenorū per terrena detegere conamini. Discite igitur cœlū per cœlū, & non per terrā, sed huius per illius Virtutes cognoscere. Nemo enim ascēdit in cœlū quod quæritis, nisi qui de cœlo quod non quæritis illuminet eum. Incorruptibilem quæritis Medicinam, quæ corpora nedum à corruptione transmutet in verum temperamentum, sed etiam temperata diutissimè conseruet, alibi talem quā in cœlo reperire non poteritis vnquā. Cœlum Virtute sua, per inuisibiles radios, in terræ centrū vndiq; cōcurrentes, omnia penetrat elementa, & elemētata, generat fouetq;. Fœtus etiā vtriusq; parentis naturam in se retinet, vt in eo parens vterq; potētia & actu sit reperibilis. Quis hærebit adhuc nisi lapis in generatiōe Philosophica.

Si declaratio hæc adhuc tibi non suffecerit, cum illis quæ supra datæ sunt, non est amice lector, quod tecum agam latius. Verum ne tibi de me conquerendi maneat ansa, dicam viterius. Disce ex teipso quicquid est in cœlo & in terra cognoscere, vt sapiens fias in omnibus. Ignoras cœlum & terram prius vnũ fuisse, diuino quoque artificio separata quæ te & omnia generare possent? si hoc nosti reliquum te fugere non potest, aut ingenio carere omni. Rursus in omni generatione separatio talis est necessaria, qualem de te supra dixi fiendam, antequam ad veræ Philosophiæ studia velum applies. Ex alijs nunquã vnum facies quod quæris, nisi prius ex teipso fiat vnum quod audisti, latiusq; audies in sequentibus. Nam talis est voluntas Dei, vt pii piũ consequantur opus quod quærunt, & perfecti perficiant illud, cui fuerint intenti. Malæ voluntatis hominibus, nihil nisi malum quod seminauerint metere datur: imò quod maius est, persæpe bonũ eorũ semen in lolium propter ferentis malitiam conuertitur. Fac igitur vt talis euadas, quale tuum esse vis quod quaeris opus. Scito, frater omnia quæ dicta sunt, & in posterum dicentur, intelligi posse de præparationibus Alchymicis. Non alias enim quàm partium hominis per speculatiuam Philosophiã, se-

paratio-

parationem fieri diximus, de reliquorum corporum separationibus igne factis intelligendum est. Et nisi talis fiat separatio, frustra laborant Alchymistæ Medicinam vniuersalem quærentes, quæ possit omnibus indifferenter mederi morbis. Consideranda sunt omnia diligentissimè, quæ de homine dicta sunt in præcedentibus: nam vnicum non est verbulum, quod ad artem referri Chymicam non possit, & in eius declarationem nō faciat. Est enim talis amor, inter insensatorū partes, & inimicitia, qualis in partibus hominis. Verū in illis nō magis quā in istis vnio vera fieri potest, corruptione dictarum partium non ablata prius ante coniunctionem. Quapropter pacem inter inimicos, est quod facias, vt amici conueniant in vnum. In omnibus corporibus imperfectis, & ab ultimata sua perfectione deficientibus, sunt amicitia & inimicitia simul innatæ, hæc si tollatur hominis ingenio vel industria, necesse est alterā ad ultimatā suam perfectionem deuenire per artem, quam in hominis vnione declarauimus. Separa per ignē igitur ab vno quoque corpore partes suas, impuras mundifica, quæ puræ sunt mundatione nō indigent: Puris pura misce, leuioribus tamē grauiora sublimato prius, ita fiet quod suprā dictum est, fixum volatile, corporeum quo-

m que

que spirituale. Haftenus Alchymiae Physicae
comparationem tetigimus, quare superfedē
dum erit hic tantisper, donec ea quę reliqua
sunt in Alchymia Metaphysica prosequuti
fuerimus. Erit hoc loco tamen admonēdus
lector, vt ea quę dicta sunt intelligat ex cō-
paratione discreta, vel aliās ipsum confundi
necessum est, quare differentiam eorum cir-
ca quę dubitare posset ponere non pigebit.
Quoties infensorum feci mentionem, de
vegetabilibus & minerabilibus intelligi cu-
pio, quę licet animam suam habeant vege-
tabilem & mineralem, ad sensibilem tamē
differentiam id faciendum est. Alchymistis
contradicere nolo, qui cunctis Corporibus
naturalibus Spiritum, Animam, & Corpus
modo suo tribuunt, quod etiam negantibus
ad oculum demonstrare possunt, quoties o-
pus fuerit. Item pro brutis vel irrationali-
bus sensitua pono, per quę rationalia non
intelligo, quę licet Animam sensituiam cum
rationali habeant, potiore vtpote rationa-
lem in eorum significatione capio. Demum
circa prædicta non ignorandum est separa-
tionem rationalium esse duplicem, vtpote
voluntariam, de qua supra loquuti sumus, &
naturalem quę ad Chymistas non pertinet:
sensorū etiam duplicem, vt naturalē & ar-
tificiatam, quę posterior Chymia cōcernit.

Volun-

Voluntaria separatio fit partibus in toto manentibus: naturalis & artificiatæ non. Instrumentum separationis voluntariæ Spiritus est, & spiraculum Vitæ: naturalis mors, & ignis artificiatæ. Nihil obstat iam quin rationalium Alchymiam, illi quæ de sensibilibus & non sensatis fieri potest æquiparare valeas. Quod verò hoc posteriore tractatu rationalium Alchymiam præposuerim, non frustra factum putes, quia hac & naturali non intellectis, artificialem necessariò te continget ignorare. Sed ne tibi videar in Alchymia naturali defecisse, de hac nunc tantùm audies, quantum ad reliquorum intelligentiam, tibi sufficiat, cætera priori parte, priorique tractatu satis abundè scripta sunt: à separatione faciam exordium. Scis hominem peracto sibi à natura constituto vitæ caducæ termino, suas in partes resolui, quas suprà Spiritum, Animam, & Corpus esse diximus, hoc operante mortis corruptione, per ignis naturalis extinctionem. Humore deficiente radicali recedunt Spiritus & Anima relicto Corpore, quod iterum in suas elementares per putrefactionem in terra factam separatur: quodlibet elementum ad suum chaos redit, terreum, terra deuorat, aqueum aqua, sic de reliquis. Spiritus & Anima redeunt

ma 2 vnde

unde processerant, non ut à corpore semper separata sint, sed ut meliori compositione iungantur in vnum artificio diuino, postquam vnionem non separantur amplius. Hæc est vnionis maxima Virtus inseparabilis, & partium in vnionem compactio, cui se conformare debet ea quam ante mortē fieri posse docuimus. Rursus nisi animalium elementa corporū elementis nutriantur, Spiritum nec Animam retinere non possunt. Cibus & potus in stomachum proiecti coquuntur in digestionem (aliās partium separatio naturalis fieri non potest, quàm per corruptionem, aut putrefactionem) & artificio naturæ purum ab impuro separatur, ut puriori substantia cibi potusque, terræ, aquæ, aëris & ignis, humani corporis terra, aqua, aër & ignis alatur, impuriore materia ciborum & potuum huiusmodi suis emunctorijs eiecta, quæ crassæ materiæ rursus pars quælibet, suum (ut supra diximus) chaos petit. Ignis in homine est elementum vorax, reliqua puriora consumens elementa, nisi purioribus exteriorum reficiantur elementis: quapropter necessarium est alimentum, aliās ipsum se, cum reliquis absumit, quo recedente locus Animæ non relinquitur in corpore nec Spiritui. Talis ignis est ignis, & aliorum elementorum vnio seu Anima, sine qua nulla
compo-

componuntur elementa sed separantur. In elementis igitur amor est Philosophicus, hunc amplectere solum, si Physicus, vel naturalis Philosophus esse cupis, alias non Physicus, at naturæ vastator potius euades. Vt verus ergo naturæ scrutator fieri possis, ad assiduum opus à speculatione mox te conferas oportet. Nam impossibile est Artificem aliquem in arte sua promptum idoneumque fieri, nisi per frequentiam & assiduitatem operis habitum sibi cōtrahat. Quid pistori pistorem operantem sæpius ac sæpissimè vidisse profuisset, nisi manum in pastam ipse mittens toties id repetisset, donec iam habitus factus, alium docere valeret? Quod quibusdam artem Chymicam addiscere cupientibus euenire solet, vt putent eam lectura tantum assequi posse, vel paucis admodum operationib. quæ tamen inter omnes artes quas Deus & natura dedit vnquam difficillima plurimisq; nota minùs existit. Herculeus certè labor est, mentem, corpus & ætatem hominum superans, nisi Myriadum inter centena millia millies, vix datum sit vni vincere, hoc est perfectū scopum artis attingere. Possunt verò nonnulli naturæ multa secreta vel arcana summo studio laboreq; detegere, quæ faciunt ad rem Medicam, plus quàm alia quæuis olim extra dictam artem

inuenta. Sed vniuersalem illam reperire Medicinam, de qua sæpenumerò diximus, paucissimis hætenus contrigit: solum his qui se se Dei miserationis gratia prius in id ipsum quod optant reducere potuerunt, hoc est, qui corpora sua repurgarunt ab immunditia, naturalium etiam corporum nubes abstulerunt. Suadeo quibusvis artis huius inuestigatoribus, vt aliud Deum orent, ac operentur, fieri minimè poterit quin assequatur id quod in Iesu nomine petierint à Datore luminum. Sed primò considerent quid sit petere Patrem in Filio: non aliud est certè quàm id solum exigere, quod sit ad gloriam Dei Patris & Filij. Solent multi quod eis vtile videtur optare, sed non nisi quod verè vtile est à Deo consequuntur. Breuibus hoc dico, Diligentes & frequentes Deus conatus adiuuat, despicitque negligentes. Diligamus itaque bonum, vt malum non appetamus. Animaduerte igitur ad ea quæ latius explicaturus sum. Cuique rei sua Virtus inest, & celestis influentia, quæ tamen externis oculis minimè videri potest, sed eius effectus tantum. Videmus attractionem ferri factà à Magnete, vim verò Magneticam in ipso lapide latentem videre non possumus, quia Spiritus est, & sub sensum non cadit, sic de alijs.

Vinum

Vinum in se diuerſas vires etiam habet, quæ per experimentum artis Chymicæ cognitæ primùm fuerunt à Philoſophis in eius ſeparatione. Spiritus eius calefacit & exſiccatur, hic latet in aqua illa quam ardentem vocât. Corpus eius occultam in ſe contrariam poſſeſſitatem habet, humectandi nempe cum refrigerio, cuius experientiam in aceto videre licet, ac in phlegmate poſt ſeparationem ardentis aquæ relicto. Facultates iſtæ ſunt omnino contrariæ propter ſeparationem, at ante non ita diuerſæ, quia tunc de mixtione per vnionem naturalem plus participant in omnibus alijs Corporibus naturalibus tales inefſe Virtutes iuxta magis & minùs, quis niſi Mente captus ibit inſicias? Non erit Philoſophus quicumque negauerit panem vel frumentum habere Spiritum in ſe non minùs efficacem quàm fit vini Spiritus, licet non ſit in pane tam abundans ac in vino, tamen pro pari ſuâ quantitate æquè efficax. Si talis poteſt à pane vinoque ſeparari Spiritus artificialiter, quantò magis naturaliter eius ſit in homine ſeparatio. Poſſunt ex iſtis Philoſophicæ tranſmutationes intelligi. Nonne ſcimus panis & vini puriorem ſubſtantiam in carnē & ſanguinem tranſmutari, deq; vegetabili

forma non visibili formam visibilem & animale fieri? Non propterea mutantur species rerum, sed formæ. Quis adhuc dubitabit, Philosophicas transmutationes fieri posse per artem in homine longè meliores, quàm faciat ipsa natura per panis & vini transformationem, cum alia pleraque sint in rerum natura corpora, quæ maiorem virtutem naturalem, & cœlestem influentiam habent, à quibus non aliàs quàm à pane & vino separari spiritus, & in hominis substantiam, carnem & sanguinem transmutari transformarique potest, & excellentiùs quàm à natura fieri valeat. Sed cur ea sæpiùs repetam quæ luce clariora sunt Philosophis? qui fidem adhibere noluerit experiatur arte Chymistica, quam si ignorauerit, addiscat priusquam experiatur: nam si per communem artem destillatoriam talia facere conabitur, oleum & operâ perdet. Nemo pro suo commodo cogendus est, sed admonendus tantùm, quòd si contemnat, proprio, non admonentis damno fecerit. Licet etiam à Corporibus naturalibus sensatis & non, Virtutes vti suprà dictum est, extraxerit: nisi tamen vltèrius per artem Chymicam deducantur ad extremam suam potentiam, ad aliquod excellens opus non erunt idoneæ, sed quantò magis depurantur & subtiliantur per sedulam obseruationem

uationem artis, ad suam primam cœlestem influentiam proximius accedunt, & per cōsequens efficacius penetrant ac operantur, ita vt pro miraculo verè sit reputandum opus, quod in medendis quibusuis infirmitatibus efficiunt. Concludens igitur dico. Si cuti septem gradus Philosophici, per quos ad sublimia menti patet aditus, septem sunt etiam operationes Chymicæ, per quas Artifex ad arcanum illud Medicinæ præstantissimum peruenire potest. Studio Philosophorum comparatur Putrefactio Chymistarum: quia velut Philosophi per studium ad cognitionem disponuntur, ita res naturales per putrefactionem ad solutionem. Cui comparatur Cognitio Philosophica: nam vt per solutionem corpora soluuntur, ita per Cognitionem resoluuntur Philosophorum dubia. Non aliàs quàm ex Amore Philosophico studiorum frequentatio sequitur, ex congelatione Chymistarum vnio prior fit per assiduitatem, & operationum iterationes. Pro ut etiam Frequentia Philosophorum acuntur ingenia, per frequentem ablutionē Chymicam subtiliatur corporum partes. Eo modo quo per Virtutem vniuntur Philosophi, per compositionem elementa per minima componuntur in vnum elementum. Per Potentiam, Philosophicæ Virtutes confirman-

tur, ita per fixationem Spiritus in suis corporibus figuntur, ut non amplius fugiant. Non secus ac per miraculum opera Philosophica suam Virtutem ostendunt, sic etiam per projectionem Chymistice Medicinæ suam perfectionem patefaciunt. Iam habes optimè lector operis nostri totam intentionem, ex qua nisi profeceris tam in vera Philosophia Metaphysica, quàm naturali & Chymica, non est quod de me conqueraris, quia quicquid ab alijs obscuratum fuit, apertissimè tibi declaravi. Fœliciter vale, boniq; quaecumque sit consule.

APPEN.

APPENDICVLA

TINCTVRARVM PHILO-

sophicarum, ex Theophrasti Paracelsi scriptis Germanicis in Latinum sermonem obiter versarum, & ad compendiolum per eundem Authorem reductarum.

PRAEFATIO.

NISIME Philosophicus amor studiosos erga detineret, admoneretq; Theophrasti Paracelsi Praeceptoris nostri tincturas Philosophicas addere, quibus curæ tam intrinsecus quam extrinsecus per sanguinis renouatione fieri possunt, huic negotio finem imponerem. At quia sunt omnium simplicissimæ potissimæq; per Chymicam artem tractæ Medicinæ, quarum in præcedentibus mentionem feci, præterire minimè debui præparationis modum earum vna cum administrationib. Ex dicti igitur Paracelsi libris Germanicis ad Latinum cõpendiũ in studiosorũ vtilitatẽ hac de causa volui reducere.

reducere, quò faciliùs intelligant ea quæ de Philosophicis medicamētis antea diximus.

De tinctura Philosophica Solis, id est, Auri.

EXtracta tinctura Solis, corpus eius remanet album, tinctura verò pura est, & separatur ab impuro, hoc est à suo corpore, quæ separatio necessaria est. Tinctura debet clarificari vel exaltari in suo gradu, qui duplatur quinquies in bis xxiiij. altiùs nō progreditur: tunc potest administrari quibusvis ad renouationem sanguinis in pristinum statum, vt in administratione dicitur. Corpus corrumpendum est, ex sua natura metallica malleationeque, per aquam Salis. Demū confidentia debet abluì per aquam dulcē. Postmodum extrahitur tinctura per Spiritum vini. Postremò eleuatur à tinctura, tunc manet in fundo. Fit aqua Salis ex Sale quod mūdissimum & aibissimum ex sua natura sit, absq; decoctione vel artificiali præparatione quibus Sal fieri solet. Liquefiat aliquot vicibus, deinceps pulueratum succo radicū Raphani commisceatur, & agitetur in eo: tum destilletur post suam solutionem, & cum sanguinea viridi partibus æqualibus mixta destillentur omnia quinquies, & in eo liquore lamina Solis per Antimonium purgati soluitur

uitur in puluerem. Abluatur aqua pura destillata subtiliter, donec salsedo recedat: nā Sal abluī se permittit, nec miscetur in profūdo cum substantia, sed facillē separatur. Spiritus vini fit hoc modo. Vini optimi puri nō mixti, rubei vel albi mensuram vnā in circulatorum vas ore lutatum obstructumque recondito, & in balneo Maris ad profunditatē vini mersum per decem dies naturales bullire facito. Demum infrigidatum destilletur in cucurbita vel phiala frigide, tam diu donec Spiritus ascendit. Quum verō signū suum dederit, cessabis mox: nā quod sequitur est aqua Vitę non Spiritus. Hunc vini Spiritum infunde super ipsam residētiam, quę est velut Alcohol, vt sex digitis supernatet, obstructumque vas ponatur in balneum calidum, in quo maneat per mensem, tunc in Spiritum ascendet Solis tinctura manebitq; puluis albus in fundo vasis: quę quidē separāda sunt. Liquefac puluerem, & fiet ex eo aqua Metallica. Spiritū euaporare permittet vt artis est, manebit in fundo succus, vt liquor, quem graduabis quinquies in retorta pro liquoris quantitate magna. Talis graduatio fit solummodo per eleuationē, quę materiam subtiliat, sed non permittit vltra quintā essentiam subtiliari se, hoc est. 2. 4. o. aliās comburitur vltcrius procedendo.

Huius

Illius drachmam vnā cum vncia vna theriacæ Veneræ mixtam, ieiuno stomacho dabis qualibet vice tamen scrupulum vnum. Postea cooperiatur in lecto patiens, & suder: continuetur id ipsum 10. vel 12. diebus.

De tinctura Coraly, vel Coralli.

Est etiam in Corallo tinctura perquam excellens, ad purgandum sanguinem. Corpus eius teratur subtiliter in Alcooli, & extrahatur eius tinctura sicut ex auro per Spiritum vini, simulque decies & sexies ascendant, postmodum separentur per distillationem. Ascensio fieri debet igne prorsus nudo, tandem in balneo Mariæ liquor separari sexies, & iterum super feces projici. Hoc oleum administretur cum aqua theriacali, ne per scrupulus vnus eius cū illius aquæ drachma vna. Fit aqua theriacalis ex vncijs quinque Spiritus vini, theriacæ duabus vncijs cū dimidia, Myrrhæ Romanæ vncia vna drachmisq; duab. Croci Orientalis drachmis duabus. Misceantur omnia destillanturq; simul & semel, &c. Dosis administrationis est, vt eius vncia, drachmæq; duæ, cum decem vncijs aquæ Cichorii, vel Gamandree misceantur, & eius mixti drachmæ duæ dentur manè seroq; . Ieiunet postmodum æger quinque post sumptio-

sumptionem horis, totidemque sumat ante
cœnam. Continuetur hoc sex aut septē die-
bus. Dentur etiam aquæ destillatæ ex fumo
terræ, Cichorii, similibusque.

De tinctura Balsami.

Accipe Balsami vnciam semis, & Spiri-
tus vini vncias viginti, ponatur simul
in pellicanum, vel in duplex vas, & circulen-
tur in Sole per mensem, quo facto permittit
se destillare cum Spiritu vini simul per Alcē-
bicum, quæ destillatio melior est hoc loco,
quàm per retortam. Hæc mixtura manet si-
mul in vna compositione, cui rursus addes
vnciam semis alterius Balsami recentis, clau-
soque vase cigeri permittas, vt cū alijs per-
misceri queat, perficiaturque id quod exit à
suo corpore: nam quicquid graduari debes
suam substantiam in vnum corpus terminet
oportet. Quumque hoc vt supra volatile fa-
ctum fuerit, addatur iterum vncia semis al-
terius Balsami, quod exaltabis vt prius, vs-
que ad duas vncias addendo, graduando-
que. Hæc est Balsami præparatio potissima,
quæ renouat curatque hoc omne, quod al-
iæ præparationes non possunt: conserua-
tionis gratia suæ Virtutem hanc cœlitus ac-
quisiuit supra cætera quæque medicamēta.

Doſis

Dosis eius est in administratione, quòd ex eo per se præparato balsamo detur ad pondus quinque granorum hordei, cum albo veterique vino bis in die, tam diu donec visum fuerit sanguinem emendatum esse.

De tinctura Antimonij.

Compertum est in hoc mundo, nil aurum purgare melius quàm Antimonium, quapropter & in homine, si præparetur in potum, idem præstare poterit ac melius. Nec est quod mirentur literati, nostrum Preceptorem hanc facere comparisonem. Discant prius Anatomiam creaturæ magnæ & primæ cum vltima cōgrua comparatione facta cognoscere, tum dēnum iudicēt. Veluti Sol inter Planetas, Stellas & omnia quæ in Sphæris existunt cœlestibus, sic etiā aurum inter metalla & alia quæuis insensata partis inferioris corpora: nec aliàs inter sensibilia primatum obtinet homo, cuius perfectionis causa metaphysicè conueniunt hæc omnia simul in vnum. Sicut igitur Antimonium aurum penitus mundat, aliaque metalla consumit, sic hominem ea ratione, quam adduximus repurgat absque exoneratione alui, sed radicali purgatione, qua spiritualiter omne superfluum eradicat. Hoc est excellentissimum

mun arcanum, cuius structuræ talis est. Accipe Antimonij optimi in Alcohol reducti, quod reuerberabis in reuerberatorio benè clauso per mensem, ex eo fiet volatile primò album, deinde flauum, postremò rubeum aut croceum leue: hoc extrahes de esse suo ex lilli per Spiritum vini, sic vt digitis viginti supernater, ita permittes optimè clausum quoad coloretur. Hæc est altissima præparatio lillig, quæ hominem purgat intus & extrà, cuius administratio talis est. In dolio vini recentis in Septembri vel Octobri, semper ad viginti mensuras, istius tincturæ ponatur vncia semis, & simul digeri purificarique permittantur ambo. De hoc vino bibât patientes ad tres vel quatuor septimanas, aut diutiùs, ante omnes alios haustus, hoc est, sine alijs, vel præter alios.

De tinctura Salis Philosophorum.

Accipe Salis Auri, Salis Antimonij, Salis Melissæ, ana vnciam semis, Salis communis puri petrosique vncias octo. Misce simul, & super frustum panis edatur ieiuno stomacho. Nec mireris nos ponere Sal Auri, Sal Antimonij, &c. quæ Salia vulgaria non sunt, at Philosophica. Postquam sciueris ea quæ scire te conuenit in hac arte, non miraberis ampliùs.

n.

Alind.

Alind Sal Philosophorum.

Accipe Salis Gamandreæ, Salis Cichorii, Salis Valerianæ ana vnciam vnam, Salis Absinthij vnciam semis, Salis Vitrioli drachmam vnam, Salis communis puri petrosiq; libram vnam, quæ mixta simul edantur vt suprâ. Nec subticere possum, ea quæ Paracelsus Præceptor noster de Solis terrestris arcanis vlteriùs scripserit, vtpote differentiam inter quintam essentiam auri, poculentum aurum, & oleum eiusdem. Est enim quinta Solis essentia per vini Spiritû extracta, cuius modum suprâ posuimus. Aurum verò potabile est, cum id vnâ cum alijs Spiritibus & liquoribus in potionem resoluitur. At oleum auri est, quum ex auri sola substantia per se fit oleum purum, quorum descriptiones inferiùs apponere minimè pigebit.

Auri potabilis descriptio.

Accipe auri foliati, vel per limam pulverati vnciam vnam, hoc in succum resoluator, addes Aceti destillati quantum sufficit: destilla postmodum & separa, tam diu hoc facito, quousq; adiunctorum nihil saporis maneat, postmodum in Aquæ vitæ quinque vncijs immergantur omnia simul & in pellicano per mensem digeratur.

Eius

Eius Aqua uita descriptio.

Accipe Vini ardentis libras decem, Rosarum Melissæ, Rorismarini, Anthos, Cheiri, foliorum vtriusque Ellebori, Maioranae ana manipulum vnum, Cinamomi, Maceris, Nucismuscatae, Caryophyllorum, granorum Paradisi, Piperum omnium, Cubebarum ana duas uncias, succi Chelidoniæ, Tapsi, Melissæ ana sex uncias, cinerum Fabarū quinq; uncias, commisce permitteque simul in pellicano digeri xij. diebus, tandem separabis & vsui reseruabis, quem suprà ponimus.

Olei Solis descriptio.

Postquàm vt suprà dictum est, Aurum in succum per Acetū reductum fuerit, bulliat per quindecim dies in digestionem sequenti, postea separetur in balneo Mariæ volatile, manebit in fundo fixum Oleum Auri purum.

Corpus digestionis hoc est.

Accipe succi Chelidoniæ libram vnā, & Aquæ vitæ circulatæ partem æqualem, vel paulò plus resoluatur in Spiritum, & his Auri misce tres uncias, demum fac vt suprà dictum est.

*Arcanum per quod ea quæ præposita
sunt elucidantur.*

Cœlum & terra per hominem generât hominem, qui proles eorum est. A' cœlo habet intellectum, a terra verò corpus, & quia ex terra, in suo corpore est in quo reuertetur: ex cœlo tamen quod in ipso, est ex firmamento. Præterea adhuc vnum possidet ex dono Dei, per quod altris dominari potest, quum ex Deo didicerit. Cœlum & terra simul sunt, sic etiam cœlum & homo, sed sicut homo ex terra est, ea ratione secundum terram, & ex terra cognosci debet: at quatenus ex cœlo, secundum cœlum etiam iudicandus est. Igitur homo, cœlum & terra vnum sunt, etiam aër & aqua. Si homo res in maiori mundo transmutare nouit, vt in Sal omnia, quantò magis id in Microcosmo, hoc est in seipso nouerit, quod extra se potest, modo cognoscat hominis in homine thesaurum existere maximum, & non extra ipsum. Ab eo procedit interiorius (licet mediatè) per quod operatur extrinsecus id quod oculariter videt. Ergo nisi Mente cæcus fuerit, videbit, id est intelliget quis & qualis intrinsecus existat, luceque naturæ seipsum cognoscet per exteriora. Certum est ex humano sanguine generari Sal naturale Balsamû eiusdem

eiufdem corporis, quod in fe corruptionem & præferuationem à corruptione habet: nā in rerum natura nihil eft, quod immutatum in fe mali tantum non contineat, quantum boni. Pariter in ofsibus & carne generatur naturale fulphur, quod propter liquoris naturalis exficcationem incenditur, totumq; corpus & feipfum confumit aliquando. Huius incendiij caufa eft, quia homo fuit à principio fulphur, quod in carnem & fanguinē tranfmutatum eft, quæ media funt eius materia, quamque natura prima vel materia fua plurimum odit, ac eam ad fe reducere conatur, quod quum fecerit cinis terraque refultat, materiæque hominis primæ reliquum, vltimæque fubiectum. Et quia homo eft in corruptione generatus, odio profequitur eū fua propria fubftantia. Hinc fit vt fulphur naturale hominis à creatione media recedat in primam, ad quam appropinquans, eius naturam affumit, ac in elementarem operationem tranfit: qui quidem elemētariis ignis eft corruptionis caufa, qui que per inuifibile Solem plurimis incognitum accenditur: & hic eft Sol Philofophorum. Tales in homine funt Virtutes, vt per corruptionis potentiā liquorem exficcare valeant, & hac via Salia hominis reducant in calcis naturam, per quam corpus in fulphureum eſſe tranſit.

Corpus itaq; reduci debet in materiam primam, ad quam proximum habile factū est ad receptionem ignis ad primam essentiam corrumpentis, velut in alijs creationibus in terra vel subtus montes fieri videmus. Et licet non eadem sint corpora, tamen eadem sunt operationes. Non est idem ignis accedente, sed substantia. Sol est inuisibilis in hominibus, in terra verò visibilis, tamen ex vno & eodem Sole sunt ambo. Homo quidem est esca, in quam per cotem scilicet Mercuriū, & calibem Cælum, ignis huiusmodi scintillæ excussæ fomentum accipiunt, viresq; suas exerunt. Chymicam artem exercet Archeus naturaliter in homine, tanquam artificialis in officina sua Chymista Minerarum corruptor, qui tria scilicet Realgar, Chymicum & Aurum à Minera separat. Quia tam diu acta simul permanent, quodlibet per se nullā vim habet: at quum separata sunt vnūquodque suas agendi vires exprimit in hominē. Talis est in ipso Orizon, non in viribus, at in ipsa creatione. Ars itaque naturalis in Microcosmum agit, vt homo separetur in Aurum, agente per se fulmine. Chymicum suo loco separat in Loppam, & Realgar in fumum, vaporem vel corpus sublimatum. Hoc Archeus dictus Vulcanicis artibus in homine perficit, quousque ad suam ultimam perducatur ma-

tur materiam. Est enim vltima rerum materia, quæ iubilat in exaltatione sua, sicut aurum ab alijs duobus separatum gloriatur in igne vitrumque.

Authoris declaratio, cur sequentem Apologiam contra calumnias larvati Philosophastricuiusdam I. G. P. sub Leone-Suauio latentis, scribere coactus fuerit.

Postquam opusculum Chymicum in gratiam artis huius omnium studioforum edidissem, quo tria cōtinebantur Ænigmata, nō obscurationis artis gratia, sed ingeniorum exercitationis posita, quæ & hic addere visum est, quòd quidā Inuidus Gal-
lus Parisiensis, qui sese tanquam Oedipodē iactans, secundum non ex ingenio, sed indicio studiosè posito perperam soluisse putauit. Addidi quasdam ex Præceptore nostro Paracello tincturas Philosophicas: has etiam rodere mordicū non abstinuit præter equitatem. Verū quā temere stultitiam hanc aggressus fuerit, audite quæso. Prius tamen ænigmata ponam ex ordine: tincturæ quidē antea positiæ sunt.

Primum Ænigma.

Visitabis interiora terræ, reperies ibidem occultum lapidem veram Medicinam.

n 4 Secun-

Secundum.

Vnum post quinque, nihil N, post quinque,
millenum colloca.

Tertium.

Pretium vile, carum, Draconi caducifero
deuorandum exhibemus pro cognita sui par
te Philosophis, arbitrioque laborantium &
ingenio relinquenda. Quo degustato mox
inquietus ille Serpens gradum sistit, & in so
porem actus, veris curandus Artistis, & custo
diendus ex arte Metaphysica solum relinqui
tur. Vel aquis è duobus fontibus albo viri
diq̃ue manantibus absorbendus datur, do
nec redeat Æstas proxima, quæ suo vehemē
ti calore siccet aquas, & cadaver in profun
do Maris appareat mortuum. Quod in ignē
iterum proiectum reuiuiscit, alisque sibi re
assumptis euolat in auras, in igne tamen re
lictō fœtu, quem parit ex conceptione pre
tij. Fœtus hic in igne natus, vt Vulcanus est
nutriendus igne, quousque iam Adolescens
factus, & postmodum rubicundus & sangui
neus euadat. Tum fœlicioribus vñdis, quàm
illæ quibus mater, lauandus est & submer
gendus, vt ex sua morte languentes viuant
fœlicius. A corpore iam pallido factō separa
ta est Anima cum suo sanguine, quæ pretiū
nobis est, corpora cuncta vilibus valeant.
Animam

Animam hanc vndiquaque sanam in ægrū corpus fusam, illud ab omni labe mundum, suæ Virtutis simplicitate reddere compertū habent Philosophi. Hæc est omniū Medicinarum Medicina perfectissima simplicissimaque, nihil in humano corpore corrupti relinquens, at omnia languida refocillans, & in temperiem transmutans quicquid in temperati fuerit ac imperfecti. Vnionis simplicitate sua pacem facit inter inimicos mortales, & concordia vitam in hoc sæculo Deo dante semimortuis tribuit, ac sanitatem largitur ægris corporibus.

n 5 VENE.

VENENI QVOD LEO

(NESCIO QVIS) SVA

*uius sub I. G. P. velamine latens,
in Theophrasticos euomere conatur,
proprium in pectus eius per Gerar-
dum Dorn Apologetica retorsio.*

NON præter omen expectationemq; meam euenisse feliciter, & Leonem incautum post vnum aut alterum annum ab editione foetus mei præter lapsum ad eius deuorationem aggressum esse gaudeo. Suauius quid mihi contigisse potuit vnquam, si cum tam feroci duellum agens, victoriam (de qua non dubito) consequar? Sed non satis video, qua Metamorphoseos arte Gallus in Leonem cōuersus ad pugnam proruperit, cū tamen hunc ille Solis influxibus antecellat, alterq; reformidet. Arcanum hoc Suauium illum naturæ macrum indagatorem latuisse videtur. Aliàs Galli formam sub qua Leones etiam superare potuisset, non immutarat. Ni fortassis
abiecto

abiecto nimirum animo Vulpium cum Gallis inimicitiam formidasset, ac illis nec non alijs animantibus metum incutere molitus degenerem timidumque Gallum suum, leonina pelle palliare voluerit. Nec eo se tutum propugnaculo satis existimabat, quum aliud sub triangulo fabrefactum adderet. Quid autem hominis, vel ferocis alterius animalis sub I. G. P. velamine lateat, ignotum est mihi. Quapropter non est quod ægrè ferat quisquis ille fuerit, si fortè quàm persona sua dignum est, Leonis rugitibus acrius respondero. Laticis huius interpretationem ab aliquibus doctis viris habere conatus sum, quos inter nonnulli sic intelligunt Invidus Gallus Parisiensis, eiusque nomini & cognomini, quæ quidem ipsemet in epistola ad Ludouicum Sangelasium præscripta subtricare non potuit, propter Academicam literaturam solum in eo non exiguam, parcendum adhuc esse iudicant modestius, quàm vt ipse debacchandum. Interim tamè vt is videat, ac iudicent alij, quàm insulse de rebus minus cognitis, aut non satis intellectis affirmare, tum quod peius est, impudenter somnijs alios reprehendere mēdaci turpe sit officium, æquum est, vt qui præter æquitatem alijs malè dixerit, peius etiam audiat. Et vt mihi victoriæ tropheum existat
amplius

ampliùs hunc ego Leonem proprijs vngui-
bus eius dilacerare seipsum potiùs, quàm cõ-
tra vanos eius insultus, mea me quis arma
sumpsisse dicat in mei defensionem. Nec sa-
tis vt me defendam ab inimicis per meum
inimicum videbitur: at quò maior sit victo-
ria, huiusce mei me vindicabit inimici maxi-
mus amicus, quem pro Leone commutauit
Gallus, ei hac de causa factus inimicus, cuius
ego calcaribus & spinas addam, vt Leonem
equitans Gallus, agnoscat Suauius contra
stimulum calcitrare difficilimum esse. Stimu-
lus enim est Veritas. Missa faciamus hæc, &
pugnam aggrediamur ex animo.

Primum in me iaculum sub arroganti sa-
tis admonitione lectorum, & falsò facta laxa-
re non erubescis his verbis:

*Iam tractandæ sunt (inquit) ex herbis, lapidibus,
& metallis præcipua Paracelsi confectiones, quas po-
nam uti sunt aliquorum manibus contritæ, ut lectores
tandem auocem ab erroribus Gerardi Dorn.*

Falsò (non tua sed lectorum pace dixero)
Leo somnias tincturas Theophrasti (quas
inepto primùm, & Pharmacopolico vocabu-
lo confectiones appellas, cum simplicissimæ
sint Medicinæ) manibus meis tritas, vel vt
postmodum innuis, conspurcatas mutila-
tasque. Quicunque libros Germanicos Chi-
rurgiæ magnæ Germani legût, ea potissimũ
exem-

exemplaria, quæ vetustissima sunt inter illa, melius quàm tu Gallus, & linguæ Germanicæ prorsus ignarus, an quos mihi conaris errores ascribere, tui potius quàm mei sint iudicabunt. Interim tamen dum reprehendis interpretationem quam feci fideliter, eadē vti non recusas eam de verbo compendio quod in Paracelsi libros perperam facis inferens ad verbum, indicio est quòd tuam nō adieceris meliorem, quòd tibi vel mihi mendacium adhæsisset. Postmodum in ratiocinatione confectionum (vt ais) quas à quibusdam perperam descriptas fore falsò commētaris, ita prosequeris ineptire magis quàm scribere.

Iam curaueram (inquis) compositiones tincturarū, oleorum, &c. mihi ē Germanicus Theophrasti scriptis, in nostram linguam conuertendas, quando Gerardi Dorn & alterius libri emerferunt. Quibus ego maximas quidem gratias haberem, si non contenti nudis verbis, ea uel restituisent in integrum ubi manca erāt uel mutila, aut ubi adeo erant obcura, quum Paracelsus in arduis libuit tenebras offundere, aliqua luce illustrassent.

Omittere profectò non potuisti quin ipsum te proderes, hoc ipso quod superius per confectiones intellexisti repetito iam per compositiones vocabulo. Quo quidem nobis luce clariùs, doctrinæ Theophrasticæ

maxi-

maximam imperitiam in te patefacis ab exordio mox, ut non amplius te pro Theophrastico, nec etiam artis Chymisticæ discipulo cognoscamus : magis adhuc innotesces. Quid enim tincturis Theophrasti positum indignius obijci, quam illas fore compositas, quæ quidem simplicissimæ sunt, ac à suis ita separatæ crassioribus corporibus, ut Spirituū inftar omnia corpora facillimè penetrarent, inde sibi nomen etiam Tincturarū Philosophicarū à Theophrasto sortitæ sunt. Cur potius Tincturarum extractiones non dixisti? sic apparuisses nobis ex superficie quadam Collega discipulorū Theophrasti. Nunquid hoc ipsum considerare potuisses ex uerbis meis à quibus in me calumniaris initium? Extracta (dixi) tinctura Solis, non composita, uerba Theophrasti sic imitans ex Germanico.

So dieselbige farb genommen wird / vñ sein corpus weyß bleibt / gescheiden von der farb / so seind alle ding zur bereitung gefertiget.

Notasse debueras has duas dictiones (*genommen*) id est acceptum, & (*gescheiden*) hoc est separatum, quarum ego mediam significationem accepi, qua breuiter separationem lectoribus extractione, nec non hanc illa debere

bere fieri significarem. Nihil accipitur ab altero uel separatur, nisi per abstractionem, auul-
sionem, extractionem, uel si mauis ex schola
tua receptionem, &c.

Nec est etiam quod iudices, nec alter quis-
piam hoc loco me Tincturas Paracelsicas de
uerbo ad uerbum trāstulisse: nam traductio
talis (quod uitiosa) diuersarum ob linguarū
uarietas proprietates nō admittitur, sed po-
tius eas ad compendiolum reduxisse, ut ex
earum practica lectoribus illorum usus quæ
præmiseram ac utilitas innotesceret.

Demum nudis (ut ais) uerbis, &c. tacite
quid moliaris facile percepi: non aliud sci-
licet, quàm ut ad iram me prouocares, & ita
partem tueri meam cupiens, apertius quæ
tuo rudi nimium ingenio clarè satis in meis
opusculis, uel initiatis doctrinæ discipulis
extant aperirem: cum ipsemet in præfatio-
ne, quam facis in compendium hoc dicas.

*At in mysterijs scimus semper illud usurpatum
fuisse. Procul este prophani. Idcirco (quidem ady-
cis.) Audite quæ ille ipse Theophrastus uidelicet, in
fine libri de gradibus, in hanc rem lectorem admo-
nens. Quamuis hæc qualiscunque demonstratio hīs
qui se Medicorum passim nomine uenditant, obscurior
seruasse, atque ob id etiam lectui inutilis existat, ni-
hil moramur, neque praterca eos alia dignamur
respon-*

responsione, nisi quod ob eorum imperitiam excusatos nos uolumus. Itaque quicquid posthac scripturi sumus hoc quaecunque est, solis dicamus Philosophia alumnis: interim tamen rogatos etiam uolumus iuniores Medicinæ candidatos, ne ista scribendi obscuritate commoti, uel terreantur, uel desperant: quin potius artes indagare Spagyricis studeant: quibus imbuti huius scripti nostri rationem, atque adeo fundamentum percipient.

Vide quàm probè tibi ipsi respondeas incius tamen? ut opus non sit aliud nobis quàm deliria tua notare. Satis etiam ut opinor, illustrasse me puto quos dixi libellis, modò intellexisses. Ea quæ de tincturis scripsit Theophrastus, manca uel mutila non reperi, sed, uel superflua quædā & pauca, uel per Typographos, aut Amanuenses deprauata potius correxisse videbor ad illustrationem, & nihil addidisse de meo: quod infra liquebit latius. Addis & hoc.

Itaque ut ab ea exordiar, quæ si uerè esset tradita iure omnium foret præstantissima, nempe de Auri tinctura, uel arcano quod initio huius compendij paucis perstrinximus.

His verbis Theophrastum ipsum temerè satis arguis mendacij, quod etiam autoritate Gebri non intellecta postmodum ostentare conaris. Hoc ineptè nimis insanire te potius, quàm sapere iudicabunt omnes, qui
vel

vel Chymisticis rebus initiati sunt, vti narra-
 bimus postquam id quod à me silentio præ-
 termisum in Aquæ Salis paratione vitio-
 sum fore iudicas, defendero. Non percipis ô
 miser Alchymista, quàm insulsè quod non
 sine bono iudicio factum est nulla ratione
 carpas, nempe dictionem Germanicam (*ge-
 flossen*) id est liquefactum, esse magis in obscu-
 ritate sententiæ, quàm elucidationem? eo
 quod nullum Sal à natura procreatū sit per
 liquefactionem, sed per congelationem tan-
 tum? non fuit igitur in principio methodi
 necessaria, cum subsequatur his verbis, (*und
 laß fließen etlichmal*) quæ Latinè sic reddidi,
 & liquefiat aliquot vicib. His apertè liquet
 lectoribus, eā liquefactionem artificio fieri
 debere, non quidem naturaliter. Ex altera
 parte consideraui si per Amanuensensem, ani-
 maduersionis inter scribendum aliquo de-
 fectu (quod plerunque solet) accidisset, ac lo-
 co (*geflossen*) quod pulueratum Latinè sonat
 (*geflossen*) id est liquefactum scripsisset, aut in
 Typographia fortassis euenisset, si in f, & t
 in l. mutatis. Verùm ponamus id ipsum fore,
 nihilominus erit superflua dictio, quia non
 est ad Salis alicuius liquefactionem pulue-
 ratio prorsus necessaria, nisi quis dicat Salia
 crassiorum partium citius liqueferi, prout
 Sal Gemmæ, necnon alia, quod anile quid
 esse vide-

esse videtur nihil ad rem faciens: nam siue citius siue tardiùs modo liquefactum sit non refert, industria liquefactionis, vel acceleratio sit operantis officium ad subleuandum laborem: quapropter omisi, quod minimè necessariam esse fuisset expertus.

De vini tandem Spiritu mordicùs, vino fortassis hoc obrutus Theophrastum & suos reprehendis inquires.

Miror hos qui Theophrasti discipuli agnoscere uolunt, non animaduertisse corruptissimam esse hanc extractionem, in quo circulatio prima est, quæ in Magistris quintarum essentiarum, Io. de Rupecissa, & Ray. Lullo semper est postrema. Deinde nō separari phlegma mortificans spiritum nec feces in opere circulandi. Non declarari signum quando spiritus cessat ascendere. Scribi hanc destillationem fieri in frigido, &c. Tum autem, Quod sequitur esse Aquam uitæ, non spiritum, quæ oratio est? Nonne ab omnibus spiritus uini appellatur Aqua uitæ? &c.

Breuius tibi sic respondero. Miror hunc Leonem Sannium (Suauium dicere putari) sese Theophrasticum ostentare falsò non vereri: nihil enim quàm Theophrasti mentem, aut scripturas eius minùs intelligit. Non potuit animaduertisse Theophrastum hoc loco circulationis mentionem fecisse nullam, sed circulatorij vasis tantùm, ad separationem digestionem factam usurpari? Putrefactionem
ad faci-

ad faciliore separationē fiendā, non esse circulationē, si Practicus in arte Chymica fuisset intellexisset. Circulari quidem liquores illi tantū confueuerunt, qui iam à suis corporibus impuris separati sunt: alij verò circulatorio, vel alio quouis ad hoc apto vase digeri, sicuti natura fieri consuevit in stomacho separationem faciente. Id ipsum & ipse tu fateris imprudens cū dicis: *Deinde non separari phlegma mortificans Spiritum, nec feces in opere circulandi.* Si hoc intellexisses quod ipse dicis, Theophrastū hīc nō circulari velle vinū, sed Spiritum eius digestionē fieri magis separabile percepisses. Differentiam etiā inter vini Spiritum & Aquā vitæ non facere tantū Chymistā, quid absurdius esse potest ac interrogare? *Nonne ab omnibus Spiritus vini appellatur Aqua vite?* Respondeo nō, nisi ab his qui sunt artis vt ipse tu, prorsus ignari. Verū illi qui callēt artē, Aquam vitę vini subiectū esse de quo vini Spiritus extrahitur experti sunt: quā extractionē Præceptor noster hīc abbreviare docet, frigideq; destillare. Hāc tu destillationē admiraris, ac si res impossibilis narrata foret, illis tamē euidentissima cū sit, qui vix vnquā destillarūt, videlicet Spiritus omnes suapte natura libēter ascēdere, q, si nō facerēt Spiritus esse minimē nec dici posset: dubitas adhuc de simili destillatione? Vide etiā quā

minimè constes, alijs quoque minùs, qui paulò antea dixisti: *Aqua enim uita rectè dicitur pro humore vitali, seu radicali uniuscuiusque rei.* Adhuc quæris, an Spiritus vini ab omnibus Aqua vitæ non appelletur? differentiam inter humidum & calidum radicalia non faciens: qualis es tu Medicus? Nec desinis in auctoritatem citare Magistros essentiarum quintarum contra Theophrastum (interim te discipulum eius fore fingis) ac si tantum vnica via foret ad artem hanc, quam necessariò cogeremur omnes ingredi. Varios auctores legisse, vel potiùs intellexisse non videris, qui diuersas fore vias ad vnum & eundè finem vel scopum tendentes, breuiorem ac faciliorem vnā tamen altera fatentur omnes. Ex his mentem collige meliùs Theophrasti, quàm antea feceris in extractione Spiritus vini, falsamque falsò ne iudices amplius. In maiorem insaniam postmodum sic erumpis.

Quis unquam Philosophorum cum Gebro non dixit, Aurum esse homogeneum, ideò secundum Pliniū igne indomitum. &c.

Respondeo, Quis Leonis Suauij crassum non mirabitur ingenium, quod cùm Theophrastum intelligere non potuerit, Gebrum intelligere sibi falsò persuasum habeat. Nō vides miserrime homuncule Gebrum illudere

dere te, nec non alios nasutulos his verbis: Verum est, Aurum manēs aurum, vel de sua natura metallica nō immutatum est homogeneum, at in primam sui materiam reductum nō est ampliūs aurum, nec etiam à Gebro sic appellatur vltteriūs. Cum Plinio fate-mur etiam aurum purum elementari quidē igne vel naturali plurimū indomitum, sed supernaturali Metaphysico, vel artificiali cedere compertum est. Subdis & hoc.

Hac itaque existimo ex Paracelsi fontibus claris nunquam hausta fuisse, sed ab artis penetrabilibus subtilissimè inserta. Quod ex ipso Gerardo liquet clarissimè, qui de tribus enigmatibus secundum fecit. Vnum post quinque, nihil n, post quinque millenum colloca, id est uinum (quia n litera non est numeralis) quasi uerò distillationem uini lippis & tonsoribus notam, conueniat integumentis enigmaticis adumbrari, &c.

Respondeo te verè lippum esse fateri, cū de vino me scribere, quo madēt pocula Bacchi nostri non videas. Putasnè aliud esse vinum, ex quo potest etiam ardens Aqua destillari? rursus eò quàm paucam in arte Chymica peritiā habeas patefacis: Videsnè descripsisse me prius ardentis extractionem Aquæ de vulgari vino (quod æquo fortè largiūs sumpseras, quum ista scriberes) bis rem candē agere quid opus erat, si de vino quod intelligis ego putassem? Est quod addiscas,

id omne ex quo potest ardens Aqua elici, vinum apud Philosophos appellari metaphoricè.

His etiam tuis ineptijs, ardentem Aquam & inflammabilem ex diuersis corporibus extrahi posse, præterquam ex vino tuo vulgariq; videris ignorare.

De arte coquinaria tua, nescio quid offæ non falsæ, mihi falsò non vereris obijcere, cuius ego nullam feci mentionem. Offatu solus vescere tua, coquinam vt tu, non exerceo, sed Chymicam artem.

Ostentare præterea vulgo tuum ingenium ambitiose dum conaris, imprudētiam huic, atq; doctis viris tuam detegis. Quòd si Phœbi potens oracula referare tu Leo fores, vt per ironiam canere de te videtur epigrāma Græcum Petri Morelli, à Gillio Pinautio Latinè redditum: fortassis quod meū ænigma resoluisse te iactasses apud populum, cur tu primum, & etiam tertium non resoluiisti, vel resolvere non potuisti: aliàs non reliquisses integra. Tuo certè quòd nodum secundi vix attigeris, quantò minùs resolveris, ingenio minimè debetur, sed illi dictioni quam studiosè sub finem apposui (nempe colloca) tibi similes, & incautos, atque mordaces, vt in prædam facerem, suoque vino eos obrutos relinquerem, & alijs quod alios esse cupiāt, ludi-

Indubrio forent permixto. Non miror amplius quid factum sit, ut omnes libelli mei locos præter hunc (quem etiam non tetigisti) reliqueris integros. Voluisti prius experiri, quidnam ad macram quam coxeras offam, adderem falsamenti, credens fortè me falsamentarium esse. Nihil prorsus magis cuperem, quàm ut in illis carpendis, maiorem occasionem doctis depingendi Viris, quàm sis in officina Theophrastica macer offarius attulisses. Et interim tamen eius interpretè esse te iastas, ac alios eius veros discipulos rejicis. At vide sis in istis interpretationibus, quàm antea tuis in obtestationibus fuisti, cautior, ne quos in scriptis Theophrasticis errasse perperam somnias, illi te postmodum ea deprauasse per ignorantiam luce clariùs demonstrent. Grato contra feremus animo, si tanti viri difficilima scripta sincero studio inuenis, & præter fucum enucleare lectoribus. Sed quòd laudem ex aliorum vituperio tibi parare cupias, ab officio docti Viri gravitateque quàm alienum sit, ipsum te nosse puto. Ad iniurias tuas ut redeamus, hæc subiungis.

Superest (inquis) in fine huius extractionis gradatio illius Spiritus, quem uterque scribit (alteram è duobus me putas) non ultra quintam essentiam subtiliari, quàm ultra quantam rectem sonet

Germanicus sermo. Hoc est (inquiunt) 2. 4. 0. Vbi legendum est 24. qui gradus est ultimus auri perfecti naturalis, id est 24. Karatti, ex sermone Aurificis & Monetariorum: alias addunt comburitur. Quis unquā aurum comburi ausus est affirmare? Addam in administratione Theriacam Venetam à Gerardo præscribi, quem dubito de Terebinthina cogitasse: Epitheto in Theriaca ridiculo, & accessione ad authorem in epitome superflua. Ex his licet lectori de cæteris horum interpretum somnys coniectare.

Respondeo, sic debuisse te Leonem dixisse de teipso. Ex his meis calumnijs licet lectori de cæteris ineptijs coniectare, quas audiat quisquis hæc legerit, vt ex æquitate iudicet. Scripsisse me dicis: Non vltra quintam essentiam subtiliari, quum Germanicus sermo, non vltra quintam vicem sonet. Specularibus indiguisti lippæ menti potius, quàm oculis vt subuenires. Addam Germanicum ex ipsomet Theophrasto sermonem, vt iudicent lectores, an vtrumque non contineat, scilicet ad quintam vicem, & vltra quintam essentiam.

**Weyter/so dz geschehen ist/ solt
du das gradieren / zum fünfften/
mal/durch seines gleichẽ retorten /
nach der kleine der substanz vnnd
materia/wiewol das ist/dz solchẽ
graz**

gradieren allein geschicht / durch
die elevation / vnnnd die sie subtil
macher: So lest es sich doch über
das fünffte wesen nicht bringen/
das ist / auff y. iiij. o. Wird auch
weiter verbrannt werden / &c.

Adiūge tibi Germanos interpretes, vt exponant quid Latinè sonēt hæc uerba: (*Fünffte wesen*) & quid præcedentia (*zum fünfften mal*) tum ista pariter (*Das ist auff y. iiij. o. wird auch weyter uerbrant werden*) & inde iudicetur quā ad interpretationes Germanicorum scriptorum Theophrasti (licet Germanos vt ais habueris interpretes) aptus extiteris, vt in posterum etiam iudices meliūs, aut abstineas. Nec est quod excuses te primam sententiam inspexisse, quæ quintam vicem habet, quia Præpositio hæc vltra, Germanicè (*uber*) de qua tu mentionem facis, adhæret posteriori parti de quinta essentia differenti: cū prior de graduatione solū per elevationē facta loquitur cum Præpositione (*zum*) id est vsq; ad. Harum ad operationum differentiam notādam lectoribus addit Author (*wiewol das ist, das solchen gradierē allein geschicht durch die elevation*) & antea vas posuit in quo fieri debet eleuatio his verbis (*durch seines gleichen retorten*) Putas tu quintam essentiam per vas retor-

tum fieri? Quid sibi velit Author ignoras vides per hæc verba (*auff 4. liy. 5*) quæ postmodum interpretaris ineptissimè per 24. Karattos graduū auri. Iudicium quod in his tribus caracteribus facis, indicat Arithmetices te non usque addo peritum fore, qui non facis discrimen inter punctis distinctos, & cohærentes absque distinctionibus numeros. Si puncta quidem, ut innuere videris auferantur, non viginti quatuor, sed ducenta quadragintaque signabuntur nam & Zipharæ vel notæ nullius pro loci quidem occupatione, rationem habere te oportuit, aut explicare cur Authoreâ addiderit. Quod etiam de Karattis 24. & auri gradibus fabularis hoc loco, puerile nimis & ridiculum est: nam ipsi tibi contradicis imprudens, quum hanc dictionem addis: *naturalis perfectionis auri*. Non perpendisti vel ignorasti potius tincturam auri, nec non eius extractionem esse Metaphysicam, & non ex artificio naturæ? Melius in te ipsum ut debaccheris addis inferius.

Addam (inquis) hic tantum de gradibus auri vel Karattis, ex quaestione quadam de peste, incerti Authoris eruditissimi tamen, quisquis ille sit. Aurum demum nativum purum putum esse unius gradus auri-tatis integri, Philosophorum vero erit centum vel mille graduum integrorum.

Non vides differentiam factam internationalium

tium aurum & Philosophorum, quod supra tetigi, quum Gebri produceres auctoritatem?

Addam (subiungis) in administratione Theriacâ Venetam à Gerardo præscribi.

Audiant lectores quid habeant verba Germanica:

Die eingebung der Guldener tinctur/zünemmen die zerstörung der offnen schäden/ist also/das du sie vermischest/ein quintlin vnder ein vnz des besten Tiriay.

Consule Germanos, utrum hæc oratio (*des besten Tiriay.*) optimæ theriacæ, vel ut in præpõe vis Terebinthinæ significationem habeat, quæ dictio Germanis (*Terpentin*) sonat.

Quod Venetam loco dictionis & adiectiui Germanici (*des besten*) quod optimæ Latinis dicitur, posuerim, hoc à me factum existiment lectores, quia melior hoc nostro sæculo non reperitur ea, quæ Venetijs aduecta est, ac ibidem composita. Vides igitur Leonum nullum epitheto vel optimæ somniatis à te locum esse: nam Authorem ipsum Theriacâ intellexisse probo, per ea quæ scribit in compositione theriacalis Aquæ, pro Corallij tinctura Germanicè, his verbis:

Vnd

Vnd dz aqua Theriacalis wird also: Nim spiritum vini zehen lot. Tiriac fünff lot/etc.

Notandum est hic (*Tiriac*) per C terminari, quia est Accusatiuus, sicuti Spiritum vini qui præcessit in eodem casu. Verum antequam terminaret in X, erat Genitiui casus, docet articulus Germanicus præcedens (*des*) Docebisnè Germanos, Leo tu Galle Germanicè loqui precor? ineptus videri nedū, sed palàm esse non erubescis. Veneni residui de mum id euomis.

Hic ego à Gerardo, & reliquis huius Salis Philosophici, Aurigæ & Antimony aliquam explicationem non audam tantum narrationem desidero: satis tamen inscitie arguuntur, quod postea in Solis essentia quinta, ad spiritum istum vini falsò descriptum nos relegant.

Expiscatoriam putas postulationem facere, quasi quidnam alas in pectore non intelligerem. Antea iactabundus protulisti Sallia quæquæ de quibusuis elicere, nosce te his verbis.

Sal quidem ad Antimony Crystallinum expulvere eius rubeo confeci. Cetera genera Saliū mihi sunt facilima, ut Medicis quibusdam huius ciuitatis, atq; honestissimis experientia demonstravi triplici ratione, hæc prompta, alia subtiliore, tertia subtilissima.

Quid

Quid opus est, ut à nobis ulterius ea desideres explicari, quæ tibi saltè notissima fore dicis, imò putas? an ea nos ignorare credis, ut ipse tu, qui sub finem falsorum tuorū scholiorum alios doces quod ipsemet ignoras? Omnia genera Salium conficere te iactas, & vnicum ex herbis doces, ineptè satis & rustico modo, etiam vnico quem tu varium esse fingis ob aliquam vel tantillam mutationē instrumentorum & nō operationis. Vbi doces Mineralium Salia vel Metallorum extrahere? quæ quum docueris, non erit quò te ipsum tantopere iactes, ac si fores huius inuentor, quod millibus annorum aliquot antequàm nascereris inuentum est, ut ex Alchilibus Philosophorum patet. Claua tibi nimium placet ut ossa tua, qua me prius obruere satiareque uolebas, ut culinam tuam saporem: at ego tuis oleribus non assuetus, nec tuæ farinae sum.

Tacitè mendacij Theophrastum & suos increpas: crasso modo rusticorum dixisses potius mentitos esse nos, ut pariter & tibi respondere licuisset, falsò commentata fore omnia, quæ tu in Theophrastū & suos Pseudotheophrastista tu suggeris: præsertim quū falsò dicis, in Solis essentia quinta ad Spiritum uini falsò descriptum, nos lectores relegare. Non sat scio quisnam calamum cohibeat

beat quin te pro meritis tractem: nisi vererer
 incontinentiæ notam incurrere, profectò pe-
 ius audires quàm vnquam excogitare vale-
 as. Verùm quid peius audire licet, quàm tuũ
 Leonem ignominix iugum proprio, quod
 in alios moliebatur conatu subijisse? Restat
 vt multis adhuc ineptiis tuis respondeam,
 quas ex preli defectu non te pudet adferre,
 corrigere debuisti potius, quàm ad inuesti-
 ue munitionem vti, sicuti sunt, granorũ Para-
 dis, pro Paradisi: tum illud Chyminũ quod
 fingis, nam Chymicũ posui, nec etiã Chymũ
 esse debuit, quo falsò Theophrastum corrip-
 tis, nihil minùs intelligit, imò contrariũ o-
 mnino. Quod scribis, me falsò contra senten-
 tiam Authoris adiecisse, falsum te fingere do-
 cebo. Hæc sunt verba Germanica:

**Du solst nuhr eingebe so lang/
 biß die offene schäden nimmer blü-
 ren / oder fließen / das gemeinig-
 lich geschicht in zehen oder zwölff
 tagen.**

Latine sic. In potum administres, donec
 nullus cruor purulẽtus ab viceribus proma-
 net amplius, quod plerunque fieri solet in
 decem aut duodecim diebus. Vide quæ so le-
 stor, vt trum sententiam hanc sub duobus tã-
 tũ verbis restrictam peruerterim? scilicet.

Hæc

Hæc est altissima præparatio lillig, quæ hominē radicitus purgat intus & extra. Est enī Authoris opinio quòd vlcera tollātur à radice per sanguinis renouationē, hoc per (intus) significauit: tū etiā p destructorū expulsiōe vnico tamē cōtextu, quod per (extra) Præpositionē exposui breuiter lectorib. vt ea quæ scripserā illis de meo facilius caperēt, nō vt illis ad longum (quod aiunt) explicare opera Theophrasti. Qui verò malignus est in nihilo, quāto magis in eius fructum edacio capit aniam calūniæ. Mentem ipsemet Authoris perterbare conatur legentibus, quum eā impudentissimè neget his verbis: *Nec purgat intus & extra, ut ille (inquit) adiecit contra Authoris sententiam.*

Iudicare vos lectores optimi, an iste Zoilus uerus lolium & Zizaniā in agrum Veritatis non seminet, qui modò palam Theophrastum & eius doctrinā laudibus extollit eximijis, paulò post eiusdem scripta negare non erubescit, quæ tamen diuersissimis libris illius concordantibus approbatissima sunt. Huiusmodi farinæ homines, & Euangelii ipsum negarent, nisi per Spiritum S. in Prophetis & Apostolis, Discipulisq; loquentem approbatum esset. Pharisæici sermētigenus hoc Philosophatiū est, quod suā hæresim nō dū in bonas artes, uerum etiā in Dei uerbis

tamē

temerè solent spargere. In administratione tincturæ Antimonij sic in me progressus es agere.

Administratio eius est (repetis) ut in dolium uini recentis in Septembri uel Octobri, id est musti, semper ad uiginti lot (mensuram simpliciter dixit Gerardus) tinctura ponatur uncia semis, & simul digeri purificariq; ambo permittantur. De uino bibant patientes ad tres uel quatuor septimanas pro alijs haustibus, nō ante alios haustus, secundum Gerardum Dorn.

Non uereri inepte nugator, uerba Theophrasti uiciosè potius, quàm turpiter immutare, quum pro uiginti mensuris, quas Germanicè (*zwanzig maß*) ponit tu uerò quadraginta. Hæc sunt Authoris uerba.

Zu nemmen die tinctur des Antimonij / ist am besten / so ein weinmost in ein faß gethan ist / vnd allemal auff zwanzig maß wein / ein lot diser tinctur / vnd also miteinander lassen verlären auff seine statt / nachfolgendes vō dem wein zu trincken geben / vnd getruncken für alle andere trāncke / auff drey oder vier wochen / oder lenger / etc.

Hoc loco te Germanos, Vallenses, uel Hannonienses, Gallos & Belgas oportuit consulere,

lere, quos etiam posteriores imitatus es: docebunt Germani pro (*zwanzig maß*) viginti mensuras intelligere, quas & ego. Belgæ verò pro viginti lot (ut ais) melius lotz in plurali, quadraginta mensuras interpretabuntur. Vide quæso quantam in eo mihi, sed potius tibi facias iniuriam, cum de rebus minimè cognitis, pertinaciter alios præter æquitatē arguere præsumas? Ad alteram particulam nunc veniendum est, quæ sic habet.

Pro alijs haustibus, non ante alios haustus, secundum Gerardum Dorn.

Iam video te præ nimio studio huius artis tuæ Chymericæ, potius quàm Chymisticæ Grammatices oblitum esse. Ignoras quæso Præpositionem ante cum Accusatiuo alios elegatissimè significare præter alios vel absq; alijs: hæc fuit opinio mea Leo Suavi, non suavis.

Iaculum postremum quod in me soluis, & in te redundabit cum cæteris tandem attingimus.

Supereſt (inquis) ſolummodo vocabulum nouum Lilig ex libro Chirurgia Theophrasti Germanico exponendum, quod nulla in lingua uſurpatum reperio. Niſi legamus (ſubdis) ſtibi pro lilli, quod legit Gerardus Dorn, qui perperam (ut ais) ſubycit croceum poſt flammum in calcinatione.

Dicis Leo te vocabulum Lilig in lingua-
p rum

rum diuersitate, & apud multos earum peritos reperire non posse: profectò si libellum meum cum attentione legisses, nō ut reprehenderes mordicūs absq; ratione rectam in semitā is te duxisset admonens, in eo minime quærendum, in quo res quæ sita non habetur. Cur potius inter carbones illud non quæruisti? fortassis non inuenisses, at illi te relegassent ad ignē in quo lilli nati sunt. Cōquereris postmodum lilli me loco lili legisse: falsum hoc fore cōperient, quotquot Germanicum textum legent, & utrumq; successe: tamen in eo cōtineri. Quapropter Germanicum addere non pigebit.

Nim den Antimonium / zum aller Besten in dz Alcool verwädlet: dem nach so reuerberier ihn in einē verschlossenen reuerberatorio auff ein monat / so wirdt ein volatile / am ersten weyß / darnach gäel / am letzten rot vnd Braun farb / leicht vnd gering. So er nuhn rot ist / vñ in dz ende reuerberiert / so nim ihn vnd zeich ihn auß seinē wesen von dem lilli / durch den Spiritum vini also: das derselbige zwanzig finger

ger

ger tieff über ihn auffgehe / vñnd
so das wesen Antimonij in dē Spi-
ritu vini ist / so scheide es vō einā-
des / vñd behalt den Spiritum vi-
ni zūsammen also vermische / das
ist die höchste der ganzen lillig reis-
nigung / &c.

Non est alia differentia inter lilli & lillig,
quàm inter Germanicorū articulos (*Von*) &
(*der*) id est inter Ablatiuum & Genitiuum ca-
sus, idem quod suprà de (*Tirizc*) & (*Tiriaz*) di-
ximus. Postremum hoc est quod euomis
uirus.

*Gerardus Dorn (inquis) perperam subijcit croceum
post flauum in calcinatione.*

Textus Germanicus hoc idē habet, népe:

So wirdt ein volatile / am erstē
weyß / darnach gâel / am letztē rot
vñd braun farb / &c.

Germani profectò ridebunt inscitiam tu-
am linguæ Germanicæ, uoluisse te penes e-
iusdem ignaros Gallos iactasse. Ex Germa-
nis perquire nū ista colorum nomina (*weyß,
gael, rot, und braun*) Latine per ordinem textus
obseruatum, album, flauum, rubeum atque
croceum non significant? Qualem te Philo-
sophum prodis qui colores ignorare fateris

Philosophicos, & inter extremos ordine succedentes medios? Plura de his tecum agere possem, nisi me tederet ineptiarum tuarum. Superest ut his qui Spagyricam artem norūt ostendam ex ore tuo, qualis existas Alchymista vel Theophrastista magis, cum differentiationem inter calcinationem & sublimationem facere non possis. Dic quæso metalla vel mineralia fiūt calcinatione volatilia? quod hīc intelligis, quum in fine præparationis lillig hoc subdas (*in calcinatione*). Hastenus iacula quæ soluis in me, tuum in caput retorfi.

Modò restat, ut vnico tuo delirio cætera quæ te mente captum in Theophrasti Paracelsi scriptis ducunt, quibusuis luce clariūs patefaciam, ut ab eo quæ scribis, imò commētariis Scholijs tuis friuolis, & compēdio quā falsa sint omnia iudicēt, cum ignores quod pueris à carbonibus adferendis existentibus notissimum est.

Antimonij virtutis præparationem à Paracelso descriptam sexto capitulo tertij libri de Vita longa, quæ sic habet falsò prorsus interpretaris.

Sub hac enim delitescit Antimonij arcanum, id quod per retortam impelli debet, sine omni capite mortuo, ac denuò in tertium Cohoph reduci: tum demum erumpit.

Hæc ita falsò commentatus es, ob ignorantiam

rantiam scriptorum omnium in te Paracelsicorum iubilantem.

Id est (inquis) supra suas feces nigras, in tertium Cohoph in destillatione per Alembicum, ubi uas est triplex, & in tertio recipitur. sic lib. Chirurgia Germanico ab erit Mercurij, id est terra minerali, &c. Quod autem dicit absque omni capite mortuo, significat absque Alembico: prima cuius pars dicitur cucurbita, pars secunda & superior dicitur caput, ob similitudinem capitis humani cum naso stillacidy. Est autem mortuum non uiuum, sic ludit anigmate suo more.

Priusquàm ineptiam tuam ostendam & mendacium, operèpretium fuerit hunc Paracelsi locum exponere, non ex propria phantasia, sed ex Authoris scriptis proprijs, in quorum interpretationibus carpere me perperam aggressus es, non sine tui maxima quidem ignominia. Hæc est igitur opinio Paracelsi nostri Præceptoris hoc loco.

Sub hac forma delitescit arcanum Antimonij, scilicet: *in Alcohol reductum, per uas retortum, igne violento pellatur, ut priorem formam non amittat: absq; omni capite mortuo, hoc est nullis in fundo retortæ relictis fecibus, aut massa potius nulla remanente: ac denuò in tertium Cohoph, id est in trinum colorem volatilem, de quo supra in præparatione lillig dictum est: tum demum erumpit, hoc est non*

antea per vini Spiritum elici poterit.

Vide quæso Lector optime, quàm remotus iste Leo, vel I. G. P. laruatus à scopo sit Paracelsico. Ab hoc tam enormi suo mendacio, discere reliqua omnia quæ suis in Scholijs effutire non veretur præter Authoris omnem sententiam, vt venenum fugere. Si de mea dubites interpretatione, lege quæ Paracelsus in extractione tincturæ Antimonij scribit, & quæ tibi hac de causa præposui: videbis eam à mendacijs immunem esse.

Verùm vt ad eius interpretationem redeamus.

Subdis Leo: *Quod autem dicit absque omni capite mortuo, significat absque Alembico, &c.*

Miror admodum quòd Spagyrum te fore non verearis, impudica iactantia quadam profiteri, cum ignores ea quæ pueris & mulieribus aquarum separationis, vel fortium vt vocant, Aurifabrorum in vsum destillatorum tritissima sunt: ab his addiscas mortuū caput esse massam illam quæ remanet in fundo retortæ vel cucurbitæ: post humorum à Mineralibus exhalationem, emortuumque caput hoc tuum potiori studio reuiuiscere cures in Spagyricis. Interim donec feceris inter destillatores imperitissimos comparere

reſe te pudeat, quanto magis in Spagyro-
rum numerum per feneftras, & non per o-
ſtium ſubtrudere. Melius profeſſo quàm
prouinciam tam difficilem ſuſcipere dor-
miuiſſes, aut apud Galenicos tuos reman-
ſiſſes. Verùm deſperans iam ad eos redibis,
modo recipere te velint, quod fortaiſſis fa-
cient, hac de cauſa te ſemper inter duos con-
tinuiſti, & neutram artem vnquam es aſſe-
quutus. Ad nos verò ſi redieris poſtmodum
ab alijs pulſus, Palinodiam recantabis tuo-
rum in libros de Vita longa Paracelſi Scho-
liorum peſtiferorum, quibus leſtores infi-
cis, aut aliàs cùm per otium vacabit, oſten-
dam veris authoritatibus Paracelſi dunta-
xat, omnia de verbo ad verbum, quæ per te
ſomniata ſunt, pariter & falſiſſima fore. Fac
tu quod poſſis, ferociores beſtias in me
concitare non poteris quàm Leonem tuum
quem deuici, truncatiſque ſuis vnguibus
non trucidatum tamen ad te remiſi. Cornu-
tas & auriculatas mitte precor, vt & illis au-
riculas & cornua producamus. Miror ſi poſt
modum auſus eris hiſcere, niſi perfriſtam
omnino frontem cum laruis habeas. Qui ſi
ibi laruam vt feciſti poſuerunt, propter ſuam
ignorantiam agnoſci pertimeſcunt. Hanc
depone videamus quem I. G. P. tantoperè

celarunt hominem. Ignotus homines inuadere conaris? proditorum hoc officium est, & immutare nomen suspicionem adfert maximam. Redi, videamus vtrum tibi laruā auferre sim ausus, & Sphingem I. G. P. nomine cognomineque proprijs explicare. Sed cur non generosum (non tuum) Leonem imitabor, qui mox adepta victoria succumbēti catulo parcat? Non ita Leo Sanni mecum egisses, si sannis tuis strenuē non resistens, in casses pręda petita tuos incidissem. Suavius tamen agendum esse putavi tecum, quàm egeris mecum tibi prius non infesto, facti quidem vt pœniteat, ac resipiscas in posterum. Lector optime vale, & si fortassis quàm libenter audieris, grauius egerim, ignosce precor, famam tueri licet.

DE

DE ALCHYMIA

COLLOQVIVM, QVO
cum Sophista, necnon Chymista, Pa-
ter Hermes agit, eosq₃ Veritatem
docet.

SOPHISTA.

HEV me miserum, quid spei reli-
quum est mihi? totam destilla-
ui substantiam, follibus in fu-
mum egi, nedum quæ posside-
bam, sed ea quæ mea non erāt.
Iam nec habeo quo famem satiare pane va-
leam. Quid optare potius debeam ea, quæ
finem his meis calamitatibus imponere po-
test. O mors aculeo, cor istud afflictum per-
fodere quid expectas? Volentes fugis, nolē-
tesque fieri tuos arripis. Lætis vitam inui-
des, mortemque mœrentibus malorum suo-
rum finem. Nemo hic adest, qui audiat plan-
ctus hosce miseros, neque hominum quis-
piam qui consoletur. O bone Deus auxiliū
inopi fer, tu qui potes. CHY. Quid vocis au-
dio dolentis? vereor ne quis in latrones in-
ciderit,

ciderit, vulneratusque mortem optet. Adibo, videam si quid opitulari proximo valeā. Salve mi frater. SOPH. Tantam ego tibi salutem imprecor, quanta me premit calamitas. CHYM. Quid est quod ita lamente-
 ris? SOPH. Dicam, si nō auxilium, consilium adferas. Deus te huc adduxit, ut imminentem desperationem impedires. CHY. Absit à nobis desperatio. Deus enim exaudit preces eorum qui confidunt in eo, consolatur quoque miseros. Enarra quęso, quęnam tui doloris est occasio? si mearum erit virium & facultatis, crucem tuam si non abstulero, iuua-
 bo saltem eam portare te. SOPH. Laudetur Omnipotens Deus qui misit ad me virum suum, ut ei tandem, quę surdis istis arborib. toto iam die frustra conquestus fui, non sine consolatione repetam. Audi frater. Habui quidem antea quibus optimè vivere possem, honesteque familiam alere. Nescio quid interea famis auri, sitisque me famelicum reddidit. Coniugem & natos prę fame pressos relinquere coegit. Nemo consolatus est nos, imò derisit omnis ad maximum usque minimus. Patriam ob inopiam & verecundiam fugiens, in hanc syluam desperabundus me contuli. Certè puto nisi venisses, quia mors me fugit, ego ipsam insequentus tam diu fuisset donec finem his malis dedisset meis.

CHY. Relinque precor dolores, & causam eorū aperi nudiūs. SOPH. Aurū & Argentū habui quod satis erat, plusq; desiderās, & illud perdidisti cuius hæres fui, nec obtinui quod optabā, videlicet Cuprū, Ferrū, Stannū, Plūbū, & Viuū Argētum in aurū & argentū cōuertere. CHY. Sociū habes, consolare. SOPH. Quid audio, tu etiā artē hāc profiteris? CHY. Maximè, sed non aurū neq; argentū, at Medicinam venatus sum. Verū priusquā substantiā omnē combussissem, tantisper abstinui, donec artē perfectiūs edoctus iterū aggrederer. Iā iter hoc ad excellētissimū huius artis doctorē suscepi, quem rogabo vt Charitatis ergo me doceat, si voles comitare, fortassis & ipse tui misertus vtrumq; meliūs instruet. SOPH. Nō sunt mihi pecuniæ. CHY. Ego tecū partiar quicquid habeo. SOPH. Gratias cōdignas reddere non possum. CHY. Surge nūc eamus. Interea tamen dū pergimus, recreationis causa confabulemur. Narra quæso quānam egisti, quo processu rem ipsam aggressus es? SOPH. Ea recensere minimè iuuat, verū quia cupis faciā. Accepi Martē optimè limatum, cui quartam sui partem addidi Arsenici, miscens, & in pastam reducens, eam in vas duplex & obstructum posui. Follibus per aliquot horas exposui. Post extractam hanc materiam super marmoreum lapidē contrivi

contriui cum oleo & Sale alchali. Hoc omne
forti admodum igne liquefeci, & in fundū
cecidit metallum. Processum hunc toties re
petij, donec liquationi facilime fuit obnoxi
um. Huic Veneris tantūdem admiscui. Post
modum ambo simul in limaturam suam re
degi, qua cum non aliās quā prius cum li
matura Martis processi, donec album vidi
metallum argento simile. Quo viso, putavi
mox Imperatore me ditio rem fore. Summo
gaudio repletus ad Argentarios cucurri, pe
tens an argentum hoc emere vellent. Ipsi ve
rò de fuco dubitantes examinarunt. At Sa
turnus omnia secum ducens in auras eua
nuit, meque frustratum oleo, nec non opera
non sine dedecore maximo reliquit. Hoc
primum fuit opus Alchymiae meum, post
quod alia tentare plurima non abstinui, spe
vana ductus, hac videlicet, vt si quid Salis aut
alterius adderem Sulphuris, &c. fixa reddi
posse. Tandem ad alios Philosophorum li
bros confugi, de quibus iam hunc, nunc il
lum errorem didici. Quid multis? nihil vn
quam ex libris operatus fui, quod non emē
titum esse meo damno compererim, & alio
rum: quo factū est, vt magis odio prosequu
tus, quā proprio dispendio prostratus, cō
sortium hominum fugiam. C H Y. Non aliās
mihi contigit o frater, quintā rerum omniū
essentiam

essentiam inuestiganti, per quam vniuersalē elicere Medicinam à triginta sex annis iam elapsis cupiens, adhuc in ea hæreo. Siquidē à Philosophis hoc celatum est, à qua potissimum elici materia debeat. Hinc fit, ut propter incertitudinem omnia tentent Artifices, & experiundum inter cum suis alienas opes absumant etiam, ut illi qui metalla perfecta fabricare nituntur ex imperfectis. Miror qua ratione id fieri posse credant, & ubi hoc ipsum apud Philosophos legerint. SOP. Sententia communis est Alchymicis scriptoribus, ad extremum vnum, alterius non alia via patere transitum quàm per media. CHY. Philosophorum scripta multis ea non intelligentibus imponunt. Hæc verba sunt ambigua, veluti cætera quibus artem occultare nudis & apertissimis conati sunt locutionibus, atque diuersis in vnam sententiam conuenientibus. Quum dicunt enim, de vno extremo ad aliud non fieri transitum nisi per media, diuersimodè potest intelligi, & verū esse. Primò si vulgariter dictum hoc intelligatur, ut pro extremo priori vnum argentum & Sulphur accipiatur, & pro posteriori metalla quæuis tam perfecta quàm imperfecta, pro medijs verò Salia, Sulphura, Marchasite, nec non alia sumantur. Verissima quidē est sententia, quod ad opus naturæ pertinet.

Verum

Verum si quispiam ex istis principijs & extremis, media nec non extrema fabricare conabitur, ad eiusdem operis naturalis imitationem, plurimum errabit: non quod ars ista fallax sit, at quia vix annorum millibus à natura perfici potest, cum vix octuaginta millesima pars hominum annos viuat: & si maiori quàm vtitur natura calore fuerit vsus, destruitur opus, & in sumum trahit. Propterea non est existimandum hac via Philosophos errasse, vel meritos esse. Nam si quis Artifex, vel plures succedentes idem spatium temporis, ignis aut caloris temperiem similem obseruauerint, eandemq; sumpserint materiã, eadem quæ natura, metalla fabricabunt. Poterit aliàs etiã intelligi nẽpe Philosophicè, vt pro priori metalla sumantur extremo, pro posteriori quidem elixir, & pro medijs colores extremi cum suis medijs omnibus. Verissimum erit Philosophorum dictum, & excellentissimũ, non ex artificio naturali, sed Metaphysico. Non potest enim elixir natura per se generare, sed per artificium adiuta potest. Sunt igitur naturæ posteriora, Metaphysicis extrema priora, de quibus arte media manifestantur, & in actum de potentia materiæ deducuntur in elixir, Metaphysicum extremum. Iam habes Philosophorum opinionem, in eo quod æmulari perperam conatus

natus es. S O P H. Fateor sanè me non intellexisse. Verùm ego putavi, per media vulgaria metalla quævis imperfecta posse p̄fici. C H Y. Tinctoriã artẽ potius quàm Chymicã exercuisti, eamq; magis æmulatus es ista, quæ tingere nedum, sed fixare docet etiã. S O P H. Nunquam ad fixationem peruenire potui. C H Y. Quid mirum? nec fixis utebaris ad fixandum, sed volatilibus ad colorandum. S O P H. Odore plumbi tamen coagulatur Vini ar̄gentum. C H Y. Optimè loqueris, at nihil cõcludis. S O P H. Quĩ sic? C H Y. Non facis discrimen inter coagulationẽ & fixationem. Alijs etiã & magis volatilibus coagulari potest, ut Calchãto in sublimatum, & Sulphure in cinabarim. Volatili volatile fixari nullo modo potest: fixo verò, volatile fixatur, ut uolatili fixũ eleuatur. S O P. Precor ut exponere uelis quo fixo uolatile fixari possit, & quo uolatili fixũ eleuari. C H Y. Si metallorũ uulgariũ trãsmutationẽ prosequerer, fortassis illã docere te possem, at Philosophica metalla solũ trãsmutare scire cuperẽ, quorũ ego sciẽtiã hactenus addiscere sollicitè curavi. S O P. Quid est inter Philosophica uulgariaq; metalla differẽtiẽ? C H. Plurimũ sanè quãdoquidẽ ista spiritalia, corporea qdẽ illa sũt. S O P. Quonã pacto Spiritus manib. tractari possunt? C H. Per corporis sui resũptionẽ. Nã corpora spiritalia
necnon

nec non corporei Spiritus arte Metaphysica
fiunt. SOPH. Docce me precor hanc Meta-
physicam. CHY. Docere possum ea quæ cu-
perem ipsemet addiscere. Hac de causa pa-
trem nostrum Hermetem adeo. Si mecum
veneris, ipse te, meque docere potest. SOPH.
Ista scire te negas, at Philosophorum dicta
subtilius quàm audiuerim vnquàm interpre-
taris. CHY. Multi reperiuntur, qui hanc artē
norunt ex theonica tantum, & Practicam ad-
huc veram ignorant, eò quòd varia sit, & pro
diuersitate quorumuis Artificum variata.
Nec alio magis occultarunt artem, quàm e-
ius occultatione Practices. SOPH. Non est igi-
tur possibile vt quis eam scriptis addiscat.
CHY. Difficilimum est, etiam Philosophis,
quid vulgaribus? SOPH. Legi tamen ali-
quorum scripta, qui hanc artem habuisse, vi-
debantur, quos Philosophos aut literatos
fuisse, iudicare quis ex eorum stylo minimè
potest. CHY. Philosophi nostri, non ex lite-
ris nascuntur, sed ex dono Dei, sic disponen-
te natura non arte. SOPH. Quid profunt er-
go literæ? CHY. Nihil, sed Spiritus est qui ui-
uificat omnia, tam in hac arte, quàm in cæ-
teris cognitionibus. SOPH. Spiritualem igi-
tur esse tantum dicis Alchymiam? CHY. Per-
peram concludis. Nam in omnibus artibus
in quibus est agere, ibidem & pati fore ne-
cessum est.

cessum est. SOPH. Spiritus ergo hominis & materia poterūt Alchymiam perficere? CHY. Priori peior est ista conclusio, qua Sophisticam Alchymiam prodis, vilissima quauis arte mechanica viliozem. Quoniam in ista Spiritus hominis tantum agit in materiam, in instrumento medio formam artificiatam: at in Alchymia vera, Spiritus in propriam agit materiam, supernaturalem formam. SOPH. Quenam est illa forma supernaturalis? CHY. Quam natura de potentia materiæ, non potest producere, nec de occulto suo manifestare, sine Spiritu hominis, aut eius artificio. SOPH. Metaphysicam istam non scribit Aristoteles. CHY. Nec etiam constat eum Alchymiam calluisse. SOPH. Extant eius opera de lapide Philosophico ad Alexandrum. CHY. Talia sunt hominum figmenta, quæ ut fidē acquirerent inscripta sunt illi, qui si lapidem hunc de quo scripsisse fingitur habuisset, nō ita voluisset Alexádro, propter infinita quæ recepit ab eo Talenta, nimis ambitiosè blandiri. Potuisset enim Alexádro dare plus milles, quàm ab eo venatus est. Sunt & alia multa perditionis opuscula, quæ passim venduntur in hominum perniciem. SOPH. Quorū igitur scriptis adhiberi fides poterit? CHY. Solius Hermetis, qui hanc artem à diluuiio sepultam, permissione diuina (quod creden-

dum est) restituit. SOPH. Smaragdīnam quīdem eius legi tabulā, at intelligere minimē potui. CHY. Eamus igitur ad fontem ē quo manant fœlices admodum aquæ. SOPH. Precor acceleremus. Video quidem ea quæ sēctatus sum antea merē fore Sophistica, nulli usq; momenti. CH. Vides mōtem excelsum ob oculos nobis positum hūc? SOP. Video. CHY. In eius medio Hermes domiciliū habet. SOP. Bone Deus, vix infrā duos dies eō pertingemus. CHY. Si duo nō sufficiant, accipiamus tres. Non est quod iter nos tedeat, si calamitatib. nostris poterit imponere finē. SOPH. Nō me tedet alterius quā impensarum quas nomine meo pateris. CHY. Suscepi lubens, fratrem ita fratri subuenire decet. Appulimus iā ad Hermetis domū, pulsabo. Hola, fores aperire quæso nobis aduenis. Pater optime iube. HER. Qui huc intromitti cupiūt? CHY. & SOP. Duo Chymiæ discipuli huc à centū & viginti miliarib. venimus, rogaturi vt in filios tuos suscipere nos digneris. HER. Intrate. CHY. & SOP. Salue Pater optime. HER. Adeste fœliciter. Mentē aperite vestrā. CH. Celeberrime Pater, eximieq; Doctor Alchymiae verissimē. Quū ego iam in tabula tua Smaragdina solū versatus essem annis quatuor atq; viginti, relictis omnibus aliorum scriptis, quibus antea duodecim an-

nos

nos triueram, & frustra, solùm vnicam in sermone tuo veridico sententiã intelligere nequui circa practicam huius artis excellentissimæ præ cæteris. HER. Potuisti colligere à quota particula practicã incœperim? CH. Puto quidem ab ea quæ sic habet, ordine quarta nempe: *Separabis terram ab igne, subtile à spisso, &c.* HERM. Optimè iudicasti, quapropter & breuibus exponere tibi conabor. Separatio nostra Philosophica, non sine partium in toto remanētium fit mixtione. Capis iam? CH. Hæc pauca mihi sufficiunt, ad omne dubiũ explicandum. HER. Quidnam tu fili scire cupis? SOPH. Pater humanissime, post annos circiter viginti quinque, totamque meam & aliorum substantiam absumptam, vt ne tantillum residui foret, quo panem emere natis & coniugi, nec mihi possem, vnà simul fame pereūtibus, ob Alchymicæ quã eo tẽpore toto potius ignorantia, quàm peritiã prosequutus sum. Et quod magis angebat contẽptus & irrisio, præ cæteris animũ sic meũ prostrauerat, vt relictis patria dulci, natis & coniugi desperabũdus in syluã ab hominũ fugerim cõsortio. Quumq; lamẽtarer in vanũ, essetq; nullus qui daret auxiliũ desperationiq; proximus forẽ, traxit me Spiritus Domini, vt eleuatis in cœlũ oculis, à Deo meo peterẽ calamitatib. meis aliquod remediũ. Exaudiuit

me cœlestis pater, & hunc virum ad me venire voluit, qui consolatus est, meque miserum expensis suis huc secum duxit, ut à te discerem errores in hac arte meos corrigere. Frustra quidem eo tempore toto quod audivisti, metalla conatus imperfecta sum ad perfectionem, tingentibus medijs mineralibus adducere. Coloré permanentem nunquam inducere potui, nec efficere quin ignitionibus aliquot periret, metallumque totû examine Saturnio non evanesceret. Quamobrem obnixè peto fixationem addiscere.

HER. Audio te Voarchaduniam exercuisse, verûm eius ignorasse principalia. Dicam ergo quæ in hoc artis processu defecerunt. *Inimicum occide furē, ne deprædetur amplius. Capisne?*

SOPH. Caperem, si notum esset mihi quis ille sit inimicus & fur. HER. Sulphur hoc superfluum & combustibile, quo plurimum abundant imperfecta metalla. SOPH. Iam video quàm eorum scriptis miserè deceptus fuerim, qui sulphura sulphuribus addere docent: ignem igni quod fatuum est. HER. Non dum habes quod satis est. *Mortuum hoc, vivo Patre, vivificandum est postea.*

SOPH. & CHY. Gratias ingētes Pater agimus. HER. Dicite quæso, cum iam inopes ambo sitis, quid proderit vobis hæc ars modò cognita, nisi de potentia deduxeritis in actû? SOPH. & CHY. Nos opulen-

opulentum aliquem assumemus nobiscum.

HER. At si primo secundoque fefellerit vos practices nondum contractus habitus, vt pistorem solet excellentissimum nimia furni vel modica nimis calefactio: nunquid erunt posteriora peiora prioribus? CHY. & SOPH. Potius operabimur tantisper, donec aliquid superlucrati simus. HER. Ferrea sunt hæc secula, quibus victui vix labor ingens supeditare potest. Ego verò misertus vestri, vestrū vtrique mille coronatos dabo, conditione tamen hac, vt septingentos ad redditus annuos applicetis, & quod reliquum est ad vsum arti necessarios: hoc si nimiū fuerit cum pauperibus diuidatis, ne cuiquam sitis oneri, nec risui prout antea, minùs contemptui. CHY. & SOPH. Gratias immensas Deo primum agimus, demumque tibi fidissimo desolatorum Patri, benignissimoq;. HER. Este prudentes, ite, valete.

CHY. Quidnam tibi de Patre nostro videtur? SOPH. Miror sanè liberalitatem eius, cum in arte sua, tum in opibus. CHY. Sic solent omnes facere, qui artem hanc assequuti sunt, egenis videlicet opem & auxilium ferre. SOPH. Si hanc artem assequutus fuero, Deo dante liberalitatem eius in pauperes atque desolatos imitari conabor. At ego per te quidem ista habeo, tua sunt, accipe quod

q 3 voles.

voles. с н у. Absit, vtere, fruiere his quæ tibi
 Deus dedit. с о р н. Saltem ea quæ in mei
 gratiam exposuisti. с н у. Hoc non renuo,
 nam & alteri fortassis eo subuenire potero.
 Mox ad vxorem & natos vterq; nostrum se
 conferat, cautiorque fiat in posterum. Vale,
 memor eorum quæ docuit Hermes. с о р н.
 Huius & tui nunquam immemor futurus
 sum. Gratias agens, & tibi vale dico.

Finit Secunda pars.

ARTI

ARTIFICII CHY-

MISTICI PARS TER-
tia, *Mineralem Genealogiam con-*
tinens.

PROLOGVS.

IRIA sunt quæ potissimum de-
sideratur ab hominibus in hoc
mundo, nempe Diuitiæ, Sani-
tas, & Sapientia. Verum quod
vix vnus eorum qui hæc optat
cognoscere potuit hætenus, & si literatissi-
mus, in quibus ista sita sint, aut reperibilia,
fermè nulli reperiuntur, qui suum optatum
assequuti sint. Quando quidem illi qui suo
labore diuitias ob honores, auaritiam, aut a-
liàs ambiunt, quò magis abundauerint his,
ea via plus etiam sitiunt, in opibusq; patien-
tibus & spretis pauperiores existunt, ac vi-
liores coram Deo. Qui verò Sanitatem cor-
poris anxie nimis diuersitatibus medicami-
num quærunt, confusiùs naturalem vnionē
atque proportionem partium vitæ soluunt:
cum earum vnione per unionem, uitæ for-
tificatio consistat. Et qui Sapientiam in scri-
ptis hominum quantumnis elegantibus,

& subtilibus venantur, quantò his doctiores euadunt, tantò profundius merguntur in tenebras. Quapropter nullus horum semitam rectam ingressus, ad scopum eorum quæ petit peruenire potest. Inde fit, vt sub labyrintho semper cæcutiant, qui priusquam nouerint quid & in quo quærendum sit, ante verum tempus currunt. Visum est igitur ostendere viam illis qui mundo corde sunt, ac istis potius ad mentem quàm ad corpus vti cupiunt, è re fore Christiani hominis. Quàmquam etiam in mète versari debent illa quæ diximus, nihilominus quòd in corpore versemur adhuc & nos, ab eo sumendum erit initium per vnicum, & non plura medicamentum. Porro sapientia nostra, quam quærimus, ad hunc scopum dirigitur, vt corpus nostrum corruptum, eius ablata corruptione per Medicinam vnã, vnà cum sua mente sic vniri queat, vt non amplius vanitatem sitiat. Corpore namq; per vnionis Medicinam repurgato, mens eius ad Veritatem cognoscendã absq; impedimento quouis disponitur: inde ad amorem Dei, dilectionemque proximi: tandem ad veram Sapientiam, in qua Diuitiæ continentur æternæ, mentisque Sanitas in corpore sano. Quicumque igitur medicamentum hoc tribus tractatulis descriptum nostris, quorum hic est postremus, inuenierit,

rit, soli Deo ferat acceptum oportet, non hominibus, neque suis laboribus: aliàs etiam id quod habet auferetur ab eo. Nec est quod ob Allegoriæ tractationem huius, sub rudi sermone conscriptam, abhorreat animus à lectura. Nam sub Sapientia, quæ videtur hominibus maxima stultitia, Sapientiam suam conclusit Altissimus, vt qui mundo sapientes fore videntur, verè stulti sint, & è contrà, quos mundus iudicat stultos, verè sapientes, vt Christus & Apostoli sui fuère. Non etiam sub verborum elegantia, sed Veritatis simplicitate, Spiritus S. conscribi voluit Euàgelia. Nec à Philosophis, aut mundi Sapientibus, at ab hominibus vt columbæ simplicissimis, & mechanicis, qui suas literas non in Gymnasijs, sed à Spiritu S. didicerunt. Ex eo constat Veritatem simplicissimo delectari sermone, quòd plerunque fabulæ palleari soleant huius elegantia, veræ tantùm vt appareant. Sic etiam in medicamento hoc vnico describendo, visum est omnibus qui notitiam eius aliquam habuerunt, verborum hac vti simplicitate, ne sub elegantia latere videretur aliquod mendacium, at potius sub vilibus & spretis Margarita, neuè ab indignè quærentibus inueniretur, sed à veracibus. Quid retulerit enim, & si nos Morosophos appellarent Morologi Philosophi, quòd sub

Morosophia, seriam ueramq; tractemus Philosophiam? Nunquid potius fuit quam sub Philosophia Morologiam comprehendere? Quid etiam curamus, quod moros Barbaros, aut Idiotas fore loquuntur illi, qui nil præterquam inanem uerborum elegantiam habent? quam anxie dum prosequuntur, fugit eos res ipsa Veritas. Quod si hæc uidetur eis tractatio stulta fore, procul ab ea fugiant. Nā in ruinam est incredulis, probis uerò pijsq; uiris ad salutem à Deo posita. Hæc à me tantum dicta sunt, ut manifesta sit eorum Sapientia, qui reprehendere conantur calumnijs ea, quæ non rationibus ueris possunt, quia non intelligunt. Non optaremus potius, quam operibus & signis Philosophicis cum istis contendere mordacibus. At quod operari nihil ex Philosophia quam loqui norunt, uerbis tantum iniurijs nos aggrediuntur artem hanc improbantes, quam etiam ignorant.

IN

IN ALLEGORIAM

HANC ARGUMENTVM.

ITAN cum Oceanitide sua coniuge, filios quinque, filiasq; duas contraxit, nato maximum nomineq; Sollicitum, post quem successit Rudis, postea Latus, demum Iratus, & quinto Facetus fratres: quibus dua sorores exierunt, Vana prior, & Asidua posterior. Sollicitus quod Sorbonem Gymnasiarchum, & suos Collegas sapientia superasset, horum persuasione tamquam stultus induitur à Patre. Quod Sorbonum astutia factum est, puero fortassis ea qua celata perpetuo uellent, in vulgus proferenti, ne fides quam stultis adhiberi solet maior adhibeatur. Rudis autem, electione propria factus est Agricola. Concionator uero Latus. Iratus Carbonarius, & Facetus Sulcius. Ob interpellatam à Sollicito concionem Sorbonis, cum Faceto fratre suo per fraudem harseos accusatur coram Principe nec non populo: datis etiam Bibone, Quadralamboq; falsis testibus. Relegatis autem à Principe, dolum Sorbonicum, hoc non ignorante Pueris, ut Pax inter cives illasa foret, industria Nympha cuiusdam post annum redit uterque Rex biceps iam factus, & manu dextra poculum Sanitatis, atque

Diuitia-

*Diuitiarum altera sceptrum gestans. Vindictam uidit
Facetus de suis inimicis, ac fratris à Veritate sumptâ;
non prius tamen quam sollicitus Patrem atque Ma-
trem grauiſſimis decumbentes morbis ob filiorum e-
xilium, & ab omnibus Medicorū incurabiles relictos,
curaſſet: eosq; Facetus aliosq; Parentes & Amicos in-
numeris diſtaſſat opibus: fratres uerò ſororesq; Reges,
& Reginas coronaſſet. Cuius hiſtoria Parabola, non
paruam adfert natura ſtudioſis abdita perquirenti-
bus intelligentiam.*

COL

COLLOQVIVM

QVO TITAN PATERFA-
miliâs, Oceanitisq; Mater, de sua pro-
le consulunt.

TITAN.

Chara mihi socia coniunx, natî
nobis quinque grandiusculi, iâ
artificio quopiam omnes me-
ritò sunt instruédi, ne fortè no-
bis vita functis mendicare co-
gantur. Et si contingat ex dono Dei proles
amplior, fratres postmodùm sororesuè pro-
uehere suis laborib. vnà cùm suis vxorib. na-
tisq; proprijs qui seniores erût, valeât. o c b.
Optimè rem perpendisti. Verùm considera-
re te priùs oportebit, quodnam opificium
cuique sit vtilius. Tot sunt enim hoc sæculo
mechanici, vt vix propter alterum alter qui-
uis possit viuere. ti. Faxit Altissimus, bonæ
quidem voluntatis panem tribuit omnib.
Non potest obesse copia boni, quod siquidē
vni loco superfluum est, alteri quandoq; de-
ficit. Hoc solum cupio, vt eam artem addi-
fcant

scant, ad quam natura potissimum inclinati sunt, & non aliam: sic enim solent Artifices in suis artibus alios excellere. OCEAN. Quod voles fiat, vocentur, & ab ipsis mentem eorum perquire. TIT. Adeste Pueri, paucis vos volo. PVERI. En adsumus Pater charissime. TIT. Iam tempus & intellectum estis à Domino Deo consequuti, quibus ad aliam aliquam addiscendam aptos fore vos conspicio. Non possum enim ad otium educare vos: ego Materque vestra sumus etiam ad labores nati, quid alitis? PVERI. Prompti sumus obedire Pater obseruandissime, charissimaque Mater. TITAN. Considerate primum cui vosipsi libentius arti vestram impenderetis operam per singulos vitæ vestræ dies, non cupio vos in eo constringere. Nam decet Artificem operari libenter & sponte sua, non inuitè. Quindecim dies relinquo vobis, ut quisque maturè satis deliberet interea, suamque faciat electionem. Spiritus Altissimi det quod sit ad gloriam eius, vestrique salutem, ite in pace. OCEAN. Placet optimè quod hilari vultu recedant, nec ægrè tulerint: boni quid ominis inde video. TITAN. Nonne tu, quæ frequentius apud ipsos degisti me, nonnullis indicijs percipere potuisti quibus rebus ludendum inter, aut

aliàs intenti fuerint? OCE. Natu maximum
Sollicitum, animaduerti sepiùs in somno de
rebus grauissimis disceptantem, vigilantēq;
tacitè insitare semper, ac si quid moliretur
ardui. Rudem in horto perpetuò degentem
reperio. Lætum audio sapissimè canentem
Psalmos Dauidicos. Iratum assiduò struen-
tem ignes reperio. Facetum verò nobilium
gestus representantem, quasi Tragœdias a-
geret grauissimas admirata sum. TIT. Tace
nihil horum illis dixeris, sine facere per se
quod in his volent. Interim animaduerte se-
dulò quid agant, mihiq; secretò refer o-
mnia. OCE. Ita fiet. TIT. Quid filiae? OCE.
Pectine, speculo, mundandisque vestibus,
rotos dies Vana terit, quàm nere, suere, vel
rem agere domesticam nihil ægriùs ferre
potest. TITAN. Præueniendum est, dum
adhuc tenellæ fuerit ætatis, ne grandiuscu-
la grauiùs admittat verbera. OCEAN. Non
desunt ista, nec efficiunt quod volo. TITAN.
Voca me quum opus esse videris. OCEAN.
Crudè nimium cedis. TITAN. Satiùs est
flere prolem, quàm deplorare Parentes vi-
tia quæ committit postmodum, ob nimi-
am indulgentiam, vel castigationis potiùs
negligentiam. Virgæ non dilaniant ad
membrorum dissolutionem. OCEAN. At in
istis, vt in cæteris modus est obseruandus.

TIT.

TIT. Noli hac de causa quin mihi significes omittere, si tibi uirgisque tuis obtemperare nolit. Non ita sum ignarus, quin mihi temperare norim dum oportet: maximè quod sciam puellas magis teneras fore pueris, atque deliciores. OCEA. Faciam, experiat quàm in castigando sis prudens. Non enim ita Matrem filij filiaëque metuunt, ac Patrem. TITAN. Quamquam Patrem filios, Matremq; filias oportet regere ac instruere, nihilominus & castigatio decet vtriusque prolis vtrumq; Parentem. Pro tua parte non indulgeas. Quod præstare per te non poteris, aut ubi vires deficient, mihi committas. OCE. Non semper es præ manibus. TI. Quñ rediero domum indica saltem. OCEA. Verum dum candet ferrum, est cudendum, nō ubi refrixerit. TI. Non ita cum prolibus, imò contrà, satius est castigare frigido sanguine prolem, quàm feruenti, ratione duplici. Prior, quia meliorem seruare modum cedens poterit, ægriusque vapulans inopinata ferre verbera. Nam præuisa minùs iacula feriūt, quò fit vt postea magis metuant. Nisi reprimatur Vanæ uanitas periculum adesse uideo, ne grandior procos admittat facilè, nostri maximam in ignominiam. OCE. Hoc si futurum scirem, iam iam illi guttur, uti palumbo solet, abiecta pietate stringerem. TI.
Nec

Nec ea crudelitate si prospexeris opus habes. Domum exire sine te non permittas utramque: quod optimum est remediū, cum cæteris ut admonitionibus, ad pietatem & honestatis obseruantiam. Otium eis fore nullo modo permittas: nam illud est ut omnis uitij, luxuriæ potissima radix: alia uentris nimia repletio: tertia vestimentorum & ornatus excessus. Verū quid Afsidua? o c e. Ollas fricare, terere patinas, & verrere pauimenta nunquā cessat. t i. Bone Deus, alteræ prorsus cōtraria cōditio. Bona Mater-familiās (Deo fauente) futura est hæc. o c e. Itidē spero: nam vestiū ornatū præter necessitatem negligit. t i. Nō minor est nobis adhibenda, vt hæc in sua simplicitate conseruetur, ac vt retrahatur altera soror à sua vanitate, cura. Quapropter ne per istius exemplum altera corrumpatur, ad huius imitationem vt exhortetur oportet. o c e. Afsidua sororē afsiduè vanitatis & otij corripit. t i t. Benè est, & ipsa tu simula te magis affectam Afsidua quam Vanæ: licet in corde tuo sit vtriusque par & æqualis amor. o c e. Pœnitet certe quod nomen hoc in Baptismo sit inditū illi. Nam sanè videntur & mores eius ac vita penitus ex diametro correspondere. t i. Tace precor, in cor tuum nō intret superstitio. Putas tu fatua nomē ad Baptismum aliquid
addere,

addere, vel eius esse potētia, ut inclinare valeat personam, cuius est nota sola discriminis inter alios? OCE. Vides tamen Assiduam vita, moribus quoque referre nomen. TIT. Casu quodam id factum putes. Nonne probo nomine signati sunt baptizandum inter, qui nequissimè vixerunt, contra qui turpi nomine vocati, piè sanctèq; vitam egerunt in finè usque? Valeant istæ fuitiles opiniones, Deoque soli seruiamus, non somnijs hominum, quantò minùs ipsis. At reminiscor termini quem præfixeram filijs in optionem, nunquid adest, an præterijt? OCEA. Æquè heri decimus quintus dies abiit. TIT. Pueros ad me venire iubeas. OCEAN. Pueri, Patrem adite, vos enim vocat.

Interloquutores Titan, Oceanitis, Sollicitus, Rudis, Letus, Iratus & Facetus.

PVERI.

ADsumus obseruāde Pater, quid iubes? TIT. Absolutum est iam tempus, quo de suo quisque vestrū exercitio debuit electionem facere. Mature deliberatis, animoq; vestro firmiter infixistis, ac resoluitis, ne postmodum tardè pœniteat? PVE. Fixè resolvimus Pater. TIT. Sollicite qui natu maximus es, primus esto. Dic animo deliberato, quod

quod exercitium ad vitę sustentationē opta-
sti? SOL. Sapiētiā addiscere cupio. TI. O-
ptimē, dum ad eam aptus existas: At ingenti
copia pecuniarum hæc iam vix comparatur.

SOL. Nolo Pater ut ea de causa pro me vel o-
bulum exponas. TI. Quis sic? Vicinus hic no-

ster à dextris pro filio Doctorādo plus quin-
gentis aureis exposuit: an adhuc Sapiens e-
uasferit minimē constat. SOL. Mea nō inter-

est, modò libros legere Sapiētiæ possim, sat
mihi pro principio quodam erit. TI. Lecturā

addiscere librorū poteris, & ere satis exiguo
sed latinē, an vulgariter? SOL. Nō refert quo

sermone tractetur Sapiētia: Verū quia hoc
tempore cōmuniūs Latino sermone scripta

reperitur, is mihi cōmodissimus foret. T. Sor-
bonū igitur Gymnasiū erit adeundū. S. Quo-

cunq; voles Pater. TI. Rudis adesto, quod cu-
pis exercitium exercere tu? RV. Agriculturā.

TI. Primum hoc fuit hominum exercitiū: at
considerasti priūs quod ingentis & intolera-

bilis penē laboris existat? RV. Scio Pater: at
genus hoc hominū fœlicissimē viuere video

licetq; multis insudet laboribus, vita sanū, &
plerunq; diutiūs viuit illis, qui delicijs vitā

& otio trāfigunt. T. Vera loqueris: at vide ne
laborum tedio fatigatus postea te pœniteat.

RV. Minimē Pater istis hominibus labor est
requies, & è cōtra hæc labor maximus vbi

x 2 nimia.

nimia. **TI.** Mirum hoc foret. **RV.** Omnis as-
suefactio iuuentuti potissimum est altera na-
tura. **TIT.** Vnde hæc habes, nunquam enim
expertus es aliquem laborem? **RV.** Audiui
sepius rusticos hac de re differentes, quos a-
nimaduerti statu suo plurimum esse conten-
tos. **TI.** Post crapulam id ipsum illis euenire
solet. Verum ubi census Dominis persolvere
necessum est, aliàs loquuntur. **RV.** Quicquid
sit, illis deficere nūquam aut rarò visum est.
TIT. Diuitibus quidem rusticis, aut villicis,
pauperibus autem quid? **RV.** Et illis in pa-
gis labor non deest, quo sustentari queant.
TI. Nec Oppidanis, modò libenter operen-
tur. **RV.** Profectò Pater his diebus aliquot
Artifices bonæ voluntatis vidi, qui per totâ
ciuitatem operis conditionē suī quærentes,
& nullâ inuenientes, mendicare coacti sunt,
quò perijt in me quoduis artificium præter
Agriculturam addiscendi voluntas. **TI.** Hoc
illis euenire solet, qui vagabundi solùm, &
nondum artis periti, varias petunt regiones
perdiscendi causa. Verum ciuibus & residen-
tibus non. **RV.** Salua pace tua mi Pater. Est
hic quidam noster vicinus & sartor, qui me-
dio temporis anni spacio quiescere cogitur
inuitus, quòd eius opera non vtantur homi-
nes. **TIT.** Fortè suam artem non vsque adeò
callet, aut bibit, vel otietur, quàm laboret li-
bentiùs.

bentiùs. RVD. Vir est omnino sobrius, diligens, artisque suæ peritissimus. TIT. Firmiter Agriculturam in animo hæere tuo video. Faxit Dominus Deus vt probus & patiens aliorum atque sudorum fias Agricola. Tu Læte, quid artis elegisti? LAE. Verbi Dei Præconem agere cupio. TI. Pium est officiũ & salutare, quibus exercere iuxta præceptũ Dei contingit. Quid ad eam conditionẽ te mouit? LAE. Quòd nulla videam alia ratione meliori me Deo placere posse. TI. An fortè putas hoc te saluum fieri? LAE. Minimè gentium, sed quia primum hoc studium viro mulieriuẽ cuius fore debet, vt gratiam & pacem cum Deo proximoque habeat. TIT. Quis hoc te docuit? LAE. Christus, inquit: Primũ quærite Regnum Dei, & omnia adijciẽtur vobis. TIT. Nunquid & Mechanici hoc ipsum facere possunt? LAE. Imò cùm datum fuerit illis à Domino, sed occupatiùs quàm ipsi Concionatores, qui nullis alijs turbantur negotijs. TIT. Perpendisti etiam exigua fore Ministrorum Dei mundana stipendia, quibus vitam caducam familiæ suæ sustentare vix valent? LAE. Non ignoro Pater hoc, & si nulla forent, sicut nec Apostolis fuẽre, non propterea fame perirent, vt pollicetur Christus his verbis antea dictis: Et omnia adijciẽtur vobis. TI. Studere te prius

oportebit. LAE. Absq; dubio. TITAN. Hac
de re consulam Dominum Cōcionatorem.
Interea mecum ora Deum, vt hosce tuos co-
natus ad suam gloriam, tuiq; salutem si fue-
rint, prouehere velit. Amē. Irate veni huc. Tu
quid exercere cupis? IRA. Carbonariam ar-
tem. TIT. Deus bone, viliusnè potuisti quid
optasse? Quē te sordes istæ delectare potue-
runt eas vt eligeres? IRA. At non sordescunt
pecuniæ quæ his acquiruntur sordibus. TI.
Audio quiduis aggredi velle te causa lucri. I.
Consideraui Pater, ad hanc artem exercen-
dam non opus esse multis, præterquàm se-
curi sola, qua ramis tundantur arbores. TI-
TAN. Res planè ridicula mihi videtur. IRA.
Audi precor mi Parens: Erecta lignorum cō-
gerie, lutū quo tegi debet nullo pretio pro-
fus emitur, nec etiam ignis ligna succendēs.
Labor hoc loco solū exponitur, totaq; pecu-
nia lucrum est. Non ita cum cæteris artibus.
Indiget farina Pistor & lignis, quę cogitur e-
mere: Corio Calcifex: Auro & argento Faber
argentarius, vt interim diuersa prætermittā
instrumenta: sic de reliquis. TITAN. Non
ita fatuē, prout antea putaram elegisses, ni
sordesceret negotium. IRA. Magis alia sor-
dent opificia: Lanionum utpote, Coriario-
rum, &c. TITAN. Et tu confirmatus in o-
ptione tua mihi videris, Probum te magis
quàm

quã nigrũ Carbonariũ Deus efficiat precor.
 Facete, quid operis elegisti? *FAC.* Mi Pater,
 Aulam ego sequi plurimũ desidero. *TIT.*
 Post vile nobile sequitur hoc loco negotiũ.
 Tu qui postremus es omnium, natuque mi-
 nimus, ex ciue nobilis fieri cupis? *FACET.*
 Quid ni Pater? quocunque se direxerit ho-
 minis industria humanis in statibus, diligen-
 tia summa peruenire potest eò, præsertim à
 Deo & natura quum adiutus fuerit. *TITAN.*
 Opes non habes quibus hunc statum pro-
 sequi valeas. *FAC.* Acquiri possunt hac via
 non secus ac artificijs. *TITAN.* Vides tamen
 plurimos qui per totam iuuenilem ætatem
 in Aulis educati sunt, pauperrimam in sene-
 ctute vitam agere durius illis, qui semper in-
 opia pressi fuere. Nam isti melioris inscij
 sunt, illi verò dum vescuntur oleribus, & ma-
 cris domi, non sine mœrore maximo lauti-
 ciæ pristinae reminiscuntur. *FACE.* Ignauia
 sua factum est, vt ex Aula nihil reportarint
 lucri. Quia coquinæ magis & ventri quàm
 Aulæ fuerunt intenti. *TIT.* Vide si veneris
 eò ne te seducat etiam cum cæteris venter.
 Nam delicatæ boli, calicesque suaues Ma-
 gnete plus attrahunt. *FAC.* Nisi ex Aula Prin-
 cipis ad Regiam peruenire spes foret, nõ ad-
 irem. Aliud quàm intestina replere cupio.

TIT. Faxit Rex Altissimus ut ad eius Aulam
 ascendere queas, & nos omnes vnà tecum
 similes fiamus Aulici. Fœliciter itore Gnari,
 Matremque vestram ex meo præcepto huc
 ad me venire iubetore. PVE. Mater charissi-
 ma, te Pater ad se venire iussit. OCC. Quid cu-
 pit? PVE. Ignoramus. OCC. Marite mi, quid
 est quod me voces? TIT. Audi quæso quæ
 Gnatorum sint electiones. OCC. Quæ præ-
 cor? TI. Diuina. OCC. Nec Vates, nec Oedi-
 pus, Oceanitis ego sum. Est quod mihi refe-
 ras, si rescire me cupiueris. TI. Sollicitus fieri
 vult Sapiens. Rudis Agricola. Lætus Concio-
 nator. Iratus Carbonarius, & Facetus Auli-
 cus. En habes eorum consilia. OCCA. Bone
 Deus. Hęc est eadem, quam inter sese rixan-
 tes nudius tertius agere Tragœdiam, nec in-
 telligere potui quid vellēt. TI. Recita precor.
 OCCA. Rudis Sollicitum ridens, forensem
 Doctorem appellauit. Sollicitus eum ex ad-
 uerso Rusticum. Ad hæc Lætus adiens incre-
 pauit vtrumque dicens, non decere fratres
 vt vnus alteri Racha diceret. Cui Rudis ait.
 Vnde nobis Paganus iste Sacerdos prodit?
 Accessit Iratus, & interrogauit alios quidnā
 rixæ foret inter eos? Sollicitus conuictos
 Rudis narrauit iniurias. Vultis nē (dixit Ira-
 tus) putridæ huic buccellæ viginti colaphos
 impingam, quibus fœtidum hoc illi clauda-
 tur os?

tur os? Facetus tandem superueniens, ubi rem edoctus est, Rudi, sic breuibus inquit: O Subulce, tuos porcos adi. Respondit Rudis breuius. Hinc abi tu Caulice. Coacta fui postremò virgis intercedereminitas, nec eos sedare prius potui, quàm dicerem tibi merelaturam. **TI.** Quare igitur non retulisti? **OCE.** Si quid per singulos dies inter se rixarum habent narrare tibi deberem, non esset otium, nec aliud opus mihi reliquum. **TI.** Videmus eorum electiones probè suis cuique morib. correspondere. Naturam ipsam alienare, quæ non vergit in vitium, pueris non est conueniens nec vtile. Nam si de naturali mechanico, Doctorem efficere Parentes velint, Asinū habituri sunt, & meritò. Pariter si de naturali Doctore Mechanicum, otiosum efficient operarium & inutilem. Hinc fit, vt ex vtraq; parte multa videantur huius generis hominum, potius quàm homines vera monstra. Faxit Omnipotès quod sit ad gloriam eius. Bolum aut aleam ego iaciam, prosperam esse futuram spero. Nihil eo magis rem ipsam morabitur, quàm in Aula, nec in Gymnasio nullam cum eis qui versantur in huiusmodi locis mihi hactenus amicitiam interfuisse. **OCE.** Inter amicos nostros non deerit vnus vel alter, qui notus existat istis hominib. perquirendum erit. **TI.** Scio quid faciam.

Sollicitum qui primus promoueri debuit postremo referuabo loco. OCEAN. Quod lubet esto. Sic à Rude fuerit incipiendum. TITAN. Rectè, me rectà conferam ad Villà, & amicum Demogorgonem, longo iam tēpore mihi familiarissimum rogabo virum, ut si Villicum qui puero hoc opus habeat, ut ad rem colonariam utatur, eumque doceat artem, indicare velit, in eoque fauere quod possit. Rudis, itineri te mecum accingito. Videamus an aliquis Rusticus Coloniam docere te volet. RV. En præsto sum Pater, amicus. Vale Mater chara, vos quoq; valete Fratres atque Sorores. OCEA. Sine te prius osculer, quàm abeas. Dilectissime fili vale, sisq; probus, ut Parentibus, Fratribus, Sororibus, acti bi nullam compares ignominiam. Iterū hoc osculo dato mi Gnate vale. RV. Prosperè valete omnes.

*Titan, Demogorgon, Marchasiti se
Rudis, Interloquutores.*

TITAN.

Salue mi Demogorgon amicorum vetustissime. DEM. Rarus admodum hospes, ò Titan optatissime semel quod sæpius rogavi iam adimpleuisse te gaudeo, nempe ut rusticos Lares hos inuiseres. T. En adsum im
portu-

portunè satis. DEMO. Non nisi gratissimè.

TI. Miraberis opinor, si causam aduentus huius tibi narrauero. DEM. Quì sic? TI. Coë

git me necessitas. DEM. Et non Amicitia?

TI. Vtrumque, sed audi quæso. Filijs vitæ sta

tus electionè dedit. Hic autem qui natus post

maximum primus est, Agriculturam optauit

addiscere. Quapropter huc partim ad te ve

nio consilij, partim amicitiaë causa, vt si Vici

num in hoc Pago, vel amicum in alio Villicū

habes, qui puerum recipere velit educandū

atq; docendum, quodcunque fuerit opus e

rogabo. DEM. Leue nobis hoc erit negotiū.

Intra saltem, & genio mecum hodie precor

indulgeas. Prosper nobis adsis cum filiolo.

TI. Ingētes agimus tibi gratias. At expediamus

puerum prius rogo. DEM. Iam iam ex

peditus est. TI. Quid audio, spem eius hīc fo

re nullam existimas? DEM. Imò plurimam.

Non est quod quæras vlteriùs, Puer hic mihi

loco filij cum proprijs erit, si voles tamen.

TITAN. Eum netu? DEMOG. Audisnè?

TI. O Deus optime, nihil optarem potiùs.

Dic igitur quid numerabo singulis annis?

DEMO. Hac de re loquemur postea. Men

sam adeamus, & bonis quæ Deus dedit

in escam, fruamur cum gratiarum actione.

Pueri, socium Rudem tractate vestrum.

TITAN. Lautè nimium nos excipis.

DE. Non possum tam varijs obsonijs, ac vos in ciuitate, meos hic amicos excipere. TIT. Quid loqueris? ferinis carnibus caremus, nec nisi vos adferatis habere possumus. DE. Si pecunias pro his exponere cogeremur vt vos, æquè nobis raræ forent. Sed venatione sola, quum alia non sunt nobis rustica negotia comparamus. TI. Fœliciùs nobis viuitis. DEM. Hac in re fatemur, at propter milites, qui nos indies vexant, estis vrbanî fœliciores. TI. Verum est. Quo nos tuti sumus, expositi vos periculo, compensat ex aduerso rerû abundâtia, quarum penuria laboramus. DE. Quicquid habemus tamen ad ciuitatem deferitur. Pueri, postquam sederitis, ac ederitis, ad pascua præparate vos, & Rudem assumite. Canem illi date proprium Venalupum nomine, clauam quoq; pastorem, qua glebularum terreas in oues eijcere valeat à grege deuiantes, ac ludere vobiscum iactibus quoque certare mutuis, caracteribus insculpere terram fodereque. Collo suo peram appendite cibariam pane duplici munitam, vt cani det quod suum est. Caseum, pyra, poma, nucesque date Rudi, & in omnibus æqualiter diuidite secû, & vt fratrem diligite. Hoc meum est præceptum, atque voluntas. PVE. Fiet Pater, Eamus Rudis. RV. Sinite Patri vale dicam, inde mox venio vobiscum. Vale mi

mi Pater. **TI.** Vale fili mi. Probè fungere tuo officio. **DE.** Cras illi vale dices ò Rudis, hodie noctuque nobiscum erit. **TI.** Ignosce precor, est domi quod agam, tum vxori sub vespere dixi me rediturum. Quod ni fieret, aliquid finistri nobis accidisse in itinere suspicaretur. **DE.** Mittam famulum qui nunciet illi omnia. **TIT.** Non est opus. Iam paciscamur de filio. **DEM.** Pacta sunt omnia quæ tecum inire cupio. **TIT.** Narra precor. **DEM.** Tres habeo filias, Nigram, Candidam & Flauam. Natu maximam Rudis loco, tuæ coniugi educandam si voles dabo, ne quid illi sit imminutū de familia. Crasq; te comitabor equitem eques. E' duodecim quos habeo (laus Deo) pulcherrimum & optimū equitadum tibi dabo. Filiam ego post tergus deferam. **TI.** Quæ obtulisti placent, vt ea quæ iam à plurimis annis inter nos fuit amicitia foueatur crebrius. Sed vnicum hoc abs te peto, vt coniugem tuam assumes nobiscum ad urbem: Ego filiulam equo deferam. **DE.** Nō bene possumus ambo simul abesse domo. Verū si uenire cupierit, & mihi placet quod petis. Adesto Marchasitis. **MAR.** Quid cupis Demogorgon? **DE.** Cras nobiscum ad urbē uenias oportet. Oceanitidem inuisas, & filiā Nigrā illi pro filio Rude præsentem. Ita uult amicus noster Titan. **MAR.** Nil sanè libētius facerem.

facere, at scis, quum absis, ut sim domi fore necessum. DEMO. Scio, sed amici causa quid non fiet? MAR. Esto quod cupitis. Interim donec rediero, Sororem ut rei domesticæ nostræ curam habeat, rogabo meam. DEM. Recte facies. Titan, venatum ibimus quod sit nobis in cœnam hoc vesperi. TI. Placet eamus: at eius rei sum penitus ignarus. DEMO. Non est quod facias aliud, quàm nos agentes animadvertere, delectarique. Famuli parate quæ venationi sunt necessaria, retia, canes, & alia quæquæ. Præsto sunt omnia iam, eamus. Ad dextram tendite retia. Nam ad aquas à meridie se conferre, postmodum in umbra degere Cervos animadverteri sæpius à sinistris. Ab ea parte canes solvemur urgebimusque. Manete vos hic, & si quid elugere conabitur, euitato. Videsne mi Titan unum atque alterum Cervum sub arboribus hac in ualle pascentem? TI. Video pergrandem & cornutum admodum. DEMO. Spero nobis prædam ut cœnemus utrumque futurum, aut saltem alterum. Tu paulatim sequere nos Titan, & eisdem clamoribus quos edemus utere. Laxabo canes. Ha, ha, captus est ha. Dedit in retia minor, tenetur cornibus. Euasit eximio saltu maior. At hic nobis hac uice datur. Alter si non alijs destinatus est, aliàs fortasse no-

ster

ster erit. Arcete canes ò uos ne pellem dilacerent. Lancea pectus perforate: mortuus est, curru domum uehite mox, & excoaratum in quatuor secate partes. E duabus anteriore posterioreque cœnam parare dicitò coniugi iussisse me. Duas partes residuas ad Oceanitidem cras portabimus. Instat uespera domum ibimus Titan. Quis tibi negotium hoc arridet? TI. Iucundiores hac uita nullam existimarem. DEMOG. In eo tota non peragitur. TI. Scio quidem, sed laborum hæc subleuamina, suprà quod iucundissima sunt & utilia. DEMOG. Acto iam exercitio cibum cum appetitu sumemus atque potum. Marchasitis, præparasti cœnam? MARCHASI. Vix semel aut bis pomerium obambulare potestis, quin parata sit. DEMOG. Eamus igitur Titan, & uidebis hortum. En pomorum genus omne fruticum & herbarum. TI. Paradysum terrestrem possedisse uidemini. DEMOG. Terra quæquæ suum cultorem delectat. TI. Imò quod magis est, maximè dicit. DEMO. Nō semper, sed quum uult ille qui crescere iubet omnia. MARCHASI. Pueri Titanem & Patrem ad cœnam uocate. PVERI. Vocat vos Mater ut cœnetis. DEMOG. Redijt Rudis è pascuis? PVERI. En adest. DEMOGOR. Quis tibi pastorale placet exercitium?

RV. Optimè. TIT. Cras ad urbem redeundū
 eſt tibi mecum. RV. Sine Pater hic maneam
 precor. DE. Tace fili manebis apud nos. TI.
 Si manere uiſ, obediendum erit tibi tāquam
 ipſi mihi, Domini tui Demogorgonis impe-
 ratis omnibus, aliàs eiſciet te toras. RVD. O-
 bediam ſedulò Pater. DEMO. Patrem uo-
 cer me uoio deinceps, uxoremque Matrem,
 hos Fratres, puellasque Sorores: pariter &
 nos ipſum uocabimus Filium. TI. Idem de
 Filia tua faciemus. Poſſent etiam effectus af-
 feſtibus correfpondere. DE. Per me nō ſta-
 bit, quin ex Rude & Nigra matrimonium
 fiat. TI. Rem ipſam accepto, manum en meā
 habes in ſignum ſœderis huius inter nos iā
 inſiti. DE. Poſt cœnam hac de re latiùs, & Ma-
 tribus loquemur præſentibus. Accumbe Ti-
 ran hoc loco. TIT. Domesticum primus de-
 cet locus, non peregrinum hoſpitem. DEM.
 Fac ſaltem quod uolo modò, faciam & ego
 quod iuſſeris in ædibus tuis exiſtentem fa-
 cere me. TI. Conditione hac obediam. DE.
 Ferula dato Marchaſitis, iā ſedemus. Orate
 Pueri. PVE. Qui cunſta dedit in uſum homi-
 nis, cibum atque potum hunc nobis eſſe ſa-
 lubrem faciat. Amen. DE. Hic altero maiore
 ceruulus charior eſt mihi. TI. Facile credide-
 rim, hoc potiris, & non altero. DE. Non hac
 de cauſa puto, ſed quod longè teneriores
 atque

atque deliciores Hinnulorum, quam Ceruorum carnes existant. TI. Nil præter Ceruos habet hæc sylua? DE. Maximè, Capriolos, Damas, Apros, Lepores, & genus omne ferarum atque cicurum, suis temporibus tamen. TI. At miror si vnicuique venari liceat in ea? DE. Minimè, sed mihi, quod venator Domini sim eius: nec per totam syluam, sed ab vna parte solum quã vidisti. Obligor hac de causa, quum ad venationem ire delectabitur Dominus, cōgregare Vicinos, & ordinare quæ necessaria sunt. Verum si quid prædæ fecerim, partem eius, vt æquum est, ad eū deferro vel mitto. TI. Nunquid partem huius dedisti? DEM. Non est domi, nec Vxor eius. TI. Vbinam sunt? DE. In vrbe solent aliquando morari. Palatium in ea possident egregium. TI. Rectè poteris illi quartum vnum aut alterum deferre cras. Ego vos urbanis excipere ferculis volo. DEM. Faciam profectò: non considerabam illi gratius iam in vrbe degenti futurum quàm hic apud nos. At Oceanitidi præsentare volui. TI. Non opus est. MAR. Tria habemus adhuc ô Mariæ quartalia. DEM. Quis sic? duo iussi te per puerum coquere. MAR. Nolui Titanem amicum Ceruinis carnibus tantum, sed etiã Ouillis, Palumbinis & Gallinaceis honorare. TI. Nimiùm sanè Marchasitis expensarum
a facis

facis nostri causa, quum dabitur occasio cō-
pēsābimus. DEM. Compensata sunt omnia.
Perquā optime fecisti Marchasitis. Duo
quartalia Domino, tertium Oceanitidi su-
mus allaturi. Finita iam cœna gratias aga-
mus: orate Pueri. PVERI. Gratias agimus ti-
bi Conditor æternæ Deus, quod nos tuis pa-
uisti creaturis: Verbo tuo pariter & nos ale-
re digneris. Amen. DEM. Sternite lectum Ti-
tani. MARCHAS. Rudis cum Patre fortè cupit
hac nocte decumbere. TI. Maxime, postea cū
Fratribus. DEM. Famuli, cras duos equos Ti-
tani Maheum, & mihi Pomelatum sellis frœ-
nisque parate, reliquos ad agrum sumite.
Pueri sumpto lumine, Titanem & Rudem
ad cubile ducite. TI. Prosperam vobis De-
mogorgoni & Marchasitidi, cæterisque no-
ctem optamus. DEMO. & MARCHAS. Nos
quoque vobis fœlicissimam.

*Demogorgon, Marchasitis, Titan & O-
ceanitis Interloquutores.*

DEMOGORGON.

SUrgere iubeto famulos & seruas, tu quo-
que iētaculum para nobis omnib. MAR.
Iam ante horam surrexerunt omnes. DEM.
Equis auenē quos equitabimus binas cuiq;
dari mensuras iubeto. Surgentem audio Ti-
tanem,

tanem, & ego mox surrexero. **TI.** Foelicé vobis diem precor. **DE.** Idem tibi sit. Qui sic tēpestiuē surgis? potuisses enim vna atq; altera hora quiescere. **TI.** Dormiui plus satis. **DE.** At Rudē in lecto reliquisses. **TI.** Manere noluit. **DEM.** Fortassis dubitauit ne vale sibi nō dicto recederes. **TI.** Id opinor. **DE.** Iētemur, equi parati sunt. **TI.** Edere nec bibere manē possum. **DEMOG.** Paululum vt aëri corrupto resistere valeas. En ocreas habes, & calcaria, iam conscendamus equos, illuxit enim. Retrò me sede Marchasitis. Titan equo suo Nigram ducet. **TI.** Arripe corrigiam filia ne decidas. **MAR.** Non est quod caluram dubites, equis insidere nouit optimè. **DE.** Iam eamus Deo nobis comite foelicissimo. **TI.** Ad vrbē appulimus, hæc breuior est ad meam domū via, sequimini, præcedam, non aliàs reperire possētis, vt opinor. **DEMOG.** Certum est, ego non alia quàm per forū vnquam domum tuam petij. **TIT.** Descendamus hic. **DEMOGOR.** Hæc mihi tua domus fore non videtur. **TIT.** Anterior non quidem, sed posterior. **DEMOGOR.** Siccine hac tibi patet exitus? **TIT.** Stabulum hīc equorum est, per quod in anteriora domus transitur. Equis hīc dimissis, puerum ego mittam qui curabit eos. **DEMOGOR.** Minimè, sunt equi pessimi, qui ignotum ad se libenter

non admittunt. Ego ipse prouidebo ne damnum cuiquam inferant. **TI.** Venite mecū igitur Marchasitis & Nigra, vos ad Oceanitidem vxorem ducam, & postmodum auenam equis & fœnum adferri curabo. Vbinā es Oceanitis? **OCE.** Adesne mi Titan, prosperè nobis redieris, & tu Marchasitis cum filiola, gratissimæ huc aduenistis. Vbi est Demogorgon? **TI.** Non procul hinc, iamiam nobis aderit. **OCE.** Ascendite mecum. Sedete precor, scio vos itinere defessas esse. **MAR.** Nil minùs, equis venimus omnes. **DE.** Salue plurimùm Oceanitis. **OCEA.** Tu quoq; salue. Gratissimus hospes vnà cum vxore filiolaque nobis adsis. **DEM.** Gratias agimus. At scis qua de causa huc ad te venimus? **OCEA.** Ut amicè nos inuiferetis. **DEM.** Hac & alia, nempe vt pro filiolo Rude, filiolam tibi darem Nigram. **OCEA.** Siccine tu illum? **DEM.** Ita factum est. **OCEA.** Plurimùm sanè placet. **DEM.** Aliud postmodum percipies. **OCEA.** Modò bonum, esto. **DEM.** Non antea quàm Titan adsit rescies. Interim Cerui partē hāc boni consule. Domino meo partem etiam daturus, indeque mox rediturus ab eo. **OCE.** Ne moreris diutiùs precor, paratum est Prædium. **DEM.** Iamiam adero. **TI.** Vbi est Demogorgon? **MAR.** Ad Dominum se contulit. **DEM.** En adsum. Voluit me suo Domi-

nus adesse prandio, multis tamen excusationibus *euasi*. Gratissimum illi donum fuit plus dictu. Ciues enim cras plurimos inuitauit, quibus adesse te per me nuncium cupit, & me, necnon vxores. *TI.* Excusamur quod rari iam hospites amici mutuis potiamur conuiuijs. *DE.* Optimè loqueris. *TI.* Instat hora prandij. Mensæ igitur accubamus. Demogorgon hîc sede, coniunx assidebit à dextris tua, & à sinistris filia. *DEM.* Parce precor, primo tuum est sedere loco. *TI.* Eius nō meministi video quod pollicitus es, quum domi tuę iuberet obtemperare pro pari. *DE.* Oblitus eram sanè. Iam quod voles faciam. *TI.* Gratijs primùm actis Domino Deo nostro, edamus atque bibamus alacriter, verbū eius optantes in nostri potissimùm alimentum Amen. Peraçto iam prandio, datisque Domino gratijs, pueros in ludum ablegamus. Est quod modò loquamur seriò de fœdere quod inire concepimus ò Demogorgon. *DEM.* Placet, adsunt ambæ coniuges. *TI.* Oceanitis audi. Filias tres filiosq; duos Demogorgon ex Marchasitide sua coniuge præsente (quos Deus incolumes conseruet omnes) Nigram, Candidam, & Flauam, natu minores ex ordine sorores: demùm Calaminum & Talcum fratres illis maiores habet. Rudi quem pro filio seruat, Nigram vxor

rem illi educandam adduxit. Quid adhæc
 tu? OCEA. Quod visum est tibi non recuso,
 Verum id ipsum plurimum opto quod nar-
 rasti. TI. Marchasitidi manum igitur præbe-
 tuam in signum fœderis. Iterum & ego De-
 mogorgoni data manu polliceor. DEM. Ac-
 cepto quod ipse primum obtuli. TI. Offerâ
 ne vicissim, ut mutuum sit amicitie signum?
 DE. Quod voles. TI. Quotquot nati natæq;
 nobis existunt matrimonio iungamus: Gen-
 tiles enim sumus, licet nobis ex lege nostra,
 si non alia. DEM. Id etiam placet, ut inter vos
 & nos perpetua sit amicitia. TI. Quid vos
 Matres? OCEA. & MAR. Id ipsum quod vos
 & nos volumus. DE. Læto sit Candida Con-
 iunx, Irato Flaua, Calamino Vana, Talco qui-
 dem Absidua. Nam Sollicitus & Facetus al-
 tius tendunt, quàm rusticis cum agere. TI.
 Pacta sunt omnia. MAR. & OCE. Itidē (quod
 ad nos attinet) fiat. TI. Nunc restat ut reliquis
 Pueris, cuique iuxta suam electionem proui-
 deam donec grandiores fiant, & artibus in-
 struati sint ad vitam comparandam. Vnus ad
 huc extra ciuitatem est promouendus. DE.
 Quisnam est ille? TI. Iratus, apud Carbona-
 rium aliquem. DE. Bone Deus, cur non dixi
 si prius, quum adhuc esses in ædib. nostris.
 TI. Qui sic? DE. Vnico miliari duntaxat à no-
 bis vir probus distat Carbonarius, & sum-
 mus

mus amicus. T I. Nunquid narraui tibi? D E. Minimè, de Rude solo quoad optiones filiorum loquutus es mihi. T I T. Narrare tamen omnia tibi proposueram. D E. Parum aut nìhil refert, nobiscum redibis assumpto puero simul & Matre, filios atque filias recentes vt inuifat. T I. Vnico tamen contextu potuit & hoc fieri. O C E A N. Quid ad rem? Casu quodam etiam euenisse putes, vt ego tecum inuiferem amicos. T I. Quod factum est, infectum vt sit, fieri non potest. M A R. Aliàs accidisse nollem. D E M. Pro puero nobis est inueniendus equus. T I. Vicinus proximus vt opinor mutuatum non recusabit. D E M. Euge igitur eamus. T I T. Hac nocte mecum estis mansuri. Crastinus dies consilium adferet. M A R. Tam diu non possumus abesse domo. T I. Nec profuit hoc ipsum dicere me vobis. D E M. Soror tua familiam reget interea. T I. Demogorgon & ego spatium ibimus. O ceanitis tu Marchasiridem vt Sororem tracta. Redeuntes (Deo dante) cœnabimus. Cœnâ interim parare iubeas Assiduam atq; Vanâ. Primò, nos ad Principis Palatiû transibimus, ædificium vt videamus. Eius Aulâ nec alterius ego nunquam ingressus sum. Filius tamè ad eâ anhelat. D E. Sine precor. Nûquid Adamus primus rusticus etiâ nobilis fuit? T. Hic ad publica loca ciuitatis cōferemus nos

quæ tu fortassis non vidisti hætenus. DEM, Pervicos obambulare non, sed peractis negotijs, ad villam statim redire solitus sum. TI. Non sic in posterum, si fœdus inter nos inite iam amicitia confirmatæque servare voles. DEM. Quid vis aliud facere me? TI. Mox atque veneris in ciuitatem, equos tuos in stabulum nobis iam commune factum ducere, fœnū & auenam petere familiariter. Mēsam absolutis negotijs meam boni consule. re. Domum meam deinceps non hospitium, sed propriam tibi fore. Ac ea quæ possideo tua æquè ac mea iudicare: quod effectu pariter experieris. DEM. Vt itidem tibi de meribusque meis pollicitum habeas atq; certum, faciam. TI. Nunquid ambulationibus diffatigaris? DEM. Vt cunque. TI. Reuertamur si lubet, instat occasus, & cœnæ mihi desiderium, tibi verò? DEM. Quum non laboro non vsque adeò fames premit vt aliàs. TI. Gressus atque regressus quos iam fecimus, labores existimo. DEM. Si non maiores nobis forent. TI. Oceanitis quantum à cœna distat? OCEA. Parata fuit ante mediam horam. TI. Cœnemus ergo, transactæque cœna quiescamus in crastinum. MAR. Surgamus Demogorgon, Aurora claram in lucem abiit. Equi præparandi sunt abeundumque nobis. DEM, Titan & vxor eius cum puero nobiscum

nobiscum equitabunt. MAR. Priusquam equi suam auenâ absoluerint, diei bona pars abierit. Domi fore tempestiuè cuperem, ut illis prandium apparare possem citius. DEM. & MAR. Diem hunc prosperum atque fœlicem vobis Titani, Oceanitidi cum filiis & filiabus imprecamur totique familiæ. TI. & OCE. Tantundem vobis & vestris omnibus optamus. DE. Parati sunt equi quum libuerit equitabimus. TI. Ientandum est nobis prius. DE. Ientemini vos, expectabo prandium. TI. Scisnè quid sit quod respondeâ? DE. Quæso quid? TI. Hoc ipsum quod mihi tu ad hæc, malo nêpe resistendû aëri fore. DE. Meministi? TI. Quid ni? DE. Euge, fiat ut optas. OCE. Puer solus equitare minimè poterit. DE. Eum ante me vel post assumam. OCE. Ego post Maritum sedebo, nec ego sola sum assueta equis insidere. DE. Marchasitis ergo sola suum occupabit equum. Fœliciter abcedamus. OCE. Afsidua, tu quoque Vana domi penes Amitâ remaneto. TI. Sorror caue ne domum exeant, nec ad eas venire quenquam præter vicinas puellas, donec redeamus, patere. Quodd si obedire tibi nolint, coge, meq; reuersum redde certiorè. Scio quî cum ipsis acturus sim. Valere. DE. Iam domum peruenimus. Famuli vos adeste, hos equos in stabulum ducite, frœnisq;

depositis tantum, auera fœnoque pascite,
 fellas eis relinquite, nam à prandio nobis e-
 quitandum est ulterius, vel recentes accipie-
 mus. *TI.* Ad quid? nisi longè distet Carbona-
 rij domus. *DE M.* In sylua quam tertius nudius
 vidisti situm habet. *TI.* Ab hinc miliari. *DE.*
 Vix numeratur. Equos adducite, conscenda-
 mus. Vides hinc ó Titan fumum ad aëra sur-
 gentem à dextris? *TI.* Video, quid sibi vult?
 flagratne domus aliqua? *DE M.* Absit, Carbo-
 narius hunc torrendis carbonibus excitat.
TI. Tam propè sumus? *DE M.* Gallorum eius
 cantū audis. O Carbonarie prodi foras. *CAR.*
 Quis me vocat? *DE.* Exi, videbis. *CAR.* O de-
 mogorgon amicorum optime, feliciter ad-
 sis cum sodalitia. Salus Marchasitis, & vos
 quoq; mihi gratissimi hospites omnes, in-
 trate. Equos in stabulum abducite famuli,
 fœnum & auenam eis proponite. *DE.* Cur ad-
 te venerim diuinare minimè posses. *CARB.*
 Non nisi dixeris. *DE.* Amicus hic meus Titā,
 postquam filijs suis optionem vitæ dedisset,
 pueriste Carbonariam artem elegit. Patere-
 ius ad me cum venisset consilij causa, roga-
 uit, ut si quem scirem Carbonarium, qui filio
 lum docere vellet, numerato iusto pretio, iu-
 uarem. Quapropter huc ad te meum vnā cū
 quatuor suis parentibus adduxi filium. Est
 enim desponsione filiolæ meæ Flauæ meus
 factus.

factus. Quid ais? CAR. Placet, cum recipiam, etsi non indigeam pueris, cum domum his refertam habeam, ut vides: Nihilominus ob mutuam amicitiam quæ semper fuit inter nos ab incunabulis, hunc non secus ac meos tractabo filios, diligam atq; docebo. DE. Quid numerabimus annuè? CAR. Duodecim aureos olim ab alijs accepi, numeravi que puer Domino meo. Vos autem numerate decem. DE. Numerabo libenter. CAR. Vestibus eius vos providebitis. TI. Cura nobis hæc incumbit, scio moris hoc apud omnes fore. DE. Puerum igitur tibi valedicto relinquemus. CAR. Non prius tamen quam hanc merendam absolueritis mecum. DE. Edimus & bibimus hac vice tecum plus satis. Deo laudem & tibi gratias agimus. CAR. Vix degustastis, edite, bibiteque melius precor. TI. T. Adhuc ante vesperum in civitatem equitandum est mihi. CAR. Id facile feceris etsi duab. horis tardius hinc recedas. DEM. Equos ascendamus, tempus est. Vale Carbonarie. C. Vos quoque peroptime valete. TI. Filium tibi commendatum habe. CAR. Non est quod cures amplius. Is mihi curæ sit ulterius, donec ad te magister Carbonarius, redierit. I. Valete, Pater optime charissimaque Mater. TI. & OCE. Tu quoque fili vale. Fac domino tuo sis obediens. D. Manebitis apud nos hac nocte. TI. Ignosce precor, domum ibimus.

At

At polliceor me his proximè futuris ferijs, cum Oceanitide familiaque tota huc venturum, vnoque aut altero die mansurum apud vos. DE. Facigitur. Curru vos & equis aduehi reuehi que iubebo, sed siste paulisper, famulum tibi sum daturus, qui ducat equum proximi, nostramque reducat. TI. Optimè, sed pernoctabit apud nos. DEM. Modò cras diluculò redeat, parum referet. TI. Portam primus omnium exhibit. Vale mi Demogorgon, tu quoque Marchasitis. DEM. & MAR. Valetè plurimùm, nosque vt promisistis reuifite. OCEA. Fiet certissimè Deo dante. Vale mea Soror, & tu mi Frater Demogorgon, vosq; Filij Filiaque valetè fœliciter, & vnanimè omnes.

*Titan, Oceanitis, Concionator &
Lætus.*

TITAN.

DVobus iam extra ciuitatem collocatis, reliquis tribus vt prouideam est reliquum. OCE. Faciliùs id feceris. TI. Quidnam dicis? Antea cum rusticis egi, nunc autem cum subtilibus hominibus agendum erit mihi semirustico. OCE. Amicum tibi cõcilia, qui hac in re sit auxilio. TI. Sæculum hoc eo deuenit, vt nemo sibimet, quantò minùs

nus alijs boni quid optet. **O C E A.** Imò putarem sibi soli bonum esse cupere. **T I.** Minimè bonum omne quod videtur, nec vtile. Vulgus ad opes & honores bonum vtileque refert, cum sint plurimis ad ruinam posita. Verum quòd in eis felicitatem esse credant, alijs eas invident omnibus præterquam sibi. **O C E A.** Quæ tu iam negotiaris, nec honores concernunt, neq; diuitias, at Regnum Dei. **T I.** Et hoc sibi non aduenire cupiunt, nec alijs. Ego Christum aduocabo, qui solus adfit. **O C E.** Is tibi comes erit optimus. Congredere mi Læte, Concionatorem adeamus cō filij gratia. Salue Domine Doctor. **C O N.** Tu quoque salue Titan vir optime. Quid est in quo tibi meam prodesse putas operam? **T I.** Consilium Domine tuum. **C O N.** Quain res? **T I.** Filius iste meus Theologiam electione propria cupit addiscere. Verum ignoro quonam sit ablegandus vt eam sincerè discat, & vtrum ad facultatē hanc aptus existat. Charitatis ergo precor, vt illum examines, atque iudices, an tutò huic vocationi salua coniciētia possim illum committere. Ne fortè non vocatus curret, egoque maximum errorem in re tam ardua committam. **C O N C.** Rectè perpendisti mi Titan, nec improbè rem agis. Nam parui non sanè refert in hac re vocatio. Læte mi fili, quid animum ad ministe-

ranm

rium Dei tuum induxit? **LAE.** Zelus quidā noctu me diuque sollicitat, vt rem ipsam adeam. **CON.** Vnde hunc Zelum procedere putas? **LAE.** A spiraculo vitæ. **CON.** Quid per hoc intelligis? **LAE.** Luminis tantillū quod cunctis hominibus inspirauit in eorum creatione Deus. **CON.** Si quisvis homo de hoc lumine Dei participat (vt ais) quī sit ergo quodd non omnes Domini Zelum habeant? **LAE.** Quia tractui Spiritus eius quotquot resistūt, illud non percipiunt lumen, licet in ipsis occultū sit. **CON.** Quī tu percepisti? **LAE.** Quodd à Deo datū sit non resistere Spiritui, sed corpori. **CON.** Quaratione? **LAE.** Memorando nouissimā. **CON.** Optimum est sanè contra peccatum remedium. At sufficit ad resistendum inimico? **LAET.** Minimè, sed est veluti stimulus ad repugnandum ex aliqua parte ne peccemus. **CON.** Quid adhuc deest? **LAE.** Oratio ad Deum in Christi nomine directa. **CON.** Ergo proprijs viribus id non fit. **LAE.** Nihil minùs: at solum Dei donum est Mortis reminiscētia, resistentiaq; Diabolo per nos facta. **CON.** Si Præco Verbi Dei factus fueris (vt speras) in posterum, quidnam concionaberis? **LAE.** Scripturæ totius Veteris & Nouæ scopum vnicum. **CON.** Quis est ille? **LAE.** Iesus Christus pro peccatis nostris crucifixus, mortuus & sepultus. Qui resurrexit à mor-

mortuis, ut nos cū eo post mortē resurgere-
mus in Vitā æternā, ad eius gloriā. **CON.**
Nihil aliud Scripturæ S. continent? **L A B T.**
Non. Quia si Christum auferas ab eis, mane-
bunt alba papyrus. **CON.** Nunquid Genesis
& alia multa continentur ibidem? **L A B.** Hęc
& similia quæquæ Christum solum concer-
nunt. Mundus etenim & omnia propter i-
psū, & per ipsū creata sunt. **CON.** Ut ulte-
rius audiam tuam confessionem. Quæ est
summa doctrinæ Christianæ? **L A B T.** Ut no-
stræ carnis resurrectionis, per Christi resurre-
ctionem approbatæ, Spem habeamus indu-
biam ad Vitā æternā. Redemptionis hu-
manæ Christi morte factæ Fidei certitudi-
nem, & Charitatis huius erga nos, exemplo
per Dei, Proximique dilectionem, id ipsū
fateamur: ut corde quod ore confessum est &
nobis mundo proberetur opere, testificeturq;.
CON. Quinam inter sese differunt istæ Vir-
tutes Theologicæ? **L A B.** Spes in futuro cōsi-
stit eius in dubio, quod nobis promisit Chri-
stus. Fides autem præsentem eorum quæ di-
cta sunt certitudinem: præteritam Christi
mortem, præcessamq; resurrectionem eius,
in humanæ testimonium ad gloriam: & fu-
turas certò promissiones eius complectitur.
Charitas verò præsentem in hoc sæculo de
Christo confessione vera dilectionem, atq;
proximi

proximi testificatione factam opere vero fidei requirit. **CON.** In quo Deum diligere possumus? **LAE.** In eius vera confessione. **CON.** Quæ est ista? **LAE.** Quæ nullo martyrio, vel mudantæ Tyrānidis confusione, metuæ mortis minùs perterrita, Christum corā hominibus nedum ore, verum etiam corde fatetur. **CON.** Quid est corde fateri Christum? **LAE.** Est eius voluntatem patientia, nec non operibus exequi. **CON.** Patientia quí fit exequutio voluntatis Dei? **LAE.** Quum eb aduersitates nō recedimus ab eo, nec murmuramus dum nos illis visitare probareq; vult vt Iob: sed potius in castigationem (vt veri filij solent) à vero Patre nostro pro meritis eas sustinemus. **CON.** Quinam operibus? **LAE.** Vbi hoc omne bonum, quod nobis ipsis optāmus, proximo: & omne malum quod nobis vllō modo fieri nollemus, ipsi etiam nulla ratione, licet malè de nobis merito, facimus. **CON.** Quis est noster proximus? **LAE.** Quicumque ad imaginem Dei creatus est, vt nos, at proximior, qui regeneratus fuerit. **CON.** Sunt nē opera nostra meritoria? **LAE.** Mala quidem ipsa merentur mortem. Bona verò non eam neque vitam mereri possunt. **CON.** Cur igitur operabimur bonum? **LAE.** Vt æterno Patri nostro qui totus est bonus, nec nisi bonum operari potest, reddamur quantum

quantum fieri potest similes . Aliàs enim illi non possumus vniri,quàm per similitudinẽ.

CONC. Qua via tandem hæc similitudo fieri potest? LAE. Sola Dei,per Christum Filium eius,Misericordia,& nullo conatu hominũ.

CON. Qui sunt illi qui Misericordiam hanc à Deo consequuntur? LAET. Omnes quot-

quot elegit ab initio. CONC. Quinam certi reddimur electionis huius? LAE. Per Spiritum Sanctum in cordibus nostris testimoni-

um perhibetẽ. CON. Edissere quæso quomodo hoc ipsum à nobis potest percipi? L.

Nemo tam crudelis exitit vnquam inter mortales, cui non,vbi caro malum suadet e-

ius, etiam non adsit qui dissuadeat Spiritus. Quem qui spreuerit assiduò nullaquẽ mo-

tus conscientia, nec metu, quoduis temerẽ vitium exequitur: Nullum adhuc electionis

testimonium habet is, donec à Deo consequatur. Verum qui tractu simili terretur,vt à

malo concepto desistat: Mox Deo gratias agens oret,pro confirmatione,qua potens in

hoc prælio victoriam consequi semper valeat. Nam hoc est electionis optimum indi-

cium. CON. De Sacramentis quid? LAET. Has duas à Christo nobis institutiones esse

relictas & obseruandas, firmiter credo. Priore quidem,vt insigniamur caractere Christi

per Baptismum, & in eius Ecclesiam intro-

t duca-

ducamur, & recipiamur. Posteriore verò, Passionis & Mortis Christi memoriam ut celebremus, ne deleatur in nobis Divinus ille caracter. CONCIO. Qui baptizandi sunt? LAET. Omnes quotquot petunt. CONC. At pueri non petunt. LAET. Sunt qui petunt eius nomine, qui præsentant ipsum Ecclesiæ videlicet. CONC. Si per Christianos præsentetur Iudæi vel Gentilis filius aut filia, fueritne baptizandus? LAETVS. Maxime. CONC. Verum si redeat postmodum ad Parentes infideles grandis iam factus, & iterum superstitionibus instruat, & infidelitate, quid proderit illi Baptismus? LAET. Nihil omnino. CONC. Qui hoc probas? LAET. Eo quod in pueris Baptismus Fide comprobandus est, ubi etiam ad ætatem peruenerint, ut in senioribus Fides Baptismo, & hic Fide rursus. CONC. Qui fit igitur ut in Christi verbis, Fides Baptismum præcedat? LAET. Iudicari potest ex indicio. Tunc temporis enim quum Christus mitteret Apostolos prædicatum & baptizatum, pauci vel nulli fortassis erant adhuc baptizatorum aqua filij, de quibus etiam in Euangelio nulla fit mentio. Quare quum Baptismus ab adultis inciperet per Pœnitentiam (quæ præparatio propriè dici potest ad Fidem) necessariò

cessariò fieri debuit per Fidem ad Baptismū transitus, vt conuersorum filiorum Iudaismi Gentilitijque Fides Baptismo confirmaretur. Postmodum autem filij baptizatorum, si non actu, saltem potentia crediderunt vt Parentes. Et quia nulla potentia valet, nisi deducatur in actum, Fide propria non Parentum, aut præsentium tantum confirmata fuit in adultis, quum iam in illis maturus esset intellectus : ad quem qui non peruenerunt, excusati sunt per petentium aut Parentum Fidem, per quam potentia talis actum est consequuta, si non proprium, spondentium saltem, & petentium. Et per hoc labefactatur Anabaptistarum hæresis. Nam siue Baptismus præcedat Fidem immaturam adhuc in pueris & potentialem, siue maturam & actualem sequatur in adultis, nō refert. Quia Fide Baptismus comprobari debet etiam in adultis. Quandoquidem, si quis Baptizatus Senex à Fide Christiana descuerit, non proderit ei Baptismus, donec resipiscat, vt suprà de puero Baptizato, postea deficiente, dictum est, vbi adoleuerit. Sunt igitur correlatiua Baptismus & Fides, quorum neutrum alterum præcedere necessariò debet, nisi pro respectu personarum. Siquidem nulla Fides vera præter Baptismum, aut perfecta,

nullusque Baptismus efficax præter Fidem
 existere potest. Quod ad infantum potentia
 lem Fidem igitur attinet, credendum est eâ
 actuari Sponsorum fide, vel Parentum, si fi-
 deles existant. *con.* De Cœna Domini quid
 sentis? *L.* Passionis & Mortis Christi pro pec-
 catis nostris in satisfactionem ad memoriâ
 eius esse veram celebrationem. *con.* Si quis
 fortè roget, ut solent nonnulli. Quare Cœnâ
 suam Christus instituerit, quid respondebis?
LAE. Ad istius interrogationis curiosæ ma-
 gis quàm necessariæ, necnon similium respon-
 sionem aliam, Christianum minimè teneri,
 nisi quod illi qui quodcunque voluit, etiam
 potuit, ita visum est. Verùm si roget: quid me-
 moria Passionis Christi profit? Responde-
 bitur. *con.* Quid, audiamus? *LAE.* Ut nos à
 peccato ad pœnitentiam potètiùs quàm di-
 ctum est, retrahat, per dilectionem ad Deum
 reciprocâ: dum consideramus, quantum
 ipse nos dilexerit, qui proprium Filium de-
 dit victimam pro delictis nostris, ut à faucib.
 Diaboli nos liberaret, cuius mancipia facti
 fueramus petulantia propria, necnon ino-
 bedientia, & nihilominus quòd magis quâ
 proprio Filio pepercerit nobis. Ut etiam his
 consideratis, ad Orationem, & Pœnitentiæ
 confirmationem & emendatæ Vitæ, humi-
 liatione quadam hominum disponat indu-
 rata

rata nimium corda. CON. Dixisti prius no-
uissimorum tamen id præstare memoriam.
LAE. Verum est, sed per aliam viâ, & imbecil-
liorem. CON. Quæ est illa? LAET. Domini ti-
mor. CON. Initium hoc est Sapientiæ. LAE.
Non ergo finis. CON. At quis hic est? LAET.
Amor eiusdem & Proximi dilectio. CON. In-
ter hæc extrema, quod ponis tu medium?
LAE. Orationem ex corde humiliato contri-
toque procedentem. CON. Respondebunt i-
gitur vltima primis, in retractione videlicet
malè viuentium ad Pœnitentiam? LAE. Opti-
mè, sed efficacius in fine quàm in principio.
CON. Quis hoc fit? LAE. Gratia Spiritus San-
cti nobis concessa per Deum oratione me-
dia, quam Christus ad Patrem suum in eius
nomine fundere præcepit, quamq; nos pro-
misit obtenturos. CON. C. Maior est igitur A-
mor Domini, quàm timor? LAE. Absque du-
bio. CON. C. At causa potior habetur effectu.
LAE. Non ita cum initio & fine. Quoniam
initia plurima iaciuntur, quæ suum ad finem
minimè perueniunt. Nulla tamen causa, quæ
non sortitur effectum aliàs causa non est, nec
dici potest. Initia causæ tamen dari possunt,
quæ ad causam non perueniunt, quantè mi-
nus ad effectum. Sic etiam timere Deum. ali-
qui possunt, & non amare: contrà, non ama-
re poterunt, nisi timeant. CON. Expone cla-

rius. Deum timent & non amant, quicunq; à vitijis abstinēt, quia iustus est Dominus, & de peccatis vindictam sumit: non quia bonus est, & peccatum odit. Non aliàs illi qui propter metum Magistratum de furibus & latronibus meritò supplicia sumentium, actu solùm abstinēt à furto latrocinioq;: voluntate licet non executa, cordeque fures & latrones interni sunt. In his enim amor Dei, neque proximi non est. Nemo tamen vitiū odit, quia detestatur illud Altissimus, quin metuat offendere Deum si cōmiserit. **CON.** De his haëtenus. Iam dic fili, si quis interroget. Quomodo Christi Corpus & Sanguinē sumas, an in pane & vino vel extra sint, quid panis & vinum denotent, ac similia, habes- nē quod istis respondeas? **LABT.** Habeo. **CON.** Quid hoc est? **LAÆ.** Interrogationibus nihil ædificantibus in Ecclesia Dei, sed potius dissensiones introducentibus non esse respondendum. Tales enim homines qui similia perquirūt in Christi mysterijs, maiorem authoritatem sibi temerè satis attribunt, quàm Paulus & cæteri Apostoli Spiritu Sancto repleti fecerint. Qui verbo Christi simpliciter crediderunt, non inuestigantes in Sacramentis per subtiles rationes intelligere plura, quàm Christus illis exposuerit. Ori Christi, quod nullo modo mentiri potest,

test, credamus, vt Apostoli. Si hac in vita non exactè percipimus quid arcana Diuina mysteriorum continent, ob nostræ carnis fragilitatem, ratione humana prorsus abiecta, humiliataq; mente, rogemus Christum, vt nobis, cùm voluerit, per Spiritum suum exponat, vt Apostolis fecit. Quæ clarè nudeque parent, mysteria non sunt, nec etiam Fide, sed notione communi ab omnibus apprehenduntur. Spiritibus seducentibus aures occludendæ sunt, non secus ac Serpentes faciunt incantationibus, & Columbarum instar est ambulandum nobis, vt Christus etiam suos docet. C O N C. Optimè, sed potesne fili, hæc Scripturæ Sacræ testimonijs docere? L A E T. Si possem, addiscere non cuperem, & si quid ob ignorantiam tractatum est, aut loquutum hætenus retractare cupio. C O N. Vnde tamen hæc habes? L A E T. A Deo per auditionem eius verbi communiter omnibus ex Euangelio prædicati. C O N. Benè est fili. Deus te, conatusq; tuos benedicat. Mi Titan audi. Puer hic tuus est satis idoneus ad ministerium, si puros & sinceros habuerit Præceptores atque Doctores. Nam admiranda sunt quæ de Sacra Scriptura loquitur, præsertim cùm literarum adhuc sit ignarus. Verùm si ad Collegium deuenerit, inficietur eius ingenium

peſſimo veneno, quod iam purum eſt, & ad Veritatē addiſcendam aptum. Nec alię Scholę nobis exiſtunt, cū Eccleſia Dei recens adhuc ſit hoc loco. His tamē plurimū indiget ad inſtruendam in omni Pietate Iuuentutem fidelium. Scio tamen quid agendum ſit mihi. Principem his diebus adibo noſtrū, ſumpta quidem à puero tuo commoda ſatis occaſione. Pro Schola per eum erigenda rogabo. Neceſſitatem eius in Eccleſia Dei proponam. Videbo quidnam diſponere velit. Interim domi tuę filium retine, donec reſpondero tibi de voluntate Principis. Res eſt mihi cordi ſanè magis quàm credere quis valeat. Fœliciter ite, valete. TI. Tu quoq; mi Domine Vale.

Concionator, Princeps, AEdiles, Placidus & Portenarius.

CONCIONATOR.

Eſt quod in Aulā Principis noſtri me cōferam, Scholę negotium aſſurus. Video maximè fore neceſſarium. Nō enim ex Collegio hoc prodire poſſunt Verbi Dei præcones veri. Deus operatur in puero quem nudiſtertiū audiui Titanis filio. Præueniam vt à Luporum euadat faucibus, alioſque ſi poſſim

possim ad veræ doctrinæ præcepta nauiter
 attraham. Salue Portenarie. *PORT.* Salue tu
 quoque plurimum Domine mi. *CON.* Sur-
 rexitne Princeps? *POR.* Maximè. *CONC.* Ad
 eum introduci cuperem. *PORT.* Ingredere,
 vocabo Placidum Cubicularium. Is tibi di-
 cet quid Princeps agat. Placide, Conciona-
 tor adest. Principem adire cupit. *PLA.* Dic vt
 in Aulam ascendat. *POR.* Domine, Placidus
 me tibi dicere iussit, in Aulam fursum vt ascē-
 deres. *CON.* Benè est. Salue mi Placide. Fœ-
 lix tibi dies hic sit, & anni plurimi. *PLA.* Gra-
 tias ago Domine. Hoc ipsum & tibi faustè
 precor. *CON.* Vacatne Principi, vt verbum
 vnum aut alterum audiat? *PLA.* Indicabo te
 hic adesse prius. Illustrissime Princeps, adest
 Dominus Concionator, obnixè petens vt i-
 psum audire digneris, introducarnè? *PRIN.*
 Est in Aula? *PLA.* Est, Princeps Illustrissime.
PRIN. Ego ipse obuiam illi factus, introduce-
 re cupio ipsum. Salue Domine: fœliciter ad-
 sis. *CONC.* Faustum tibi, fœlicemque diem
 hunc, annosque plurimos tibi precor Illu-
 strissime Princeps. *PRIN.* Id ipsum & tibi sit
 à Deo mi Domine. Sede. *CON.* Ignosce pre-
 cor. *PRIN.* Non prius audiam. *CONC.* Fiat vt
 imperas, non me sedere tamen decet prius-
 quam sederit ipsa tua Celsitas. *PRIN.* En se-
 deamus ambo simul. Quid præcipis Domi-

ne? **CON.** Precaturus veni Princeps Excellētissime. **PRIN.** Dic precor. **CON.** Præteritis his diebus aliquot, Cuius tuus quidam nomine Titan, Vir probus ad me venit, indicavit ex optione vitæ quàm suis (quos plurimos habet) filijs obtulerat, vnum eorum quem ipse manu tenebat, electionem Theologicæ professionis fecisse. Rogauitque me vt puerum examinarem, & si ad eam addiscendam foret idoneus, indicarem. Ne frustra & non vocatus curreret fortè filius in re tam ardua. Puerum obiter interrogavi primum quæ facilia videbantur. At cum ipsum non vt puerum, sed vti nauiter instructum respondere (qui tamen antea non vidit literas) considerassem, eius audire confessionem volui, quæ talis est, vt exaratam in hac charta vides Princeps Illustissime. **PRIN.** Videam quæso, legamque. Sanè puerilia hæc (licet à puero loquuta sint) minimè mihi videntur. Piè credendum est Spiritum Dei per os pueri loquutum esse nobis vt indicaret in organum sibi hunc elegisse. Quid existimas Domine? **CONC.** Idiplum Excellentissime Princeps mihi videtur. Hac de causa veni, rogaturus vt providere dignetur, ne puer hic ad manus Collegistarum veniat. **PRIN.** Absit. Probo pioq; Viro committatur potius. Ego suppeditabo quicquid opus fuerit.

fuerit. CON. Illustrissime Princeps, tua si pae-
celoqui circa hoc liceat. PRIN. Liberè que-
so. CON. E Sacrificulorum opibus qui gladio
Spiritus Dei hoc templo sunt eiekti, Scholā
ad Pietatis doctrinam pro pueris erigi prae-
cipere digneris, ad gloriā Dei precor. PRIN.
Optimè placet, vocentur illi qui curam ha-
bent eorum quæ Sacrificuli falsò possede-
runt olim, si non sufficiant è thesauro meo
sumatur quod suppleat. Placide, huc adsis.
Curules Aedilesque venire huc ad me nomi-
ne meo iubeas. PLA. En adsunt Illustrissime
Princeps, quos vocari iusseras. PRIN. Hoc
meum est præceptum, ut ex redditibus, quos
habuerunt Sacrificuli, sumatur ad Scholam
Euangelicam erigendam quantum satis e-
rit. Huic præsit Dominus Concionator in-
ponendis Præceptoribus atque pueris, & si
videbitur illi deponendis, aliosque in eo-
rum locum substituendis. Ad eius ordinem
facite quicquid in hac re iusserit, ac si ego
met vobis præfens iniungerem. AEDIL. Fiet.
Princeps Illustrissime, quod imperas. PRIN.
Habes Domine Concionator quod opora-
sti. Vbi non obediuerint illi ex voto, quibus
rem commisi, mox indica, latius provide-
bitur. Primus erudiendus puer iste sit, cui
plures adiungere poteris. Onus hoc incum-
bit Ecclesiæ Ministris. Et si fortè nimium
occupa-

occuparis, alium adiūge tibi Collegam, aut plures quos volueris. **CON.** Gratias immensas ago Princeps Excellentissime. Deus ipse bonum opus tuum aspiciat, ac ad sui gloriā benedicat. Amen. **PRIN.** Hoc faciat Altissimus Dominus, cuius ego seruus inutilis sum. Porro nihil vnquam præstare boni possum, quod non debeam. Estne aliud quod iubeas Domine Concionator? **CONC.** Non ex me, sed ex Dei præcepto, qui Voluntatem suam scire te dignum fecit, vt Veritatem Euāgelicam tueri semper studeas, vt fecisti hactenus. Vale Princeps fœlicissime. **PRINC.** Fiat Voluntas Dei. Vale.

*Concionator, Princeps, Titan, Placidus
& Portenarius.*

CONCIONATOR.

TItan ubi es? **TI.** Adsum Domine. **CON.** Tuum & Reipublicæ negotium apud Principem nostrum egi, quod ad Scholam attinet. Eam erigi cupit, commisitque tuum puerum primum omnium recipi, cui plures etiam adiungi vult, & erudiri simul in Euangelio. Tu autem interea filium habe domi, quousque disposita sint omnia. **TI.** Immortales ago Deo gratias primum, Principi tandem, & tibi mi Domine. Iā tribus filiis meis proui-

prouisum est (laus & gloria Deo) Duo restât adhuc quibus & conditionem ex eorum electione quærere cuperem. At non scio quânam agendum sit mihi: Tuo plurimum consilio mi Domine Concionator opus foret. Ignosce precor, si præterquàm æquum est beneuolentiam tuam aggrauem. CON. Ministrorum est officium consolari, tum quibus opitulari de suo nequeunt consilio promotioneque, faciant quod possint. Quid elegerunt illi quos dicis adhuc esse prouehédos? TI. Vnus eorum in Aula vitam agere. Scopû verò totius humanæ Sapientiæ cupit alter addiscere. CON. Pro posteriore, vix tibi dare potero consilium. Nam in hac ciuitate nullas hoc tempore Scholas habemus, præter Sorbonum Collegium, cum quo nullum est mihi commercium. Poteris filium in eo committere discêdis artibus liberalibus tantum, in quibus ego Sapientiam humanam existere iudico. Caue, ne tamen in Theologia sua moliantur eum instruere. Nam in ea latet Anguis ille qui decepit Euam. Schola quam Princeps etiam erigi commisit, nil præter diuinam Sapientiam docebit. Diuersum prorsus à Læti fratris optione hic elegit. Quod est illi nomen? TI. Sollicitus. CON. Non inconcinnum ab electione sua: nam solent homines quæ terrena sunt, perituraque sollicitè magis

tè magis quàm Divina quærere, perpetua-
 que. Verùm nouit Sapiētissimus Deus quid
 inde boni resultare queat. Nonnunquam ex
 malo iam introspecto viliori què, penitus o-
 dium eius vel contemptus, Virtutis què de-
 siderium, aut potioris oritur eo quod anxie
 quæsitum fuerat. Optionem eius non impe-
 dias, ne peius ex naturæ cohibitione sequa-
 tur. Alterum assume tecum ad Aulam. Ego
 vos comitabor, amicum què meum rogabo
 Placidum, ut in hac re suo consilio iuuare ve-
 lit. **TIT.** Precor mi Domine. **CONC.** Non est
 quod preceris. **TI.** Adesto Facete, veni mecū
 ad Aulā. **PA.** Adsum Pater charissime. **CON.**
 Portenarie salue. Estnè Placidus hic fortassis
 præ manibus? **PORT.** Iam iam aderat, ingre-
 dimini curiam. Accersam illum. Placide, Cō-
 cionator cum Ciue quodam te petit. **PLAC.**
 Iam illum adibo. Saluete plurimū. In Au-
 lam sursum ascendite mecum. Quidnam est
 quod vestri gratia grati præstare possim of-
 ficij? **CON.** Dicam Placide. Ciuis hic Titan
 amicus meus, & pueri Pater quem erudiri
 iussit Illustrissimus Princeps, alium huncha-
 bet filium inter cæteros, qui summo deside-
 rio cupit in Aula seruire. Si quæ sit apud No-
 biles conditio saltem, donec Aulicos ritus
 didicerit, ac ad maiora sit idoneus, indicare
 velis precamur. Si modò nulla fortè vacet,
 quum

quum aliqua dabitur eius occasio. Puer est fidus, & bonis Parentibus probisque natus, ac indolis optimæ. TIT. De fidelitate filij spondebo, quicquid possideo proscribam, & nisi ad summam pertigerit, qua cautum fit illi qui filium recipiet, amicos habeo qui suis opibus eam supplebunt cautionem. PLAC. Non est opus amice Titan, modò Patris vestigia sequutus fuerit, ipsemet sibi sponsor probitate sola futurus est. Gaudeo vos opportunè satis aduenisse. Princeps enim commisit puerum quærere mihi, qui mundandis vestibus, ac alijs honestis muneribus in cameris eius exequendis iuuet. Hunc si volueritis præsentabo, non priùs tamen quàm Principi significauerim: nam æquum est ut ipsemet iciat, qui suis in abditioribus versantur. Ipsum nunc adibo: Rem omnem aperiam, ad vos illicò reuersurus. Manete paulisper. Illustrissime Princeps, adest Dominus Concionator, & Cuius curio eo Titan, pueri Pater quem erudiri iussit Illustrissima tua Celsitas. Alium habet filium secum, si tuæ Celsitati visum fuerit, ut in Cameræ iuuet officijs, & ipsum videre si lubet, vocarique iusserit, adducam. PRINCEPS. Concionatorem, Patrem & Filium introduc. PLACID. Princeps vos omnes ad se venire cupit. CONCIONATOR. Eamus Titan,

Titan, assume puerum tecum. **TI.** Vix audeo, nunquam enim adij Principem. **CON.** Quid vereris? Ciue plurimo familiarior est. Veni. **TI.** Saltem nomine meo gratias agas pro filio meo Lęto. Non sum, vt scis, faciendus, qui per me valeam id exequi. **CON.** Sine faciam ego. Salus animi, tum corporis tibi sit à Deo Princeps Illustrissime. **PRIN.** Id ipsum vobis omnibus opto. **CON.** Immenſas agimus gratias Fœlicissime Princeps, & præſertim Viriſte, Ciuis tuus Titan, pro Lęto ſuo filio. Puerum alium adduxit hunc, & ei filium, quem tuis obſequijs dicare cupit, modò ſit idoneus. **PRIN.** Quod eſt puero nomen? **CON.** Facetus eſt nomen illi. **PRINC.** Optimè cum Placido nomine, ſi re tamen conueniat, benè eſt. Recipiam, ſpero de fratris indole futurum eſſe participem. Relinquite puerum hęc vt alijs adſit meis. Placide, cura veſtes aulicas illi fieri, prout moris eſt. Inſtrue, rege, hic tibi commiſſus eſt. **TI.** Condignas tua liberalitate gratias agere non poſſum, Illuſtriſſime Princeps, hoc ſolum. Preces pro fœlici ſtatu ad Deum fundere tuo, meum erit gratiarum loco rependendarum officiũ. **PRIN.** Maiores proſectò reddere non poſſes, neq; gratiores mihi. **CON.** Gratijs Deo, Tuæque Celſitati plurimis dictis, valeq; dicimus Excellentiſſime Princeps. **PRIN.** Valete plurimum

mum & vos. *CON.* Quid videtur tibi de familiaritate Principis ô Titan. Credidisses unquam nisi vidisses ipse? *TI.* Incredibile non experto sanè foret. Iam illum adire ut antea non vererer amplius. Faxit Altissimus ut filiorum obsequia meorum, suis virtutibus, ut par est, correspondere valeant. *CONC.* Deus benedicat eos, eorumq; bonos conatus omnes. *TI.* Quid ego tibi Domine, pro tantis in me collatis beneficijs rependam? *CON.* Nihil aliud quam quod debui feci, nec satis est quod suppleam potius. Utinam & in ultimo filio promouendo iuuare possem. At me cum Collegio, nec illud conuenire mecum audisti. Non deero tamen, quin consilio prosum quod potero. Tu ipse nullo medio Gymnasiarchum adi Collegij cum Pueris, & ab ipso pete consilium. Audi quid ipse dixerit. *TI.* Faciam profectò. Deus omnes tibi meo nomine sumptos labores compensare velit, & Vale, mi Domine. *CON.* Vale mi Titan optime.

*Titan, Oceanitis, Gymnasiarchus, &
Sollicitus.*

TITAN.

LAudemus Deum Oceanitis. Quatuor iam filiis nostris bene successit. *OCEA.*
u An

An Princeps & Facetum fortè recepit nostrum, quod vnà tecum non redierit? TIT. Maximè. Placidoque suo regendum Cubiculario commisit, ac vestiendum. OCB. Deo laus in æternum. Vtinam & Sollicito benè foret modo. TIT. Deus & huic prouidebit. Cõcionator suavit vt Gymnasiarchum adeã, & puerum ad ipsum ducam sine medio. Vbi est? Iam & hoc tentabo. OCB. Non procul abest. TI. Ad me venire iubeas. OCB. Sollicite, Pater te vult. SOL. En adsum Pater. TIT. Sequere me. Salue Domine Doctor. GYM. Salue tu quoque Titan. Quid nouarum rerum adfers? TI. Harum ego profus ignarus ad te veni, tuo potiùs vt in re mihi seria magis vtar consilio, si placet. GYM. Optimè. Dic saltem quid hoc sit. TI. Puerum hunc meum literis, & scopo Sapientiæ humanæ, quem addiscere mirum in modum affectat, erudiri cuperem. GYM. Quid per humanæ Sapientiæ scopum intelligit puer tuus? TI. Ignoro, literæ me fugiunt, vt scis. Ætatem habet, interroga tu, & examina precor, ac vide si ad vocationem hanc sit idoneus. GYM. Accede fili. Quid est scopus humanæ Sapientiæ? S. Cõstans est omnis humani desiderij, cõpleti uel in expleti fatietas. GY. Ergo sitis, & famis, carnisq; libidinis extinctio, scopus erit humanus tuæ, quã addiscere cupis, humanæ Sapien-
tiæ?

tiæ? **SOL.** Nequaquam. **GYM.** Nonnè sunt ista humana desideria? **SOL.** Sunt, & non sunt, rationibus diuersis. **GYM.** Adfer quas habes. **SOL.** Si famis & sitis extinctio, naturæ veræ desiderium non excedat, quæ paucis est contenta, nō humana, sed verè naturalis erit, nec etiam cōstans est satietas. Nā vt potu ciboq; digestis, iterum appetitus eorum: sic & libidinis tuæ redit vredo. Si verò hæc præter naturam exceßerit extinctio, humanū & corruptum erit desiderium. Sic etiam ad Generandum appetit natura vera matrimoniū, nō ad carnis appetitibus faciendum satis, vt solēt humana bruta. **GYM.** Nunquid caro naturalis est? **SOL.** Maximè, sed eius appetitus omnes cōtra naturā verā existunt. **GYM.** Edere, bibere, generareq; non sunt appetitus naturæ? **SOL.** Per ea quæ suprā dixi, tibi responsum est. At quia non videris intelligere, quæ loquor, differentiam facere, veræ naturæ, ad humanam, & falsificatam à Diabolo naturam, explicabo latius. Quamquam in hominibus deprauata per peccatum est prorsus vera primæuæque natura, quæ sine macula vel defectu prius condita fuerat: ita vt iā ex seipſa nil aliud appetere possit, quàm peccatum, & omne vitium: nihilominus in homine quouis Diuini luminis scintilla quæ dā remanſit: in vno tamen quā in alio magis

u a impe-

impedita, quæ vitiatam huiusmodi naturā, ad primam & incorruptam, quantum fieri potest, retrahere nititur assiduo: & inde regulatus in aliquibus viuendi modus oritur, in illis quæ tu protulisti. Et vt ansa tibi calumnix magis auferatur. Dico luminis tantillum hoc in omnibus post peccatum statim oppressum & obfuscatum æqualiter, vt quiuis per se foret impos huius lucis non extinctæ tamen. At fœdere diuino cum hominibus pacto repullulare cœpit, ac relucere plus in vno quàm in alio, quod in Abrahamo patuit, &c. GYM. Aristippeum potius quàm Epicureum dogma proferes in mediū. SOL. Nihil minùs, at merè Christianum. GYMNA. Christianorum è re fore dicis, quibusuis desiderijs satiari? SOL. Hoc tu loqueris, non ego. GYM. Quid ergo tu? SOL. Permanenter satiatum esse completè vel inexpletè quibusuis desiderijs humanis, ita vt eorum nullus appetitus (etiam si redeat) dominari possit, finem atq; scopum esse huius mundi Sapientum excellentissimum. GYM. Deliras puer. SOL. A via tu Veritatis ad ventrem & libidinem declinasti, sumpto mox ab eis argumento. GYM. Stultum te fore credo. SOL. Quod tu credis, ego non, tum quod ego, tu minimè credis. GYM. Quid hoc est, audiam. SOL. Tu te Sapientem existimas, ego nullo modo.

modo. Contra, tu me stultum iudicas. At mihi teipsum vt fatuum prodis, qui alios docere Sapientiam præsumis, & scopum eius ignorare, finemque non erubescis. GYM. Abi hinc hæretice, desideria tua satiatum in alios quàm in me. SOL. Absit à me procul hæresis omnis, integram hâc tibi non inuideo. Sed quia tu saccus es insatiabilis, & fundo carens, de saturitate, & abstinencia vera nihil audire sustines. Recedamus hinc Pater. Nulla hîc Sapientia quærenda est. TIT. Vbi ergo eam addisces fili? Nullæ sunt alię Scholæ nobis. SOL. Huiusmodi Scholis non indigeo. Docebit me sola Veritas. TI. Vbinam locorum hæc reperitur? SOL. Non est mortua Pater. TIT. Non, sed oppressa, quibusuis & expulsa locis. SOL. Emerget vna dierum, eorum periculo maximo, qui detinent eam iniuste. TI. Iustus interim patitur. SOL. Nemo iustus nisi Christus, qui tamẽ passus est, quare nos omnes iniusti non patiemur? Audi Pater. Hac nocte mihi Veritas astitit & apparuit in somno, sub specienitidissimę Nymphæ pulcherrimęque, sed laceris, candidissimis tamen vestibus, quæ loquuta mecum, hæc inquit. Sollicite, ne cures admodum ab hominibus addiscere Sapientiam. Ego te docebo Veritatem, in his inferioribus & superioribus cognoscere. Sed multa prius te pati

conuenit. In ignominiam & confusionem illorum, qui me persequuntur veniam citò. Sis constans animo. Nec ea quæ tibi respondenda sunt mundi Sophistis cures. Ego suppediabo quæ loquaris. Statim inde silens euauit. Ego verò mox à somno satis leui sum expergefactus, & eam sequi sum mope cupiens lecto pro filij, sed nusquā apparuit amplius. TI. Somnijs credendum non est mi fili. SOL. Nō illis quæ postmodū non confirmatur. Sed quum Gymnasiarcho coram sisterē, sensi nescio quid flaminis in auribus meis, linguamq; meam solui nullo conamine. TI. Si hoc Diuinum sit omen, Deus benedicat. SOL. Amen.

Gymnasiarchus, Licentiatus, Baccalarius & Magister artium.

GYMNASIARCHVS.

A Deste Collegæ fratres, opem ferte, cō filiumque rebus nostris in dubio iam versantib. Animaduertistis ad ea quæ puer ille mecum loquutus est? vobis etiam presentibus? Malum hoc omen futurum nobis vereor. Non potuit aliàs quàm Diuino prorsus afflatus numine, puer hic vix annorum quindecim, ea quæ captum humanum superant, effutire, vel effari potius. Hoc metuendū est, ne ciues inter, qui de nobis adhuc benè sentiunt,

tiunt, hæc seminet, eiusq; rumor quod mecū loquutus est, spargatur per totam ciuitatem: & præsertim ad eos ne deueniat, apud quos fucus noster est cognitus. Modica nimirum eis occasione data, rueret hic questus noster omnis. Vultite igitur libros omnes mecū & reuoluite Canonicos aliosque, si quid in eis inueniri queat quo præueniri possit imminenti periculo. Quid Licētiatē, quod nos releuet, suades? L I C. Melius me, qui Doctor es, id scire merito deberes. G Y M. Postremò concludurus sum, vt moris est. L I. Sacri nostri Canones habet: Hæreticos exterminandos, vitæq; mulctandos esse. G Y M. Hoc scio. Verum ignoras id hac in Ciuitate minimè licere, q, Princeps noster Euāgelij professionē faciat? L I C. Miror ingenij tui simplicitatē. Sis tu vel alius nomine tuo carnifex. G Y M. Quī sic? L I. Puer sæpissimè se rus ad suos fratres cōferre solet, antequam ad Carbonarium deueniat, per densissimā syluam iter facit. Adhuc quid velim non percipis? Mittatur ad requiem cantu sine, luce, cruce, tace tu, quis resciet? G Y M. Minor esset profectò conscientia mihi quàm periculum. Nam syluæ sepesque habent aures nonnunquam, & oculos, tentare minimè tutum erit. Baculaurie, quid adfers consilij? B A C. Tutius foret puero per aliquē dari sicū Romanicam, post quā non fameat

ampliùs. GYM. At periculo suo non caret etiam istud iudiciũ tuum. Posset enim is, cui committeretur non exequi, motus aliqua conscientia, palamque facere. Magister artium quid ex tua Philosophia profers, quod liberius & minori periculo fieri valeat? MAG. O vos impij non homines, at hominum immania ferociaque bruta. Nullus vos Dei timor, si non Amor arripit, neq; Proximi dilectio? Latronibus & homicidis quid estis meliores? Puerum infontem, sic trucidare licet? Qua Theologia vestra, quibus legibus, vel apud maximos Tyrānos, præterquam apud Herodem, à quo vos didicistis, prodijt simile facinus, atrox & intolerabile scelus. GYM. An non satius est perire puerum vnum, quàm nos vnà tecum quotquot sumus omnes interire fame? MAG. Deliras. Non in eo consilio maximè ruinam existere nostri omnium in hoc sæculo, & in perpetuum vides? Occidere Deo putatis oculos, aures occludere, cohibereq; manus eius, ne vos momento perdat, & in abyssum inferni deijciat? Non fat scio, quid me diutiùs apud vos detineat. Nā apud scelerosos homines viuere minimè tutum. Valeat ex nunc vestrum consortium. Nil mihi commune vobiscum sit ampliùs. Iā à vobis recedo iam. GYM. Mane precor mi Magister artium. Nihil fiet eorum quæ diximus.

mus. MAG. Absit, abeo. GYM. Licentiate retine. Dissuade Baculaurie, ne recedat à nobis. BAC. In cubiculum abiit, nihil periculi. Portenario committemus ut fores occlusas teneat, eumque non permittat exire. MAGI. O Deus bone, tueri digneris puerum hunc ab atrocitate quærentium animam eius. Raquæso consilium quo liberetur. Et confundantur, qui moliantur insidias infanti. GY. Adite vos Magistrum, & pollicemini verbo meo decem aureos in vestem. LIC. Potius erit ut numeres, & ita melius sedabitur. GY. Iubete venire, mox numerabo. LIC. & BAC. Magister aperi. MAG. Non faciam. Nunquid & me trucidare vultis ut puerum illum? LICEN. & BAC. Absit. Dominus Doctor tibi mox decem numerabit aureos, ut maneat apud nos. Accede saltem. MAGI. Fistula dulcecantit volucrem dum decipit auceps. GYM. En eos papyro hac inuoltuos per fissuram immitto, habesne? MAG. Habeo. Sed promittite priusquam exeam, quod nihil à vobis fiat mihi, nec puero. GYM. LIC. & BAC. Promittimus ad Sacrosancta Dei Euangelia. MAG. Accinctus gladio pugioneque prodibo, non ut noceam, sed ut me defendam ab iniurijs, si quas mihi machinati fueritis, strictisque vos perfodiam animo resolutio. GY. LIC. & BAC. Hoc liberè fac, ubi quis nostrum

in te manus coniecerit. MAGI. Adsum, quid vultis? GY. Nil aliud quàm vt nobiscū ad Capitulum redeas, & hac de re consultemus latius, nobisq; dicas quinnā agere debeamus, & puer saluus maneat, & nos honore bonisq; non diminuti. MAG. Eamus. Patrē adibis pueri Gymnasiarche solus, & simulabis illi te plurimū addictū fore. Necnō eius, rerūq; suarum, & familię suę salutē optare. Venis seq; te consultum vt illi sit, pueroq; suo, quē hæretica multa protulisse finges. Quęq; si diuulgarentur à puero, nodum apud nostros, verū etiam apud Euangelicos, pœna capitis punirentur. Et ne Parētes pro filio (quod plerunq; fieri solet) patiantur, optimū te cogitasse remedium, quo hoc auerti poterit: videlicet, puero vestem caputiatam stultorum instar vt fieri iubeāt, clauamq;. Postmodū quicquid simile protulerit in vulgus, annumerabitur eius stultitiæ: sic impunes euadēt omnes, impuneq; stultum quæquæ loquili cebit. Palliare noueris ex tua Rhetorica melius, ea quæ iam ex tempore protuli. GY. Optimum hoc est consilium. Quid vobis videtur Licentiate Baculauricq;? LI. & BA. Melius adduci nil potuit vnquam. GY. Hac nocte mecum agam prius & musitabo quī posim Rhetorico modo ré ornare subtilius, ne fucus appareat. Nobis iā quàm antea multò charior

charior futurus es Domine Magister. Nouã tibi vestem fieri iubeas illis aureis quos dono dedi. Cras negotium hoc exequar.

Titan, Oceanitis, Sollicitus & Gymnasiarchus.

TITAN.

OCeanitis, audisnè quid Sollicitus dormiens garriat? OCE. Hoc plerunq; solet accidere puero, nō scio quid somniet. TI. His diebus admirandum narrauit mihi somnium. Simile sanè quid erit. OCE. Experge faciãne? TI. Minimè, sed sine fieri. Quicquid sit, cras ab eo rescia. Sollicite, quid hac nocte somniasti? SOL. Redijt ea Nympha de qua tibi dixi Pater, sed non sola. Puerum innocentem dextra manu tenebat, meque nomine proprio vocatum, sic est alloquuta. Vt puerum istum fieri ne detesteris, at mundo stultum haberi patere libenter, vt sapientior postmodum euadas coram populo, qui te riserit. Rogauì quare me similem fieri oporteret? Quæ respondit. Quia sub manifesta stultitia, maxima Sapientia est occulta, & sub apparente, manifesta que Sapientia, plurima stultitia laret. Occultum est in eis reuelandum, qui te stultum iudicabunt, vt manifestò iam appareat eorum

eorū stultitia, quæ longo tēpore satis delitu-
it, sub falsæ pallio Sapientiæ. Iniquas liben-
ter iniurias sustine, tandem vt iusta potiaris
victoria. His verbis absolutis, vt prius dispa-
ruit. OCEA. Mi Titan, adest Gymnasiarchus
qui te cupit alloqui. TIT. Menè? Iam adibo.
GYM. Salue mi Titan amicorum optime. TI.
Tuq; salue plurimū Domine Doctor. GY.
Est quod in abstractis tecum loquar. TI. In-
tremus huc. Nemo nos audiet. GYM. Impu-
lit me probitas tua probatissima Conciui-
bus tuis omnibus & mihi, quæ meritò com-
mendatum atque dilectissimum te mihi fe-
cit amicum, & vicissim tibi me deuinctum
reddidit, vt hac ratione cuperem omnia tibi
tuisque pro voto succedere, quoduisque pe-
riculum vobis imminens, quod in me foret,
ac totis propulsare viribus. Scis præterlapsis
diebus, te puerum ad me duxisse tuum, vt e-
xaminarem, ac viderem, an ad literas addi-
scendas aptus foret? Quod in tui gratiam, vt
ipse scis, libentissimè feci. Verū puerum
(non sat scio, qua Spirituum ductum vertigi-
ne) multas hæreses effutire miratus sum, vt
ex tempore præ cholera (quam non tam ex
iniurijs in me pereum collatis, conceperā,
ac ob impia dicta conuitiaque in Deum, &
sacra numina prolata) respondere, declara-
reque tibi hæc minimè potuerim, nec volui
ne

ne feruente adhuc ira consilium tibi dare viderer. Superfedere visum est igitur, & maturo iudicio rem omnem perpendere volui prius quò tenderet, vt melius tibi pueroque tuo prospectum foret. Nam si hæc fortassis impulsus eisdem Spiritibus, aut malignioribus (qui pueros & innocentes infestare plerunque solent) apud vulgus in propatulum efferret, Parentes pro puero pœnam ferrent, nō solum apud Papistas, at etiam, penes Evangelicos. Quandoquidem talia sunt, vt nec apud Turcas tolerarentur. Suspicio (licet falsa) foret à suis audiuisse Parētibus, cum illa non sint puerorum tam teneræ admodum ætatis dicta. Nec foret quisquam, nisi doctissimus, & harum expertissimus rerum, qui percipere posset hæc ab illusionibus Demonum procedere. Qui nonnunquam per os puerorum & simplicium personarum impia falsaque loquuntur, vt maiorem illis fidem ignarum vulgus adhibeat. Quapropter si tui tuorumque salutem existimas, crede mihi de hac (vt nostrum est officium Fratibus nostris, & Proximo consilium auxiliumque ferre) sollicito. Præsentissimum huic malo tuo antidotum habeo. TIT. Remedium da quaeso: nam scis innocentissimum huius rei me fore, qui literis omnibus careo, nec potuit filius à me hæc audiuisse, nec à Matre.

G Y M. Scio, hac de causa præuenire volui periculis, in quæ præter meritum incidisse potuissetis. T I. Imensas ago tibi gratias Domine Doctor. G Y M. Scis quid facias? Puer tuo stultam vestem confui iubeas à sartore, clauamq; fieri ligneam, ut stultorum est moris gestare secum. Ita sine periculo, quicquid loquutus fuerit, per stulticiam excusabitur, cum maximè sit hæreticum. De stultis enim delinquentibus, nullum sumitur supplicium. Est etiam puer tuus hic verè stultus, licet nõ euidentè appareat. Sunt enim ut Spirituum, & stultorum ab illis obsessorum genera diuersa: quædam apparètia magis, alia minùs, occulta verò cætera, nec nisi maximè Sapiètibz perspicua. Prudenter prospice rebus tuis, & amici consilio quantum tibi charus existis, ac tui libenter acquiescas. Aliud adhuc tibi periculum instat, si hac de re cuipiâ dixeris. Nam quæ inter te & me reconditissima sunt, propalàm facies: & his fortassis, qui mox atque rescuerint, prodent, quosq; reputabas amicos fore. Cõsilia hæc tua, nemini reueles, nec etiâ uxori, aliàs actum est de te pueroq; tuo. Sile, quodque dixi facociùs. Vale plurimum amice Titan charissime. T I T. Vale tu quoque Doctor optime. O C E A. Mi Marite, quidnam cupit Gymnasiarchus? T I. De Sollicito quædam loquu-

tus est. OCEA. Quid opus fuit ea tam secretè vos inter tractari solum? aliquid later, quòd mihi celatum velis. TIT. Suspiciosa mulier es tu nimium. OCEA. An quæ filium concernunt, tibi mihiq̃ue non sunt æqualiter communia? TIT. Quid ni? OCEA. Dic ergo quid velit iste. TIT. Vis dicam, cogisnè mulier? Disuasit mihi puerum literis committere. OCEANUS. Quis sic? TIT. Ob vacillans & inconstans eius ingenium. OCEA. Cui præfici suasit igitur artificio? TIT. Nulli, hoc ipsum relinquit nobis. OCEA. Otiosum tamen vivere hunc nō licet. TIT. Rogemus ambo Deum, ut inspiret, quid cum eo nobis agendum sit. Dormitum nos conferamus in crastinum.

Titan, Oceanitis, Sollicitus & Sartor.

TITAN.

Quid Oceanitis hac nocte habebas, quod in somnio dormiendum inter, murmurares? OCEA. Mulierem ante cubile stantem, aut Virginem cum infante puero, quæ me sic alloquuta est, videbam. Oceanitis, inquit, ne contristeris, si filius tuus Sollicitus, ut hic puer vestiatur. Erit fatua vestis, ipse verò Sapiens. Hæc est Voluntas Dei, quæ gloriam suam hominibus in hac parte notā esse vult. Cui sic ego. Fiat Voluntas Dei.

Hic

His dictis euauit ab oculis meis. Experge-
 factæ mox inde, nec dormiuisse visum est
 mihi. TIT. Oceanitis mei pars altera, precor
 audi. Hæc eadem Virgo Sollicito filio nostro
 iam bis in somnijs apparuit, vt ipse retulit,
 quū interrogassem quid ea nocte egerit, qua
 somniare diceres eum læpitis. Et statim atq;
 narrare sinisset, adiisti nunciāns adesse Gy-
 mnasiarchum. Qui hæc eadem fualit, quæ
 Nympha tibi filioq; fieri necessum esse pro-
 tulit. Ne sis ergo rebellis oraculo Diuino,
 quod in eo velit operari Deus libenter expe-
 ctans. OCEA. Quod Deo visum est, & mihi.
 TI. Accede fili. SOL. Quid me vis Pater mi-
 chare. TI. Vestiendus es vt stultus. SOL. Dei,
 tuaque voluntas fiat, obediendum est mihi.
 TI. Sartorem ergo nostrum accerere. SOL. Sar-
 tor, opera tua Pater indiget, veni mecum si
 vacat. SAR. Eamus fili. Saluete Titan & O-
 ceanitis. TI. & OCE. Te quoque saluere iu-
 bemus. SAR. Quid est, quòd me vocari ius-
 seritis? TI. Cuperem à te scire quanto pan-
 no filius hic opus habet, ad vestem stultam
 & caputiatam, vt induatur ea? SAR. Mirum
 audio. Mentis compotem filium, stultum ef-
 se cupis? TI. Sic mundo visum est, permisit-
 que Deus ita fieri. SART. Vix palmi duode-
 cim illi satis erunt. TI. Eme, confue, nume-
 rabo tibi quum attuleris omnia. SAR. Men-
 surabo

furabo prius pueri tui proportionem. Longam esse cupis hanc? TI. Maxime. Non alias quam stultis fieri solitum est. Nihil omittas eorum, quæ stulto conueniunt. SAR. Vnius vel plurium colorum? TI. Quid videtur tibi potius? SART. Minus eminens videbitur, si fuerit color tantum vnus. TI. Sit igitur: at vide statim absolnatur. SART. Cras adferam (Deo volente) sub vesperam. Vale. TI. Sollicite fili, vicinum ad me Fabrum lignarium voca. SOL. Vicine, Pater meus paucis te vult. FAB. Estne domi Pater tuus? SOL. Est quidem. FAB. Iam tecum veniam. Salue Titan. Filius tuus ad te uenire me iussit. TI. Optime, cuperem clauam à te confici. FAB. Qualem esse uis? TI. Stultam & ligneam. FAB. Fict. SAR. En adfero uestem ò Titan. Visne, puer induat, experiamurq; si rite conueniat suo corpori, uel in ea quod emendandum sit? TI. Probè. Sollicite ueni huc. SAR. Quadrare melius non posset. Quidnam tibi uidetur? TI. Benè est. Quantum exsoluere teneor? SAR. Pro panno sesquiauxeum exposui; tum laborem existimo semiauxeum. TI. En habes. SAR. Valete. FAB. Clauam adfero. TI. Quid numerabo? FAB. Bessem. TI. Accipe. FAB. Vale. SOL. Mi Pater, annue precor, ut Facetum fratrem in Aula meum præ ceteris dilectissimum, à quo etiam diligor, adeam.

TIT. Cras adibis mi fili, instat nunc vespere.
 SOL. Ut voles mi Pater. TI. Cubitum eamus
 in crastinum sub Dei custodia. Oceanitis, ite-
 rum somniare mihi videtur Sollicitus. OCE.
 Audio quidem. TI. Sollicite, quid somniasti
 præterita hac nocte? SOL. Rursum apparuit mi-
 hi Nympha, quæ respondere iussit interro-
 gantibus, cur sic indutus forem. Sorbonum
 Sapiëntia, me stultum factum esse. Sed polli-
 citus es mi Pater, quòd ad fratrè ire me per-
 mitteres hodie. TI. Ito fili. Pueris tamen irri-
 dere te volètib. ne respòderis, rectè pergito.
 POP. Quis hic nouus prodit stultus? Titanis
 filius, apparet maximus. Is ipse est: qui sic Sol-
 licite? Certastinè cum aliquo te hac indutū
 veste, proditurum in publicum? SOL. Sorbo-
 num Sapiëntia, stultus factus sum. Aperi que-
 so Portenarie, fratrem inuiscere cuperè. POR.
 Fratrem alquè hic habes? SOL. Potis an hic
 fratrem habeà? Nunquid nosti me? POR. Sol-
 licitus, an alius es? SOL. Ego ipse, & nō alius.
 POR. Cur sic indutus? SOL. Sorbonū Sapien-
 tia, stultus factus sum. POR. Tales Doctores
 promouere nolunt isti Sapièntes. SOL. Vides.
 POR. Intra igitur, & in Aulam ascède. Ridere
 facies aliquos ante flere. S. Vbi est frater meus
 Facetus? PLA. Quidnam accidit Sollicite? S.
 Sorbonum Sapiëntia, stultus factus sum. PLA.
 Facete, prodi foras, frater te vocat. FA. Quis-
 nam

nam, Sollicitus? P L A. Ipsemet. S O L. Salve mi frater charissime. F A. Mēte captus es frater, quòd sic indutus prodeas? S O L. Noli flere mi frater optime. Sorbonum Sapiētia, stultus factus sum. F A. Patris iussa, vel Sorbonum te facere decet? S O L. Eius assensu factū est. F A. Quid audio? Nunquid Patrem repuerascere credam? Heu me miserū, qui hæc in te videre non tantum, sed vitæ meæ tedet omnino. P L. Abstine precor mi Facete. Fletus istos cohibe tuos, donec huius rei causam didiceris. Illustrissime Princeps, mirum accidit. P R I N. Quid hoc est? P L A. Filius Titanis maximus natus, Faceti frater, huc venit inuisum fratrem, stulta veste quidem indutus, & clauam gestans manibus, stultorum instar. Facetus aut à lachrymis réperare nullo modo potest, nec à quopiam consolari. P R I N. Ambos huc introduce ad me, videā & audiā quid hæc sibi velint? P L. Sollicite, tu quoq; Facete. Princeps ad se venire vos iubet ambos. Intrate. S. Salve plurimū Foelicitissime Princeps. P R. Tibi quī sic accidit Sollicite? S. Sorbonū Sapiētia, stultus factus sum. P R. Sorbo tu fieri cupis? S. Absit à me procul eorum infania. Sed Patri persuaserunt, vt me sic indueret. P R. Qua de causa? S. Pater meus nouit, ego verò nō. P R. Titanē ad me voca. P L. Mi Titā, Princeps Illustrissimus ad se venire te iubet. T I. Veniam.

Estne Sollicitus apud fratrem? **PLA.** Est, hac de causa Princeps audire cupit à te qui sic de puero tuo contigit. **TI.** Saluere te plurimum opto Princeps Illustrissime. **PRIN.** Tu quoque salue Titâ, Vir optime. Quid actum cum filio tuo Sollicito? **TI.** Princeps Illustrissime. Cum filiis quinque meis optionem vite sibi comparaturæ dedissem, hic natu maximus elegit humanam Sapientiam addiscere. Sorbonum adij Gymnasium cum eo, Præsidem rogans Collegij, vt interrogaret, iudicaretque an idoneus foret filius. Examinauit, responditque puer. Quæ tamen illa fuerint inter se disceptata, penitus ignoro. Nam experts ego sum literarum omnium. Altero die venit ad me Gymnasiarchus amicè (pro ut aiebat) admoniturus me, ne quid ob filiû (quem Hæretica multa respondisse dicebat) paterer, stultam illi vestem & clauam curare fieri. Sic omne quod ab eo, quantumuis hæreticè dictum foret, non magis, quam à stulto requireretur? Ego verò metuens, feci. Hoc tamen iniunxerat (cuius non memineram) ne cuiquam hominum dicerem, nec Vxorì propriæ. Nam alias maius imminere periculum, proposuit. Et quamuis ægrè ferrem hæc exequi, stimularunt ad hoc nihilominus aliquot somnia pueri, quibus acquiscere visum est. **PRIN.** Sollicite. Quid verborû
cum

cum ipso Gymnasiarcho Sorbonum habuisti? **S O L.** Illustrissime Princeps. Cum ego humanæ Sapientiæ scopum addiscere cuperem, quisnam hic foret interrogauit. Ego satietatem constantem omnis humani desiderij completi vel inexplati fore dixi. Qui mox ad hoc ventrem & Venerem adduxit, inquit, ea fore desideria humana. Verum ista ne gaui sub diffinitione mea complecti. Nam quæ sunt ex appetitu naturæ veræ, non esse humana desideria, sed naturalia: Quæq; necessitatē naturalem excedunt, humana corruptæque naturæ dixi desideria. Quandoquidē totus homo per peccatum corruptus fuit, excepto lumine Dei, quod in eo quidē non corruptū nec naturale, sed suprā naturā erat. Quodque hominem ad incorruptæ naturæ satietatem reducere niteretur. Cum autem reddere minimè posset rationē eorum quæ proposueram, stultum fore me iudicauit, ac Hæreticum. Ego quidem ab utroque me immunem asserens, fatuum fore iudicium eius protuli. Postmodum, vt à Patre iam audiui prius, has mihi molitus est insidias. **PRIN.** Video quidem eos ægrè ferre pueros eorum subodorasse negotia. Sine Titan. Ipsa Veritas per se potens est. Puerum hunc si lubet, relinque mihi penes fratrem educandū, atque suis erudiendum Præceptoribus. Nō

exibit, nisi quū egomet exiuerō Palatiū, ne vexetur ab infcijs & pueris. T. Fiat quod iubes Illustrissime Princeps, & vale. Oceanitis. Nōne tibi dixeram hāc in melius puero successura? OCEA. Quī sic? T I. Princeps cum retinuit cum fratre Præceptoribus instruendum. OCE. Laudetur D. O. M. qui nihil vnquam frustra fecit. Iam de filijs omnibus optime sua benignitate disposuit. Viterius vt providere velit oremus assiduò.

Princeps, Placidus, Facetus, Sollicitus, Populus, Gymnasiarchus, Licentiatus, Bacularius & Portenarius Interloquutores.

PRINCEPS.

PLacide, iube cæteros ad Concionē parare se mecū ituros, & Facetum assumere fratrem secum. Estnè pulsatum? P L. Est Illustrissime Princeps. Iam secūdò pulsatur iterum. PRIN. Eundū est igitur. P L. Adeste vos omnes. Princeps ad templū se conferre vult. P A. Veni mecum Sollicite frater, à me ne recesseris. s. Paratus venio. P A. Mane hoc loco tantisper immotus, donec redeam à Principe, cui libellū hunc defero. s. Iam adimplendū est, quod in somnio facere me iussit Nympha mea, nempe Sorbonum adire templū, &
sub

sub mediam eorum concionē & ex opposito
 pulpiti cōscendere super altare. Populū etiā
 aduocare coram quo, de Gymnasiarchi con-
 querar insidijs. En altare quod suggesti locū
 referet, ascēdo. Concives, Patres, Matres, Fra-
 tres, atq; Sorores adeste mihi. Quēnā iniuria
 per hos mihi facta sit, versipelles homines, au-
 dite quæso: Cōciuis vestri si vos mouere de-
 bet calamitas, ad quā ipsi me præter equita-
 tē redegerunt. G R. Amouete stultū hunc tu-
 multuantē, atq; sermonem perturbantē, ex-
 cludite quæso tēplo huic, ciues optimi. P O P.
 Dicat prius quod incepit, audiamus quid
 aduersus vos habeat, cur insurrexerit. G Y M.
 Stultis nec auris, nec adhibenda fides. P O P.
 Ciuis noster est, nec antea stultum agnou-
 imus eum, quā diceret nobis interrogātib.
 cur sic indutus prodiret, Sapiētia vestra factū
 esse. Volumus audire nūc, quā id acciderit.
 Perge Sollicite fili. s. Quū Pater meus Titā fi-
 lijs suis omnibus meis fratrib. & mihi natu-
 maximo vitę parandæ laborib. aut indutria
 dedisset optionē. Sapiētiae humanæ finē aut
 scopū addiscere cupiui. Quò factū est, vt me
 ad hunc Gymnasiarchū duxerit examinan-
 dū. Qui rogās ea quę sibi met erāt incognita
 vel inaudita prius, vt oportuit respōdi, quæ
 Sapiētia eius, & collegarū suorū cōfunderēt.
 Ipse verò sibi suisq; metuēs ne techna vobis

palàm foret eorum atque dolus, Patri meo persuasit astutia, me prout videris induit: falso dicens hæretica me protulisse. Cùm nullius alterius tamen quàm ventris ac Veneris quæ contra meas rationes arguens, ipsemet adducebat, cum redarguissem. Videte quæso, quales Doctores isti Sapientes promovere norunt. Non sine Dei iudicio factum esse putetis, at solum, vt manifestò iam pateat ab indicijs istorum hominum Sapientia. Considerate, quales etiam à suis Collegijs prodeunt homines induiti vestib. meis, nunc haud absumiles: vt hominibus abdita perquirentibus notum sit, eorum Sapientiam, summam fore stultitiam. Plura latent, quæ mihi relata minimè fuerunt hætenus: in posterum tamè rescietis omnia. Siquidè occultum est nil, quod suo tẽpore nõ reueletur. Valete. POP. Siccine Caphardi, cum Ciuibus agitis, vestramque tetigitis nequitiam? FAC. Vbi tu fuisti frater, nunquid rogaram vt non abscederes hinc? SOL. Imò, sed aliud onus incumbat mihi frater. FA. A quo? SOL. A Nympha mea, quæ mihi teriò iam in somnis apparuit, & hac nocte hortata est, atque docuit ea quæ contra Gymnasiarchum concionantem agere conquerique deberem hodie coram populo. Feci quod iussit Ciuibus astantibus. FAC. Tumultum excitastinè? SOL.

Minimè

Minimè verò, sedatissimè facta sunt omnia. Sed ipse libentissimè voluisset ejci me, iussitque, populus tamen audire me voluit. GY. Deus bone, quid iam consilij? Populus contra nos excitatus est, reuelata sunt omnia ferme. LIC. Nunquid melius fuit consiliū meum exequi? BAC. At meum potius non ita proditum fuisset. GYM. Magister artium decepit nos. MAG. Egonè? Ab homicidio potius coercui vos, & puerum à nece liberaui. Perditissimos homines in vestra vos malitia relinquo, iam iam à vobis recedo prorsus. GYMNA. Tenete ne recedat, maiusq; nobis molitur exitium. LIC. & BAC. Non potuimus. Aufugit. GYM. Sancta Maria nunc adesto miseris. Actum esse de nobis video. Quid agemus? Ad Evangelicos ibit, nostraque patefaciet arcana. Consulite precor. LIC. Præueniendum est, ad Principem confugiamus. De suis in templo nostro seditionem excitantibus conqueramur primùm. Torpescendum in hoc negotio nobis non erit. GYMNA. Eamus ocius. Venite mecum. Portenarie nobis aperi. Principem adire cupimus. PORT. Prandet iam, impeditus est, à prandio redite. GYM. Urgentia sunt negotia, quæ propter moram periclitarentur. POR. Cubicularijs dicam. Sorbones tres adsunt præforibus, ad Principem introduci cupiunt. FA. Sine me

illos alloqui. P O R. Iam veniet qui respōsum dabit. F A C. Quid cupitis? G Y M. Ad Principem admitti. F A C. Non est illi orium ut vos audiat. G Y M. Prægnantia nobis sunt negotia, quæ referamus illi. F A C. Quid vobiscum est quod agat Princeps, cui nullam præstatis obedientiam. G Y M. Quid non fecimus eorum quæ iusserit? F A C. Vos ipsi hoc scire potestis, mea non interest. Abite hinc, non intromittimini. Portenarie, iussit Princeps ad se neminem admitti. P O R. Obediam sedulo. Domum redite Patres, frustra manetis hic. G Y M. Estne puer ille, qui iam aderat, filius Titanis? P O R. Est, aliumque fratrem hic apud Principem habet. G Y M. Quo nomine? P O R. Sollicitus est nomen eius. G Y M. Stultusne? P O R. Stultam vestem habet, cerebrū autem plurimis Doctoribus longè sapientius. G Y. Auditis fratres. Quid obitabit nūc, quin coquina ruat in penarium, omnia perfundens, pereamusq; nos fame iam omnes & siti? L I. Mox despondes animum. Eamus domum & sumpto prandio, conferemus de capefciendo consilio. B A C V. Eamus, fameo. Prima iam instat à meridie, nec nisi ientatus hodie semel, offam, & carnis tantillum comedi, quantū sinistra manus capere potuit.

Princeps;

*Princeps, Concionator & Magister
artium.*

MAGISTER.

AD Concionatorem ibo, rogabo ut me recipere velit in Ecclesiæ veræ membrum. Transactæ hæctenus in sordibus viræ pœnitet. Admonitus in propria conscientia quistem reperio nullam, donec Evangelij Veritatem professus fuero. Salve Domine Doctor. CONC. Tu quoque Domine salve. MA. Collegarum, penes quos antea vixi, nequitia nausæ, me premit admodum. Ad te pœnitens confugio, cupiensque Charitatis ergò, in veræ Christianæ membrum Ecclesiæ recipi. CON. Quî factum est, ut Sorbones tuos reliqueris? MAG. Audies Domine si lubet. Ciuis quidam nomine Titân, transactis diebus aliquot, filium suum ad Gymnasiarchum adduxit erudiendum. Puer verò Divino (quod credendum est) afflatu, respondit interrogatis eius, quæ sectam illam facile cõfundebât. Quapropter Gymnasiarchus, metuens ne puer hæc in publicû efferret. Cõnotatis nobis ad Capitulû, in eû conspirarunt. Licentiati cuiusdã cõsilio dato, fili solû insonatẽ, ut in sylva, per quã ad fratrem Carbonariû ire solitû esse dicebat, iugularẽt ac sepelirẽt. Vel aliàs Baculaurij suasu, poculo venenato
peri-

periret. Verùm quod periculosum hæc attē-
tare visum erat. Me autem quòd eos homi-
cidij concepti meritò redarguerem, etiam
persecuti sunt, occidissentque ni fallor, si fu-
ga manus eorum non euasissem. Cōclusum
in cubiculo, rursus bonis verbis, ac munere
decem aureorum per fissuram ianuxæ truso-
rum, fideque data nil se facturos mali, reuo-
carunt in Capitulum, consiliumque meum
habere conati sunt. Nescio quo fato consiliū
hoc inditum est, vt loquerer in pueri salua-
tionem, Patri scilicet vt persuaderetur, filium
induere veste, qua stulti solent, ne fides adhi-
beretur dictis eius. Ita factum est. At quòd nō
benè cesserit, illis iterum acrius in me sæuiē-
tibus aufugi prorsum, nec ad eos vnquam re-
dire cupio. **CON.** Hæc manu tua conscripta,
Chirographoque tuo munita, quæ Principi
legenda præbeam dabis. **MAG.** En habes, &
ample satis, vt res ipsa succedat. **CON.** Prin-
cipem adibo, tantisper morare hic donec re-
deam, tibi de suo mandato responsurus. **MA-
G.** Non discedam hinc donec reuersus fue-
ris. **CONC.** Accidit Illustrissime Princeps,
quod latere tuam Celsitatem nulla ratione
debet. Sorbonum vnus à sua secta desciiuit,
ad veram & Euangelicam Ecclesiam, cupiēs
vt membrum eius recipi. Causam cur id fe-
cerit, hac in papyro manu sua propria seriaz-
tim

tim exaratam, si lubet, legere poteris. P R I N.
O Deus Misericors, quanta est hominum iniquitas, & adhuc sustines eos? Eo nobis patefaciens maiorem esse tuam erga genus humanum, quàm sit istius impietas, misericordiam. Puer hic apud me est, cum fratre suo Faceto. Non audiisti quæ cum Sorbonibus verba habuit? C O N. Nondum ad aures meas peruenerunt Princeps Illustrissime. P R I N.
Lege igitur quæ ex ore pueri descripta sunt. C O N. Non habeo quod ad hæc respondeam, aliud quàm dispositione Diuina hæc fieri. P R I N. Ipsimet foneam sibi parant, in quam decident. C O N. Si tua Celsitas iusserit hunc recipi Sorbonem pœnitentem, ad instituentam Iuuentutem, post Primarium erit idoneus. Magister est artium, & eruditissimus, facile Diuini Spiritus auxilio, pietatem Euangelicam addiscet. P R I N. Facito quod ad ædificationem est Ecclesiæ, prout sæpius iam dixi. C O N. Verùm in tam admirando casu non erat æquum sine iussu mei Principis me quicquam agere, ne hominem hunc ab eis traxisse falsò dicerer. P R I N. Scriptum hoc serua, si forsitan opus erit eo postea. Magister hic induatur alijs vestibus ex ærario Scholæ. Si quid habet, quod ad Sorbones pertinet, remittat. C O N. Curabitur. Vale Princeps Felicissime. P R I N C. Tu quoque bene vale.

C O N.

con. Mi Magister, obtinui quidem à nostro Principe, vt recipiaris ad eruditionem Christianæ Iuuentutis in Schola quam instituit. Ea conditione tamen, vt post Lectorem Primarium in omni pietate pueros doceas, & ipsum te in ea diligenter exerceas. Alijs indueris vestibus nobis consuetis. Et si habes à Sorbonibus quocunque iure, iussu Principis vt restituas oportet. MAG. Decē aureos quos dedit Gymnasiarchus, & vestem hanc remittam, cruciPLEXQUE pileum hoc. con. Hoc facias, ne calumniandi sit illis occasio.

*Princeps, Gymnasiarchus, Licentiatus,
Baculaurius & Ciues Interloquutores.*

GYMNASIARCHVS.

PRansi iā de negotio nostro differamus. Adfer si quid habes Licentiate consilij? LIC. Non suaderem vt amplius in Palatium intrare conaremur Principis, & frustra: nam impediunt filij Titanis. At potius est, vt cum Princeps redit à Concione domum, expectemus eum præ foribus, non templi quidem, ne videant Evangelici, verum Palatij. Sicommittere non poterit, quin salutatibus nobis, respondeat. GYM. Benè est. Quid ad hæc addes Baculaurie? BAC. Vt assumamus eos, qui nobis adhærent Ciues, hisque magis moue-
bitur

bitur Princeps. GYM. At illi puerum iusserūt
 in templo pergere persistereque, nobis eum
 amouere conantibus. B A C. Hi fuerunt Me-
 chanici tantum pauperiores, non primarij.
 GYM. Non sat erit vt conqueramur de iniu-
 ria nobis in templo facta, sed vñacensationē,
 falsò licet excogitatam, addamus oportebit.
 Cogitate vos, an quid nequitiz sit in prom-
 ptu, quæ colorem habeat. L I C. Iam tuum
 erit hoc facere, suum vterque iudicium de-
 dit. GYM. Quid si dicamus, Facetura loquu-
 tum esse nedum contra Magistratum & Prin-
 cipem, sed etiam contra Scripturæ Sacræ do-
 cumenta, quum diceret: Quid vobiscum est
 quod agat Princeps, cui nullam præstatis o-
 bedientiam. Et sic inuertamus, Principibus
 & Magistratibus obedientiam non esse præ-
 standam eum dixisse mentiamur? Sed pro-
 batione testibusque nobis opus foret. L I C.
 Bibo nobis vnus erit, modò quid pollicea-
 mur, aut potu ventrem illi repleamus & ce-
 rebrum. B A. Et Quadrælambus alter. GYM. O-
 ptimè rem agent illi. Vocenturnā in Colle-
 gio nostro nō cōmorantur. Aliàs haberentur
 suspecti, vel in eos cadere posset exceptio.
 Vtrumq; vocari iubeas & Baculaurie. B A. En
 adfunt. GYM. Bibo, necnon tu Quadrælambus
 Vicini charissimi. Vestram si volueritis nobis
 operā impendere, compensabimus egregiè.

BIB. & QVAD. Dicite saltem in quo vobis valeamus obsequi. **GYM.** Bibite priusquam dixerō. Profecto si feceritis, ad cœnam vos & prandium sæpius inuitabimus, excipiemus, quæ lautissimis. At res ipsa tanquam arcanum celari debet. Aliàs eam committere vobis non ausimus. **BIB. & QVAD.** Tutò his deponetis auribus & pectoribus, vti latebris perperuis. **GYM.** At iuramento primum opus foret, quo sanctireris. **BI. & QVA.** Iuramus ad omnia, &c. **GYM.** Audite modò. Quidam Aulicus Titanis filius, vltra fratris iniurias in templo nostro nobis illatas (v̄t audistis) aliàs ante Palatii portam, nedum in nos, verumetiã in proprium Principem suum, & Magistratũ huius Vibis: imò quod magis est, in Scripturam Sacram ausus est effutire. Propter quas ad Principem ituris nobis, vnã cum aliquot Ciuibus est conquerendum. At quia caremus testibus, cuperemus affirmare vos audiuisse Facetum ita loquutum esse: videlicet Principibus & Magistratib. obedientiã non esse præstandam. **BIB. & QVA.** Aliud nẽ cupitis à nobis fieri? **GYM.** Nihil amplius modò. **BIB. & QVAD.** Affirmabimus iuramentis mille si fuerit opus, ac omne quod iubebitis. **GYM.** Nunc ad Ciues eamus, & rogemus vt nobiscum adire velin hac de causa Principem. Ciues præclari, scitis quàm fuerimus

rimus vobis in omnibus hactenus, & semper esse cupimus obsequiosi, cum in filiis vestris pietate bonisque artibus instruendis, tum sacris omnibus administrandis. Principis etiam vos non fugit Mandatum & Edictum, quo vetitum est, Evangelicos nobis, & nos ipsis fore molestos in exercitio Religionis. Verumtamen audistis Dominico die proxime præterito, quoniam hoc, Sollicitus, filius Titanis in Aula degens, iam effregerit. Nec factis esse visum est illis, alter filius & frater Facetus etiam Aulicus, aditum ad Principem nobis autoritate propria recusans, dixit, contra documenta Scripturæ Sacræ, Legesque civiles omnes, Principibus & Magistratibus. obediendum non esse: cuius etiam rei testimonium dare possumus optimè ac fide dignum. Quapropter ne Ciues Evangelici horum Aulicorum exemplo moti, nos omnino pessum dare præsumant, contra Principis Edictum publicum, iuvate resistere periculis Ecclesiæ Catholicæ nostræ nimium eminentibus. & conqueri nos de suis, nedum sua, sed etiam Dei præcepta violantibus. ci. Siccine factum est? Obveniendum erit huic malo, ne contemptus augeatur. Vobiscum ibimus. GYM. Iam tempus est: nam Princeps modò recedet à Concione domum iturus. Et priusquam Palatium intret, loquamur illi, si lubet. ci. Eamus igitur.

tur. OYM. Illustrissime Princeps, ad Celsitatē confugimus tuam, de iniurijs nobis illatis conquesturi. Tuæ Maiestatis Edicto, non licet Evangelicis Catholicos, neque hos, illis fore molestos. At Sollicitus filius Titanis, die dominico proximè præterito, Concionem in templo nostram, super altare sacrum pedibus calcans, perturbavit, seditiosis, hæreticisque verbis, in horum Civium, & aliorum Catholicorum omnium præsentia. Præterea frater eius Facetus, nobis in Palatium ad Excellentiam tuam intromitti cupientibus, recusans introitum, læsæ Maiestatis crimen ore protulit: utpote, Principibus & Magistratibus obediendum non esse. Quapropter, ne reliqui Ciues præsumant, ab Auslicis tuæ Celsitudinis exemplo sumpto, simile quid, vel peius attentare, cupimus eorum temeritatem reprimi, castigariq;. PRIN. Quod vos de Sollicito conquerimini, ridiculum esse videtur, & est. Nam vos ipsi stultum fecistis hunc, veste saltem, ut impune quodvis effutiret: vestraq; palàm facere volenti, fortè nulla fides adhiberetur. Iam quod commissisti ipsi, vos in alium puniri vultis? Quæ hæc Sapientia est? Facerum autem ea protulisse mihi nimè credere possum. Vocetur, & si verū sit, non impunè fecerit. Audisnè Facere quidnā de re loquuntur Sorbones? Vera sunt hæc?

FAC. Aditum ad Celsitudinem tuam recusasse fateor illis. At quæ me falsò finxerūt loquutum esse, nego. Placidus & Portenarius adfuere, sciunt ipsi quid loquutus fuerim.

PRINC. Placide, quidnam audiisti? PLACID.

Hæc verba sunt quæ Facetus protulit. Quid vobiscum est, quod agat Princeps, cui nullam præstatis obedientiam? PRINC.

Portenarie tu quid? PORTEN.

Hoc ipsum quod Placidus Illustrissime Princeps, & non aliud. PRINC. Ecce. Quænam est vestræ conquestionis occasio? GYMNA.

Testes habemus extraneos, non domesticos.

PRIN. Qui sunt illi? GYMNA. Bibo & Quadrælamus,

Ciues hîc præsentés. PRIN. Pro

ducantur. BIB. & QUAD. Audiuimus Face-

tum hæc loquentem, Principibus videlicet ac Magistratibus obediendum non esse.

PRIN. Nunquid & vos domestici, vel potius

locati testes estis? GYMNA. Non morantur in

Collegio nostro. PRIN. Video quid vos ma-

chinamini, scilicet in populo seditionem fa-

cere contra Veritatem. At ex voto non suc-

cedet vobis. Ex proprio semine, fructum ei

similem colligetis. Verum, ne vobis ansa ca-

lumniandi sit, faciam quod æquum est. Ite.

Placide, Titanem ad me venire iube mox.

PLA. Mi Titan. Princeps noster ad se vocari

te iussit, illicò venias oportet. TI. Ibo tecum.

PRIN. Mi Titan, constare tibi minimè puto, quantas filijs tuis moliantur isti Sorbones insidias. Conqueruntur enim: at ego certò scio ficta fore, quæcunq; pueris imponunt. Verùm ne maiorem in vulgo tumultum excitent, proposui Facetū ad studium aliquod ablegare, Sollicito retēto. Nam aduersus eū nullam allegare possunt rationē, qua seipsum non prodant. SOL. Illustrissime Princeps, oro vt cum fratre liceat ire mihi, non viuā enim, si ab eo separatus fuero. PRIN. Fraternū hoc vinculum, ego separare nolo. Dabo viaticum, & omnia quæ necessaria fuerint vobis. Quum ad Academiam appuleritis, mox inde scribite si quo sit opus, mittā. En, habetis pecunias, quibus vos alatis ad tēpus. Æquo feras animo Titan puerorum ablegationem. Deum id permittere video. Non resistamus igitur eius voluntati, ne peius eueniat. T. Princeps Illustrissime tui sunt isti pueri, de ipsis disponere potes, vt libuerit. Interim ago gratias ingentes, pro tantis in me & in eos collatis à tua Celsitate beneficijs. PR. Pueri mihi curæ sunt. Vide ne diutiùs in hac Ciuitate morētur, quàm vale Matri dixerint. TI. Fiet Illustrissime Princeps. SOL. & FAC. Princeps Excellentissime vale fœliciter, & tuos esse nos sine, dū erimus. PR. Valet pueri. Pacem hanc inter vos alite semper, quam conce-

concepistis. Estote probi, diligētes in studijs,
& semper Dei memores. Ite in pace. **TI.** Oce
anitis. En Princeps filios ad Academiam da-
tis pecunijs ablegat. **OCE.** Ita solos? **TI.** Deus
comes erit. **OCE.** Meliorem profectò nemi-
nē habere possunt. Maneant saltem vno aut
altero die. Postmodū abibūt. **T.** Princeps ex-
pressè iussit, vt mox tibi valedicto, recedāt.
OCE. Iententur prius. **TI.** Iam in Aula ientati
sunt. **SOL.** & **FAC.** Vale Pater obseruandissi-
me, tu quoq; Mater charissima, vale. **TIT.** &
OCE. Valete filij. Comitetur vos **O. M. D. OC.**
Nunquid ad portam vsque tu futurus es co-
mes? **TIT.** Minimè: nam iterum & valedicto
corda rursus aggrauabuntur vtrunque. Ite in
pace filij, præceptaque Principis obseruate
quæ dedit vobis.

Nympha, Sollicitus, Facetus & Iratus.

S O L L I C I T V S .

Videris mihi tristis admodū frater, quæ
causa est? **FAC.** Patriam lætè relinque-
re quis potest? **SOL.** Patriam fœliciozem ha-
bemus in cœlis, & Patrem atq; Matrem. **FA.**
Verum est. At iniuria quæ nobis infertur, est
intolerabilis. **SOL.** Quæ maior & iniquior
esse potuit ea, quam Christus pro nobis li-
beter sustinuit? Hanc & nos æquo feramus

y 3 animo,

animo, si membra Christi fore velimus. Vi-
desne profilientem è sylva Nympham egre-
giam? **FAC.** Video quidem. Prima nobis ob-
uiam hæc est futura. Bonum ut omen sit no-
bis opto. **SO.** Hæc este adde quæ mihi solet in
somnia apparere. Nunquam antea vigilan-
ti mihi visa est. **NYM.** Saluete pueri. **SOL.** &
FACET. Te quoque saluere iubemus. **NYM.**
Quorsum tenditis? **SOL.** & **FAC.** Ad Acade-
miam aliquam, à Principe nostro missi, pa-
triam relinquimus. **NYM.** Quam adire cupi-
tis? **SOL.** & **FAC.** Primam quæ nobis initi-
nere hoc offeretur. **NYM.** Ut ego vos ducam,
huc veni. Siquidem ab utero Matris com-
missi mihi fuistis, vos ut regerem, atq; doce-
rem ea, quæ in Academijs nullis audiuntur.
Quum tu Sollicite, Gymnasiarcho cum age-
res, & tu Facete cum eo, suisq; contenderes,
non vos, at ego per vos loquuta sum illis. Ea
sum ego quæ tibi Sollicito sæpius apparui,
Matriq; tuæ semel in somnijs. Iam verò ma-
nifestò vobis adsum, ut vos doceam, regam,
atque protegam ulterius. Ergo sequamini
me, hac faciendum iter est nobis. **SOL.** & **FA.**
Libenter inuiseremus fratrem nostrum prius,
quem hic apud rusticum Demogorgonem
habemus, & illi valedicto mox tecum ibimus.
NYM. Nō est domi, sed gregē ad pascua duxit
hinc remotè satis. Verum ne putetis me fal-
leri

• Iere vos, eamus, & vos ipsi petito. S O . & F A C .
 Quis hic est? M A R . Quis clamat? S O L . & F A C .
 Estne Rudis frater noster domi? M A R . Non.
 Rus abiit hinc. S O L . & F A C E . Vale dicas illi
 precamur nostro nomine, fratresq; suos Sol
 licitum & Facetum hac trássisse nuncios, vbi
 domum redierit. M A R . Faciam: at intrate po-
 tius, mittam ancillam quæ secum reducat
 huc ad vos. Interim edite bibiteq; hîc, inte-
 rea veniet. S O L . & F A C . Agimus gratias. Iter
 accelerandum est. Vale. M A R . Valet filij. Ser-
 uet vos in itinere Deus, & comitetur. N Y M .
 Iam ad Iratum fratrem vestrû ibimus. S O L .
 & F A C . Salue frater chare. I R A . Saluete vos
 quoque fratres optimi. Quò pergitis? S O L .
 & F A C . Ad studium ituri hac iter facimus, vt
 vale tibi dicamus. I R A . Doctores ambo fieri
 cupitis? N Y M . Habeo hîc propè Studium in
 quo veram doceo Sapientiam. I R A T . Vbi-
 nam? N Y M . Sub rupe hac tibi contigua.
 I R A T . Nunquam vidi quempiam intran-
 tem aut exeuntem. N Y M P H A . Quid mi-
 rum? Vix in centum annis contingit v-
 num atque alterum huc pertingere. Non
 omnibus conceditur hoc loco Sapienti-
 am addiscere, sed illis tantum, quibus à
 Deo datum est. Et si millies mille hac tran-
 firent homines, huius introitum Scholæ
 non inuenirent, nisi eos ego ducerem.

Secretissimus est locus iste, quem vobis patefaciam: non prius tamen quam narrauerō, quānam illi, qui nauare cupiunt operam in hoc studio, continere se debeāt: ac inde quid emolumenti reportent. Primò, qui huc intrare debent, amoto saxo per me hoc, transeunt hac, sequamini me. Hæc est Aula, prior quæ locus Auditorij nostri, quem vt intrarūt, qui promouendi sunt, exuuntur suis omnino vestibus, & hoc lauacro lauantur mundissimè. Postmodum nudi balneum hoc splendidissimum intrant, hostiolo per me referato, siggillatoque postmodum, ne quispiam alius intret. Continuo calore per Promotorem excitato, sudant eorum corpora frigidissimum humorem emittentia. De cuius corruptione Scorpiones enascuntur, qui suis aculeis & caudis acuminatis corpora sudantium ista, prorsus interimunt: viuo tamè eorum Spiritu remanente per vnionem. Quadraginta post dies, isti Scorpiones in Aquâ teterrimam resoluuntur. Et ex istius Aquæ putredine coruus nascitur, qui ponens ouū, in Taurum tandem immutatur. Flatibus iste suis mitibus fouet ouū prius, ex quo Cignū auem cādidissimam excludit. Ista, posterius ouum postquam posuit, in Leonem trāsformatur. Hic flagrantioribus flatibus ouū hoc fouet, Regemque potētissimum & victoriosissimum

fissimum excludit. Hæc est summa processus huius. At vt melius rē intelligatis, latius exponam. Sollicite, necnon tu Facete, si hanc suscipere prouinciam audebitis, in Regem vnicum ambo, victoria potentiaq; Reges omnes terræ superantem, euadetis. Qui reliquos fratres vestros Reges, & Sorores etiam Reginas coronare poteritis. Nemo vincere vos, quantumuis potens, virtutibus aut Sapientia vos, poterit excellere: ditabitis omnes quotquot volueritis pauperes, & eorum indigentis obuenietis. Nec propterea minus erit vobis. Imò potius magis ac magis abundabitis. Nā de fonte hoc, vel balneo vestro, quoties cupiueritis infinitos exhaurire thesauros, erit liberum infra triduum, ac salutiferam ægitudinibus omnibus Medicinam depromere. Hac tamen ratione vos promouendos tantum suscipiam, vt neminem ege num aut ægrotantem (quantum ob stare poteritis miserijs) eorum qui peruenierint ad vestram noticiam relinquatis. Quæ supersunt, vbi iam Reges eritis facti, per me docebuntur amplius. Non est quod mortem formide tis corporis: nam alias quam per eam non transitur ad gloriam, ad quam resurgetis absque dubio. Credite mihi, quæ mentiri nullo modo possum. SOLLI. & FACE. Quod est tibi nomen? ô Nympha, precamur ne celare

velis. NYM. Veritas ego sum, quæ nihil occultum, quod non reueletur suo tempore, sino. Per me videbitis vindictam de Sorbonibus inimicis vestris meritò sumptâ. SOL. & FA. Præstò sumus obedire tibi Veritati Sacræ. Nobis impera modò. NYM. Est quod Irati fratris etiam intentionem audiam. Is enim officium impendere suum vobis debet, calefaciendo balneo. Poteris Irate hoc ipsum efficere simul torrendis carbonibus. Vbi tamen hoc obserues, vt priusquàm ignis vnus cumuli transeat, alter incendatur alteri, noctu diuque semper calor balneum hoc foueat. Aliàs actum erit, ac de resurrectione fratrum tuorum desperatum, & vnà de Regno tuo. Fac igitur si Rex fieri desideras, vt sedulò naues operam ne refrigescat balneum. IRA. Faciam quicquid imperasti, nec desinam ignes extruere, donec finitum sit opus. NYM. Nota primùm, vt ab initio tuos ignes remotius, quàm in operis medio struas, propiusq; semper accedas huc. IRA. Obseruabo. NYM. Datis itaq; manibus pollicemini, quicquid proposui vobis, præstāturos fore vos. SOL. PAC. & IRA. Pollicemur equidem. NYM. Exuite vos igitur, depositisq; sordibus in hoc lauacro, balneū intrabitis. Vestes istas aufer Irate, quibus vttere donec opus absolueris, postea non indigebis. Lauacrum intra Sollicitate.

te. Fratrem Irate laua, sordibus ablue primū hunc, & deniq; Facerum. Iam in irate balneū hoc splendidissimum ambo. Claudam ostiū seramq; sigillo signabo meo, ne quis aperire me præsumat inscia. Patientes estote sudorū, alioris & æstus. Vobis fiet, vt antea dixi. **Valete.** Rupem etiam admoto saxo, clausum Irate cupio, donec redeam ad te. Nil aliud incumbit oneri tuo, quàm vt continuos ignes intermissione sine construas, vt præcepi. Laborum ingentem vsuram feceris, vtpote Regni lucrum tibi, fratribus atq; sororib. tuis. Ad urbem interea me confero iam, vbi negotia quædam absoluero, tempusq; fore videbitur, huc redibo, doceboque latius quid facias. Vale.

*Nympha, Gymnasiarchus, Licentiatius,
Baculaurius, Pretor, Argentarius &
Satellites.*

N Y M P H A .

TEmpus nunc aduenisse video, quo peccatum istorum nebulonum est reuelandū. Furati sunt Bibo sociusq; nomine Quadrelambus, poculū Argenteū Sorbonib. Occasio datur hoc medio, qua falsum cōtra Facetū iniquè testimonium à furib. prolatum, vnā cum eorum impietate, qui hoc emerū, ab ipsis palām fiat. G Y M. Heu me miserum.

Quis

Quis poculum hoc abstulit, ô Licentiate, vidistine? **LI.** Quod, maximum obductum auro? **GYM.** Maximè. **LI.** A sex iam præterlapsis diebus nō vidi. **GYM.** Baculaurie tu, non scis vbinam lateat? **BAC.** Minimè. Quum vltimò tot hospites inuitasses, bibimus omnes ex eo. Nunquid obserasti post prandium? **GY.** Ignoro. **LICENT.** Poti fuimus quotquot ex eo bibimus. Rogetur si fortè coqua lauisset aqua calente, reservassetque suo in armario, postmodum reportare fuisset oblita. **GYMN.** Sordida, veni huc. Habes tu poculum argenteum in scrinio tuo servatum? **SOR.** Nullum ego poculum vidi. **GYM.** Deus bone, quid agendum est mihi? **LIC.** Ad Argentarios ito, perconta si quispiam ad eos venale detulisset? **BAC.** Adhuc aliud est quod agat, nempe roget eos, ut si quis veniat, poculum illis vendere cupiens, ut retineât. **GY.** Ibo sanè mox. **PRE.** Vnde nobis ades Domine Doctor? Qui sic mœstus appares? **GYM.** Occasionem habeo maximam: nam furto nobis ablatū est poculum argenteum. **PRE.** Nosti furem? **GY.** Minimè, sed iam ab Argentarijs venio. Nullus eorum adhuc aliquid percepit. **ARG.** Salve Domine Doctor. **GYM.** Tu quoque salve mi amice. **ARG.** Iam iam ad me duo venerūt, argenteam adferentes massam, omnino cōtusam, & malleis fractam, ut minimè videri queat,

queat, an poculi formam, vel alterius calicis habuerit antea. GY. Qui sunt illi? ARG. Non noui homines. GYM. Retinuisti nē massam? ARG. Retinui quidem ea conditione, vt binas post horas ad me redirent. Interea probarem igne si purum sit argentum, & quid valeret experiri. Sed cuius pōderis fuit poculum? GYM. Triginta sex vnciarum cum dimidia. ARG. Tantūdem & massa ponderat. PRE. Fures habebimus. I domum Domine Doctor. Non est quod cures amplius. Ego iā quatuor Satellites ad Argentarij domum ire iussurus sum, qui se clām abscondant alicubi donec veniant fures, arripiantque. Valet. Miniſtri iuſtitiae, veſtrūm quatuor iuſſu meo domum Argentarij talis adcant, & in angulo quodam latitent. Vbi duo fures venerint, pecunias pro massa quadam Argentea petētes, eos mox in carceres iniicite. SAT. Domine Pretor, capti ſunt quos iuſſeras. PRE. Tortori committantur examinandi, plura perpetrarunt indubiè facinora. SAT. Hæc eſt eorum torturæ confeſſio. PRE. Haha. Ad Principem eundum eſt. Illuſiſſime Princeps. Duos fures in carceres detrudi iuſſi, qui poculum Argenteum Sorbonibus furati ſunt. Inter cætera faſſi fuerūt ſe falſum dixiſſe teſtimoniū in Excellentiae tuæ præſentia nō nullorūq; Ciuium, aduerſus filios Titanis, famulos

famulos Excellentiae tuae, sed à Sorbonibus instructi seductiq; pollicitationibus. PRIN. Teneantur donec opus fuerit eorum confessione. PRE. Fiet Illustrissime Princeps.

Pretor, Gymnasiarchus, Licentiatus, Baculaurus, & Satellites.

SATELLITES.

Domine Doctor, fures capti sunt. GY. Quinam sunt? SA. Bibo & Quadrelambus. GYM. Ulinè? SAT. Illi ipsi. GYM. Mallem alios fuisse. Non credidissem profectò si miles eos fore. Doleo sortem istorum hominum. Licètiare, tuq; Baculaurie mox eamus ad Capitulū. LI. Quid rursus habet iste? BA. Me latet. Infortunio plenus est, & qui cū eorem habent. GY. Nūquid nos miseros nedū fortuna mala, sed præcipites etiam esse vult? LI. Quid narras? GY. Actū, imò de nostra salute prorsus desperatū est. BA. Dic breuib. quid sit. GY. Heu me miserū, & vos effari nequeo. Bibo & Quadrelambus detrusi sunt in carceres. LIC. Res est hæc tanti momenti, propter quā desperare debeas? GY. Nisi hoc foret, nō esset quod curaremus, etsi laqueo suspenderentur. BA. Quid ampliùs? GY. Poculi nostri fures ipsi fuerunt. LI. Fac vt poculum redhibeas. GY. Libèter poculum amisissem, & bis tātum, si putassem eos fuisse, non iuissem ad
Argen-

Argentarios ex vestro consilio. LIC. Quare, dic omne, quicquid periculi scis imminere. CY. Si torqueantur, etiam de falso testimonio minimè filebunt. LI. Non scis remediū? Ad Pretorē ito, roga vt eos dimittat oblato sibi munere. CYM. Non faciet. BA. Experire. CY. Venite mecum igitur. LI. & BA. Eamus. CY. Domine Pretor, hi fures amici nobis fuere, nec putaramus eos tale quid vnquam perpetrare velle. Mortem eorum nō cupimus, at potiùs vt liberentur & viuant. Non est nostræ professionis, vt propter nos effundatur sanguis Proximi, velle. Dabimus tibi massā illam poculi, si liberos dimiseris, excusatione dimissionis ab eo sumpta, quod poculū nostrum inuenerimus, & ipsi massam illam in terra sepultam reppererint. PRB. Ite Patres domini vos domum, & studete meliùs. Iustitiam non vendo, nec Veritatem in iniustitiis detineo, prout cuperetis. Argentea massa vobiscum sit in perditionem. CY. Nonne dixeram ipsum non facturum? Quid nunc erit cōsiliij? LI. Miror quamam ratione Doctor factus sis, qui non possis reperire, tuis maximè rebus, cum fuerit opus, remedium, vt semper ad nos confugias. Demùm, si quid malè cedat, imputare nobis, quàm fortunæ magis non erubescas. BACVLAV. Profectò, parum abesset, quin Magistrum imitarer artium.

GYM. Absit, vobis ampliùs nunquam impu-
 tabo quicquam: vestrum nunc adhibere con-
 silium. LIC. Miser homo tu, poculum aliud
 priori simile forma pondereq; iube mox ex-
 tra Ciuitatem fabricari. Quo facto, Ciues e-
 osdem inuita quos habuimus eo tempore
 quum priùs poculum ablatù est. Et vbi quin-
 tum atq; sextum quisque nostrum hauserit,
 ego hoc in scamno sedens à pariete non a-
 mobili, sed ab eo distante parùm, cum Bacu-
 lario ludens omnibus cernētibus, mutuis
 de vacuando poculo disceptationibus, & e-
 leuato meliùs vt intret, pileum cruciflex in-
 ter parietem & scamnum, post tergus deci-
 dere sinam in eundem locum, in quem po-
 culum hoc nouum posuerimus. Fieri non
 poterit quin aliquis extraneorù, vbi me nu-
 dato capite viderit, pileum leuare non cone-
 tur. Quod vbi fecerit, poculum etiam neces-
 sariò videns eruet. Sic fiet, vt gaudeamus o-
 mnes in poculo, diem festum cantemus. Re-
 surrexit quod mortuum fuit, &c. Testes in-
 numeros habebimus. De massa quidem nō
 est quod simus solliciti. GY. Bonum est hoc
 sanè consilium: at ipsum dare debuisti prius
 quàm ad Prætorem iuissemus. BAC. Nemo
 adfuit quū hæc loqueremur. Deinceps quid
 ipse contra tot & tantos testes fide dignos, &
 Ciues omnes? GYM. Gallina peperit ouum,
 canta

canta Sordida nobiscum. At quî de testimo-
nio falso nobis est agendum? LIC. Torturæ
hoc imponemus quoduis extorquenti. Ni-
mîum es sollicitus, tace modo, fac saltem
quod inter nos determinatum est.

*Princeps, Concionator, Placidus, Titan
& Nympha.*

P R I N C E P S .

Miror Placide, pueros non scribere, iâ
tempus aliquot abiit. Accede Tita-
nem, & vide si quid literarum ipse accepe-
rit. PLA. Fiet Excellentissime Princeps. Titâ
vbi est? OCE. Lecto miserrimus Pater decum-
bit, egoque nisi miserta sui, mortem obire
potius vellem, quàm viuere. Verùm licet me
circumqua; mœror premat, vt consoler eū
tamen, ac inferuiam in ægritudine sua gra-
uissima, gradior vt possum. PLA. Quid infir-
mitatis habet? OCEA. Anxietate laborat in
mortem vsque de filijs. PLA. Licet mihi no-
mine Principis ipsum inuisere? OCEA. Ma-
ximè, veni precor, & consolare quî potes.
PLAC. Salue mi Titan. TIT. Salue mi Placi-
de. PLA. Princeps inuisere te per me voluit.
Quid agis? TI. Vides. PLA. Quænam hæc est
infirmitatis occasio tuæ? TI. Filiorum absen-
tia

tia tanta me malè habet: quodque non audiam ab ipsis, nec ab alio quopiam, quid sibi contigerit, & an viui mortuiuè sint, cum nō scribant. *PLA.* In Deo confidendum est, mi Titan. Is pueros conseruabit. Princeps de ipsis bonam spem habet. Esto bono animo precor, & si quid sit, quod nomine tuo prestatere possim, dic solum, & libentissimè faciā. *T.* Aliud nihil, præterquā si de pueris audieris indicare velis, charitatis ergo. *PLA.* Faciā sanè, statim atque perceperim aliquid, nunciabo. Vale. Princeps Illustrissime, Vir bonus ille Titan, mœrore de filiis concepto decumbit vsque ad mortem, & eius vxor apparet semimortua. *PRIN.* Itanè? Bonum erit, vt Concionatorem ad eum qui consoletur exscripturis, mittam. Placide meo nomine dic, vt ipsum adeat. *PLA.* Domine Concionator, Princeps Titanem decumbentem lecto mœrentemque propter filios, quod non scribāt, vel audiat ipse, quidnam illis acciderit, adire te cupit & consolari. *CONC.* Ibo iamiam absque mora. *NYMP.* Dato prius animæ suo medicamento, corpori suum etiam est adhibendum. Iratum scio nunc opus absoluisse. Regem de carcere liberabo, qui Patri subueniat. Irate salue. *IRA.* Expectata iam per annum ferè Nympha, mihi foeliciter ad sis modò. *NYM.* Semper adfui tibi licet nō videris,
aliàs

aliàs opus ita per teipsum absoluerè non potuiffes. Amoto hoc primo lapide mecum intres. En fratres vides pertransparens balneum? *I R A T.* Video quidem corpus vnum rubicundissimum, capita duo tamen habès aureis ornata coronis. Vnum apparet Solliciti fratris, & alterum Faceti, poculum aureum dextra manu tenere Sollicitus, & sceptrum etiam aureum sinistra manu Facetus, ac binos tantùm pedes ambo videntur habere brachiaque bina. Sed quo nomine iam vocandi sunt? *N Y M.* Rex in terris potentissimus vocabitur. Sigillo sèraque referatis iam prodi Rex in Altissimi nomine Dei, cuius ad gloriam factus es. *R E X.* Laudetur Deus in sæcula, qui dedit admiranda sua videre hominibus. *N Y M P H A.* Grauiissimo tuus Pater morbo laborat ô Rex, eamus, & sanitatis poculo tuo Matrique pessimè habenti subuenias. Non est quòd moremur diutiùs, ne de vita sit periculum. Postea Fratres & Sorores coronabis. Irate congregere. *I R A T.* Patri quàmnam est Mater charissima? *O C E A N.* Pessimè habet mi fili, nec mihi benè est, vt vides. *I R A T V S.* Iam Fratres redierunt in Regem vnicum & potentissimum facti. *O C E.* Quis sic? *I R.* Audies postea quàm Pater sanatus, ac tu libera sis à languoribus tuis.

REX. Salue charissima genitrix. OCEA. Regisnè Mater ego sum? REX. Nouistinè filios ex facie? OCEA. Solliciti quidem effigiem & Faceti filiorum: at corpus tantum vnum cerno. REX. Ambo sumus hic Titanis, & tui filij, Rex vnicus. OCEA. Osculo primum exceptos, ad Patrem semimortuum vos ducâ, vt iuuetis. REX. Fiet Mater, nutu potentissimi Dei. Pater obseruandissime, salue. Bibe de Sanitatis hoc poculo, quo curaberis. TI. Bibam Sollicite fili. Bone Deus, hauustu hoc vnico mihi videtur animam restitui. REX. Bibe tu quoque Mater dilectissima. OCE. Nūquam ego potum bibi, qui recrearit animū, vt iste, meum. Iam à me decidere mœrorem omnem, atque dolorem sentio. TI. Surgam, & filios ipse tractare tecum sanus iam (Deo dante) cupio. Prosperè Gnati redieritis. Amborum video capita filiorum auro coronata, corpora quidem in vnicum Regem transmutata miror. Ad Principem conferamus nos. Illustrissime Princeps, ambo filij redierunt in vnum Regem transformati corpore, facibus verò non immutatis, vt vides. REX. Salue Princeps Illustrissime. PRIN. Potentissime, ac Inuictissime Rex, plurimū salue. REX. Fratres meos, & Sorores in Reges & Reginas coronare cuperem, vt in Aula tua fiat coram populo precor. PRIN. Omnia quæ possideo

fideo tua sunt. Impera quod voles, obedie-
tur tibi meritò. Mox tabernaculum erigatur
ante Palatium altum, & satis amplum. Tubi-
cen, tu per uicos omnes proclama, Titanis
filios rediisse, Regem unum potētissimum,
qui Fratres & Sorores coronabit, cras finita
Concione. Populus omnis adesse poterit, ut
uideat. Ascendamus Rex tabernaculum, cō-
gregatus est populus. **R E X.** Irate frater, qui
mihi propior in maximis algoribus, æstibus
que semper adfuisti, primus etiam esto, qui
coronam Regiam inuictissimā, & sceptrum
diuitiarum plenum accipias. Postea Lætus,
& Rudis etiam Fratres, earundē facultatum
& potentiae Reges estote. Postmodum Afsi-
dua Vanaque Sorores, & uos Reginae sunt o
Fatribus facultate, potētiaq; pares. Iam nu-
ptiae celebrandæ sunt. Concionator Iratum
Flauæ: Lætum Candidæ: Rudemque Nigræ:
nec non Afsiduæ Talcum: & Vanæ Calami-
num, uxoribus maritos, & hos illis Diuino
matrimonij uinculo iunge. Titanis ut pro-
genies Demogorgonis familiæ iuncta sit in
sobolem Regiam, hoc etiam annuente Deo
perpetuò deuincta. **N Y M.** Cor excitabo nūc
Principis, ut Solliciti causam, atq; Faceti co-
ram populo congregato, contra Sorbones
assumat. Baculaurium etiam non aliàs, quā
ego Magistrum artium, ab istis perfidis ho-
minibus

minibus retraxi, huc in testem adducam, PRIN. Tubicen populo silentiū indica meo nomine. Dilectissimi viri subditi Ciues, quātū haftenus mihi curæ fuit, ac sollicitudinis in pace conseruandi vos, non ignoratis. At Sorbones toto conatu machinati sunt, quātū in ipsis fuit eam perturbare diuersimodè. Primò quidem in filium Titanis maximum natu Sollicitum. Hunc enim falsis persuasionibus, vt stultum à Patre curarunt indui: postquā alia sua consilia quibus ipsum trucidare secretò proposuerant, aut aliās interimere veneno, fore periculosa viderent attentatu. Deinceps in alterum fratrem Facetum, etiam Titanis filium, famulumq; meum tunc temporis, contra quem accusationes falsas attulerunt, falsisque testibus & furibus, quos ex carceribus vinctos, huc vt Veritatem fateantur erui iussi, probare conati sunt. Postremò Iusticiam ipsam corrumpere muneribus, opprimereque Veritatem voluerunt. Quod cum apud Prætorem efficere nullo modo possent, aliud poculum illi simile, quod sublatum fuerat ab istis furibus iusserunt fieri. Hoc sub scamno positum casu decidisse sinxerunt cautelosè coram Ciuibus, quo suam suorumque testium falsitatem palliare valerent. Quæ iam obiter audistis, per Scribam legentem audietis latius,

ac de verbo ad verbum istorum hominum historiam. B A C V L. Ascendam & ego in testem, vnà cum Magistro artium. Pœnitens à tam benigno Principe misericordiam facile consequar, aliàs cum istis nebulonibus puniar. Valeant igitur, ad probos ibo dum tempus est. P O P V L V S O M N I S. Separa Princeps Illustrissime, Lupos ab Ouibus. Tollantur qui seducunt nos, & ab his repurgetur sordibus hæc tua Ciuitas. Mittantur ad Tyberim turbulentissimum fluuium, vt ibidem forbendi Sapientiam suam addiscant melius. P R I N C. Iudicium hoc Regi Potentissimo relinquendum est, cui fecerunt iniuriam. R E X. Quod ad me attinet, eis remitto libenter omne delictum, nec eorum cupio mortem, sed potius, vt expectentur donec ad ouile redeant, prout eorum socij. P R I N. Mittantur igitur in exilium donec resipuerint. P R E. At ego fures ex æquo tractaturus sum.

Huius Allegorie conclusio.

Sic solet euenire his, qui Veritatis viam seuitantes, per semitas ambulant erroneas, suosq; proximos ducūt, ac eis moliuntur insidias. Vt scilicet quicquid contra Veritatem machinati sint, in eorum caput meritò

(sic disponente Deo) decidat. Nec aliquid excogitare ualeant, quòd illis in ruinam positum non sit. Ac dum euitare Caribdin cupiant, in Syllam incidant. Non aliàs, & qui Metaphysicam Hermetis Trismegisti, tot & tam uarijs erroneisq̃ue sectantur modis, ignorantiam suam necessariò deplorant. Nā unica est uia, quæ ducit ad Balneum uerè Philosophicum, in quo fouetur ouum illud Metaphysicum, paucissimis Metaphysicis, aut nullis nostri temporis cognitum.

FINIS.

DE

DE PRAEPARATIONIBVS METALLICIS.

PRAEFATIO.

E Vegetabilium & nonnullorum Animalium destillationibus, antea dicere visum est, ex optimorum doctissimorumq; Virorum opinionibus, ne viderer aliena spernere velle. Quicumq; peritus fuerit artis, facile percipiet quid ego ad eam attulerim: non est meum institutum, vt ex ea mihi laudem parare cupiam. Imò scio maximam imminere his inimicitiam, qui de bonis artibus præter vulgatam consuetudinẽ (licet verissima) loquuntur. Non propterea subtrahenda sunt, quæ Reipublicæ literariæ possunt aliquam vtilitatem adferre. Solent nonnulli post mortem sua prius ædita fore velle, quod minimè probandum est, ob multa quæ præter æquitatem illis contingere videntur indies. Aut ab eis, ad quorum perueniunt manus in varia fragmenta distrahuntur, aut fœdis conspurcantur nebulis, uel omnium quod pessimum esse comperimus,

ea quæ docent artem ex practica retinentur ab eis, qui quæstum inde sibi solis fore maximum cupiunt: editis tantum illis quæ per Theoriam, tanquam per nebulas eminens aliquid incerti videntur demonstrare. Quapropter æquum est eos, qui prodesse cupiunt omnibus labore suo, dum adhuc supersunt in lucem ea dare, quibus prouectos studiosorum conatus fore cupiunt. Sic fiet, ut contra Veritatis inimicos, sua quæ vera sunt, optimo iure defendere valeant. Quandoquidem inuidi solent post mortem probis maledicere, necnon eorum scripta carpere, quod impium est. Si quid igitur in hac arte cuiquam scripsisse videar, quod à Veritate sit alienum, precor, ut quum respondere datum est à Deo, non ubi dormiero, faciat impetum. Rationi libenter, & non iniuriæ, nisi coactè cedit, ac pro tempore Veritas. Hæc à me dicta sunt, quod Labyrinthum vegetabilem ante posuerim, & nunc mineralem in medium adferre cupiam. Sunt igitur mineralia, solidiorum naturæ partium proles. Et quamuis ex aqua plurima nonnulla generentur, nihilominus terra, quæ minima pars eorum est prædominatur, ingenti quæ sua virtute solidatiua subtilitatis copiam aquæ maximam vincit, ac solidam reddit. Primi Parentes mineralium

neralium inferiores: Aqua Mater, & Terra Pater existunt: veluti vegetabilium aër & aqua, necnon animantium ignis & aër, seminaria sunt potissima pars generationis. Licet elementa cætera concurrant, loquimur de his quæ magis ad eorum generationem faciunt. Ignis enim & aër magis ad sensitivâ accedunt animam, aër & aqua minùs: at magis ad vegetativam, quæ nihilominus in sensitiva reperitur, vt alteræ socia facultas. Non possunt ambo genera quæ dicta sunt, aëre libero sine, qui particeps ignis ætherei pariter liberi sit, generari. Minerale verò, cōclusum aërem & ignem requirit, aliàs non generatur. Ex terra minerali, quæ sulphuris initium est, & aqua minerali, quæ primùm argentum vivum est minerale, generatur vitriolum, quod Genealogiæ mineralis primum gradum obtinet. Ex eo, per calorem ignis subterranei resoluta, generatur aër mineralis, solaris atque lunaris, qui si cum igne minerali concurrat, fit generatio mineralis, talis qualis partium puritas vel impuritas fuerit. Non semper inde metallum oritur, sed inter extrema hæc multa nascuntur media mineralia, quæ varia sunt: vt alumina, falia propter sulphuris defectum, ad naturâ non ita propinqua metallicâ, ac Marchasitæ, quæ

quæ præ nimio sulphure non fixo constantiam in igne pauciorē habēt, quàm solida metalla, quibus etiam fragiliores existunt. Verùm, quia rei Medicæ per quàm vtilēs, nō secus ac metalla sunt, de Præparationibus horum scribere proposui, clariùs fortè quàm antea videri licuit, aut legi. Cùm igitur ex his quæ dicta sunt, vires aut virtutes non melior via possint, quàm per calcinationem elici. De hac etiam primo tractandum erit, à Vitrioloque sicut priùs inchoandum.

De Calcinatione Chymica.

C A P V T.

Calcinatio dicitur, corporis metallici, vel mineralis in calcem ignis calore factam reductio. Propriè corruptio metallica vel mineralis dici potest. Nam vt suprà diximus, à metallis & medijs mineralibus, occulta virtus haberi nō potest, nisi per occultationem sui manifesti, sub occulto iam per calcinationem manifestato. Postquam humidum aqueum igne separatum est ab humido aëreo, quod ignis est particeps: istud à suo terreo corpore separatur, & non priùs. A Vitriolo calcinationem igitur incipiamus mineralium.

De

De Calcinatione Vitrioli.

MElior huius nulla calcinatio fieri potest, quàm si ponatur in Cucurbitam vitream, aut fictilem, & vitreatam, galeaque vitrea rostrata, Mercurialis humor totus recipiatur subiecto vase, qui ad rem Medicam, & maximè ad Epilepsiam in Spiritum suum redactus laudatur. Postmodum eximatur à Cucurbita caput mortuum, & in pila metallica tundatur in pulverem. Hic in ollam fictilem positus, super prunas agitetur spatula ferrea, donec rubificetur. Hanc operationem aliqui rubificationem appellant Vitrioli. Verùm ego huius veram calcinationem esse dico, & ab ea calce oleum & Sal eximi posse, quod supra docui. Sunt qui sine liquoris retentione per exhalationem illud exsiccant, pulueratumque torrent latius. Alij crudum in olla liquefcens, & propè siccationem agitant illud, quousque redactum sit in pulverem. Primum ego modum expertus optimum laudo. Poterit nihilominus quicumque volet alios assumere, si meliores illi videbuntur.

De

*De Calcinatione Salis marini, vel
fossilis.*

SAL quo in cibarijs vtimur, aut ex marinis aquis, aut è puteis sub terra scaturientibus coquitur, esse videtur Alkali naturæ primùm, & aquea terra, vel Sulphur aqueû potius. Hoc inter alias species magis notum est, quò sit, vt ab aliquibus commune dictû sit. Verùm per Sal cômune chymicos aliud intelligere puto, quod à diuersis eruitur eodem artificio. Quicquid sit hoc cibarium Sal nominabimus, quòd mensæ primùm apponitur. Id ipsum in ollis terreis non vitreatis positum, vel in Aurifabrorum vasis fusorijs, quæ tigilla vulgariter appellantur, prunis torrendum est. Aliqui volunt vt in eis ad ignitionem vsque maneant citra liquefactionem. Ego tamen sicis iudicare non possum cur istam prohibeant, cum ad eam in præparatione Salis veniendû esse moneant. Quapropter vt à iudiciosis hæc opinio sit iudicata viris, ad præparationem hanc transire minimè tenebit. Sic aiunt: Sal esse præparandû. Postquam ignitum fuerit, ac vt ferrum canduerit in igne citra tamen liquefactionem (a qua maximè cauendum esse dicunt, aliàs destrueretur præparationis opus) eximendum

dum erit, ac terendum, postea soluendum in aqua tepida, necnon per filtrum destillandum, post filtrationem euaporatione siccandum, & siccatum rursus, vt prius calcinandum. Processus hic tamdiu continuandus est, quoad super laminam ignitam positum, vt cera liqueat. Vide iam scopus huius præparationis esse liquefactionem, à qua tamen cauendum esse dicunt, præternaturalem ordinem. Quando quidem quò sæpius quid liquefit, obnoxium liquationi magis redditur. Quapropter liquefaciendum Sal fore iudico, dum ad liquationem præparatur.

De Calcinatione Salis nitri, quod acutorum liquorum Alkali fore dico.

PRæter omnia Salia, Sal nitri sulphureū esse magis, experientia docet: nam expositum igni flagrat, vt illud, sed cum flatu maximo nullo fœtore tamen, aut saltem exiguo. Sed mirum est in rebus frigidissimis à Philosophis indicatis, igneas inesse vires & sulphureas: vt in Camphora quæ succensa flagrat etiam in aqua. Pauci reperiuntur qui certam huius rei causam reddere potuerunt. Ego uerò Chymicis operationibus edoctus, aqueum Sulphur esse iudico, hoc est

est aqueam naturam quod induit. Hinc fit ut sulphur terreum illi iunctum, & simul accensum, tantās vires habeant, ut in bombardico puluere conspiciamus. Nam ut aqua nō patitur ignem, neque hic illam, sic etiam aqueum sulphur igneum, quod in terra generatum est, admittere non potest, & ob diuersam eorum naturam unus ignis alteri non facile permiscetur. Quamquam fieri potest, ut industria Chymica simul, uniuntur tamē hoc ipsum absque medio uel artificio maximo non contingit. Huius igitur calcinatio propter flagrationē est satis difficilis, at possibilis hoc modo. In retortum uas cōditum, & super prunas positum igne lentissimoli-quescat, ne rimam uas aut fissuram contrahat, aliās ubi minimum aërem admiserit, accensionem eius retinere nemo facile ualebit. At postquam totus liquor in recipiens uas descenderit, placentam in uasis retorti fundo repertam exime, tere, torrequē latius in olla terrea semper agitando quoad uoles, & candidissimam calcem habeas.

Reliquorum Salium calcinatio non est à prædictis ab similis, præterquàm Salis Armoniaci, quod calcinari per se facile nō potest, ob facilem eius ascensum, quo sublimatur, nec benè teneri potest.

Salium Alchaliū tria sunt genera generalissima,

ralissima, nempe de Vegetabilibus animalibus, & mineralibus tracta, vt supra de Ioue docui, simul & extractionis eius artificio. Hæc licet ab aliquibus artificia fore iudicentur, non sunt nisi naturalia per Chymicam artem à suis corporibus separata. Non differunt ab eis quæ vulgo naturalia dicuntur & fossilia, prout Sal gemmæ, quod à natura separatum est à suo corpore Saturnio, per artificio naturæ, simile huic quod exercent Chymistæ. Comburit enim sua corpora subterranea natura, de quorum cinerib. per ablationem Salia sua trahit, & per concoctionem coagulat: hoc ipsum imitatur Artifex, qui considerans in cauernis terræ stillantes aliquos liquores falsis, per terram & lapides in Salis coalescere glebas eisdem adhærentes lapidibus, hunc Salis eliciendi modum à quibusuis primùm excogitauit.

De metallorum Calcinatione, Saturni primum & Iouis.

Saturnus atq; Iupiter, quod facilimæ liquationis existât, paucò labore possunt & per se calcinari, sine cuiusuis alterius mixtura corporis, dū liquata fuerint in olla terrea, semper agitata spatula ferrea, donec in calcem transcant. Hæc est omnium optima

A calcina-

calcinatio, quæ per adustionē proprii Sulphuris & interni fit. Habēt enim imperfecta metalla quæq; suum Sulphur adurens, quo suū argentum viuum in calcem redigitur. Vera calcinatio metallorum talis fore debet, vt nō ampliūs in metallum redire valeant, hoc est malleatione sua prorsus priuata sint, oportet. Hoc ita poterit quis experiri, portiunculam eius calcis, igni fortissimo aliquandā exponendo, siquidem in vitrum redigatur, optimē calcinatum fuerit, sin minus, at in corpus redeat metallicum, assandū erit ampliūs donec vitrū appareat. Non solū in istis duobus, verū etiam in omnibus alijs calcinatis metallis id fieri poterit. Hoc artificio vitra fiunt colorum diuersorū, vt sunt illa quæ Smalta vulgariter appellare solēt Aurifabri, quibus etiam vtiuntur in depingēdis aureis armillis. Quoduis enim proprium colorem occultum in se metallum habet, quem opere, quod calcium reductionem vocant, patefacit. In occulto suo rufus est Saturnus, albus Iupiter. Rubet Mars colore fusco. Viret Venus, at Lunæ cœlestis color inest. Mercurio varius, & Soli sanguineus. Ex his optimē præparatis, lapides arte Chymica fieri solent, pretiosis & naturalibus persimiles, qui viribus etiam à nonnullis minimē fore minores prædicantur. Nam qui natura fabricati

cati sunt, ex vaporibus mineralibus constāt, lapideo Sulphure congelatis: quos quidem si cōtigisset in Sulphur metallicum incurre-
re, fuissent in metalla congelati. Habet siqui-
dem Sulphur in se formam lapidis vel me-
talli, iuxta sui tamen informationem, id est,
cœlestem influxum, quam in materiam, sci-
licet vapores minerales infundit. Manifestū
est etiam vapores, dum adhuc resoluti sunt,
& priusquā ad eos accedat Sulphur, cœle-
stes habere vires & influxus varios, ut Sul-
phur, imò potentiores, ut probatur ex Sole
cæterisque Stellis, quæ soluta sunt in cœlo
metalla siue lapides, & in terris correspondē-
tia sibi lapidea vel metallina habent corpo-
ra, viribus illis ob congelationem inferiora.
Quæ tamen si debite resoluantur, & à suis
compedibus liberentur, ad operationē cœ-
lestium corporum accedunt magis, pro sui
quantitate, non multò minùs efficacē. Qua-
propter non est quod quispiam credat, mate-
riam hanc vaporosam lapideam siue metal-
licam esse viribus aut forma sua destitutam,
quā materiā vocamus eā, hoc ratione dici-
mus actus cōgelationis, quē in eam Sulphur
imprimit, & quo dictā formam aëreā in lapi-
deā immutat, cœlesti nō ablata, sed occultata
sub corporea cohibitaq;. Sic etiā de Sulphu-
re lapidū pretiosorū est cogitandū, nō crassū

hoc vel densum, at purum, clarum, diaphanum & vaporosum esse, pariter & metallicū, sed illo minùs istud. Habet igitur materia de qua loquimur, formam in se resolutam, & Sulphur in se suam fixatiuam: at quia virtus fixatiua potentia dominioque solutiua superat, hoc disponente natura, propter generationem, coguntur ambo vapores amplexu mutuo, corpus in vnum conuenire lapideū, aut metallicum. Est autem vapor ille priusquam congeletur ambiguus, & post coniunctionem vnius vel alterius Sulphuris virib. non imminutus, imò potiùs auctus. Nam habet Sulphur alterutrum etiam varios inflexus à cœlestibus. Quapropter siue lapides pretiosi suos in vapores arte Chymica soluantur, siue metalla, similes pro parte Mercurij futuri sunt, & pro parte sui Martis non alia ratione differentes, quàm lapis & metallum. Arte nostra verum vt esse doceatur oculari-ter non verbis tantum, proposui magisteriū conficiendi lapides pretiosos ex metallis, Vulcanico primùm artificio, postmodum Philosophico magis addere: præsertim quod in eo magna pars Medicinæ à mineralibus extrahendæ lateat: non priùs tamen quàm cæterorum Planetarum terrestrium calcinationem prosequutus sim.

De Calcinatione Martis & Veneris.

Limaturam horum duorum corporum accipies minutissimam, & vtramq; seorsum cum duplo sui Salis communis in tigillum aut ollam fortem inter prunas positam vrgebis igne vehemētissimo, vt Sal in liquatione continua stet per horas duodecim. Postea super lapidem effundes, frige factum cōteres minutim, & puluerem hunc Salis aqua tepida solutum per filtrum, vel aliàs colare permittes. Quod in fundo resederit in tigillum positum per se rursus assabis, vt etiam per horas duodecim candeat, vt ferrum inter incudem & malleum cudendum ab igne tractum. Deinceps, vt suprà dictum est, examinetur, an vitrificatoriā liquefactionem attingerint, aliàs iteretur quod prius donec eo perueniant pulueres, vt ampliùs in corpus metallicum redire nequeant: quo percepto, seruentur ad vsum.

De Calcinatione Solis & Lune.

Ista corpora calcinatu sunt omniū difficilissima, quare modus excogitandus est quo meliùs corrumpi queant, ac à sua remoueri malleatione, qui talis est. Accipe Mercurij viui sex partes, laminatorum aut limatorum

Solis aut Lunæ partem vnā, quæ Mercurio in tigillo & inter prunas bullienti mox imponantur, styloque ferreo misceantur, de mūm in aquam frigidam iniiciantur. Pastam hanc in vase terreo rostrum prope fundum habente, cooperculumque luto strictam positam vrgebis igne lento primū, auctoque postea. Totus Mercurius per canalem vasis in aqua frigida mersum, à prædictorum metallorum altero separatus & viuus descēdet, in fundo vasis terrei relicta placenta metallica. Hanc in puluerem conteres, & in duplo sui Salis communis assetur, in eiusq; liquatione per spatium horarū duodecim teneatur vt supra de alijs dictum est. Exēptiq; pulueris huius portiuncula probetur, si liquefacta vitrificatorem dabit, sin minus, at in metallum redierit, prior ab initio processus iterandus est toties, donec vitrificatiōe experiaris: adepta qua, seruandi sunt pulueres, vt aliorum metallorum, ac seorsim quilibet. Sic habebis calcinata sex metalla, scilicet, Plumbum, Stannum, Ferrum, Cuprum, Aurum & Argentum.

De Sublimatione.

C A P V T.

Sublimatio dicitur Spiritus à suo corpore per ignem eleuatio. Quæ dupliciter fit

fit, scilicet in liquorem, aut in densum quid. Liquidam sublimationem exposui, quum de Vegetabilium destillationibus egi, necnō animalium. Sublimatio verò concreta, pertinet ad metalla mineraliaq;. Non possunt enim ista facilius in suos resolui liquores, quā calcinationibus & sublimationibus medijs, quibus etiam præcedentibus, alijsq; sequentibus operationibus ad liquidam sublimationem perducuntur. Et quia superius eam abundè satis declaravi, ne videar actum iterū agere, quò papyrus impleam, eo lectorem esse remittendum iudico, tam pro liquorib. metallorum, quàm sublimatione Mercurij, superius etiam descripta.

De metallorum calcinatorum Sublimatione.

CViuslibet metalli calcem communē cum Salis armoniaci, vel nitri purgati separatim aut simul tāta quantitate, quantā sat esse videbitur in mortario teres, & commista simul omnia pones in retortum vas, quod orificium ampli satis recipientis intret, vt quævis humiditas eo descendat igne lento fufum acta. Postmodum vbi stillare cessauerit, augeatur ignis & paulatim, quousq; in collo retorti vasis (amplo satis, ne sublimatis obstruatur) Salia videris ascendisse. Quo percepto, continuetur ignis in

eodem statu sex horis. Demùm cessa, frige-
factaque fornace, retortum exime, frange
cum industria, quod sublimatum fuerit exi-
me & serua. Caput mortuum iterum tere,
cumque recenti Sale terendo, misce rursus
vt prius. Hoc toties fac donec tibi videbitur
calcis bonam partem ascendisse. Verùm si
voles experiri quantum ascenderit, caput
mortuum in puluerem tritum, aqua tepida
solue, quod solutum fuerit in aliud vas eijce,
recentem priori similem aquam ad puluerem
affunde, sæpius id fiat, quousq; dulcis aqua
sit. Postea puluerem hunc siccatum igne pō-
dera, si ponderasti prius, cognoscere poteris
à residuo quid & quantum ex eo sublima-
tum sit. Hoc si iuxta sublimatorum vsum Phi-
losophicum solueris, mira percipies. Salia re-
soluta poteris per euaporationem aquæ rursus
in Sal reducere.

*De Transmutatione metallorum in pretio-
sos lapides.*

C A P V T .

CAlces omnes, cum Vegetabilium, tum
Animalium & mineralium, si vehemē-
ti comburantur igne, & nedum illæ, verum-
etiam corpora quæuis, in vitrum, nemo qui
Vulcanicas exercuerit artes, transire dubitat,
eò ma-

eò magis minusque diaphanum ac nobile, quò materia præstantior aut vilior fuerit. Cùm igitur omnium quæ natura producit corporum, præstantissima sint mineralia, præstantissimum etiam ex eis vitrum arte fieri potest, pretiosis lapidibus non absimile. Nam & isti vitrum naturale sunt, à natura fabricatum igne subterraneo, sed illi, supra terram fabricati hominum industria naturale magisterium imitante, cuius modum ponere minimè pigebit. Certum est Philosophis, pretiosos lapides in terris, à coelestibus Planetis & stellis naturaliter, & ad sui similitudinem esse fabricatos. Quapropter à Planetis artificialibus exordiar, per ignem externum fabricatis. Quum Saturnium, Iouilem, Martialem, Solarem, Venerum, aut Lunarem lapidem fabricare volueris. Calcem vnus horum accipe, quam in tigillo fortissimo positam, & in fornace vitriariorum, vel potius ea simili, non tamen æquè magna, tam diu feruentissimo combures igne continuo, donec in vitrum conuertatur. Quo facto, canalem aut fistulam habeas ferream, quam intinges materiæ, modoque vitriariorum sufflando bullas, poteris facile cognoscere, quum lucidum atomisque repurgatum prorsus fuerit. Postmodum eximere materiam ferro per oblonga frusta formam

digiti parui referencia, vel aliàs rotunda pro
ut libuerit, quæ secta, poliri pretiosorum, &
naturalium instar poterunt. Hac arte Plane-
tas artificiales habebis à naturali primaque
sui materia tractos, & colorum diuersorum.
Si tamen compositos velis, vnius, partem ad
alterius assumito portionem, & pro tuo arbi-
trio iudicioque temperato colores.

*Alius pretiosorum lapidum è metallis fa-
bricandi modus, & magis ad naturale
magisterium accedens.*

C A P V T.

Quidam Philosophi naturales, aliud
quàm antea posui, describunt artifi-
cium, interno tantùm igne, & æthereo com-
plendum. At istud obscuris verbis, imò de-
prauatis potius, vt vix eorum, qui sunt artis
peritissimi, possunt intelligere quid sibi ve-
lint, intricarunt. Ego verò quod potero, cla-
rioribus elucidare conabor, & diffusa quæ-
dam ad compendium reducere. Fac Mercu-
rialem aquam, id est Mercurium in quintâ es-
sentiam vegetabilem resolue. Hanc in duas
partes diuide, quarû vna sit quarta pars eius,
altera verò tres quartæ. E tribus quartis vnâ
accipe cum dimidia, necnon primæ quartæ
mediam partem, quæ simul totius mediam
partem

partem efficiunt, & ita manebunt tres octauæ sub terram sepeliendæ, & vna octaua pars aëri cum ceteris, prout audietur, exponenda. In alterius medix partis aliquota parte, solve Lunæ partem aliquam, & postquam soluta fuerit, solutionem istā destilla per filtrū. Quod solutum est, serua. Si quid in manica filtrea, secum remanserit, abijce tanquā inutile. Reliquos Planetas omnes in aquæ Mercurialis residui parte conueniente solves, & cum eis, vt prius de Luna dictum est, facies. Quamlibet solutionem filtratam per se destillabis iterum in balneo Mariæ vaporoso, donec tota humiditas ascenderit, in receptaculumq; se receperit. Postmodum huius liquoris tertiam partem fecibus suis, quas in Cucurbita reliquit affundes, & resolutū hoc seruabis, & per se. Deinceps soluti duas tertias illas in phyalam longi colli pones, & tertiam cum fecibus in aliam, sigillatis ambabus Hermetis sigillo. Tandem phyalam quæ feces continet, in terram sub Dio sepelies totam præter extremitatem colli, quæ parum emineat, aliamque duas tertias aquæ claræ continentem in aërem pones, & in altum, vt aëre tangatur, ne tamen ab aliquo lapide iactu casuue frangi queat. Idipsum de cæteris aliorum Planetarum solutionibus facies. Phyalis duabus etiam includes

includes Mercurialem aquam reſeruatam, & ſigillabis vt prius: in vna quæ ad aërem eſt ponenda, ſit octaua dicta, & in altera, quæ ſepelienda eſt in terra, ſint octauæ predictæ ſeptem. Hoc negotio, ſolutionem Philoſophicam abſoluisti. Iam ad congelationem veniendum eſt.

*De Congelatione pretioſorum lapidum arte
Chymiſtica fabrefactorum.*

ANno reuoluto, iubeas à vitrorum Artiſtibus duplex vas tibi confici, quod ſphæræ formam diuiſæ per medium habeat, ſuperiusque vas inferiori ſic aptatum ſit, vt ab eo deponi reponique valeat, quoties opus fuerit. Quo peracto, confice tibi formulas cereas vacuas, vaſorum aut cimbarum inſtar, quæ liquore poſſint impleri, natæque ſuper aquam. Nonnulli has in formam, qua ſcindi ſolent pretioſi lapides, conficiunt in hunc modum. Accipiunt ferrum ab vna ſuarum extremitatum, ſciſſum atque politum, vt lapidem fore cupiunt: hoc in oleum immergunt, poſtmodum in ceram liquefactâ, & poſtea in aquam frigidam. Vbi iam inuolutum eſt cera, circumquaque ſcindunt eam vt à formante ferro liberetur. Hac via ſciſſorum inſtar ſibi lapides parant. At ego non
credo

credo fieri posse, vt exactè res fiat. Quapropter in rotundâ formâ aut semirotundâ, quocunque modo fieri suaderem, & postea scindi prout naturales. Erue demùm è terra phyalas & alias ab aëre depone. Deinde spherici tui vasis inferiorem partem aqua Mercuriali terrea, quæ medietatem eius impleat, imbues, & super eam formas natare facias. Postmodum si Mercurialem, Solarem, Lunarem, Saturnium, Iouialem, Venereum, aut Martialem volueris lapidem, formas tuas paulò minùs imple cereas, quorumuis dictorum Planetarum cœlo, hoc est, aërea sua aqua, deinceps terra sua, idest aqua sua terrea: non ad summum tamen implebis, ne fortassis effluant aquæ. Tandem superiori sua parte sphericû vas reges, & ita clausum aliquot horas maneat, quousq; videris aquas in formis aliquantulum densatas: quo percepto vas aperies, & formas inuertes, vt pasta fixatiuam aquam tangat. Relinque sic in vmbra donec dure scat in lapidem. Sed iste processus ad metallorum facere magis transmutationem, quàm ad Medicinam videtur, ob terram cum cœlo simul infusionem. Quò fit, vt lapides hac ratione facti sint obscuriores illis qui hoc modo fabricantur.

Cuiuslibet metalli pars, vel aqua terrea, ponatur in vasis inferiorem partem, & per
le,

formis quoque supernatantibus & vacuis, claudatur superiori parte, & clausum vas per quartam horæ partem relinquatur, vt formę vapore quodam inuisibili fixatiuoq; repleatur. Postmodum aperto vase, formę cœlo, seu aqua impleantur aërea tantum, & rursus clauso procedatur, vt supra.

Poterūt etiam omnes aquæ terreæ in vas inferius mistæ simul effundi, formæq; cœlicis omnibus aquis mistis, etiam impleri, procedendo sicut prius, & habebitur lapis vnicus Planetas in se complectens omnes.

Aliqui duorum aut trium Planetarum vapores antea dictos, iuxta proportionem ex arbitrio depromptam simul commiscent, vt vulgariter denominatos lapides pretiosos fabricent, coloribusque suis adornent, hoc modo videlicet.

Carbunculus.

Fit ex cœlo Solis, in terra eiusdem.

Adamas.

Fit ex Lunæ cœlo, & eius terra.

Saphyrus.

Fit ex Lunæ cœlo, & eiusdem terra, cum Iouis terra mixta.

Smaragdus.

Fit ex cœlo Veneris, & ex terra Lunæ.

Topasius.

Fit ex cœlo Martis, & ex terra Solis.

Hyacinth.

Hyacinthus.

Fit ex cœlo Martis, & eius terra mixta cum terra Solis.

Elitropia.

Fit ex cœlo Veneris cum cœlo Martis, & ex terra Lunæ cum terra Martis.

Alamandina.

Fit ex cœlo Martis, & eius terra.

Pallax.

Fit ex Lunæ cœlo, & ex terra eiusdem cum æquali pondere terræ Solis mixta.

Berillus.

Fit ex Lunæ Iouisque cœlis æqualibus, & ex terra Lunæ.

Vnio.

Fit ex vna parte cœli Iouis, cum quinque partibus cœli Lunæ, & ex terra Iouis.

Lapis Solaris.

Fit ex Solari cœlo, & Solari terra.

Lapis Lunaris.

Fit ex Lunæ cœlo, & eius terra.

Lapis Iouialis.

Fit ex cœlo Iouis, & eius terra.

Lapis Veneris.

Fit ex Venereo cœlo, & eius terra.

Lapis Martialis.

Fit ex cœlo Martis, & eius terra.

Lapis Saturnius.

Fit ex Saturni cœlo, & eius terra.

Lapis

Lapis Mercurialis.

Fit ex Mercurij cœlo, & eius terra.

Lapis Mixtus.

Fit ex omnium cœlorum partibus, in omnium terrarum pariter æqualibus.

Multi possunt alij lapides ad imitationē fieri naturalium hac arte, quos recensere longum foret. Verum vnusquisque iuxta suam experientiam in coloribus eorum, quoscunque volet fabricare, necnon si Mathematicus fuerit, suis breui temporis (vt etiam requiritur) spatio characteribus insculpere: prius quàm aspectus repenti nimis transcant, optimè poterit.

Quid aliud restat, præterquàm lapidum & metallorum omnium vires diligenter inuestigare particulares, ac ad Medicinam applicare. Sapientes olim insculptis lapidibus tempore constellationum atq; metallis collo tantum appensis, aut gestatis, plerosque morbos curauerunt absque superstitione. Vnde quæso virtus hæc, nisi partim à materia, partim à characteribus, & potissimum à constellationibus mouetur ad actum? Nil mirum sanè considerantibus mundi superioris ad inferius, & istius ad illud maximam confæderationem. Siquidem hîc inferius apud nos moueri nihil potest arte, quod superius itidem non commoueatur. Non alias
quàm

quàm si membrum aliquod in humano corpore læsum fuerit Vxori, correspondens in eius Viri corpore, si nō actu, potentia saltem & quadam naturali compassione, dolorem percipit ob naturalis amorem, atque Diuini coniugij. Quanto magis in ipsamet natura hoc ipsum fieri necessum est, quæ coniugio Diuino, constat ex mundo superiore & inferiore, sic à Deo quidem ordinatis, vt vnum eorum nil contineat, quin sibi correspondēs habeat alterum. Cū igitur minor mundus Homo videlicet corpore, vitaliq; Spiritu sit ad magni similitudinem creatus, rationali quidem ad imaginem Dei, quicquid in maiori fuerit, in minore fore constat. Sicuti nūquam in cœlo superiori cessant motus, hominis etiam Spiritus vitalis quiescente corpore vel dormiente, motus exercere suos nō cessat, imò potius operatur, quàm vigilante. Pariter si membrum aliquod in corpore tangitur hominis, mox ad Spiritum huiusmodi tactus peruenit, vt suprà de Cœlo dictum est. Simile coniugium ergo videmus inter Spiritū & corpus hominis fore, quale diximus inter cœlum & terram. Iterū qualiscunq; sit in cœlo motus, in hominem influitur, aut in elementa ad vsum eius. Quapropter mirandum non est, si fieri valeant arte lapides, pretiosis non absimiles, quibus morbi cu-

rari possunt hominum, vbi sub aspectibus (vt aiunt) fecelicibus fabricati sunt. Quantò magis, quum resoluti fuerint in suos liquores, & intra corpus adhibiti remedia potentiora futura sunt.

Haftenus de solutionibus & congelationibus metallorum egimus, quæ licet Chymistarum potissimæ sint operationes: aliæ tamen intermediæ sunt, ac primæ, quarum etiam facere mentionem oportet.

*De corporali Philosophorum coniugio,
quod Chaos nominatur.*

C A P V T.

ANtea dictum est, cœlum atque terram diuino quodam fore iuncta matrimonio, quo cuncta, quæ creata sunt à Deo propagatione durarent. Verum accedente corruptione, rerum omnium interitus ortum cœpit, qui per corruptionis repressiōem, ad constitutum à Deo terminū, etiam retardatur. Considerandum est igitur, qua ratione possit omnis evitari, necnon amoueri corruptio. Non aliàs meliùs quàm per Vniōnem coniugij naturalis in homine roboratam, quæ quidem fit artificialiter & metaphysicè. Coniunges igitur cœlum & terram, id est, corpora duo præstantissima, res naturales

turales inter iuncta simul, matrimoniū hoc naturaliter consummare curabis, prout inferius audies, & inde fiet vnum, quo reducetur omnis binarius ad unitatis puram simplicitatem. Superius dictum est, quid cœlum sit Philosophicum, utpote quinta rerum omnium essentia. Est ergo triplex: Vegetabile scilicet, Animale & Minerale. Terra verò Philosophica hoc loco, est Philosophorum Sulphur, fixum & incombustibile, cœli prædicti formam in se continens, & in illud agēs, tanquā in materiā actus eius receptivā. Cōposito nanq; Philosophorū Chaos, duob. modis in illud operari docent. Primò quidē opere minore (quod vocant) altero maiore. Minore tamē, suū Chaos nō conficiunt, ut in maiore, sed utuntur Lunaria terraq; , de qua suprà loquuti sumus: istam corpus vocant, illam cœli sui liquorem. Hoc opus varijs docent operationibus absolvere: videlicet, calcinatione, dissolutione, euacuatione & multiplicatione: quibus Spiritū suum extrahunt, argentum Vivum exuberatum, Sulphur naturæ, tincturā & oleum. Hoc postremò, per incerationē, super ea quæ sublimarūt, suum lapidem fabricari dicunt. Et quamvis de calcinatione metallorum, abūde suprà dictum sit, nihilominus, iam de hac in opere minori necessaria dicendum erit.

De Calcinatione metallorum ad opus minus.

Accipe metalla sicuti superius docuimus calcinata, vel in limaturam fracta crudaque. Hæc in Lunariæ succum inijcias, & resoluta, per destillationem in balneo Mariæ, vel in cineribus, abstrahere totum liquorem, inuenies in fundo puluerem subtilissimum.

De dissolutione huius operis.

Prædictos pulueres metallorum, ut supra calcinatorum volunt in ampullam, aut phyalam longi colli poni, demùm eis de succo Lunariæ tantùm affundi, ut supernatet quatuor aut tribus digitis. Obstructum vas in cineribus vno die naturali positum bulliat, & post in equino fimo calido similibus diebus duobus digeratur, ut spissum à subtili suo separetur. Postea referato vase, clara coletur aqua leuiter, ne turbetur fecibus, in Cucurbitam coopertam. Et alia super feces infundatur Lunaria, coopertumq; vas rursus in cineribus ad bulliendum, ut prius ponatur, & in fimo postmodum ad digerendum. Processum hunc toties iterabis, donec à suis Spiritibus corpus omnino separatum fuerit: hoc ipsum experiri quis poterit, si puluerem

rem dictum, aut partem eius in Sole siccata posuerit super laminam ignitam: vbi fumū dederit, iterandus est processus, donec fumū nihil prorsus emittat. Si defecerit Lunaria, claras aquas in balneo destilla, sic, vt eius liquoris tertia pars maneat: aqua destillata hac vtere, loco Lunariæ super corpus. In ista solutione, vel cum ea continetur euacuatio, quæ Spirituum est à suis corporibus separatio, necessaria in hac arte: si fieri debeat verū cōiugium Philosophicum in opere minori.

De Multiplicatione, quæ aliàs Rectificatio dicitur.

Postquàm Spiritus à corpore suo separatus fuerit, corpus hoc accipe, siccum-
que pondera. Postmodum in Cucurbitam postum, suffundatur succo Lunariæ rectificato, superposita-que rostrata galea, perquàm optimè lutata, lentissimo quidem igne destilletur, donec puluis in fundo siccus remaneat. Huic affunde tantundem Lunariæ quātum prius, & iterum destilla. Hoc ipsum toties continuandum erit, donec in subtilissimum puluerem & in palpabilem, corpus reductum sit. Aquæ destillatæ seruentur, &c.

De argento viuo exuberato.

EVacuationis aquas omnes in balneo, vel cineribus, igne lento destilla, donec in fundo Cucurbitæ materia sit redacta in modum spissi Mellis, & in frigidato balneo, superponatur huic materiæ tantum aquæ multiplicationis, ut supernatet altitudine digitorum quatuor. Id in phiala clausa per viginti quatuor horas digeratur in equino fimo, vel aliàs in balneo. Postea destilla per alembicum igne mediocri: quod autem destillatum est, seruetur. Infrigidato vase, rursus aquæ prioris ad materiã in fundo remanentem, affundatur ut prius, et fiat per omnia, prout narratum est. Processus hic tam diu continuandus est, quousq; tota materia dicta, sursum per destillationem ascenderit. Omnes aquæ hac via destillatæ, simul ponendæ sunt, quæ Lac Virginis appellantur, aut argentum viuum exuberatum.

De Sulphure natura.

Pluerem impalpabilẽ rectificatione factũ accipe, quẽ imbibes medietate sui ponderis aquę per exuberationem destillatæ. Hæc in vase clauso pones, ad nutriendum calore fimi diebus octo, quibus absolutis,

tis, materia iam humectata, destilletur igne lento, sicceturq; modeste puluis, & aqua seruetur abstracta. Ponderato rursus huic pulueri, medietate aquæ, vt prius, affunde, facq; sicut antea toties, donec terra medietatem istius humiditatis, vel quatuor sui partes biberit: hoc ipsum experieris hoc modo. Si parum eius pulueris positum super laminam ignitam in fumum euolauerit, completum est opus istud: sin autem imbibitiones, inhumationes & calcinationes itera, donec fiat quod audisti. Postquam huiusmodi puluerem, uel terram, ad istum gradum reduxeris, ipsam in cineribus igne lento primum, deinceps aucto, paulatim sublimabis ad latera uasis. Sublimatum hoc Sal à Philosophis dicitur, & Sulphur naturæ mirabile: quod si cum oleo Lunæ fuerit inceratum donec fluat, erit perfecta Medicina, cuius vnum pondus Iouis alia centum, si Sal ex Ioue sit, & si ex Saturno fuerit, eius pondera quinquaginta conuertet in perfectissimum corpus, &c.

*De metallorum in oleum Philosophicum
reductione liquefactioneq.*

A Calce cuiusvis metalli suum extrahatur argentum viuum, vti supra dictum est succo Lunariæ. Tandem liquefactiones

omnes per Alembicum in balneo destillentur, vt materia maneat in fundo vasis ad modum spissi mellis, &c. Frigefacto vase, ad spissam huiusmodi substantiam, affunde Lunariae tantum vt supernatet quatuor digitis, & in fimo vel balneo viginti quatuor horis digerantur. Postmodum in balneo Mariae vaporoso destilletur omnis liquor, vt materia sicca maneat in fundo, cui Lunarię recentis, vt prius tantundem affunde, vt emineat supra materiam digitis vt antea quatuor, & per omnia facias, vt audiisti. Processus iste reiteretur donec materia tota sit in aquam sublimatam & claram cōuerſa, quam octo dieb. inhumabis, & postea destillabis, ab eaque partes hoc modo separabis. Igne suauissimo per balneum aquam abſtrahe totā, quæ per calorem hunc ascendere volet. Infrigidato vase, destillatam aquam rursus ad suas feces affunde, simulque per dies octo vel septem in fimo vel balneo digeri perſitte. Postea per cineres igne lento prius, aucto postmodum, destilla totum liquorem. Hic demum in balneo destilletur, donec liquor aliquis ascendere velit. In fundo manebit oleum. Rursus aquam destillatam per balneum, primis affunde fecibus, inhumas, destillaq; per balneum aquam inde totam, vt antea feceras, hanc iterum super feces projice, digere, necnon

necnon per cineres, destilla totum liquoré,
& hunc iterum per balneum, & in fundo manebit oleum acrius priori, viriumque magis ignearum. Processus hic tamdiu reiteretur, donec liquor totus argenti viui, per aquam à corpore suo separetur, in fundoque maneat pulvis impalpabilis. Sunt qui separationem elementorum hoc opere fieri dicant, ego verò nego quemquam Artificem, licet excellentissimum, hac arte posse elementa separare, sic ut quodlibet per se purum existat, absque mixtione alterius. Quapropter partium volui separationem dicere, nempe liquoris, seu Mercurij, Sulphuris, & Salis. Nam oleum prius, & alterum, quod aëreum & igneum vocant, vnum & idem est, nec alia ratione differunt, quàm vnum aquæ magis in se continet, alterum verò minus, & ignis plus habeat. Argentum viuum hoc, per cineres à suo corpore tractum, iterum suam in terram sic reduci potest, utpote: Pulverem impalpabilem imbibes medietate sui ponderis, argenti sui viui. Postmodum inhumationibus, vel nutritionibus fac per omnia, sicut in alijs reductionibus dictum est.

*De sublimati prædicti Salis, in claram aquam
reductione.*

Sublimatum Sal quod suprà positū est, in phiala clausa perquàm optimè repnatur in fimum calidum vel balneum, octo vel pluribus diebus, donec in oleum aut vnguentum resoluatur Philosophorum. Si vero non ita facilè resolueretur, adde Lunariæ quater rectificatæ partem aliquam, & sic facillimè soluetur.

*De inceratione Sulphuris, aut Salis cum oleo
prædicto.*

Huiusmodi Sal vel Sulphur pone in tiggillum, & prunas inter: cumque incaluerit, guttatim oleum supradictum iniice donec ad similitudinem spissi Mellis redigatur. Frigefactæ massæ huiusmodi parum accipe, quod candelæ flamma si facillimè lique scat, erit opus hoc optimè completū: sin minus, incerationem iterabis, donec ante Mercurij viui fugam leuiter fluat. Poterit etiam hæc inceratio cum auri vel argenti quinta essentia fieri, quæ quidem à Philosophis oleum incombustibile dicitur.

De

*De mixtionibus metallorum in opere
minori.*

CAPVT.

Metalla solida sunt sex: utpote Saturnus, Iupiter, Mars, Sol, Venus & Luna, qui sic disponi vel componi possunt in opere minori Chymistico, videlicet. Metallum sextum cum quinto iungitur, & cum Lunaria, vel quarto cum, aut secundo. Quartum cum secundo, vel sextum cum quinto & quarto, vel idem cum quinto, quarto & secundo, vel quartum cum quinto. Quæ quidem compositiones cum Lunaria, median-
tibus istis operationibus, calcinatione videlicet, solutione, euacuatione, multiplicatione neque reducuntur in Spiritum, in argentum viuum exuberatum, in Sulphur naturæ, in tincturam, in sublimatum, & hoc inceratione per oleum in lapidem, eadem è quibus factæ fuerint compositiones, metalla conuertentem, &c.

*De informatione Sulphuris naturæ, per olea
Solis & Luna.*

Philosophorum in arte metallorum transmutatoria est intentio, ut imperfectis metallis introducatur auri vel argenti perfecta

perfecta forma. Quapropter ab eis quæ suprà dicta sunt, considerandum erit qua ratione fieri queat hoc artificium. Primò perfecta metalla suum ad oleum, arte quæ suprà posita est, reducantur. Hoc autem Sulphura naturæ, Saliaque reliquorum imperfectorum scilicet incerentur. Inde pefectum resultabit opus, hoc serua.

De extractione Mercurij Philosophici, ab alijs corporibus, quàm à metallis.

C A P V T .

Mercurius potest à vino rubeo & albo per separationem extrahi, iuxta modum eorum essentiaë quintæ. Separabuntur hac ratione crassiores partes, id est elementa, quæ in fecibus remanebunt. Illa quæ si reducantur in tartarum suum, id quæ per aliquot horas vel dies calcinetur igne violētissimo, reducetur in lapidem leuem. Hic subtiliter pulueratus in penario super marmoreum lapidem, in aquam oleo similem resolvitur. Destilla per filtrum, & ex eo fiat vt suprà de Sulphure naturæ diximus: vel Spiritus eius extrahatur per destillationis artificium. Nō aliàs ex Melle, Chelidonia, floribus Anthos, aut Rorismarini, Mercuriali, rubeo Lilio, & sanguis-

sanguine humano, potest extrahi Lunaria per elemētorum separationē, quā diximus: ē quibus terra sola sumatur, &c. fiatque vt in rubeo vino & albo. Hæc separatio cœli dicitur ab elementis, in arte nostra Philosophica. Verūm de liquoribus ad cœlum procedere poteris, vt in vino fecisti. Mercurius Philosophorum vegetabilis, in omnibus corporibus elementatis reperitur: at in alijs magis, à quibus etiam elici potest facilius: vt sunt vinum rubeum vel album, Mel nouum, Chelidonia, flos Rorismarini, Mercurialis, Liliū rubeum, Tartarum, & Sanguis humanus: in alijs verò minùs, à quibus tamen aliqui putarunt, vt à floribus, lignis, & lapidibus, elicere Mercurium huiusmodi vegetabilem, at frustra tentarunt opus. Nonnulli de propinquis principijs, vt Chelidonia, floribus Rorismarini, Mercuriali, & Lilio rubeo suos in succos redactis, per fimi vel balnei digestionem extraxerunt Mercurium nostrum, vulgi Mercurio qualitate, pondere, coloreque per similem. Verūm, quia cum corrosiuis eū sublimarunt, nihil ex eo perficere potuerunt. Si hunc etiam, aut vulgarem absque alterius materiæ mixtione reduxeris in aquā, aëre suo sibi reddito, balneo Mariæ destillaues septies, lumen habebis vnionum, Heterogeneum liquorem ad artē nostram inutilem.

utilem Mercurius igitur vegetabilis qui dictus est, ad cœli naturam est reducendus motu quo cœlum agitur, vtpote circulari, si ad artem hanc utilem fore cupiat Artifex.

De nonnullorum in hac arte peritorum opinione, quod ad minus opus transmutatorium attinet.

C A P V T.

OMittere nolui, quod cum veracioribus Philosophis concordare magis videretur, etsi per ambages discurreret, quo labyrinthum etiam Chymicum in mineralibus ostenderem, ex diuersis opinionibus, eumque ad simplicitatem reductum postea, quibusvis artis Chymicæ studiosis patefacere. Quod omnes varijs inuoluerunt integumentis, vt ab eorum scriptis videre licet. Non quod ea docere velim, sed potius illustrare lectoribus, vt intelligant, ac inde seligere possint optimum.

De fabricatione metallici lapidis, quod Elixir uocant.

Solis partem vnā cum partibus quatuor Mercurij iunges in pastam, eo quo solent

solent ad obducendum argentum auro fabri magisterio. Postmodum adde Mercurij viui similes partes octo. Hæc materia degeneratur in cineribus igne lentissimo diebus ad minimum quadraginta. Deinceps extracta ponatur in Cucurbitam, & per Alembicum eius destilletur igne mediocri, donec ascenderit. Hoc opere finito, pondera hoc quod in fundo Cucurbitæ remansit: ubi pars una sit corporis & Mercurij quatuor, benè quidem erit: aliàs addatur iterum sublimatus uel destillatus Mercurius, & ut priùs destilletur toties, donec prædictum pondus habeatur. Hoc ipsum contere, misce & incorpora simul, ac in ampullam uitream ad collum usque sepultam, in cineribus positum urgeatur igne mediocri, sic in fundo reperies materiam florescentem, quam eximes fracto uitro, teres & coques donec in rubeum puluerem conuertatur. Huic adde pulueri, Mercurij destillati priùs tantundem ut antea: toties addes & exsiccabis, donec Mercurius totus in puluerem siccetur, omnino rubeum, & semifixum. Huius pulueris partem unam, in aceti sex partes accerimi ponas, & in uase clauso bulliant horis tribus ut soluatur puluis. Euacua quod solutum fuerit, in aliud uas mundum & uitreum: si quid insolutum remanserit, siccetu

siccetur, & igne coquatur cinerum, acetoq;
soluatur, vt priùs in balneo vel cineribus, &
euacuetur quod solutum fuerit cum priori-
bus euacuatis aquis. Processus hic toties in-
nouetur, donec materia tota sit soluta, vel si
non omnino dissoluatur, cum eo proceden-
dum erit, quod solutum reperitur. Solutio-
nem istam in balneo Mariæ destillabis, do-
nec tibi visum fuerit acetum ascendisse totū:
cessa tunc, & materia solutionis in fundo Cu-
curbitæ manens frigefacto balneo densabi-
tur, vt Mel. Congelatam hanc materiam ad-
serenum aërē noctu ponas, & tertia vel quar-
ta nocte soluetur in claram aquam: hanc in
vase clauso digestam septem diebus priùs, è
Cucurbita per Alembicū exprimes balneo,
vel igne cinerum lentissimo, donec ascende-
rit aqua pura, quæ dulcis erit. Vase postea fri-
gefacto, rursus affundatur aqua destillata
suis fecibus in fundo congelatis, & iterum
destilletur vt priùs, toties imbibendo & de-
stillando, quousque materia tota soluta sit.
Hâc solutionem claram in ampulla coques,
& in cineribus, donec aliquam deponat in
fundo vasis residentiam, quam seruabis, a-
qua clara per inclinationem euacuata. Cla-
ras aquas toties coques, vt suprâ donec nul-
lam residentiâ faciât amplius. Feces omnes
quas collegisti, calcina per dies tres, calcina-
tas

tas in aqua Sulphuris acuta solues, quod solutum fuerit, euacuetur, & non solutum calcinetur iterum, & solvatur vt prius. Continuetur hic processus, donec materia tota solvatur, & in igne cinerum congeletur & siccetur. Postmodum accipe huius materiae congelatae partem vnā, & aquae dissolutae partem aequalem, tere simul, & adde parum aquae nostrae acutae, vt fiat sicut pasta mollis. Haec in Phyalam obturatam posita, solvantur in balneo per quadraginta dies. Demum in cineribus calidis igne suavi congelentur, & congelatae materiae huic addatur aquae suae volatilis tantum, vt in pastam reducatur priori similem, & iterum coquatur in balneo diebus septem, postea congeletur, &c. Hoc toties continuetur, donec materia sit fusibilis ad lumen candelae. Materiā hanc extollit ille, qui fuit Author eius, vt ego verear, tantas ei virtutes adscriptas, ad Mercurium in argentum conuertendum recensere. Ponere tamen volui processum eius, quo Lectores videant, comparatione ad ea quae scribuntur, à Philosophis veris facta, quā sint, vt in alijs quibusuis artibus, in hac erroneae seducentesq; viā. Quod quidē vt pateat apertissimē, ponam gradus omnes Philosophicos, cum operis Chymistici transmutatorij in minoris, tum operis maioris, per

quos necessariò debet Artifex ab vno ad aliud extremum facere transitum, aliàs inane fuerit opus atque deceptorium.

De Scala minoris operis Alchymiae transmutatoriae.

C A P V T.

Alchymia transmutatoria (prout ex libris Philosophorum videre licet) binas continet operationes. Vnam vocant minorem, quòd fortè materiale artè redoleat magis in exercitio, quàm Metaphysicam. Alteram uerò maiorem esse non immeritò volunt, quia non tam hominis industria fieri, quàm diuino quodam afflatu, miraculoque dicunt. Istarum viarum extrema similia fore videntur, ima & media verò diuersa. Quapropter à diuerso fundamento Scalam exordiemur vtramque in eundem finem terminantem, hoc est in Medicinā duplicem, utpote metallorum & hominum. Fundamentum igitur Scalæ minoris est forma, de qua dicetur inferiùs.

De primo gradu Scalæ minoris Alchymiae.

IN Scala minori forma primus gradus est, & illa dicitur actus de suo corpore tractus cum

cum uehiculo, quo metallorum occulta forma Potentiam acquirit se manifestandi. Philosophorum verè naturalium est opinio, metalla quæuis manifestam formã imperfectã habentia, perfectam in occulto formam habere, hoc sic docent. Nullũ reperitur metallum imperfectum, quod non in se parũ aut multũ perfecti metalli cõtineat. Quapropter euidentissimum fore uidetur, illa fore in perfectionis via, sed propter caloris defectũ in locis in quib. generatur, manserunt indigesta. Perfectorũ igitur forma libera, hoc est à suis compedibus & impedimentis corporis, in materiam imperfectorum etiã à suis corporibus crassis immunem agere potest liberè, penetrantem omnia corpora liquefacta perfectam formam.

De secundo gradu.

HOc loco materia secundum Scalæ gradum obtinet, estq; naturæ Sulphur de corporibus tractum, in quam agit oleũ Solis aut Lunæ. Fatuũ sanè foret putare materiam hanc naturalem tantum, & arte non esse mutatam, quia minus obediens est materia naturalis cruda, quã ut actiões formæ recipiat, & inde formalis efficiatur. Nõ est sapientũ sentẽtia, ut ex perfectorũ forma, naturalis & imperfecta materia statim absq; medio trãsfor-

C 2 metur;

metur, sed mediante Sulphure naturali tracto de imperfectis artificialiter metallis. Patet ex his igitur, utramq; nempe formam & materiã, de suæ materiæ potentia deductam ad actum exequendum. Nam in metallo quouis à natura producto, cessat motus in eo naturalis donec per corruptionem artificialiter excitetur, & ideo benè loquuntur, qui dicunt metalla naturaliter producta fore mortua, hoc est nihil agentia. Philosophorum uerò metalla uiuunt, quia de potentia mortuorum, ad actum & vitam arte sunt adducta. Per ea colligere Lector facile poteris, quænam sint metalla Philosophica.

De tertio gradu.

S Calæ minoris corpus, est subiectum de quo Sulphur extrahitur naturæ. Talia corpora sunt: Saturnus, Iupiter, Mars & Venus. Quatuor ista solida sunt in quæ perfectionis actus cadunt: est unum adhuc actus huiusmodi susceptivum, at non solidum sed liquidum est metallum, ut argentum viuum. Alia quæ supersunt ex numero septenario uidelicet Sol & Luna, perfectione quidem non indigent, cum sint perfecta naturaliter, at plus quam perfectione Metaphysica: quâuis Luna tamè in Solem etiam transmutari ualeat.

ualeat. Verum quod ista duo formam adeptam sint à natura completam, & aliud, quia li-
quidum est, hic inter corpora Scalæ minoris
non adscribuntur, de quibus materia debe-
at elici, formæ patiens actum, &c.

De quarto gradu.

Corpora quæ dicta sunt per Lunariam
corrumpi soluiq; debent, quæ quidē
cœli Philosophici liquor est & Mercurius ve-
getabilis, per quem ad Sulphur naturæ per-
uenitur corporum. Sunt qui putant etiam
Physici, quia vegetabilia cum ipsis minera-
libus non conueniunt, eis ad opera metal-
lica non utendum esse. Verum falluntur mi-
serè nimis, cum rerum naturalium omnium
catenâ ignorēt, ac ōnia quotquot sint indi-
uidua sub suis speciebus, & istas sub generi-
bus, nec non illa sub unū genus generalissi-
mum contineri, quo simul in vnum hoc, om-
nia cōueniunt, nec nisi ratione particula-
rium formarum discrepant. Vniuersalis ue-
rò formæ ratione, non dissonant à vegetan-
tibus animatia, nec ab istis mineralia. Quæ
transformanda sunt igitur, à sua particulari
forma remoueri debent ad vniuersalem
ut aliam quàm habuerunt antea particularem
induere ualeant. Nam est vniuersalis

forma, quarumuis formarum susceptiua nō aliās quā cera sigillorum omnium . Totum huius rei negotium in eo consistit, ut particularia possint ad vniuersalitatem reduci, cuius primum instrumentum est corruptio .

De quinto gradu.

SVperius abundè satis de calcinationibus dictum est, hīc verò consideratur altius calcinatio : nam igne fit æthereo simili, qui est occultus in ipsa Lunaria. Hac via calcinantur corpora per synpathiā, & nō antipathiā, faciliusq; reducuntur ad vniuersalitatem, ad quā peruenire minimè possūt nisi per corruptionem . Corrupta forma particulari metalli, mox introducitur alia, qua corrupta, rursus & alia magis ad vniuersalem semper accedens, donec ad eam deuentum sit operationibus quæ sequuntur .

De sexto gradu.

Post calcinationem solutio sequitur quæ calcis in aquam dicitur conuersio. Necessaria quidem est hæc operatio, ut à corporibus, extrahi queat fæciosa materia mineralis, in qua totum secretum artis delitescit.

litescit. Non potest enim Spiritus à suo corpore perfecta fieri separatio, nisi per solutionem, qua partes in compositione Physica simul adhærentes, melius disiunguntur.

De septimo gradu.

Non potest vnica suffusione Lunariæ facta, solutio fieri, quapropter opus est, post quamvis inhumationem, euacuationem fieri Lunariæ, quæ propriè destillatio liquoris hoc loco dici potest à calce: cui siccatae recens affundi queat Lunaria, postmodum ut prius euacuari. Spiritus in euacuationum aquas transit, &c.

De octauo gradu.

Post multas affusiones & euacuationes Lunariæ factas, donec super laminam ignitam calx amplius non fumet, quod antea diximus, ut melius rectificetur & subtilietur corpus, ei tot affusiones, & euacuationes Lunariæ fiendæ sunt, quousque hæc pulvis impalpabilis, &c.

De nono gradu.

PRæcedenti gradu, Spiritum in euacuationum aquis fore diximus, quod non absolum fore uidetur: nam per Symbolisationem, Spiritus cum Spiritibus facillè conueniunt, & ab ipsis vi Magnetis naturalis attrahuntur. Ignari sunt quotquot contraria contrarijs attrahere nituntur, naturalium inter sese non cognoscentes amicitias, & inimicitias. Nam contra naturam est ut inimicus attrahat inimicū: sed quod amicus amicum expetat, à natura procedit. Cum igitur opus Chymicum ad imitationem operis naturalis fieri debeat, amicitia perficiendum erit.

De decimo gradu.

Spiritus dictus ab euacuationū aquis elicitur per eleuationem, postquam ipsæ destillatione per Mariæ balneum facta, fuerint in spissitudinem Mellis redactæ, multiplicationum euacuationes affundendo, postea destillando sæpius, donec totus liquor ascenderit, qui dicitur argentum viuum exuberatū. Non est illud argentum viuū, ex argēto viuo uulgari exuberato per septenam destil-

destillationem quod lumē esse dicitur vnionum, sed est metallorum Spiritus, in argentum suum viuum exuberatus.

De undecimo gradu.

DEuenimus iam ad huius operis verū coniugium, vtpote Spiritus cum corpore, per quorum coniūctionem, foetus corporum & naturæ Sulphur oritur. Et hæc est vniuersalis materia mineralis in hoc opere, quæ formam sibi iunctam recipit, iuxta proprietates, vires & qualitates informantis. Eiusque rubeus color indicat nobis, hoc Sulphur à suo argento viuo processisse (qui colores pallidum, viridem & nigrum habebat) ac ad assumendos purpureum & album colores idoneum esse.

De duodecimo gradu.

ORto foetu, suis coloribus tingi debet, viridi croceoq;: his denotatur ipsum à Luna & Sole tincturam sui recipere debere. Sunt principiores tincturæ tamen, color niger, albus & rubeus, quos inter, multi sunt mediij, prout ipsa practica demonstrat.

De decimotertio gradu.

NEc satis erit quòd Sulphur naturæ, p
vndecimi gradus operationē in sub-
stantiam volatilem redactum sit: verū e-
tiam opus est, vt ad maiorem eius subtilia-
tionem sublimetur, eo fit ad incerationem
aptius.

De decimoquarto gradu.

NOn possunt meliori quæ sublimata
sunt aridaque liquefieri, quàm oleo
pinguedineuè, quæ sint eiusdem, cum li-
quandis naturæ. Hinc fit, ut Philosophi
metallinum oleum excogitarint incomb-
stibile de fixis corporibus tractum, quo suis
metallis cum, fixatione liquationum inde-
rent facilius atq; perfectius.

*De decimoquinto gradu Scale minoris
operis.*

Postquam volatilia facta sunt metalla,
fixari debent, ut fiat quod ab omnibus
Philosophis præceptum est, fixum nempe
volatile, & hoc denuo fixū, ut pficiatur ma-
gisteriū. Nec solum inceratione fixatur sub-
limata,

limata, sed etiam liquabilia penetrabiliaque faciliter in corpora dura fiunt. Quæ duo necessaria sunt ad metallorum transmutationem. Siquidem quod argentum viuum vulgare perficere debet, nisi fluat à te dicti Mercurij fugam ab igne, quò retinere valeat suum comparem, nihil efficiet. Quod si etiam non penetret solida corpora, manebit in superficie, hoc est in manifesto solum tinget, aut transmutabit, in occulto verò non, & ideo non permanenter.

De decimo sexto gradu.

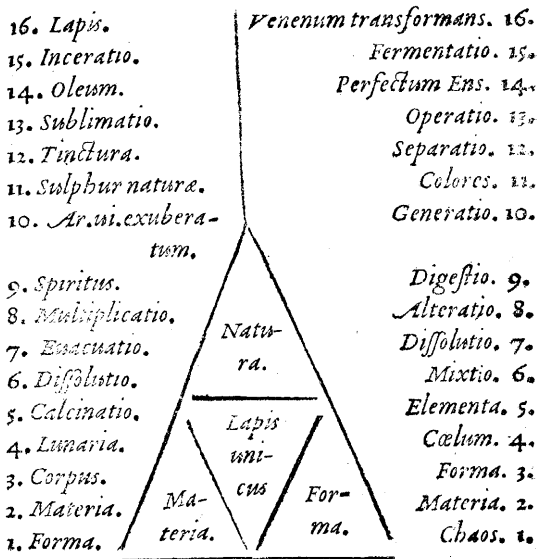
OMne quod incorruptum, & imminutum igne, manet in eo tanquam Salamandra iubilans, à Philosophis dicitur esse lapis, ut iste Philosophorum, qui melior semper igne redditur ac potentior, nec ab eius edacitate vincitur. Alias igne si consumeretur, potestatem non haberet alia tutandi ab impetibus ignis. Quapropter necessarium fuit ut Philosophi Medicinam hanc ab igne tutam redderent, &c.

Hactenus opus minus Alchymia, vel minoris lapidis absoluiimus, una cum suis extremis ac medijs gradibus. Iam æquum est ut etiam de maiori Philosophorum opere lapideque loquamur. Hæc sunt. n. quæ sapientiam superant mundanā, & à Dei sapientia concessa

concessa sunt hominibus, vt videant, quàm admirabilis Deus sit in suis operibus. Ita loquuntur Philosophi, qui fecerunt experientiam artis istius. Quamobrem vtriusq; Sca-læ figuram ob oculos ponere proposui, sicut ex eorum libris intellexisse potui hætenus. Et si fortè quid requiratur, supplere velis optime lector ignoscereq;: nã ardua sunt hæc, & ænigmatibus intricata magis, quàm captus vnus valeat.

Vniuersalis

Vniuersalis Medicina.

C A P V T.

Non secus, ac in opere minore fecimus, in opere maiore per singulos gradus eius Scalam ascendemus, vt ad Medicinam vniuersalem vtrinque peruenire valeamus, quæ morborum genera quæuis indifferenter curare perhibetur à Philosophis, tam in hominibus, quàm in metallis.

*De primo gradu scale maioris operis
Alchymiae, Chaos dicto.*

Prima rerum omnium transibilibum creatura, secundum Philosophos Chaos fuit, & indigesta moles ac informis, nihilominus formam in se continens, ac materiam confusè: quod si in sua confusione mansisset, solum restitisset absque generatione. Quapropter Altissimus eius Conditro, à sua materia formam diuisit, ut non aliàs quàm in sua foemina generaret masculus iste Caelum est, illa nimirum Elementa. Naturales nedù, sed verè Metaphysici Philosophi, hoc opus non ex natura, sed supra naturà à Deo prius ordinatum solo verbo, considerantes, Chaos vnum excogitarunt, ac per duorum coniunctionem, formæ suæ videlicet cum sua materia, confusè miscuerunt. A quo cœlum suum & elementa separarunt ut in mundi machina factum esse videmus.

De secundo gradu.

Philosophorum in hac arte materia, Luna dicitur Philosophica. Non secus in cœlo, Sol in Lunam agit proximè primoque tamquam in materiam propinquiorem & sibi magis conuenientem, & vtrumq; postmodum in Elementa. Sed videamus quid sit Lu

na Philosophica: certè nihil aliud quàm vniuersalis materia, continens in se quatuor Elementa sine forma. Talè esse materiam oportuit, ut ex ea Chaos cum altera sui parte componeretur. Nam si completam haberet formā, quid opus foret aliam addere? Cum in vna & eadem materia duæ formæ simul nō conueniant. Dicet fortè quispiam Physiologus nullā esse formā siue materiam, neq; formā absq; materia. Respondemus dictū hoc Physicum de particularibus intelligi formis & materijs, & non de vniuersalibus. Nam essentia quintæ quæ nā est forma quæso? si dixeris aqueā, arguemus, quia tūc essentia quinta non erit, sed quartū Elementū sic de cæteris.

De tertio gradu.

HOc in opere, forma dicitur Sol Philosophicus materia Philosophicæ iunctus: nam si huic nō iungatur, non erit Philosophicus, & è conuerso materia dicta Soli simili nō coniūcta, Philosophica dici nō poterit ex opere maiori. Quapropter existimandum erit Chaos Philosophorum in hoc opere, compositum esse materialiter & formaliter ex Sole & Luna Philosophicis. At videamus quid Sol sit Philosophicus, profectò non aliud quam vniuersalis forma. Sed ut rem ipsam perlustremus, non aliàs quam
cœlestis

cœlestis ille Sol formas & vires omnes acti-
uas in se continet : Lunaque cœlestis etiam
passiones opacas cum Luna terrestri conue-
nientes: ita Sol terrestris & Philosophicus,
cum Luna terrestri & Philosophica se habet
hic in terris. Verum actiones & passiones i-
stæ non ita manifestæ sunt ac in opere Chy-
mico Philosophorum, &c. Sed hoc loco sum-
me notandum est, Lunam cœlestem in se cõ-
tinere passiones immediatas & actiones me-
dias: quia Sol agit in Elementa, per Lunæ
medium, ergo Luna quid actionis etiam ha-
bet suum in Elementum, sed à Sole, non a-
liàs quàm œconomus in famulos inferiores.
à superiore Domino suum habet imperium.
Elementum Lunæ potissimum est aqua. So-
lis autem ignis, postea terra. Sed aër mediū
inter Solem & Lunam tenet. Sol etiam ter-
restris est ignis, igne terrestri non consum-
ptibilis, & Luna terrestris eodem aqua sicca-
ta, non etiam consumptibilis. Ex his collige
quid Sol & Luna sint Philosophorum in o-
pere maiore.

De quarto gradu.

Sicuti naturale Chaos à Deo diuisum est
in cœlum & Elementa naturalia, Meta-
physicum etiam ad imitationem eius diui-
di necessum est in Cœlum & Elementa Phi-
losophica.

Iosophica. Dicitur enim cœlum Philosophicum, Mercurius Philosophorum, qui triplex est, utpote vegetabilis, animalis & mineralis. Est etiam essentia quinta, formam vniuersalem continens, & pars altera Chaos, quæ sursum ascēdit. Pars etiam dicitur volatilis, quæ fixam partem eleuare debet, ac Spiritus qui corpus in Spiritum cōuertere, hoc est volatile reddere.

De quinto gradu.

PArs Chaos inferior, à superiori separata sunt Elementa, quæ corpus appellatur: hæc ubi per Spiritum eleuata fuerit, potestatem habet fixandi Spiritum, & secum in corpus redigendi, quapropter fermentum à Philosophis appellatur. Non est quod quispiam putet Elementa separari Philosophicè, prout aliqui docent, iterumque simul cōponi, videlicet vnum ab alio seorsim, quod fatuum est & indignum Philosopho. Sed Elementorum separatio Philosophica, fit à cœlo Philosophico, & compositio Elementorum fit cum eodem, &c.

De sexto gradu.

Postquam ascendere feceris (ut Philosophi loquuntur) fœminam supra masculum,

lum, id est materiam suprâ formam, & deinceps masculum suprâ fœminam, hoc est formam suprâ materiam, cœli fiet cum Elementis mixtio, quæ coniugium dicitur Philosophicum. Aliqui de Gallo & Gallina generantibus ouum Philosophicum allegoricè fabulantur, quæ non vsque adeò sunt ob conuenientem absurda comparisonem, vt verba sonant. Nulla siquidem generatio fieri potest, absque duarum istarum partium coniunctione, formæ scilicet, materiæque, vel cœli & Elementorum.

De septimo gradu.

NEc satis est partium factam coniunctionem, sed oportet materiam seminales formæ partes in utero suo concipere, per eiusdem formæ dissolutionem, vt in grauidata materia fœtum parere queat Philosophicum. Est igitur hæc operatio, coniugij Metaphysici consummatio.

De octauo gradu.

Consummato matrimonio fit vnus in alterum conuersio videlicet formæ in cœlum, & huius in formam, quæ quidem alteratio hoc in opere necessaria est, vt ex duobus

bus tertium quid vnum fiat. Nam seminibus coniunctis, nisi vnum in aliud alteretur, & è contrà non fiet embryon, &c.

De nono gradu.

FActa conuerfione vnus in alterum, est opus digestionis, qua sine vegetare nequit alteratum. Non potest enim foetus in vtero Matris ad perfectionem duci nisi digeratur, & hoc temperatè. Quapropter videat Artifex in isto gradu, ne calor extrinsecus agens acrior, aut æquo sit remissior, sed vt naturalis in vtero digestionis calorem imitetur.

De decimo gradu.

Per continuum fomentum calori naturali simile, deuenitur ad generationem quæ quidem initium est manifestationis occultæ prius in seminibus formæ. Hęc autem aliàs fieri minimè potest quàm præcedentibus alijs operationibus, &c.

De undecimo gradu.

Interea dum ex vno gradu ad alium transitur, apparent varij colores, & hi sunt indicia scanfus ab vno ad alium, per quæ

D 2 rege-

regere potest Artifex opus hoc, & ad suum finem ducere. Tres existunt potissimi, quorum primus niger est, & indicatiū concubitus formæ cum cœlo, embryonisque conceptionis in vtero Matris. Demonstratur hic potissimum in dissolutione. Quum diminuitur, & in albedinem vergit, indicat cœlum & formam ad Ens perfectum, & hoc ad Venenum transformans initiū facere. Euanescente colore pallido, croceus oritur, iudiciūque nobis exhibet, fœtum Philosophicum ad sua membra disponi, qui color in modum apparet circuli vel rotundæ Lunæ. Postmodum euanescit croceitas & apparet nobis rubedo, quæ quidem fœtus complementum indicat, partiumque veram adunationem, &c.

De duodecimo gradu.

Continuo calore promouetur ascēsus de gradu in gradum, & separatur ab vno, vt ad alium accedat, quæ separatio coloribus apparentibus dignoscitur.

De decimotertio gradu.

GRadus operationum in hoc opere, nihil aliud sibi vult, quàm vt Artifex animaduert-

mauertat consideretque summa diligentia quasuis mutationum varietates, vt ex eis cognoscere valeat regimen ignis, obseruareque simul ea quæ sunt in hac arte necessaria.

De decimoquarto gradu.

OMnibus istis gradibus ex ordine seruatis, fœtus Philosophicus ad perfectionem ducitur, & nascitur, & perfectum Ens nominatur: suis coloribus omnibus, & numero tertio completus, ad vnitatis simplicitatem est reductus: potens omnes infirmitates metallorum, & hominum indifferenter curare.

De decimoquinto gradu.

SI contentus fuerit Artifex Ente perfecto non est quod procedamus vlteriùs, sin minùs, ab eo poterit transire ad Venenum transformans per multiplicationem, quæ hoc in opere fermentatio dicitur. Verùm per omnes gradus transeundum erit, per quos antea, facta mixtione Cœli, Formæ, & Entis perfecti. Continuetur opus, donec igne continuato fiat transitus per Dissolutionem, Alterationem, Digestionem & Generationem, ad colores, & sic deinceps procedendo per omnia, sicut priùs, donec ad Venenum trās-

formans peruentum sit, & ab eo rursus ad aliud simile quoties Artifex voluerit in finitum.

De decimosexto gradu.

Postquam Artifex Ens perfectum adeptus fuerit, perfectum etiam Venenum transformans habere poterit, viribus ac Virtutibus efficacius Ente perfectio, modo qui supra dictus est. Hac ratione cognosci potest in utroque facultatem sui similis generatiuam & productiuam esse. Perfectiuam autem eorum facultatem ab eo deprehendimus, quod summam rerum omnium perfectionem adepti sint.

De Spirituali coniugio Philosophico.

C A P V T.

Matrimonium fac inter coelum & formam, vel formam, in vase fortissimè clauso, quod in continuo calore foueatur, ut foetus in utero Matris absq; intermissione: sic per Dissolutionem, in Alterationem transibit, & primus color generabitur qui niger est. Hic nobis indicabit formam vel formam & coelum transire per Dissolutionem, Alterationem, Generationem & Operationem, & vinculum amoris factum inter formam vel formam

formam in cœlum conuersam, & hoc in formam. Deinceps continuato fomento caloris, forma vel forma paulatim ascendet in Digestionem & Generationem, quæ per colores durabunt vsque ad perfectum Ens. Mortificatur enim color ille niger, donec albus appareat. Et quum forma vel forma, cœlum, & vas alba fuerint, indicium habes indubiū ossa nervosque fœtus Philosophici, per tertium coniūgi numerum. Hæc operatio prosequitur vsq; ad croceum calorem: quo quidem orto, datur indicium formationis, corporis infantis Philosophici, præparationis quoque ad Spiritus receptionem vegetabilis: quæ quidem operatio durat, quousque croceus color euanescat, & rubeus oriri cœperit. Postquàm autem rubeus color huiusmodi iam apparuerit, indicium est animam vegetabilem corpus infantis intrasse Philosophici, fœtumque in terminatione perfectionis, vel vnionis Spiritus cum corpore, per vinculum animæ iam dictæ fore. Tunc oportet Artificem interstitios numerare dies, ab initio generationis, quod fuit in termino quo Dissolutio suum adimpleuit gradum: his cognitis, duplo temporis spatio continuabis igne intermissione sine: quo quidē absoluto, frigescāt omnia. Tandē reperietur ouū illud Philosophorū optimè formatū, q

extractum, repones in vas aliud mundissimū, & in furno decoctionis, vel balneo sicco lauetur, spatio dierum sex naturalium, igne continuo satis acri. Postmodum exemptum serua: nam huius pondus vnum, duo millia potest in sui formam conuertere, sed extrinseca.

De Multiplicatione.

C A P V T.

Occultarunt hætenus Philosophi suū fermentum, at quid prodest occultū? nihil sanè. Quapropter eorum occultationē, vt fas est, reuelare conabor. Accipe duas uncias formæ vel formæ, aut uncias duas cum dimidia, cœli verò libram vnam, & Entis perfecti drachmam. Iuncta simul omnia coquantur, vt suprà, dierū spacio triginta: quo tempore perfectum Ens in Venenum perfectum atque transmutans conuertetur igne temperato, per colores transeundo, quousque rubeum atque rotundum corpus appareat, si ad rubeum informatum fuerit. At si ad album, cum albedine metallica. Notandum est igitur hoc loco bipartitæ prolis Philosophicæ, vel Metaphysicæ differre colores. Nam color pueri masculi perfecti Veneni, variatur vt suprà. Sed puellæ color dicti Veneni pri-

ni primò viridis est cum rubore: secundò, croceus rubore splendido mixtus, qui partium in vnum coniunctionem, atque totum denotat. Color tertius est albus & splendens, qui terminationis corporis dat indicium. Quartus est albo niueus & metallicus, indicans in corpus ingressionem animæ: quo percepto nasci debet è ventre Matris & eximi. Huius pondus vnicum aiunt, millia tria materiæ suæ multiplicare posse, multiplicationeque tertia quingenta millia, &c.

De tempore Metaphysica prolis ortus & nascentia.

Non potest assignari tempus determinatum ortui Metaphysicę prolis, quia nonnunquam in septē nascitur mensibus, ut foetus hominum æquo citiùs, ob excessiuũ calorem, at non ita potens, aut bene temperata: aliquando post menses nouem æquo termino temperata: & aliàs tardiùs, propter caloris defectum, &c. Color est Artifici methodus optima, quum à dissolutione, seu prima coloris mutatione cęperit animadvertere: post quam oritur nigredo, quam caput Corui nonnulli vocarunt: à qua discat foetus ad mixtionem per alterationem transiisse. Quum autem apparet croceus color de for-

matione corporis, & membrorum certus esse potest. Orto verò colore rubeo, coniunctionem & ingressione Spiritus in corpus medio quidem animæ certissimo credat, eoq; tempore, continuet ignem ad infantis ortu, & natiuitatem, &c. Sicuti iam de colore pueri dictum est rubei in eius generatione, de puellæ coloribus iuxta suum ordinem prius enarratum iudicabitur. Hoc est opus Philosophorum cætera quæuis opera mundi, Sapientiam etiam eius omnē excellens, quod affecuti sunt mortalium paucissimi, vt inter omnium literatissimos, vix è millies millib. vnus reperitur, qui hanc artem etiam legēs intelligat. Verè donum est Dei, nam alij reperiuntur qui hanc artem intelligunt, materiam & operandi modum callent, verum si rem aggressi fuerint, nihil efficient. Quia voluntas est Altissimi conditoris omium, vt illi tantum assequatur, qui mundo corde sunt pauperesq; diligunt: auaris autem non facile contingeret.

COL

COLLOQVIVM, QVO

DOCETVR QVINAM IL-
li sint, qui ad hanc artem perue-
nire possunt.

*Hermes, Pastor vel Fortunatus, &
Chrysophylus Interlingutores.*

CHRY SOPHYLVS.

PERAEDII tantillum quod reli-
quit mihi Pater, alere me non
potest, nisi quid ad hoc officio
mihi comparem, vel arte. Qua-
propter considerandum erit,
qua via diuitias adipisci queã, siquidẽ odio-
sa paupertas est omnib. & mihi. Rus me cõ-
feram, ibidẽ liberũs speculari, quã in ciui-
tate plena strepitibus licebit. Si mechanicam
artem didicero, perpetuos adsciuerõ mihi
labores à diuitijs hoc sæculo remotissimos.
Aulis diuitũ si me dederõ, libertatẽ nullo ve-
nalẽ auro vendã, nec nisi longa post seruitia,
canosq; capillos diues fiã: quod plurimũ ad-
huc versatur in dubio. Quod si mercator fiã,
tantillũ hoc quod habeo fortunẽ præ ceteris
ambi-

ambiguæ committo. Si Concionator, paupertatem incurram, quam summopere fugio. Si miles, vitam cum libertate paruo stipendio vendo. Si rusticus, militum nuncho spes, modò præda futurus. Si nuncius, peregrinus perpetuus, æstibus & algoribus quibusvis expositus absq; misericordia. Si Doctor & Iurisconsultus, homo rixis, & controuersijs obrutus. At si Medicus, quid aliud quàm plañtus audire perpetuò licebit, ac tedia mortis? Nihil optare possum, quod animo satisfaciat, diuitiasque polliceatur absque magno labore, præsertim cum ex hæreditate parùm contigerit, hoc ipsum ita multiplicari nequit. Scio quid faciam. In arendâ (quod aiunt) alicui conscribam ea quæ posideo, per annos aliquot vt modò numeret, quo peregrè proficiscar. Fortè peregrinus alter occuret, qui dabit consilium. Iam aliquot milliaria passuum absolui, nec mihi quis obuiam factus, cui negotium hoc meum exponere valeam. Sed video Pastorem in aëra specularantem, ac si foret Astronomus, hunc adibo. Nam in simplicioribus hominibus plus Sapientiæ latet, quàm in astutis manifestatur: habent & illi non secus ac isti suam rationem. Salue mi Pastor optime. PASTOR. Te quoque saluum fore cupio. CHRY. Quid nam in cœlo vides, quòd faciem intentam habetas?

habeas? PAST. Video pluuiam breui casurâ,
 sed tectâ gregem reducere volo. CHRY. Ma-
 lum omen, quod mox à pluuiâ sumit exor-
 dium, nec propter id progredi sinam: quis
 mihi vatum exposuit? Dic quæso frater, cum
 cœli faciem iudicare noris, & hoc minimè te
 latere potest: quænam est via breuior, qua
 minimo labore peruenire licet ad multas di-
 uitias? PAS. Nulla potior mihi videtur, quàm
 reperire thesaurum illius, qui quod suum nō
 est alijs inuidens, vbi diutiùs vti nequit, ab-
 scondit. CHRY. Meliorem sanè solutionem
 dare nemo potuit, hoc vnum tamen deest,
 vbi nempe talis est reperibilis? PAS. Vbi tu
 dixeris, ego reuelabo. CHRY. Benè respon-
 des, at non ex voto, vellesnè tu similem in-
 uenire posse? PAS. Quid ni, vt ego è tot mi-
 serijs quibus inuolutus hætenus fui, libe-
 rarer. CHRY. Contra putauī pastoralem vitā
 esse tranquillissimam. PAS. Non inficias ie-
 ro, si bonum colonum pastor nactus fuerit.
 CHRY. Quid audio, malus est herus tuus Pa-
 terfamiliās? PAS. Suis optimus, famulis au-
 tem homo crudelis. CHRY. Mirum narras,
 quid ergo est, quo vos torqueat? PAS. Vides
 panem quo vescor, ab eo quo canis eundē
 esse, quūq; domum redeo cum grege, solus
 in angulo rodere cogor, quod abijciunt alijs,
 nec id me lamentabundum reddere posset,
 nisi

nisi fustibus præter occasionem exciperet.

CHRY. Alios etiam tractat hoc modo famu-

los? PAST. Minimè, sed quia peregrinus,

& orbus utroq; parente sum, viſpendor ab

omnibus. CHRY. Itanè? si meus esse vis be-

nignè te suscipiã. PAS. Nil optarem potius.

CHRY. Qui poteris ab eo liberari? PAS. Tem-

pus absolui quo suis addictus fui præceptis.

CHRY. Bene est, valedictio veni mecum ubi

gregem reduxeris. PAS. Placet, eamus. CHR.

Omnibus vale dixisti? PAS. Maximè. CHRY,

Quod est tibi nomen? PAST. Fortunatus.

CHRY. Optimum si respondeat successibus.

Adsit mihi tecum fortuna quæ bona dicitur,

mala verò procul hinc abeat. Dic Fortunate,

scisnè locum aliquem in quo thesaurus la-

teat? FORT. Scio quidem, sed longè distat

hinc. CHRY. Non refert, eò nos ibimus, via-

ticum enim habemus satis amplum. FORT.

Non procul à solo patrio sedet mons excel-

lentissimus Alchys dictus, sub quo fertur in-

exhaustas fore diuitias. Plurimi se conferunt

eò, verum quod asperissimi sit ascensus, pau-

cissimi sunt eorum qui ad apicem pertingunt

eius, in quo vir senex moratur: hic eos reci-

pit, qui labores asperrimos inter ascenden-

dum sustinere potuerunt, eosque ducit

in antrum ex quo manant aurum & argen-

tum abundantissima copia, tū quod magis

lau-

laudatur, sanitatis liquor effluit morborum genera quæuis expellens. **CHRY.** Hoc ipsum est quod quæro. Quantum distat locus ille quem dicis? **FORT.** Milliaribus plus trecentis. **CHRY.** Non refert, etsi mille distaret, eò nobis eundum est. **FORT.** Vereor ne possimus montem ascendere, nam è millibus vix vnus attollitur, noningentis abeuntibus, non priùs tamen, quàm plus millies tentarint ascendere frustra. **CHRY.** Audi Fortunate mi, si Fortuna tibi magis quàm mihi fauerit, in radice montis operiar donec redeas, partèquæ facias eius quod acquiesceris, id ipsum & ego tecum agam si contingerit ascendere me. Suntne propè montem hospitia? **FORT.** Per pauca. **CHRY.** Satis erit modo habeamus vnicum, in quo socium alter expectet, quousque redierit. Ascenderet tu non tentasti quum adhuc esses in patria? **FORT.** Iuuenis admodum fui, nec ad radicem vsque montis vnquam perueni, vix vno tamen à pago nostro miliari distat. **CHRY.** Nullos amplius parentes, aut sanguine iunctos habes? **FORT.** Nullos quod sciam. **CHRY.** Nec tibi quid post mortem reliquere Parentes? **FORTVN.** Quid reliquissent cùm ipsimet nihil haberent. **CHRY.** Deus bone, cùm tam prope montem

montem hunc diuitiarum habitarent, miros
quod nunquam ascenderint. FOR. Non du-
bito quin tentarint sæpius, at non omnibus
contingit adire Corinthum. CHRY. Videamus
vtrum tuis parentibus euades fortuna-
tior. Atiam sesquimensum absoluius in-
tinere hoc, putarem nos breui montem hunc
visuros. FOR. Cras Deo dante videbimus an-
te meridiem. CHRY. Faxit Omnipotens vt
fœliciter. FOR. En vides cacumen eius, post
horas tres ad radicem venire licebit. CHRY.
Quid sit vt non citius videatur? FOR. Impe-
dit mons iste proximus, quem ascendere
descendereque prius oportet, quàm ad verum
peruenire. CHRY. Quo nomine vocatur hic?
FOR. Ab ista parte mons dicitur industriæ, &
ab altera quidem ignauiae. CHR. Cur ei duo
nomina sunt indita? FOR. Quia quotquot
montem adire volunt, industrios oportet fo-
re homines & raros, qui post tergus ignauia
relinquât, vti montem hunc descendentes.
Ecce montem attigimus Diuitiarum, ascen-
damus. CHRY. Optime Deus, quàm aspera
via hæc est, & prærupta rupibus. FORTVN.
Nihil hæc difficultatis habet, si compares ad
eam quæ futura. CHRY. Difficiliorem adhuc
profers, animum despondere me cogis. FOR.
Non ita, iuuabo te quod potero. CHRY. Por-
rige quæso manum, vt saxum hoc superem.

FOR.

FOR. Euge viriliter scande. CHRY. Video mi Fortunate me futurum, qui socium expectare cogetur, quiescamus hic parumper, ut refocillemus animum. FOR. Rectè, sedeamus hic. CHRY. Mi Fortunate, si me contingat inferiùs manere, de quo non dubito, & ascendere te, iam indica hinc ubi te locorum expectabo. FOR. Videsnè pagum hunc à sinistris proximum? CHRY. Video. FOR. In eo bonum est hospitium vnicum, si tu huc ascenderis, ego te, sin ego, tu me ibidè expectes. CHR. Quanto tempore mansurus es donec ad me redeas? FOR. Ab aliquibus audiui, novem ad minùs integros menses ibidem esse manendum, & annum integrum his, qui perfectas & absolutas, id est inexhaustas habere diuitias cupiunt. CHRY. Tam diu manneas, donec pro te meque satis adferas. Ego non recedā ab hospitio donec veneris. FOR. Sursum aspice. Videsnè senem huc descendente, nobis obuiam? CHRY. Quàm reuerèdus vir hic est. FOR. Nonne viri sapientissimi personam refert? CHRY. Ita sanè, surgamus, propè nos est. FOR. Salutemus ipsum. CHRY. & FOR. Salve reuerende Pater. HERMES. Vos quoq; saluete filij. Quid hìc quaeritis? CHRY. & FOR. Ad te sursum ascendere cupimus. HER. Cuius gratia? CHRY. Diuitiarum acquirendarum, & Salutis liquoris.

E

HER.

HER. Nullis conceduntur, præterquàm illis
qui montem hunc ascendere possunt. Expe-
rimini vos igitur, si viceritis coronabimini.
CHR. Fortunate iuua. HER. Non licet, vterq;
solus faciat oportet, & si alter alterum iuua-
re velit, non potest, imò seipsum retardabit.
Hoc in loco probantur, qui diuitijs digni
sunt, indigniq; reprobantur. CHRY. Deficiunt
viros mihi, tu Fortunate vade si potes. HER.
Animum resume fili, ne desponderis cum,
sequere socium. CHRY. Non possum ô Pater.
At precor saltem, vt indicare velis causam e-
ius, cur vni magis quàm alteri negatur hica-
ditus. HER. Tui me miseret ô fili, verû quòd
aliàs iuua non liceat, hac in re tibi satisfa-
ciam, eiusque negotij dum socius ascendit,
narrabo totam historiam. Septem sunt hu-
manarum inclinationum Duces, totidemq;
sunt earum Comites: vt quisq; Dux habeat
quinq;: vtpote Saturnus, Iupiter, Mars, Sol,
Venus, Mercurius & Luna. Qui Ducem ha-
bent propitium, & non reluctantes Comi-
tes, illi huc ascendunt, & non alij. CHRYSO.
Non sat intelligo Pater. HER. Didicisti vn-
quam Astronomiam? CHRY. Nunquam Pa-
ter. HER. Difficile poteris igitur intelligere.
Verùm vt consolationi tibi sim, alia via rem
aperiam: videlicet per naturalem & iudicia-
riam artem, qua quisque de seipso potest op-
timum

ptimum facere iudicium, ac de quouis alio; sed non ita leuiter. Saturnus itaque Dux est omnium studiorum vniuersalis, & præsertim abditorum. Iupiter quidem religionū, Mars bellorum & controuersiarum, Sol regnorum, dominiorumque, Venus amorum, Mercurius negotiationum, & mechanicarū artium, & Luna constantiæ. Qui Ducem habent Saturnum primum, Iouemque secundum, Solem Comitem primum, secundum Lunam, tertium Mercurium, quartum Venerem, & quintum Martem, ut fortius tuus, facile huc ascendunt. Verum quibus Dux Saturnus est, & Mercurius proximus: Comes primus Mars: secundus Venus, tertius Iupiter, quartus Luna, quintus verò Sol, ut tibi, similibus, huc ad abditissima loca non facile patet aditus.

CHRYSOPHY. Abnegatus est illis prorsum accessus? HERMES. Ita natura, sed non arte.

CHRYSO. Reuela mihi precor hanc artem. HERM. Lubens faciam. Summo studio Mercurium tuum in Iouem conuertere coneris, Martem in Solem, & Venerem in Lunam. CHRYSO. Qua ratione id facere potero? HER. Dictu primò, quo te huc animo contuleris? CHRYSO. Ut ego ditarer. HER. In quem usum appetis diuitias? CHRYSO. Ut absque sollicitudine

viuere possim. **HER.** Audio, quum tibi soli benè foret, non curares de cæteris. Vides iâ te fraternæ charitatis, in pauperes exercendæ penitùs immemorem esse? Mercuriumque tuum auarum sequutum fuisse. Contrà nitere nunc non tàm diuitias, quàm summâ illam adipisci Medicinam, qua pauperes ægros à suis calamitatibus subleuare queas, & ita sordidum, auarumq; Mercurium tuû, in candidissimum, splendidissimum & liberalem, pietatisq; plenum & charitatis Ioué inuerteris. Mars tuus eò studium tuum atq; Saturnum direxerat, vt in alios dominium appeteres, in te verò nullum. Contrà iam auxilio Iouis nitere vanos, ambitiosos & superbos appetitus regere, frænareque tuos, ita Martem in alios imperiosum, in Solem tui dominantem, vitæq; malæ tuæ reformatoré transmutabis. Venus etiam tua suaferat, vt in adimpletionem appetituum carnis omniû diuitias has quæreres. Contrà modò castitatis & honestatis constanter amorem proficere: sic lasciuam tuam Venerem in pudicissimam Lunam commutabis. Quum idipsum feceris, huc redi, & facilius tuo socio, qui paulò minùs montis medietatem, vt vides iam superauit, ascendes. **CHRY.** Libenter id facerem, at nō possum, da quæso medium quo fieri queat mecum id quod admones.

HER. Non est meū dare tibi, nec velle tuum, sed misereantis Dei, qui preces exaudiet vbi fuderis, & ad ipsum contrito corde prorsum direxeris. Tamē, ut charitatis in fratrē (quod iussit Altissimus) ergo iuue, explicabo latius quæ tibi iam dixi. Mox atque senseris auari Mercurij loculos, Christi paupertatem recole. Contra vindictā & Martis nimiam Tyranidem, oppone Christi patientiam, & cōtra Veneris lasciuiam templi Dei munditiam, quod cor est hominum. Breuius contra hæc omnia mortis memor & resurrectionis esto.

CHRY. Ista facere quandoq; volui, sed mox ab illis cogitationibus ad alias retrahebar.

HER. Et tu contra ab istis ad illas redire debuisti, continuoq; prælio sic vincere bono, hoc est oratione, malū. Arma potissima quibus in hoc bello præliandum, est oratio, quæ robur & vires contra nostros inimicos acquirimus. CHRY. At mi Pater quàm diu mansurus est apud te socius meus?

HER. Anno si velit, aut nouem ad minimum mensibus.

CHR. Da mihi librū ō Pater ut interea studeā.

HER. Alio studio iā non indiges, præterquā eo quod audisti. CHR. Saltē expone latius ea

quæ de huiusmodi comitib. dicere non cōpleuisti. HER. Audi, repetam. Genus hominum vniuersum alicui studio peculiari potissimum est intentum, & quiuis viuentiū ra-

tione quidem vtentium. Hinc fit, quia Saturnus, qui generalis est, vt antea diximus, omnium studiorum Dux atque Pater, foetum primus regit in vtero Matris, & interim eodem tempore comitatur Dux alter, loco tertio comes primus, quarto secundus, quinto tertius, sexto quartus, & septimo quintus. Verbi gratia, si quis Ducē alterū, Iouē habeat, studiū eius ad pietatem, charitatē & sanctimoniā dirigetur, modò Comes inde primus fautor fit istius inclinationis: vt si Sol, ad regnū Dei: si Luna, constantissima professio futura est: Contrā si Mercurius, mercenaria: si Mars, cōtentiosa, mouēsq; turbationes in Ecclesia: si Venus, delicijs inquinata. Studiū autē quod Marte Duce regitur, primò Comite Sole, bello regnū appetit: si Iupiter Ducē sequatur, ad pietatē: si Venus, ad lasciuia: si Mercurius, ad auaritiā, & bonorū ampliationē: si Luna, in cōseruationē pacis. Studiū Solis, primò Comite Ioue, Regnū appetit in gloriā Dei: si Marte, in saeuitiā atq; Tyrannidē: si Venere, ad voluptates: si Mercurio, ad opes accumulandas: & si Luna, in tranquillitatē patriæ. Veneris autē studium, primò Comite Ioue, ad honestum dirigitur matrimonium, in obseruationem sanctitatis: si Marte, ad voluptates: si Mercurio, ad quēstū, vel ad lenociniū: & si Luna, in cōstantissimū
foederis

foederis vinculū : si Sole, ad opes & diuitias. Studiū tamē ipsius Mercurij primò Comite Ioue, Mercimoniū honestū, aut artes licitas absq; dolo cupit: si Marte, latrocinia deprædationesq; : si Sole, dominiū: si Venere, stuprū: si Luna, probitatē. Studium verò Lunæ primo Comite Ioue, conscientiaē sanitatē optat: Marte cum, pertinaciā: cum Sole, Sapiētiā: cum Venere, castimoniā: cum Mercurio, partorum conseruationē: sic de cæteris erit Comitibus, vt secūdis, tertijs, &c. iudicandū.

CHRY. At Pater, quī potest quis cognoscere Duces & Comites istos? HER. Vnusquisq; in seipso facile potest, at in alio nō ita facile. CH. Precor vt id etiā reuelare digneris. HER. Audi fili, sumā vt intelligas meliūs à teipso hoc exemplū. Considera, quod fuit potissimum in hac vita studiū tuum? CHR. Vt ego ditarer. HER. Iam habes iudiciū inclinationis Saturni ad Mercuriū. Latiūs, quod fuit aliud subsequēs desiderii? CHR. Vt otiosus viuere possem & liber. HER. Iā habes Martis inclinationē, qui metere cupit, quod non seruit, imperareq; nō obedire. Quod fuit aliud? CHR. Vt in delicijs viuere possem. HER. Iā habes Veneris inclinationem. At non propterea desperandum est, quia tibi restant adhuc alij tres optimi Planetæ, quos in aliorum locum substituere potes. CHRYSO. Qui sunt illi?

HER. Dic iterum, cogitasti vnquàm aliquid boni post primas, quas antea recitasti cogitationes? CHR. Aliquando fratris calamitosi vel egeni me miseruit. HER. Iam habes Iouis inclinationem, quam in Mercurij locum substituere potes: quid aliud cogitasti boni? CHR. Me Deo diligentius, quàm antea feceram, obedire debere. HERMES. Iam Solis inclinationem habes, in locum Martis tui substituendam. Quid ampliùs boni tibi venit in mentem? CHR. Vt à vanitatibus abstinerem. HER. Iam Lunę habes inclinationem, quam pro Venere commutare potes. Quod vbi feceris, huc redi, sic faciliè montē ascendes. Vt etiam de alijs hoc iudicium facere valeas, ipsos ut ego te, interroga, & iuxta responsa iudica, Vale.

F I N I S.

*Grandia sunt hominum subito labentia motu,
Irruta Virtutu, mœnia sacra manent.*

ELENCHVS CAPITV- LORVM HOC OPVS CVLO contentorum.

*Admonendos esse Magnates à Dei Tre-
conibus, ut Iuventutem ad pieta-
tem in suis ditionibus institui iu-
beant*

Pagina 296

<i>AE</i> Enigmata quadam	200
<i>Alteratio</i> Scale maioris operis	418
<i>Amicitia</i> mutuis nisi frequentationibus foveatur, ste- rilis erit, è contrà fecundissima	274
<i>Amor</i> Philosophicus	127
<i>Apologia</i> contra Leonem Suaviu. I. G. P.	202
<i>Aqua</i> vite ad aurum poculentum	195
<i>Arcanum</i> Metaphysicum	43
<i>Argentum</i> uiuum exuberatum	408
<i>Aurum</i> potabile	194
<i>Calcinatio</i> metallica	364
<i>Calcinatio</i> Martis & Veneris	373
<i>Calcinatio</i> Saturni & Iouis	369
<i>Calcinatio</i> Solis & Luna	373
<i>Calcinatio</i> metallorum ad opus minus	388
<i>Calcinatio</i> Scale minoris	406
<i>Calcinatio</i> Salis marini uel fossilis	366
<i>Calcinatio</i> Salis nitri	367

EL ENCHIRI.

<i>Calcinatio Vitrioli</i>	368
<i>Chaos Philosophicum</i>	414
<i>Cælum quibusvis rebus inesse</i>	37
<i>Cælum Scala maioris</i>	416
<i>Cognitio Philosophica</i>	120
<i>Colloquium, in quo Sophista & Chymista patrem Hermetem consulunt</i>	233
<i>Colloquium, quo declaratur quinam ad hanc artem peruenire sunt idonei</i>	427
<i>Colores Metaphysici</i>	419
<i>Comparatio inferiorum ad superiora</i>	13
<i>Comparatio Magisterij Metaphysici, ad mundi creationem</i>	63
<i>Compositio Elementorum Philosophica</i>	65
<i>Conclusio Metaphysici Magisterij</i>	84
<i>Conclusio per Interpretem</i>	85
<i>Congelatio Philosophica</i>	53
<i>Congelatio lapidū pretiosorū arte fabrefactorū</i>	380
<i>Coniugium Spiritale Philosophicum</i>	422
<i>Coniugium Philosophorum Chaos</i>	386
<i>Corpus minoris operis</i>	404
<i>Consilium à uetustissimis amicis esse querendum</i>	266
<i>Creatio unius per unum increatum</i>	17
<i>Criminis maturi, mēssus est supplicium</i>	353
<i>Digestio maioris operis</i>	419
<i>Diligentia Verbi Dei Ministrorum in promouendis bonis conatibus</i>	300
<i>Dispositio Magisterij Metaphysici, ad mundi creationis ordinem facta</i>	20
<i>Dissolutio</i>	

CAPITVLORVM.

<i>Dissolutio metallica</i>	388
<i>Dissolutio minoris operis</i>	406
<i>Dissolutio maioris operis</i>	418
<i>Elementa Philosophica</i>	417
<i>Euacuatio Chymica</i>	407
<i>Expositio graduum Philosophicorum</i>	170
<i>Expositio quorundam arcanorum</i>	196
<i>Extractio Mercurij Philosophici ab alijs corporibus,</i> <i>quàm à metallis</i>	396
<i>Fabricatio lapidis quem Elixir uocant</i>	398
<i>Fabricatio pretiosorum lapidum</i>	378
<i>Fatum uult exequutionem</i>	326
<i>Fermentatio Philosophica</i>	422
<i>Fœcunditas Magisterij Metaphysici</i>	16
<i>Fœtus Metaphysici coniugij</i>	36
<i>Forma minoris operis</i>	402
<i>Forma maioris operis</i>	415
<i>Frequentia Philosophica</i>	156
<i>Fructus Medicina Metaphysica, quoad humana cor-</i> <i>pore</i>	57
<i>Genealogia Mineralis</i>	247.
<i>Generatio Philosophica</i>	419
<i>Gradus Philosophia speculatiue</i>	97
<i>Inceratio Sulphuris cum oleo</i>	394
<i>Inceratio minoris operis</i>	410
<i>Informatio Sulphuris natura</i>	395
<i>Instru: entum Physicum & Metaphysicum</i>	49
<i>Lapis Philosophorum</i>	411
<i>Lunaria Philosophica.</i>	405
	<i>Magistec.</i>

E L E N C H V S .

<i>Magisterium natura cum suis instrumentis & materia</i>	22
<i>Manifestatio materia Metaphysici magisterij</i>	68
<i>Mater Metaphysica prolis</i>	33
<i>Materia minoris operis</i>	403
<i>Materia maioris operis</i>	414
<i>Medicina uniuersalis</i>	12
<i>Mendacium persuadendum pallio falsa Rhetorices indiget</i>	315
<i>Miraculum Philosophicum</i>	169
<i>Mixtio metallorum in opere minori</i>	395
<i>Mixtio maioris operis</i>	417
<i>Modus compositionis Elementorum Philosophicus</i>	67
<i>Motiuu descriptionis Apologetica contra Leonem Suauium. I. G. P. mordicus & perperam Authorem carpere prater aequitatem non erubescens</i>	199
<i>Multiplicatio, rectificatio q̃</i>	389
<i>Multiplicatio minoris operis</i>	407
<i>Multiplicatio maioris operis</i>	424
<i>Mysterium totius mundi Physicum</i>	42
<i>Nihil occultum quod suo tempore non reueletur</i>	347
<i>Nutrimētum Physicum & Metaphysicum prolis Metaphysica</i>	40.41
<i>Oleum operis maioris</i>	410
<i>Oleum Philosophorum</i>	391
<i>Oleum Solis</i>	19
<i>Operatio metaphysici Magisterij</i>	46
<i>Operatio maioris operis</i>	420
<i>Opinio quorundam in opere minori</i>	398
	Optio

CAPITVLORVM.

<i>Optio filiorum de uita labore paranda.</i>	258
<i>Pater Metaphysicæ prolis</i>	30
<i>Pœnitentia, uitiorum ab Anatomia radicē accipit</i>	338
<i>Perfectum Ens</i>	428
<i>Periclitatio rerum adulterinarum ad omnem falsitatem refugium habet</i>	310
<i>Potentia Philosophica</i>	167
<i>Præparationes metallica</i>	368
<i>Principia prima naturæ tria</i>	25
<i>Probatio Magisterij Metaphysici</i>	8
<i>Proiectio Medicinæ Metaphysicæ</i>	61
<i>Purificatio secunda Metaphysicæ materia</i>	47
<i>Quanto magis tegitur uitium, nudiùs in lucem emergit</i>	350
<i>Qui foueam alijs parant, in eam plerunq; decidūt</i>	359
<i>Quod per se Diabolus nequit, per alios exequitur</i>	334
<i>Quod à Veritate sumit exordium, ad bonum finem peruenire necessum est</i>	348
<i>Reductio sublimati Salis in aquam</i>	394
<i>Sal Philosophorum</i>	194
<i>Sapientia puerorum cœlitus data, superat omnem humanam Sapientiam</i>	305
<i>Satio Physica seminum cœlestium</i>	44
<i>Satio Metaphysica</i>	45
<i>Separatio Metaphysica</i>	420
<i>Simplicitas hominum à Vulpibus facile decipitur</i>	319
<i>Similitudo inferiorum & superiorum</i>	10
<i>Similitudo Magisterij Metaphysici, mundiq; separationis physicæ</i>	14
	Sol

E L E N C H U S

<i>Sol & Luna quibusvis insunt naturaliter</i>	38
<i>Sol: citudo parentum de filijs erudendis</i>	258
<i>Solutio Philosophica</i>	80
<i>Spiritus Aquæ vitæ cum Chelidonia</i>	195
<i>Spiritus in opere minori</i>	408
<i>Studium Philosophicum</i>	108
<i>Sublimatio</i>	374
<i>Sublimatio metallorum calcinatorum</i>	375
<i>Sublimatio minoris operis</i>	410
<i>Sulphur naturæ</i>	390
<i>Sulphur in opere minori</i>	409
<i>Tabula Hermetis</i>	1
<i>Tempus Metaphysicæ prolis, ortus & nascentia</i>	425
<i>Tinctura Solis, id est Auri</i>	188
<i>Tinctura Coraly</i>	190
<i>Tinctura Balsami</i>	191
<i>Tinctura Antimony</i>	192
<i>Tinctura Salis Phosphorum</i>	193
<i>Tinctura minoris operis</i>	409
<i>Triplicitas materiæ Metaphysicæ</i>	70
<i>Transmutatio metallorum in pretiosos lapides artificiales</i>	376
<i>Veritas Magisterij Metaphysici</i>	6
<i>Veritas Magisterij Physici</i>	3
<i>Vires Metaphysicæ prolis</i>	55
<i>Virtus & potentia Solis Metaphysici</i>	60
<i>Virtus Philosophiæ speculatiuæ</i>	162
<i>Vnio Ternarij Metaphysici</i>	92
<i>Vocatio</i>	

CAPITVLORVM

*Procatio priusquam aggredi quodius officium est opti-
mè probanda* 284

Utilitas Magisterij Metaphysici 56

*Errata crassiora quæ post impressionem
reperta sunt, corrige Lector.*

Pagina 5. linea 26. lege, aurum. 38. 23. ses-
quipedalis. 51. 27. partim. 76. 21. propin-
quius. 108. 28. ait Hermes. 111. 24. est in id.
133. 23. si, pro se. 139. 7. de fluuio fontis. 164.
8. post faciat, inferre, Quapropter mirandum
non est, homines fide miracula fecisse. 211.
29. tu tibi minimè. 230. 22. destillatarum.
290. 7. eorum nomine. linea 8. ipsos. 194.
1. ante Deum, Lætus. 322. 24. norunt. 328.
20. tegitis. 369. 16. falsos. 374. 6. strictum.
406. 24. viscosa. 414. 9. Conditior. 415. 9. for-
ma sine. 423. 11. colorem. 429. 2. sub recta.
432. 8. post noningentis inferre, & nonaginta
nouem.